

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

ESEN - 2 un proiect deschis
PROBLEME ALE INTEGRĂRII ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ
Cerințe și evaluări

**IMPACTUL ADOPTĂRII POLITICII AGRICOLE
COMUNE (PAC) ASUPRA PIEȚEI PRINCIPALELOR
PRODUSE AGROALIMENTARE ROMÂNEȘTI**

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Institutul Național de Cercetări Economice
Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

Coordonare generală:
Academician Eugen SIMION
Președintele Academiei Române

Coordonare executivă:
Prof.dr. Aurel IANCU
membru corespondent al Academiei Române

Consiliul de orientare și evaluare științifică:

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Acad. Tudorel POSTOLACHE, președintele Secției;
Prof.dr. Constantin BĂRBULESCU, m.c.; Acad. Mircea Paul COSMOVICI;
Acad. Emilian DOBRESCU; Acad. Ion FILIPESCU;
Prof.dr. Aurel IANCU, m.c.; Prof.dr. Constantin IONETE, membru de
onoare al Academiei Române; Prof.dr. Mugur C. ISĂRESCU, m.c.;
Prof.dr. Vasile STĂNESCU, membru de onoare al Academiei Române;
Acad. Iulian VĂCĂREL; Prof.dr. Gheorghe ZAMAN, m.c.;
Prof.dr. Cătălin ZAMFIR, m.c.

Institutul Național de Cercetări Economice

Prof.dr. Mircea CIUMARA, director general
Prof.dr. Valeriu IOAN-FRANC, director general adjunct
Prof.dr. Gheorghe DOLGU

Directoratul și secretariatul științific

Prof.dr. Valeriu IOAN-FRANC; Prof.dr. Sorica SAVA;
Prof.dr. Emilian M. DOBRESCU; Mircea FĂȚĂ; Drd. Aida SARCHIZIAN;
Dan OLTEANU

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	7
---------------------	---

Partea I

- **Costurile adoptării acquis-ului comunitar în economia agroalimentară** (autori: Mirela Rusali și Daniela Giurca)

Metodologie.....	11
1. Culturile arabile (autor: M. Rusali)	13
1.1. Descrierea sectorului.....	13
1.2. Politica internă.....	15
1.3. Regimul culturilor arabile în UE	16
1.4. Metode de analiză	18
1.4.1. Estimarea efectelor de piață	19
1.4.2. Estimarea plăților directe.....	20
1.5. Rezultate și concluzii.....	22
1.5.1. Estimarea efectelor economice de piață	22
1.5.2. Estimarea efectelor plăților directe	24
2. Zahărul (autor: D. Giurca)	30
2.1. Descrierea sectorului.....	30
2.2. Politica internă.....	31
2.3. Regimul zahărului și produselor din zahăr în UE	32
2.3.1. Cota de producție.....	32
2.3.2. Schema de autofinanțare parțială	33
2.3.3. Sistemul de prețuri	33
2.3.4. Taxe pentru depozitare/schema rambursării.....	35
2.3.5. Comerțul exterior.....	35
2.4. Metode de analiză	36
2.4.1. Politica internă a României în 1999, fără aplicarea PAC	36
2.4.2. Aplicarea PAC în România, în 1999.....	37
2.5. Rezultate și concluzii.....	43
2.5.1. Proiecția cotelor	43
2.5.2. Efectul de piață asupra producătorilor/procesatorilor	45
2.5.3. Efectele adoptării PAC asupra consumatorilor.....	46
2.5.4. Efectele nete de piață	47
2.6. Subiecte de negociere.....	49

3. Laptele și produsele lactate (autor: D. Giurca)	53
3.1. Descrierea sectorului	53
3.2. Politica internă	56
3.3. Regimul produselor lactate în UE	57
3.4. Metode de analiză	58
3.4.1. Politica internă pe produs în 1999, fără adoptarea PAC	58
3.4.2. Politica internă pe produs, după adoptarea PAC	59
3.5. Rezultate și concluzii	63
3.5.1. Efectele asupra consumatorilor	66
3.5.2. Efectul net de piață	67
3.5.3. Efectul agregat la producători	68
3.6. Subiecte de negociere	70
4. Carnea de vită și vițel (autor: M. Rusali)	74
4.1. Descrierea sectorului	74
4.2. Politica internă	75
4.3. Regimul UE la carnea de vită	76
4.3.1. Susținerea pieței	77
4.3.2. Plăți directe la producători	77
4.4. Metode de analiză	80
4.4.1. Efecte de piață	80
4.4.2. Efectele plăților directe	81
4.5. Rezultate și concluzii	83
4.5.1. Estimarea efectelor de piață	83
4.5.2. Estimarea plăților directe	84
4.5.3. Subiecte pentru negociere	86
5. Carnea de oaie și capră (autor: M. Rusali)	89
5.1. Descrierea sectorului	89
5.2. Politica internă	91
5.3. Regimul UE la carnea de oaie	92
5.3.1. Măsurile de susținere a pieței	92
5.3.2. Comerțul cu țările terțe	95
5.4. Metode de analiză	95
5.4.1. Efecte de piață	95
5.4.2. Plățile directe	96
5.5. Rezultate și concluzii	97
5.5.1. Estimarea efectelor de piață	97
5.5.2. Estimarea efectelor plăților directe	97
5.5.3. Unele concluzii privind aderarea	98
6. Carnea de porc (autor: M. Rusali)	99

6.1. Descrierea sectorului.....	99
6.2. Politica internă.....	101
6.3. Regimul UE la carnea de porc. Măsuri de susținere a pieței....	102
6.4. Metode de analiză. Efecte de piață	104
6.5. Rezultate și concluzii.....	106
6.5.1. Estimarea efectelor de piață	106
6.5.2. Unele probleme privind aderarea	107
7. Carnea de pasăre și ouăle (autor: D. Giurca).....	108
7.1. Descrierea sectorului.....	108
7.2. Politica internă.....	110
7.3. Regimul UE la carnea de pasăre.....	111
7.4. Metode de analiză	112
7.4.1. Politica produsului în 1999, fără PAC.....	112
7.4.2. Politica produsului în 1999, cu PAC	112
7.5. Rezultate și concluzii.....	114
8. Vinul (autor: M. Rusali).....	117
8.1. Descrierea sectorului.....	117
8.2. Politica internă.....	118
8.3. Regimul UE în sectorul vin	120
8.3.1. Controlul potențialului de producție	121
8.3.2. Mecanisme de piață	123
8.4. Metode de analiză	126
8.4.1. Efecte de piață	126
8.4.2. Efecte ale primei de abandonare	128
8.5. Rezultate și concluzii.....	129
8.5.1. Estimări ale efectelor de piață	129
8.5.2. Estimări ale primei pentru abandonare	129
9. Fructele și legumele (autor: D. Giurca).....	131
9.1. Descrierea sectorului.....	131
9.2. Politica internă.....	133
9.3. Regimul UE la legume și fructe	134
9.3.1. Organizarea comună a pieței fructelor și legumelor proaspete	134
9.3.2. Organizarea comună a pieței produselor procesate	137
9.4. Metode de analiză și rezultate.....	138
9.4.1. Politica sectorului în 1999, fără PAC.....	138
9.4.2. Sectorul legumelor și fructelor după adoptarea PAC	139
10. Tutunul (autor: D. Giurca).....	143

10.1. Descrierea sectorului și politica pe produs	143
10.2. Regimul tutunului în UE.....	144
10.2.1. Sistemul de prime	145
10.2.2. Cotele de producție	146
10.2.3. Fondul tutunului.....	146
10.3. Metode de analiză, rezultate și unele concluzii	146
10.3.1. Politica sectorului în 1999, fără PAC.....	146
10.3.2. Politica sectorului după adoptarea PAC.....	147
11. Concluzii	150

Partea a II-a

- **Proiectarea și evaluarea costurilor sistemelor integrate de administrare a politicilor PAC (IACS)**

12. Monitorizarea susținerii fermierilor	
(autor: Cristian Kevorchian)	157
12.1. Sistemul de identificare a parcelelor.....	158
12.2. Identificarea electronică a animalelor	160
12.3. Relația IACS-Agenția de Plăți	162
12.4. Arhitectura IT pentru administrare și control.....	163
12.5. Posibile schimbări în abordarea problemelor de administrare și control.....	164
12.6. Concluzii.....	165
Bibliografie	166

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea se dorește a fi o proiecție anticipativă pentru orizontul 2007, realizată pe baza datelor din anul 1999 pentru principalele produse agroalimentare: culturi arabile, zahăr, lapte și produse lactate, carne de vită și vițel, carne de oaie și capră, carne de porc, carne de pasăre și ouă, vin, fructe și legume și tutun.

Acest demers s-a impus ca o necesitate pentru fundamentarea politicilor economice, evaluând impactul posibilelor evoluții ale prețurilor în condițiile adopției progresive a PAC.

Partea a II-a face o evaluare a costurilor administrative și prezintă un model de gestiune a susținerilor agricole pe baza inspecției eficiente a realităților din teren.

Această lucrare însumează rezultatele a două teme cuprinse în *Impactul adopției progresive a politicii agricole comune (PAC) asupra pieței principalelor produse agroalimentare românești și efectul asupra bunăstării* din cadrul programului prioritar al Academiei Române ESEN 2, elaborate de cercetători ai Institutului de Economie Agrară din cadrul INCE.

Cele două teme care au stat la baza elaborării acestei lucrări sunt: *Costurile adopției acquis-ului comunitar în economia agroalimentară* (autori Mirela RUSALI și Daniela GIURCA) și *Proiectarea și evaluarea costurilor sistemelor integrate de administrare a politicilor PAC (ICAS)* (autor: Cristian KEVORCHIAN).

Menționăm că aceste lucrări nu s-ar fi putut realiza fără susținerea financiară a Comisiei Europene realizată prin Proiectul PHARE RO 98 04.03.01 - *Aderarea la UE și reforma politicii agricole*, inițiat de Ministerul Agriculturii și Alimentației și implementat de The Scottish Agricultural College (Marea Britanie) în parteneriat cu BDPA Franța și Altair Asesores SL Spania, coordonat de dr. Simon Davis (team leader economist la Scottish Agricultural College, Marea Britanie) și sub îndrumarea prof. Kenneth J. Thomson (University of Aberdeen, Marea Britanie, cercetător de onoare al Institutului de Economie Agrară).

Ideea reunirii acestor două studii provine din necesitatea fundamentării cât mai solide a coordonatelor de bază ale politicilor agricole din perioada de preaderare a României la Uniunea Europeană.

Autorii mulțumesc pe această cale colaboratorilor din Ministerul Agriculturii și Alimentației, din Direcția Generală de Integrare Europeană și Cooperare Internațională, Direcția Generală pentru Strategii, Sinteze, Politici Agroalimentare și Politici Comerciale și grupele de lucru pe produse, pentru informațiile furnizate. Autorii își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate în studiu.

Dinu Gavrilesco

Partea I

- Costurile adoptării acquis-ului comunitar în economia agroalimentară

METODOLOGIE

Obiectivul general al studiului este evaluarea principalelor efecte economice (costuri și beneficii ale adoptării de către România a legislației agricole a UE - acquis-ului comunitar) la principalele produse agricole și agroalimentare prevăzute de politica agricolă comunitară (PAC), conform celor mai recente prevederi, în ipoteza aplicării lor la nivelul de dezvoltare al României din anul 1999.

Abordarea metodologică constă în analiza regimurilor, instrumentelor și programelor PAC pentru fiecare produs analizat în parte, precum și identificarea și, unde este posibil, cuantificarea potențialelor efecte ale adoptării PAC. Aceste efecte s-au calculat la nivel de producători (fermieri), consumatori și, pentru unele produse, la nivelul contribuabililor, pe mai multe paliere, și anume: efectele la nivelul pieței (prețurilor) și efectele susținerii directe la producător. Unde a fost cazul/posibil, s-au estimat sau cel puțin s-au identificat și alte efecte în sectorul agroalimentar public și privat. S-au luat în considerare o serie de metode alternative (opțiuni) de aplicare a acquis-ului în România, cu dublu scop, și anume: *de a compara rezultatele în raport cu cheltuielile publice și de a furniza sugestii și soluții alternative pentru decidenți* în perioada de preaderare, precum și pentru negocierile pentru aderare.

Metoda aplicată în studiu este compararea situației pieței fiecărui produs în parte, în situația *pre- și postadoptare a PAC* (în condițiile politicii agricole interne a anului 1999 și în condițiile adoptării politicii comunitare). Ca atare, pentru aceste comparații, s-au utilizat valorile și cantitățile corespunzătoare anului 1999 în ceea ce privește suprafețele cultivate, efectivele de animale, producțiile medii și producțiile totale, prețurile interne și tarifele vamale publicate sau estimate prin surse oficiale (Comisia Națională pentru Statistică, Ministerul Agriculturii și Alimentației, Comisia Europeană și reglementările Consiliului, publicații OECD și ale Institutului de Economie Agrară al Academiei Române).

Adoptarea de către România a regimurilor pe produse conform PAC implică încă de pe acum o serie de incertitudini datorate chiar dinamicii și reformelor PAC, ai căror termeni preciși nu se cunosc încă și nu pot fi previzibili pe termen lung (până la momentul aderării României). Se apreciază că până atunci se va termina adoptarea întregului set de reforme prevăzute prin deciziile *Agendei 2000* (aprobată în martie 2000) și se presupune că UE se va extinde prin aderarea unor țări central și est-europene. Pentru acest studiu, se consideră ipoteza aderării României în anul 2007, fără să se prevadă noi reforme ale PAC. În studiu s-au utilizat, așadar, prețurile de susținere și plățile directe prevăzute de *Agenda 2000* pentru ultimul stadiu de implementare, corespunzător fiecărui regim (în general anul 2002 sau 2006 în cazul laptelui).

Politica agricolă comunitară oferă membrilor și statelor candidate la aderare o serie de alternative pentru implementare în ambele cazuri, de exemplu, pentru a

decide asupra unor parametri cum ar fi nivelul cotelor. În consecință, acolo unde este cazul, studiul analizează diferite opțiuni de implementare a PAC pentru regimurile importante, cum sunt, spre exemplu, culturile arabile, laptele și zahărul. Aceste opțiuni alternative creează efecte diferite la nivelul pieței și la nivelul bugetului plăților directe, iar implicațiile acestor opțiuni alternative pot *reprezenta subiecte de interes pentru negocierile de aderare*.

Ipotezele generale ale studiului mai includ, pe lângă cele prezentate mai sus, următoarele:

- rata de schimb care s-a folosit în calcule este de 16 295 lei/euro (media anuală a anului 1999), furnizată de Banca Națională a României (*Buletinul lunar nr. 4/ 2000*);
- România va deveni membru UE cu drepturi depline și va aplica regimurile politicii agricole comunitare pentru toate produsele, fără perioade de tranziție, derogări sau acorduri speciale;
- nu se prevăd cheltuieli din bugetul comunitar în România pentru intervenție prin achiziții publice și depozitare. Deși ca stat membru ar putea beneficia de aplicarea acestor instrumente pentru unele produse în surplus, este posibil ca în România Comisia Europeană să evite asemenea operații. În orice caz, cheltuielile pe care le presupun aceste intervenții (și alte operații, cum ar fi subvențiile la export) nu reprezintă o măsură a beneficiilor aduse economiei naționale;
- nu se analizează impactul cheltuielilor din fondul secțiunii "Orientare" al PAC (sau alte fonduri "structurale").

Structura capitolelor este oarecum similară pentru toate produsele analizate: în prima parte se prezintă o descriere generală a subsectorului agricol românesc, urmată de prezentarea principalelor măsuri ale politicii interne din anul 1999, considerată ca fiind politica de preaderare, și apoi de regimul PAC și principalele instrumente politice.

Metodologia însă este specifică fiecărui produs analizat și cuprinde ipotezele de analiză și interpretările reglementărilor UE utilizate în calculații. În finalul fiecărui capitol sunt prezentate estimările efectelor aderării la nivelul pieței și (unde este cazul) efectele plăților directe, de care România ar putea beneficia ca stat membru al UE. Unele date de bază și rezultate detaliate sunt incluse în anexe.

Lucrarea conține analiza următoarelor produse agroalimentare: culturi arabile, zahăr, lapte și produse lactate, carne de vită, carne de oaie, carne de porc, carne de pasăre și ouă, vin, fructe și legume, tutun.

1. CULTURILE ARABILE

1.1. Descrierea sectorului

România prezintă condiții naturale favorabile cultivării cerealelor, ca și altor culturi arabile, ceea ce determină importanța majoră a acestui sector în agricultură. Culturile arabile au avut în 1999 o pondere de 22,5% în valoarea totală a producției agricole. Cerealele ocupă locul central în sectorul culturilor arabile, fiind necesare atât pentru consumul uman, cât și pentru industria de nutrețuri animale. Culturile care pot beneficia de susținere, în condițiile aderării la UE, sunt: cerealele, culturile oleaginoase, inclusiv inul pentru ulei, leguminoasele și plantele textile, care ocupă 75% din suprafața arabilă totală. Evoluția suprafețelor cultivate la principalele culturi arabile este prezentată în figura 1.1.

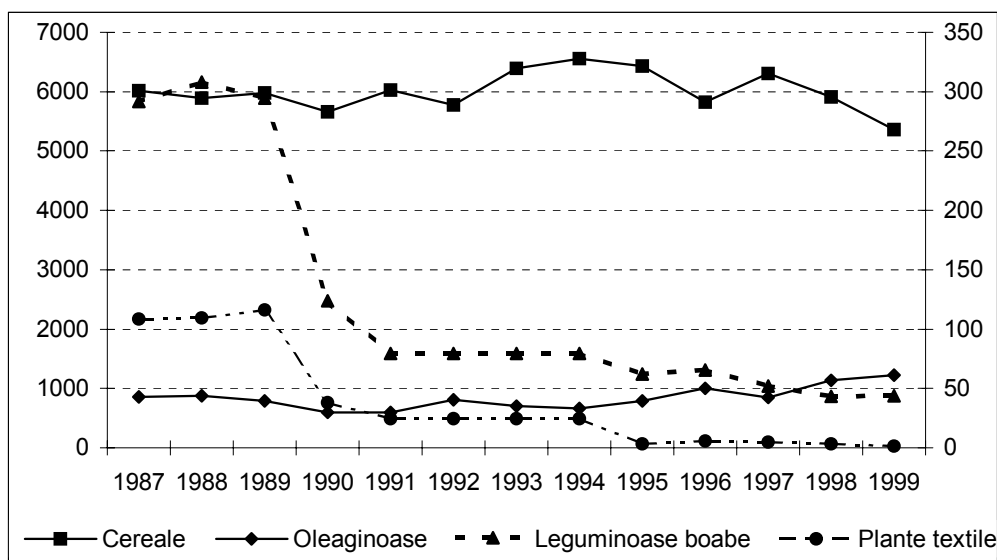

Figura 1.1. Evoluția suprafețelor cultivate la culturile arabile (mii ha)

Cereale

Printre cerealele eligibile pentru susținere, grâul și porumbul sunt produsele dominante.

În 1999, grâul și secara au reprezentat 5%, iar porumbul 12,8% din valoarea totală a producției agricole.

Suprafața cultivată cu grâu a variat în perioada 1989-1999, acoperind în medie 2,2 mil. ha. În 1999, grâul și secara au reprezentat 14% din valoarea totală a producției vegetale, iar producția medie a fost de 3,01 tone/ha.

Porumbul are cea mai mare importanță printre cerealele cultivate în România, având în 1999 o pondere de 35% în valoarea producției vegetale. Suprafața medie cultivată a fost de 3 mil. ha (puțin peste nivelul anului 1989), iar producția medie obținută a fost de 3,2-3,6 tone/ha, fiind superioară producțiilor medii obținute pentru celelalte cereale.

Un produs, de asemenea, important este orzul, care împreună cu orzoaica au reprezentat, în 1999, 5% din valoarea producției vegetale. Deși suprafața cultivată cu orz a scăzut de aproape trei ori față de 1991, în 1999 se cultivau 415 mii ha.

În același an de referință, ovăzul reprezenta aproximativ 2,2% din valoarea totală a producției vegetale a României, în timp ce suprafața deținută de acest produs s-a dublat față de 1989, la 246 mii ha.

Comparativ cu alte cereale, grâul dur, caracterizat printr-un nivel scăzut al producțiilor medii, a deținut o importanță mică în România, fiind inclus în statisticile perioadei prereformă în culturile de grâu comun. România neavând o tradiție în procesarea grâului dur, piața acestui produs nu s-a dezvoltat și, ca urmare, grâul dur nu a prezentat un preț atractiv pentru producători. În ultimii trei ani, pe fundalul apariției unor procesatori de grâu dur în industria alimentară, s-a constatat o ameliorare a situației grâului dur, care a acoperit în medie o suprafață de 1 998 ha și s-a obținut o producție medie de 1,9 tone/ha.

România este un exportator tradițional de cereale (în special de grâu și porumb). Deși în primii cinci ani de tranziție România a fost importator net, în 1995 și-a recâștigat poziția, ajungând ca în 1999 să înregistreze cel mai înalt nivel al exporturilor de cereale din perioada de reformă (1 024 mii tone). Grâul și porumbul au înregistrat o pondere de 10% și, respectiv, 9% în valoarea totală a exporturilor agroalimentare ale României în 1999, o dată cu o scădere de 20% în importurile de grâu (de la 35 363 tone la 7 154 tone) față de anul precedent.

Oleaginoase

România este unul din cei mai mari producători de oleaginoase din Europa, fiind exportator net de ulei vegetal comestibil (14% în exporturile agroalimentare totale). Floarea-soarelui este principala cultură oleaginoasă, urmată de rapiță și soia. Acestea împreună cu uleiul de în au adus în 1999 o contribuție de 3% în valoarea producției agricole vegetale.

În mare parte ca răspuns al liberalizării prețurilor și relaxării gradate a restricțiilor la export, suprafața cultivată cu floarea-soarelui s-a dublat în 1996 față de 1989. În 1999 s-a înregistrat cea mai întinsă suprafață cultivată în special cu floarea-soarelui și rapiță, de 1 115 mii ha. Inul de ulei (cultivat cu precădere în zona sudică a țării) a cunoscut un declin în ultimii zece ani, de la 61,8 mii ha la 5,6 mii ha.

Creșterea producției interne de floarea-soarelui a făcut posibilă reducerea importurilor de oleaginoase, România devenind exportator net de floarea-soarelui în 1993. Deși înainte de 1989 exporturile erau nesemnificative, în 1999 floarea-

soarelui a adus un beneficiu de 5% din exporturile totale agroalimentare, iar uleiul de floarea-soarelui este produsul cel mai important dintre produsele agroalimentare exportate ale României.

Alte culturi

Cele mai importante leguminoase, mazărea și fasolea de câmp, au parcurs o scădere severă a suprafețelor cultivate față de perioada prereformă, de la 219,5 mii ha cultivate în 1987-1991 la 53,2 mii ha în 1995-1999. Această scădere a condus la o depreciere corespunzătoare a producțiilor obținute pentru aceste produse, în ciuda unei tendințe de creștere a producțiilor medii de la 0,95 la 1,37 tone/ha.

Plantele textile, inul și cânepa - varietățile cultivate pentru fibră - sunt culturi tradiționale în agricultura României. Înainte de 1989, România era pe locul al treilea printre exportatorii de in și cânepă din Europa. În prezent, aceste culturi sunt menținute numai în județele care au cele mai favorabile condiții climatice și geografice, teritorii în care funcționează patru fabrici procesatoare de in și 20 de procesatori de cânepă. Sectorul parcurge o criză profundă, produsă de pierderea piețelor externe pentru produse textile și de problemele de finanțare din lanțul de producție. Suprafața cultivată cu in și cânepă s-a redus substanțial, de la 47 mii ha însămânțate cu in și 32 mii ha cu cânepă în 1987-1991 la, respectiv, 1,2 mii ha și 2,5 mii ha în perioada 1995-1999. Ca și la produsele precedente analizate ca "alte culturi arabile", schimburile externe au fost slab reprezentate.

1.2. Politica internă

Principalul instrument adoptat în România în politica agricolă a sectorului vegetal este acordarea de cupoane gratuite producătorilor, în scopul procurării de input-uri (conform Ordinului Guvernului nr. 219/1999 și nr. 98/2000). Valoarea unui cupon este de 100 000 lei/cupon și este acordat țăranilor care dețin între 0,5 și 5,5 ha teren arabil cultivat cu legume sau sfeclă de zahăr (10-50 cupoane), alte culturi arabile (5-25 cupoane), teren arabil cultivat cu vii și livezi (12-60 cupoane).

În 1998 s-a introdus un sistem de prime pentru grâul de panificație. Pentru anul agricol 1998/1999, prima (obținută posttranzacție) a fost stabilită la valoarea de 200 lei/kg pentru 1,5 mil. tone, iar pentru recolta anului 1999 (ca și pentru anul 2000), la valoarea de 300 lei în limita a 1 mil. tone.

Comerțul cu cereale funcționează în cadrul liberalizării regimului comercial, ca urmare a politicii adoptate din 1997, care a determinat reducerea barierelor tarifare pentru grâu și orz la 25% și pentru porumb la 30%.

Din 1998, regimul comercial a introdus un program de subvenționare gradată a exporturilor. La porumb, subvenția unitară la export a fost de:

- 150 lei/kg (noiembrie 1998-ianuarie 1999) plătită exportatorilor în limita de 1 milion tone, cu condiția ca producătorul să primească un preț minim de 600 lei/kg;

- 400 lei/kg (februarie-octombrie 1999) până la 500 000 tone, cu un preț minim la producător de 850 lei/kg;
- 400 lei/kg (din octombrie 1999) pentru un preț minim la producător de 1 300 lei/kg (calitate STAS).

La grâu, subvențiile la export au fost:

- 350 lei/kg (din februarie 1999) în limita a 500 000 tone, cu un preț minim la producător de 1 000 lei/kg;
- 350 lei/kg (din octombrie 1999) în limita a 500 000 tone, cu un preț minim la producător de 1 500 lei/kg.

La semințele uleioase s-a operat o reducere importantă a tarifelor la import (de la 138% la 30% în prezent) aplicate semințelor de floarea-soarelui, care a avut ca urmare o intensificare a importurilor (ex.: în 1998 s-a produs o creștere de la 0,5 mii tone la 7,8 mii tone).

1.3. Regimul culturilor arabile în UE

O dată cu reformele "MacSharry" din 1992, regimul cerealelor (grâu, inclusiv grâu dur, secară, orz, ovăz, porumb și sorg), oleaginoaselor (soia, rapiță și floarea-soarelui) și leguminoaselor (mazăre și fasole de câmp) a beneficiat simultan de un singur set de plăți directe a căror acordare depinde de suprafața totală cultivată cu aceste produse și de producțiile medii consolidate ("istorice"). Reforma PAC a prevăzut în cadrul regimului de intervenție o reducere a sistemului instituțional de subvenționare a prețului cerealelor. În scopul continuării subvenționării producătorilor de oleaginoase și asigurării unei compensații fermierilor producători de cereale, s-a introdus un sistem de plăți directe pe suprafață pentru cultivatorii de cereale, oleaginoase, leguminoase. Inul de ulei a fost inclus mai târziu și, de curând, beneficiază și plantele textile de aceste plăți.

Principalele instrumente ale PAC aplicate în anul 2000 în regimul culturilor arabile sunt următoarele:

- o organizare comună de piață (CMO) pentru cereale (Reglementarea Consiliului nr. 1766/1992), bazată pe prețuri de intervenție garantate și prețuri "prag" (la importuri) și refinanțări la export;
- un sistem de subvenționare a producătorilor unor anumite culturi arabile prin plăți directe (Regl. Consiliului nr. 1251/1999);
- un set amplu de reglementări ale Comisiei privind standardele de calitate și detalii tehnice pentru importuri și exporturi.

În baza prevederilor PAC, prețurile interne ale UE pentru cereale sunt susținute prin:

- a) taxă vamală (sau prelevare) la import, care, conform angajamentelor UE

în cadrul Rundei Uruguay, nu trebuie să depășească 155% din prețul de intervenție;

- b) sistemul de intervenție prin cumpărare de către centre de intervenție desemnate, la prețul de intervenție (care reprezintă prețul de bază pe piața UE, cel puțin pentru cerealele cu un grad de calitate adecvat etc.);
- c) refinanțări la export care pot varia în funcție de condițiile de piață și destinație (prețuri mondiale).

Prețul de intervenție (același pentru toate cerealele) a scăzut considerabil în timpul reformelor din 1992-1995, prevăzându-se după deciziile *Agendei 2000* o continuare a scăderii, în două etape, cu 15%. Prețul actual de intervenție de 119,19 euro/t va scădea la 110,25 euro/t pentru anul de piață 2000/2001 și apoi la 101,31 euro/t pentru 2001/2002. Un amendament recent la reglementarea în vigoare prevede o creștere lunară cu 0,85 euro a prețului de intervenție.

Reglementarea Consiliului nr. 1251/1999 definește sistemul de susținere a producătorilor de cereale, oleaginoase, leguminoase și, pentru unele state membre, pentru masă verde pentru însilozare, prin plăți pe suprafață. S-au introdus norme recente, ca Regl. Consiliului nr. 1673/2000, care stabilește o organizare comună de piață pentru plante textile, și Regl. Consiliului nr. 1672/2000, care amendează prevederile de stabilire a unui sistem de susținere a producătorilor unor culturi arabile, introducând inul și cânepa cultivate pentru fibre.

Orice fermier care cultivă o suprafață mai mare de 0,3 ha cu culturi arabile eligibile pentru sistemul de susținere sau care deține un teren care poate fi supus scoaterii din producție poate solicita sprijin și plata directă pe hectar se calculează pe baza producțiilor medii la hectar istorice (tradiționale), independent de producția medie la hectar actuală (pentru anul de referință).

Conform legislației (Regl. Consiliului nr. 1251/1999, art. 2.2), un stat membru trebuie să-și definească suprafața arabilă națională de bază ("istorică") pentru culturile arabile sau un număr de suprafețe arabile regionale de bază, adică "numărul mediu de hectare cultivate cu culturi arabile" sau care vor fi supuse sistemului de scoatere din producție, în anii 1989, 1990 și 1991. Când suma suprafețelor pentru care se solicită într-un an plățile depășește suprafața de bază, se aplică o reducere proporțională pe fermă: aceasta se poate aplica în întregime sau parțial pentru acele suprafețe care determină depășirea.

Aceasta stabilește o limită sumei totale plătibile statelor membre, dar producătorii în totalitate pot alege să crească cultivarea produselor eligibile, în ciuda penalizărilor pentru depășire, până când se atinge echilibrul.

În scopul determinării prin calcul a plăților pe hectar (suma de bază), statul membru trebuie să furnizeze statisticile suprafețelor și producțiilor medii obținute pentru culturi arabile pentru perioada 1986/1987-1990/1991 (recolta anilor 1986-1990) (art. 3.5). Producția medie la hectar la cereale în anul de referință se calculează ca "medie olimpică", prin excluderea a doi ani cu cea mai mare și cea

mai mică producție medie la hectar. Pentru toate culturile eligibile, cu excepția leguminoaselor boabe și a grâului dur, plata de bază începând cu 2002/2003 este determinată prin producția medie la hectar a cerealelor înmulțită cu 63 euro/t. Pentru leguminoasele boabe, plata de bază este 72,50 euro/t.

Cultivatorii de grâu dur în zonele specifice primesc plăți suplimentare plăților standard pe suprafață pentru cereale, de: 344,50 euro/ha în "zone tradiționale de producție" sau 138,90 euro/t în alte regiuni unde producția este bine stabilită.

Fiecare fermier care solicită subvenții pentru o suprafață mai mare decât aceea pe care ar putea produce 92 t de cereale la producții medii la hectar regionale trebuie să retragă din producție un procent fix (în prezent 10%) din suprafața pentru care solicită plățile. Aceste suprafețe retrase din producție beneficiază de plăți directe, prin acordarea aceleiași sume de bază ca și pentru suprafețele cultivate.

Statele membre pot stabili suprafețe de bază separate pentru porumb și/sau pentru masă verde pentru însilozare și, de asemenea, pentru culturi irigate sau neirigate (ultimele conform suprafețelor medii înregistrate în 1989-1991). În aceste cazuri, este necesar să se stabilească producții medii la hectar separate. În ambele cazuri, dacă nici una din suprafețele de bază nu este atinsă în nici un an de piață, "deficitul" poate fi alocat altor suprafețe de bază.

Acest regim poate fi aplicat la nivel național sau corespunzător unui plan regional, în care caz se stabilesc pentru fiecare regiune în parte suprafața de bază, producțiile medii la hectar și plățile directe. În scopul definirii producțiilor medii la hectar regionale, fiecare stat membru trebuie să stabilească un "plan regional" "pe baza unor criterii obiective de determinare a regiunilor separate de producție care să contureze zone omogene distincte" (Regl. Consiliului nr. 1251/1999, art. 3.1). În aceste planuri, "statele membre vor lua în considerare situații specifice" și "pot să ajusteze în particular producții medii la hectar în linie cu orice diferențe structurale între regiunile de producție". În statele membre, perioada care a fost desemnată pentru stabilirea producției medii la hectar pe regiuni a fost 1986/1987-1990/1991, din care s-au exclus nivelurile extreme ale producțiilor medii.

1.4. Metode de analiză

Se compară prețurile din UE, practicate conform ultimului an prevăzut în *Agenda 2000* (2003), cu prețurile interne recente (1999) ale României (tabelul 1.2), folosind prețurile medii ponderate pentru diferite grupe de culturi arabile (cereale, oleaginoase, inclusiv în de ulei, leguminoase, în și cânepă) (*formula 1*). Se estimează apoi efectul (beneficiul) la producători prin înmulțirea diferenței de preț cu producția obținută în 1999 în România la produsul respectiv (*formula 2*); când se aplică la cantitatea utilizată (consumul intern aparent), calculele estimează efectul economic (costul) la utilizatorii (consumatorii) produsului respectiv (ex.: utilizatorii de cereale pot fi brutari, producători de bere, crescători de animale etc.) (*formula 3*). Efectul de piață la producător și, respectiv, la consumator este deci

obținut prin compararea valorii producției interne, respectiv a consumului intern, pentru perioada preaderare (situația în care se aplică politica internă actuală) și postaderare (se adoptă PAC). Suma efectelor la producători și consumatori oferă valoarea potențială a efectului net de piață (*formula 4*). Efectul agregat al adoptării regimului PAC la producătorii culturilor arabile include și valoarea plăților directe aplicate pe suprafața arabilă.

1.4.1. Estimarea efectelor de piață

Pentru evaluarea efectelor economice la nivelul pieței s-au folosit datele furnizate de Ministerul Agriculturii și Alimentației - Direcția Statistici, Sinteze Prognoze pentru producțiile obținute în 1999. Cantitatea utilizată (disponibilitatea internă pentru consum) a fost estimată ca un consum aparent (calculat ca producție plus exporturi minus importuri). Datele privind comerțul agroalimentar al României au avut ca sursă *Buletinul statistic de comerț exterior* și baza de date de comerț exterior a CNS.

Pentru fiecare cultură din România s-au folosit prețurile medii la producător, în termeni nominali, utilizate de Comisia Națională pentru Statistică, pentru calculul valorii brute a producției agricole. S-au determinat apoi prețurile interne medii ponderate la producător, corespunzător ponderii fiecărui produs în producția totală a grupei pentru care se determină prețul. Pentru cereale s-au folosit ponderile pe care le ocupă grâul, orzul, ovăzul și porumbul în producția totală de cereale. O procedură similară s-a utilizat atât pentru floarea-soarelui, rapiță și soia, corespunzător ponderii pe care o dețin în producția de oleaginoase, cât și pentru mazăre și fasole, conform ponderii lor în producția leguminoaselor.

Pentru calculul prețurilor interne ponderate s-a utilizat formula:

$$(1) \quad P_g = \sum_{i,j,...,n} \left(P_i \frac{Qp_i}{Qp_g} \% + P_j \frac{Qp_j}{Qp_g} \% + \dots + P_n \frac{Qp_n}{Qp_g} \% \right),$$

unde:

P_g = prețul ponderat (ex.: prețul mediu ponderat al cerealelor);

$P_{i,j,...,n}$ = prețul produselor (ex.: P_i = prețul grâului, ..., P_n = prețul porumbului);

Qp_g ; $Qp_{i,j,...,n}$ = producția totală a grupei (ex.: cereale); producțiile corespunzătoare categoriilor de produse incluse în grupă (ex.: grâu, orz, ..., porumb).

Pentru cereale, prețul intern la producător a fost calculat la 91,77 euro/t, iar prețul de intervenție al UE, de 101,31 euro/t, a fost preluat din prevederile *Agendei 2000*.

Având în vedere că UE nu prevede prețuri de intervenție pentru oleaginoase, s-au folosit proiecțiile pe termen mediu pentru UE-15, de 200-220 euro/t, având ca sursă raportul *Prospects for agricultural market*, EC DG VI, 1999. Prețul

la oleaginoase folosit în calcule a fost de 212 euro/t. Acesta reprezintă media prețurilor la floarea-soarelui (217 euro/t), soia (206 euro/t) și rapiță (213 euro/t), corespunzător proiecțiilor prevăzute pentru UE-15 pentru perioada 2006/2007.

Din același motiv (deoarece PAC nu prevede prețuri de intervenție), prețurile la leguminoase, în pentru ulei (139 euro/t), în pentru fibră (180,44 euro/t) și cânepă (76 euro/t), considerate ca prețuri ale UE, au fost luate din *Farm Management Pocketbook*, fiind prețurile la producător (în Anglia), utilizate de Nix J. (1999) și exprimate în euro (1 £ = 1,38 euro).

Efectul de piață la producător (EPP) s-a calculat astfel:

$$(2) \quad EPP = Q_p (P_{UE} - P_{Ro}),$$

unde:

Q_p = producția internă (în ipoteza unui nivel echivalent al producțiilor în perioada pre- și postaderare);

P_{UE} = prețul postaderare (prețul în momentul adoptării PAC);

P_{Ro} = prețul preaderare (prețul în condițiile politicii actuale a României).

Efectul de piață la consumator (EPC) s-a determinat astfel:

$$(3) \quad EPC = Q_c (P_{UE} - P_{Ro}),$$

unde:

Q_c = consumul intern (disponibilitatea internă pentru consum).

Efectul net de piață a fost estimat cu formula (4):

$$(4) \quad ENP = EPP + EPC,$$

Efectul economic agregat al adoptării PAC la producător este suma efectului de piață la producător și a plăților directe.

În calculele efectelor de piață nu s-a luat în considerare reducerea producțiilor indusă de retragerea obligatorie din cultură a unor suprafețe arabile, deoarece se presupune că aplicarea acestei măsuri în România va afecta un număr mic de ferme și că intensificarea pe suprafețele neafectate de măsură va compensa acest efect.

1.4.2. Estimarea plăților directe

Având în vedere că în perioada 1989-1991 în România s-au produs schimbări politice și economice majore, ceea ce reprezintă o situație specifică pentru sectorul agroalimentar românesc, pentru stabilirea suprafeței arabile de bază s-au luat în considerare două opțiuni principale. Din acest motiv, s-a considerat ca o alternativă posibilă utilizarea statisticilor recente pentru o perioadă de 5 ani, și anume perioada 1995-1999, pentru definirea suprafețelor de bază. Alte alternative de implementare a PAC au fost folosirea posibilității de definire a unor suprafețe separate pentru porumb și pentru alte cereale cu excepția porumbului, ca și calculul la nivel regional.

Opțiunea A reprezintă aplicarea reglementărilor actuale ale UE, folosind media suprafețelor arabile cultivate în perioada 1989-1991 la produsele eligibile. Pentru Opțiunea B s-au folosit statistici corespunzătoare perioadei recente, 1997-1999.

Opțiunea “porumb”, relevantă pentru România, se analizează prin utilizarea suprafețelor și producțiilor medii la hectar separat la porumb și la “cereale, altele decât porumb”, atât la nivel național, cât și la nivel de județ. Aceste opțiuni au denumirea de “Opțiunea A (“porumb”)” și “Opțiunea B (“porumb”)”, corespunzător datelor privind suprafețele și producțiile medii istorice și, respectiv, recente.

Setul următor de opțiuni a fost înlesnit de posibilitatea stabilirii unei scheme (plan) de regionalizare conform reglementării PAC (Reglementarea nr. 1251/1999), folosind cele opt regiuni statistice ale României (utilizând datele la nivel de județ). Cele patru opțiuni s-au denumit: Opțiunea A (“cereale, total”/regiune) și respectiv (“porumb”/regiune); Opțiunea B (“cereale, total”/regiune) și, respectiv, (“porumb”/regiune).

În tabelul 1.1 sunt prezentate suprafețele arabile totale și producțiile medii la cereale pentru perioadele considerate, perioada istorică și, respectiv, perioada recentă.

Pentru a lua în considerare prevederile de retragere din producție a unui procent din suprafața arabilă s-au făcut o serie de ipoteze. Deoarece se prevede aplicarea procentului de 10% numai la fermele comerciale, având în vedere structura fermelor în România, procentul va fi mult mai mic. Deoarece societățile comerciale cu capital de stat dețin 16,8% din suprafața arabilă, procentul care va fi folosit pentru calculul plăților directe pentru retragerea din producție a suprafețelor arabile va fi de 2%, procent care va fi aplicat și suprafețelor arabile cultivate cu fiecare din produsele eligibile.

Tabelul 1.1

Structura regională a suprafețelor arabile și a producțiilor medii la cereale

Regiunea	Suprafața arabilă (ha)			Cereale, producții medii istorice (t/ha)	Suprafața arabilă (ha)			Cereale, producții medii recente (t/ha)
	1989	1990	1991		1997	1998	1999	
Total	7 253 090	6 472 630	6 751 874	4,71	7 226 522	7 096 604	6 638 825	3,01
1. Nord-Est	1 013 705	875 107	909 143	3,09	961 081	954 543	895 340	2,75
2. Sud-Est	1 450 185	1 274 339	1 317 843	3,79	1 505 112	1 485 875	1 462 351	2,80
3. Sud	1 548 173	1 455 561	1 492 107	5,03	1 642 015	1 615 971	1 587 673	3,25
4. Sud-Vest	1 042 196	923 609	989 579	4,50	1 043 656	1 032 987	994 644	3,28
5. Vest	875 227	775 990	794 389	4,26	849 339	821 213	724 889	3,22
6. Nord-Vest	758 363	658 189	693 378	3,39	701 996	687 659	554 128	2,91

Regiunea	Suprafața arabilă (ha)			Cereale, producții medii istorice (t/ha)	Suprafața arabilă (ha)			Cereale, producții medii recente (t/ha)
	1989	1990	1991		1997	1998	1999	
7. Centru	486 982	436 502	476 978	3,13	444 865	419 387	344 631	2,81
8. Ilfov/București	78 259	73 333	78 457	6,39	78 458	78 969	75 486	3,43

În funcție de rezultatele negocierilor pentru aderare, cultivatorii români de grâu dur, în zonele de cultură, pot primi atât (i) o plată suplimentară față de plata directă de 344,50 euro/ha în "zone tradiționale", cât și (ii) un ajutor special de 138,90 euro/ha în regiuni în care producția este "bine stabilită". Au fost analizate ambele situații. Deoarece statisticile perioadei istorice 1986-1991 nu prezintă o situație distinctă pentru grâu dur și au fost disponibile date numai pentru anul 1989, s-a calculat valoarea plăților suplimentare pentru suprafața cultivată în 1989. Valoarea ajutorului special s-a estimat aplicând plățile la suprafața medie cultivată în perioada 1995-1999.

1.5. Rezultate și concluzii

1.5.1. Estimarea efectelor economice de piață

În tabelul 1.2 se prezintă rezultatele estimării pentru România a potențialelor efecte economice de piață la producător și consumator ale implementării organizării comune de piață la culturile arabile.

Efectul net total la culturile arabile este un beneficiu estimat la 16,7 mil. euro, datorită posibilității obținerii unui beneficiu net de 7,8 mil. euro la cereale și de 9,3 mil. euro la oleaginoase (inclusiv inul de ulei). Valorile efectului net au fost obținute prin agregarea beneficiilor la producătorii de cereale, de 162 mil. euro și de 120,27 mil. euro la oleaginoase, și deducerea costurilor la consumator, de 154 mil. euro pentru consumatorii de cereale și, respectiv, de 110 mil. euro pentru consumatorii de oleaginoase.

Pentru leguminoasele boabe, care au o importanță mai mică pe piață comparativ cu principalele produse eligibile, s-a estimat un efect net de piață negativ la producători. Având în vedere că, din lipsă de date, pentru compararea prețurilor pentru UE s-a folosit prețul la leguminoase pentru furaje, iar pentru România, prețul la leguminoase pentru consumul uman, prețul produselor românești a fost supraestimat. Din acest motiv este posibil ca beneficiul producătorilor să fie subestimat și în același timp costul consumatorilor să fie supraestimat. Efectul net este însă foarte mic, de 0,2 mil. euro, ceea ce poate duce la concluzia că adoptarea PAC nu va avea un impact potențial asupra pieței acestor produse.

La plante textile, efectele au o importanță neglijabilă.

Tabelul 1.2

Efectele de piață ale adoptării PAC la culturile arabile

	UM	Cereale	Oleagi- noase	Legumi- noase	In de ulei	In pentru fibre	Câneapă pentru fibre	Culturi arabile
Preț la producător, UE	€/t	101,31	212,00	104,10	138,8	180,44	76,34	
Preț la producător, România	€/t	91,77	135,91	435,82	122,8	49,85	45,10	
Diferența de preț	€/t	9,54	76,09	-331,72	15,92	130,59	31,24	
Producția	mii t	17 020	1 581	56,58	2,77	0,69	7,34	
Efectul la producător	mil. €	162,39	120,27	-18,77	0,04	0,09	0,23	264,3
Consum	kt	16 200	1 459	56,02	2,47	2,39	6,97	
Efect la consumator	mil. €	-154,58	-110,99	18,58	-0,04	-0,31	-0,22	-247,5
Efect net	mil. €	7,82	9,28	-0,19	0,005	-0,22	0,01	16,7

În condițiile alinierii prețurilor interne la culturile arabile (din perioada pre-aderare) la prețurile UE (în perioada postaderare), se estimează obținerea unui beneficiu total la producători de 264,3 mil. euro, în timp ce la consumatori un cost de 247,5 mil. euro (figura 1.2).

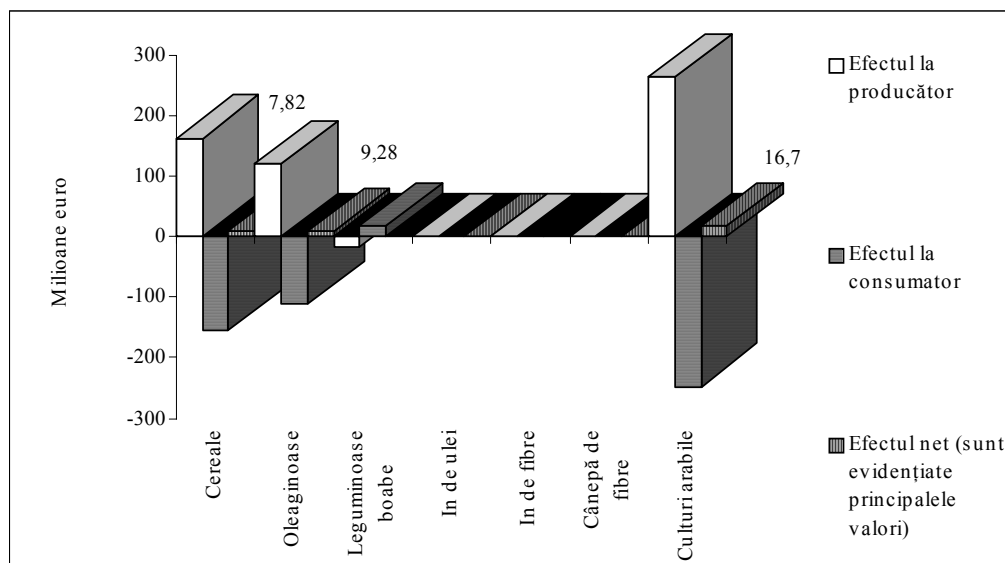

Figura 1.2. Efectele de piață ale adoptării PAC la culturi în teren arabil

Aceste rezultate reflectă poziția României de exportator net de cereale, deși pierderile sunt produse de alte culturi arabile, care sunt importate la prețuri mai mari în condițiile implementării PAC. Conform analizei, principalii beneficiari ai implementării regimului PAC în condițiile aderării la UE pot fi producătorii de cereale și oleaginoase, în timp ce producătorii de produse animale care utilizează cereale și nutrețuri pot fi principalii perdanti.

1.5.2. Estimarea efectelor plăților directe

Concluziile desprinse din analiză au avut la bază estimarea valorii plăților directe în diferite opțiuni alternative de implementare a regimului PAC și pot fi un suport util pentru pregătirea negocierilor de aderare și adoptarea acquis-ului comunitar la culturile arabile.

Pentru a implementa politica de acordare a plăților directe la culturile arabile, România trebuie să stabilească una sau mai multe suprafețe de bază.

Suprafețele de bază se pot defini pentru toate culturile arabile eligibile sau se poate defini o suprafață de bază corespunzătoare suprafeței cultivate cu porumb și separat suprafața de bază pentru culturi arabile altele decât porumbul. Dacă fermierii solicită plățile directe pentru suprafețe arabile care depășesc suprafața de bază, acestea se reduc proporțional, pentru a nu se produce depășirea.

Reamintind că Opțiunea A are ca ipoteză de calcul suprafața de bază "istorică" din perioada 1989-1991 și media "olimpică" a producției pe hectar din perioada 1986/1987-1990/1991, iar în Opțiunea B analiza a avut la bază statisticile corespunzătoare pentru perioada "recentă" 1997-1999 și, respectiv, 1995-1999, rezultatele sunt prezentate în tabelul 1.3.

Plățile directe pe hectar s-au calculat prin multiplicarea plății pe tonă (conform prevederilor din *Agenda 2000*) cu producția medie la hectar (productivitatea ponderată a cerealelor), de 4,71 t/ha în Opțiunea A și, respectiv, de 3,01 t/ha în Opțiunea B.

Cuantumul total al plăților directe s-a obținut prin multiplicarea plăților la hectar cu suprafața de calcul, care reprezintă suprafața de bază redusă cu suprafața potențială care va fi scoasă din producție, corespunzător unei proporții de 2%, care va primi, de asemenea, plăți directe.

În cazul în care se folosesc statisticile istorice pentru suprafața de bază și producția regională medie (Opțiunea A), plățile directe calculate la nivel național pentru culturile arabile ("cereale, total") relevă un beneficiu de 2 047 mil. euro, în timp ce în cazul în care se folosesc corespunzător statisticile recente (Opțiunea B) pentru suprafața de bază și pentru producții medii, beneficiul se va reduce la 1 324 mil. euro.

Opțiunile alternative în care s-au definit la nivel național suprafețe de bază separate pentru porumb și pentru culturi arabile altele decât porumbul sunt prezentate detaliat în tabelul 1.4. Rezultatele relevă o valoare totală a plăților directe de 2 098 mil. euro în Opțiunea A ("porumb") și de 1 290 mil. euro în Opțiunea B ("porumb"), cu 38% mai puțin.

Pe produse, se constată că beneficiile cele mai mari se obțin în general în Opțiunea A, cu excepția cazului în care în Opțiunea B "cereale, total" la oleaginoase se estimează o valoare cu 3,7% mai mare. Produsele care pot beneficia de implementarea schemei plăților directe sunt cerealele, oleaginoasele și, într-o mai mică măsură, leguminoasele.

Se remarcă faptul că opțiunea de retragere din producție a suprafețelor arabile are o valoare apropiată în ambele cazuri: pentru opțiunea în care se definește suprafața de bază pentru toate culturile arabile - 25,94 mil. euro și în opțiunea în care se definește separat pentru porumb, obținându-se 25,28 mil. euro.

În 1989 s-au cultivat 5 056 ha cu grâu dur, ceea ce poate fi un criteriu de eligibilitate pentru obținerea plății suplimentare, dacă se consideră că este o cultură tradițională. În acest caz s-a estimat un beneficiu de 1,74 mil. euro. În ipoteza acordării ajutorului pentru grâu dur, plățile s-au calculat pentru o suprafață medie de 1 998 ha (1997-1999), obținându-se o valoare totală de 277,5 mii euro.

România trebuie, de asemenea, să definească un "plan regional" pentru calcularea plăților directe pe suprafața arabilă, pentru care trebuie să prezinte producțiile medii la hectar obținute la produsele eligibile, deși există posibilitatea ca pentru planul regional să se definească o singură regiune pentru toată țara. Producția medie la hectar poate fi stabilită pentru toate cerealele sau separat, pentru porumb și pentru celelalte cereale.

Alternativele regionale de acordare a plăților directe sunt analizate în Opțiunile A - producții medii la hectar istorice și B - producții medii la hectar recente, în ambele ipoteze ale definirii suprafețelor de bază pentru toate culturile arabile, ca și pentru definirea separată a suprafețelor de bază pentru porumb și pentru cerealele altele decât porumbul. Rezultatele privind valoarea plăților directe pe regiuni și pe produse sunt sintetizate în tabelele 1.5 și 1.6. Tabelul 1.5 conține plățile pe regiuni în opțiunile "cereale, total" și "porumb" în opțiunea utilizării unor producții medii la hectar prin utilizarea datelor istorice (Opțiunea A).

În mod similar, tabelul 1.6 prezintă rezultatele în opțiunea utilizării producțiilor medii la hectar recente (Opțiunea B). În tabelul 1.6 sunt incluse și potențialele plăți de care pot beneficia producătorii de grâu dur, pe zonele de cultură conform planificării regionale. Rezultatele agregate pentru cereale și cereale altele decât porumbul relevă un avantaj în cazul în care se va opta pentru Opțiunea A comparativ cu Opțiunea B.

Plățile directe la producător pentru culturi arabile altele decât porumbul, prezentate în tabelul 1.5, au fost estimate la o valoare de 1,75 mld. euro în ipoteza folosirii producțiilor medii istorice și sunt cu 24% mai mici în ipoteza producțiilor medii recente, în care s-a estimat obținerea unui beneficiu potențial de 1,33 mld. euro.

În cazul în care se analizează opțiunea de stabilire a unei suprafețe separate pentru porumb (tabelul 1.6), rezultatele arată un beneficiu potențial de 1,68 mld. euro, în cazul în care se folosesc producții medii istorice, care vor fi de 1,28 mld. euro, cu 24% mai mici, folosindu-se datele recente.

Principalele diferențe dintre cele două opțiuni sunt evidente din rezultatele prezentate în tabelul 1.7.

Tabelul 1.3

**Plățile directe pentru culturile arabile ("cereale, total"): Opțiunea A
și Opțiunea B la nivel național**

	UM	Cereale	din care: grâu dur	Oleagi- noase	Legumi- noase	In pentru ulei	Plante textile	"Teren retras din pro- ducție"	Culturi a- rabile ("cereale, total")
Opțiunea A									
X: Suprafața de bază 1989-91	ha	5 887 675	5 056	659 668	209 184	52 939	59 606	-	6 825 865
Plata pe tonă	€/t	63	-	63	72	63	63	-	
Y: Plata la hectar	€/ha	297	344,5	297	341	297	297	-	
Total plăți di- recte (= X * Y)	mil. €	1 745	1,74	195,57	71,37	15,69	17,67	-	2 046,7
Opțiunea B									
Suprafața de bază 1997-99	ha	5 861 708	1 998	1 071 340	46 224	4 697	3 348	-	6 987 317
X: Suprafața de calcul ⁽¹⁾	ha	5 744 474	1 958	1 049 913	45 300	4 603	3 281	6 847 571	6 847 571
Plata pe tonă	€/t	63		63	72	63	63	63	
Y: Plata la hectar	€/ha	189,6	138,9	189,6	217,9	189,6	189,6	189,6	
Total plăți di- recte (= X * Y)	mil. €	1 110,14	0,27	202,85	10,05	0,89	0,6	25,9	1 324,6
Diferența A - B	(%)	-36	-	3,7	-86	-94	-96	-	-35

⁽¹⁾ Suprafața de bază redusă cu 2%.

Tabelul 1.4

**Plățile directe pentru culturile arabile: Opțiunea A ("porumb")
și Opțiunea B ("porumb"), la nivel național**

	UM	Porumb	Cereale, altele de- cât po- rumbul	din care: grâu dur	Oleagi- noase	Legu- mi- noase	In pentru ulei	Plante textile	"Teren retras din pro- ducție"	Culturi arabile ("po- rumb")
Opțiunea A										
X: Suprafața de bază 1989-91	ha	2 598 243	3 289 432	5 056	659 669	165 975	52 940	59 606	-	6 825 865
Plata pe tonă	€/t	63	63	-	63	72	63	63	-	
Y: Plata la hectar	€/ha	278,8	318,7	334,5	318,7	366,7	318,7	318,7	-	
Total plăți di- recte (= X * Y)	mil. €	724,6	1 048,3	1,74	210,2	76,7	16,8	18,9	-	2 097,5
Opțiunea B										
Suprafața de bază 1997-99	ha	3 059 993	2 801 715	1 998	1 071 340	46 224	4 697	3 348		6 987 317
X: Suprafața de calcul ⁽¹⁾	ha	2 998 793	2 745 681	1 958	1 049 913	45 300	4 603	3 281	6 847 571	6 847 571
Plata pe tonă	€/t		63		63	72	63	63	63	
Y: Plata la hectar	€/ha	204,7	169	138,9	169	194,5	169	169	169	

	UM	Porumb	Cereale, altele decât porumbul	din care: grâu dur	Oleaginoase	Leguminoase	In pentru ulei	Plante textile	“Teren retras din producție”	Culturi arabile (“porumb”)
Total plăți directe (= X * Y)	mil. €	626	473	0,27	181	8,9	0,8	0,58	25	1 290,6
Diferența A - B	%	-13	-55	-	-14	-88	-95	-97	-	-38

⁽¹⁾ Suprafața de bază redusă cu 2%.

Tabelul 1.5

Planul regional al plăților directe la culturile arabile: Opțiunea A – producții medii la hectar istorice (“cereale, total”/regiune și “porumb”/regiune)

(mil. euro)

PLĂȚI DIRECTE/ Regiunea	Cere- ale, total	Cereale, altele decât porumb	Grâu dur	Po- rumb	Oleaginoase (incl. in de ulei)		Leguminoase		Plante textile		Total culturi arabile	Total culturi arabile
					Opțiunea		Opțiunea		Opțiunea		("cere- ale, to- tal")	("po- rumb")
					"cereale total"	"po- rumb"	"cereale total"	"po- rumb"	"cereale total"	"po- rumb"		
1. Nord-Est	163,2	67,8	0	86,4	10,01	8,06	6,15	4,95	2,73	2,20	182,14	169,4
2. Sud-Est	259,8	135	0,56	116,9	49,62	44,15	12,90	11,48	1,07	0,95	323,39	308,5
3. Sud	387,2	176,8	0,65	194,9	72,34	59,68	16,20	13,37	0,89	0,73	476,65	445,6
4. Sud-Vest	243	117,7	0,48	123,2	29,77	28,35	6,64	6,32	0,37	0,35	280,38	276,0
5. Vest	191,7	109,45	0	83,9	22,14	22,13	3,56	3,56	1,72	1,72	219,11	220,8
6. Nord-Vest	138,8	66,7	0	69,4	5,16	4,57	2,49	2,20	3,92	3,47	150,41	146,4
7. Centru	88,1	61,8	0,04	26,8	0,69	0,70	0,99	1,01	2,40	2,45	92,17	92,8
8. Ilfov/Bu- curesti	26,6	11,8	0	13,2	3,91	2,95	0,33	0,25	0,00	0,00	30,90	28,3

Tabelul 1.6

Planul regional al plăților directe la culturile arabile: Opțiunea B – producții medii la hectar recente (“cereale, total”/regiune și “porumb”/regiune)

(mil. euro)

PLĂȚI DIRECTE/ Regiune	Cere- ale, total	Cereale, altele decât porumb	Po- rumb	Grâu dur	“Teren arabil retras din pro- ducție”		Oleaginoase (incl. in de ulei)		Leguminoase		Plante textile		Total culturi arabile (“cere- ale total”)	Total culturi arabile (“po- rumb”)
					Opțiunea		Opțiunea		Opțiunea		Opțiunea			
					“cereale, total”	“po- rumb”	“cereale, total”	“po- rumb”	“cereale, total”	“po- rumb”	“cereale, total”	“po- rumb”		
1. Nord-Est	143,06	42,17	99,06	0,02	3,18	0,95	14,19	12,5	1,8	1,6	0,04	0,03	162	156
2. Sud-Est	194,44	86,45	108,80	0,02	5,13	1,89	58,76	57,2	3,5	3,4	0,04	0,04	262	257
3. Sud	252,18	113,31	139,68	0,02	6,48	2,39	69,83	65,1	2,4	2,2	0,01	0,01	331	321
4. Sud-Vest	180,60	71,00	105,09	0,03	4,15	1,54	26,17	22,2	0,9	0,7	0,02	0,01	212	200
5. Vest	138,53	64,78	69,42	0,01	3,18	1,47	19,83	17,0	0,5	0,4	0,13	0,11	162	153
6. Nord-Vest	105,71	41,22	59,15	0,12	2,33	0,97	10,07	7,9	0,4	0,34	0,18	0,14	119	110

PLĂȚI DIRECTE/ Regiune	Cere- ale, total	Cerea-le, altele decât porumb	Po- rumb	Grâu dur	“Teren arabil retras din pro- ducție”		Oleaginoase (incl. in de ulei)		Leguminoase		Plante textile		Total culturi arabile (“cere- ale total”)	Total culturi arabile (“po- rumb”)
					Opțiunea		Opțiunea		Opțiunea		Opțiunea			
					“cereale, total”	“po- rumb”	“cereale, total”	“po- rumb”	“cereale, total”	“po- rumb”	“cereale, total”	“po- rumb”		
7. Centru	68,54	34,57	32,11	0,05	1,40	0,76	1,03	0,87	0,15	0,13	0,2	0,16	71	69
8. Ilfov/Bu- curești	13,58	5,03	8,32	0	0,33	0,11	2,81	2,3	0,05	0,05	0	0	17	16

Tabelul 1.7

Valoarea totală estimată a plăților directe

(mil. euro)

Plăți directe/Opțiunea	Opțiunea A	Opțiunea B
Național, "cereale, total"	2 047	1 324
Național, "porumb"	2 098	1 290
Regional, "cereale, total"	1 755	1 336
Regional, "porumb"	1 687	1 281

Rezultatele relevă faptul că implementarea în Opțiunea A oferă avantaje economice superioare Opțiunii B în ambele cazuri, cu o singură suprafață de bază sau cu suprafețe regionale de bază. Opțiunea A "porumb" (cu o singură suprafață de bază pentru cereale și o singură suprafață de bază pentru porumb) oferă cele mai mari beneficii ale acordării plăților directe pentru fermierii români.

În figura 1.3 se prezintă estimarea efectului agregat la producători, care reprezintă valoarea efectului de piață și a plăților directe la producători, după principalele seturi de opțiuni de analiză.

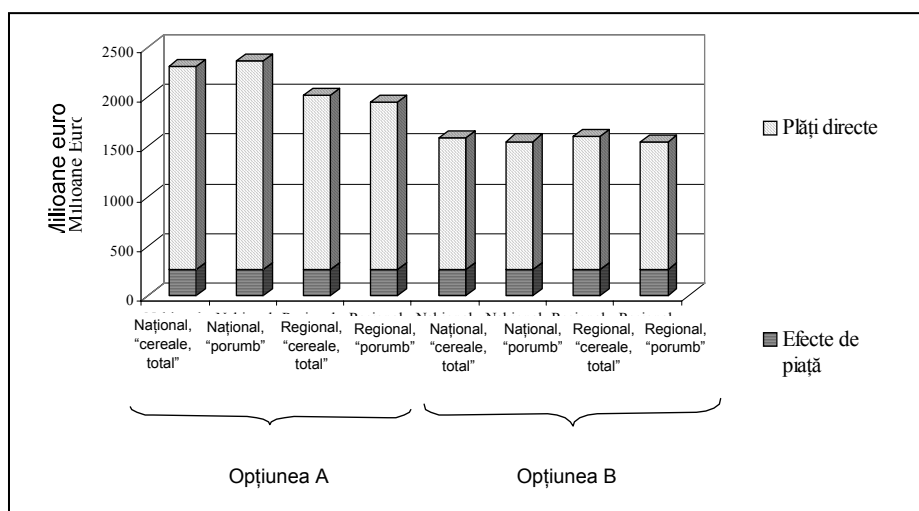

Figura 1.3. Efectul agregat la producători

Pentru negocierile de aderare la culturile arabile, stabilirea bazei pentru acordarea plăților directe poate constitui un subiect sensibil. În sprijinul argumentării unei posibile soluții, rezultatele analizei la culturile arabile indică un avantaj potențial în cazul în care se alege opțiunea de calcul care utilizează producțiile medii înregistrate în perioada 1989-1991 la nivel național, care par să ofere cele mai mari beneficii la producători.

2. ZAHĂRUL

2.1. Descrierea sectorului

Sfecla de zahăr a reprezentat în anul 1999 doar 1% din valoarea totală a producției vegetale și 0,4% din valoarea totală a producției agricole.

Începând cu 1989, producția de zahăr a scăzut în mod constant de la an la an, cu excepția perioadei 1993-1996, când a crescut cu 35%. În anul 1999, producția de zahăr obținută a fost de 275 mii tone, cu 30% mai mică decât în 1996. Evoluția fluctuantă a producției de zahăr poate fi explicată ca fiind rezultanta acțiunii combinate a mai multor factori:

- competitivitatea scăzută a fabricilor de zahăr datorită tehnologiei învechite și lipsei investițiilor (majoritatea fabricilor localizate în cele mai favorabile zone de cultură sunt foarte vechi; fabricile care sunt localizate în sudul țării sunt relativ noi, dar depind de importurile de zahăr brut);
- ineficiența filierei producător-procesator și, în special, întârzieri în efectuarea plăților de către procesatori.

Ca o consecință a acțiunii combinate a acestor factori, sfecla de zahăr a devenit neatractivă pentru majoritatea micilor fermieri, care și-au reorientat activitatea către alte culturi care necesită tehnologii simple și costuri de producție mai scăzute. Industria internă de prelucrare a devenit din ce în ce mai dependentă de importurile de zahăr brut.

De asemenea, numărul fabricilor de prelucrare s-a redus. În comparație cu 1990, când existau 33 de fabrici de zahăr, în 1999 numărul acestora s-a diminuat la 17 societăți comerciale, cu o capacitate totală de 450 000 tone. Rata medie de extracție a fost de 10,5%, iar media conținutului de zahăr din sfeclă a fost de 14%.¹

Ca urmare a prețului scăzut pe piețele internaționale la zahăr brut (comparativ cu prețul și calitatea sfeclei de zahăr produse în țară), anumite companii străine care au investit în fabricile românești au preferat să rafineze materia primă importată. În 2000, au funcționat numai 11 fabrici, din care 5 rafinează zahăr brut importat.²

Consumul de zahăr în România în 1999 a fost de 425 mii tone, din care aproximativ 30% l-a reprezentat consumul industrial (fabricarea produselor alimentare și a băuturilor). Consumul mediu pe cap de locuitor (exprimat în echivalent zahăr) a fost de 19,9 kg, respectiv cu 18% mai redus în comparație cu 1990.

¹ Date furnizate de "Grupul de lucru pentru zahăr" din MAA.

² Patronatul zahărului 2000.

După 1989, România a avut un deficit comercial extern de zahăr care s-a accentuat an de an, fiind cu 30% mai mare în 1999 față de 1990. Importurile totale de zahăr în 1999 au depășit 320 mii tone, iar valoarea importurilor totale de zahăr a fost de aproximativ 77 milioane de euro (0,7% din valoarea importurilor de produse agricole din 1999).

Principalul partener comercial al României în 1999 a fost Brazilia (221 mii tone), importurile din această țară reprezentând aproximativ 67% din importurile totale de zahăr, urmate de zahăr provenind din UE, în proporție de 19%, Moldova cu 8% și Cuba cu 4%. Importurile de zahăr alb reprezintă aproximativ 30% din importurile totale de zahăr și provin în special din UE și Moldova. Zahărul brut pentru rafinare a reprezentat 70% din importurile totale de zahăr în 1999 și a fost importat în principal din Brazilia și într-o cantitate mai mică din Cuba. Acordurile comerciale (Acordul de liber schimb cu Moldova, Acordul cu UE, Acordul CEFTA, precum și Sistemul global de preferințe comerciale dintre țările în curs de dezvoltare) au avut în timp un impact important asupra importurilor atât din punct de vedere cantitativ, cât și valoric (cazul zahărului importat din Moldova fără taxe vamale, care a concurat practic piața internă în anii trecuți).

Prețul zahărului alb din import este uneori mai mic decât prețul zahărului din producția internă și, prin urmare, în anumite perioade, zahărul românesc este supus unei concurențe acerbe cu produse similare din import. În aceste condiții, de foarte multe ori acesta este vândut sub costul de producție, afectând serios profiturile procesatorilor. Prețurile necompetitive de pe piața internă (mult mai mari comparativ cu cele de pe piața mondială) sunt determinate în special de competitivitatea scăzută de pe filiera zahărului, mai accentuată în veriga procesării, datorită tehnologiilor învechite de producție din unele fabrici.

2.2. Politica internă

Principalele instrumente ale politicii zahărului până în 1997 au fost: prețurile fixe impuse, taxele vamale, subvențiile pentru depozitare, precum și subvențiile pentru îngrășăminte și la procesare. Prețul zahărului era stabilit prin decizie guvernamentală, iar prețul sfeclei de zahăr se stabilea prin decizii la nivel de minister. Pentru cantitățile stocate, procesatorii au primit credite destinate acoperirii costurilor stocării.

Producătorii de zahăr mai beneficiau de credite în avans pentru cumpărarea de îngrășăminte. Acestea se acordau pe baza suprafeței pe care o aveau contractată cu producătorii de sfecă în anul precedent și în funcție de cantitatea de îngrășăminte necesară pe unitatea de suprafață. Sarcina procesatorilor era să distribuie subvențiile cultivatorilor de sfecă de zahăr pe bază contractuală.

Aceste intervenții au determinat menținerea unei suprafețe constant cultivate cu sfecă de zahăr. Acest sprijin nu a ajuns întotdeauna la producătorul individual sau a ajuns cu întârziere, astfel că măsurile de politică pe produs nu și-au atins în final scopul.

Prețurile la zahăr și la sfeclă de zahăr s-au liberalizat în 1997. Această decizie a fost urmată și de alte măsuri, cum ar fi eliminarea subvențiilor netransparente (pentru depozitare și procesare), precum și reducerea taxelor vamale.

În anul 2000 s-a introdus o nouă schemă de cupoane, prin care cultivatorii de sfeclă de zahăr beneficiau de 10 cupoane pe hectarul cultivat cu sfeclă, cupoane care pot fi utilizate pentru cumpărarea de îngrășăminte, combustibil, pesticide, semințe și forță de muncă agricolă, în conformitate cu Ordonanța de Urgență nr. 219/1999 și a Decizia Guvernamentală nr. 98/2000.

În 1999, aproape 37% din prețul semințelor de sfeclă de zahăr a fost subvenționat, prin acordarea a 29 mld. lei (1,78 milioane de euro) pentru cele 65 200 hectare cultivate cu sfeclă de zahăr.

Începând cu 1997, în cadrul Acordului CEFTA, au fost stabilite cote tarifare preferențiale pentru importurile efectuate de România. Anual 20 mii tone de zahăr brut pot fi importate din CEFTA, cu o taxă preferențială de 25%.

În cadrul Acordului European, s-a stabilit o cotă tarifară preferențială pentru importurile efectuate de România de 20 mii de tone anual pentru zahăr brut provenind din UE, cu o taxă preferențială de 18,8%.

În ceea ce privește Acordul comercial de liber schimb cu Moldova, comerțul dintre cele două state este scutit de taxe vamale.

Ca urmare a prevederilor Acordului privind sistemul global de preferințe comerciale dintre țările în curs de dezvoltare, importul României de zahăr brut din trestie de zahăr provenit din țările membre SGPC este scutit de taxe vamale. România a semnat protocolul privind negocierile comerciale dintre țările în curs de dezvoltare (P16) și, conform prevederilor acestuia (Legea nr. 19/93), importul României de zahăr alb (brut) provenind din țările membre este impozitat cu o taxă vamală de 40%.

2.3. Regimul zahărului și produselor din zahăr în UE

În scopul protejării producătorilor și prelucrătorilor de zahăr din țările UE de efectele concurenței mondiale, filiera zahărului funcționează conform Regulamentului Consiliului nr. 2038 din 13 septembrie 1999, care reprezintă cea mai recentă reglementare a organizării comune a pieței zahărului. Prevederile se referă la următoarele produse: sfeclă de zahăr și trestie de zahăr, glucoză, zahăr din sfeclă de zahăr, zahăr din trestie de zahăr, melasă, inulină și alte produse specifice.

2.3.1. Cota de producție

Susținerea zahărului produs în UE nu este nelimitată, ea fiind condiționată de un anumit nivel al producției. Fiecare stat membru alocă anumite cote de zahăr, respectiv A și B, pe baza producției istorice, și numai aceste cantități sunt eligibile pentru a fi susținute pe piață prin intermediul prețurilor de intervenție. Zahărul produs peste aceste niveluri ale cotelor - denumită cota de zahăr C - nu

este eligibil pentru a fi susținut și, prin urmare, trebuie exportat fără apel la subvenții.

Fiecare stat membru este responsabil pentru alocarea cotelor pe teritoriile lor și, respectiv, pentru fiecare fabrică. Regulamentul Consiliului nr. 1101/95 menține cotele de producție la același nivel pentru 6 ani, respectiv până în 2000/2001.

Cu toate acestea, începând cu 1995/1996, există prevederi referitoare la reducerea cotelor de producție, ca un mijloc de asigurare în vederea respectării prevederilor Acordului GATT al Runde Uruguay:

- **cota A** reprezintă cantitatea de zahăr pentru care este permisă o susținere totală a prețului (mai puțin de 2% taxe pe care trebuie să le plătească producătorul pentru schema parțială de autofinanțare);
- **cota B** reprezintă cantitățile care pot fi cumpărate prin intervenție la un preț de 60,5% din prețul de intervenție al zahărului (mai puțin taxele pe care trebuie să le plătească producătorii pentru schema parțială de autofinanțare);
- zahărul produs în mod excedentar față de cota A și, respectiv, cota B reprezintă **zahărul C**. Nu există limitări prin cote în ceea ce privește zahărul C, dar acest zahăr nu poate fi vândut în interiorul Comunității și, prin urmare, trebuie exportat fără rambursări la export.

2.3.2. Schema de autofinanțare parțială

Producătorii de pe filiera zahărului din Uniunea Europeană (atât cultivatorii, cât și procesatorii) sunt responsabili pentru plata - prin intermediul taxelor - a costurilor bugetare destinate eliminării surplusului de zahăr produs peste cotă.

Astfel, producătorii (procesatorii și producătorii de sfeclă) plătesc o taxă de bază de până la 2% din prețul de intervenție al zahărului alb, care este percepută atât pentru cota de producție de zahăr A, cât și pentru cota B.

Atunci când taxa de bază este insuficientă pentru a acoperi costul de eliminare al surplusului exportabil, o taxă suplimentară de până la 30% din prețul de intervenție pentru zahărul alb poate fi percepută pentru cota de producție de zahăr B. Dacă și aceste taxe sunt insuficiente, există prevederi care permit o taxă suplimentară de până la 7,5% pentru zahărul B.

Taxele de producător sunt de 2% pentru cota de zahăr A și 39,5% pentru cota de zahăr B. Aceste taxe sunt percepute de către statele membre și transmise apoi la Comisie (minus anumite ajutoare pentru administrație) ca parte a bugetului UE.

2.3.3. Sistemul de prețuri

Sistemul de susținere al prețului se referă la: zahărul alb și brut din sfeclă și substituenții zahărului. În fiecare an comercial (de la 1 iulie până la 30 iunie), Consiliul fixează prețuri de susținere: prețuri țintă, prețuri de intervenție, prețul de bază al sfeclei, precum și prețul minim al sfeclei.

Prețul țintă este fixat în fiecare an pentru zahărul alb în vrac de calitate standard (Regulamentul Consiliului nr. 793/72) conform articolului 37(2) al Tratatului. Prețul țintă reprezintă prețul care se așteaptă să se practice pe o piață pe care există un echilibru între cerere și ofertă și în condiții normale de concurență liberă.

Prețul de intervenție reprezintă prețul la care agențiile naționale de intervenție pot cumpăra zahărul produs în limitele cotelor A sau B. Prețul de intervenție la zahărul alb este fixat în două moduri: pentru zonele nedeficitare și pentru cele deficitare (care nu produc suficient zahăr pentru a acoperi consumul) pentru care se stabilește un preț de intervenție derivat. Aceste prețuri includ un element care reflectă costurile de transport de la zonele excedentare către zonele deficitare.

Prețul de intervenție pentru zahărul brut este calculat pe baza prețului de intervenție al zahărului alb, luând în considerare sumele standard necesare prelucrării și recoltării sfeclei de zahăr de calitate standard (Regulamentul Consiliului nr. 431/68).

În practică, cumpărarea prin intervenție este mai rar folosită, principalele mecanisme de reglare a pieței fiind reprezentate de mecanismele de reglare a comerțului exterior (a importurilor și exporturilor).

Ca măsură de siguranță a faptului că prețul garantat la zahăr este primit și de cultivator, pe lângă un preț de bază, procesatorii trebuie să plătească producătorilor și un **preț minim garantat pentru zahărul de calitate standard din sfecla A și B**.

Prețul de bază al sfeclei este calculat prin scăderea din prețul de intervenție al zahărului alb a costurilor de livrare a sfeclei către fabricile care prelucrează zahăr, urmată de deducerea valorii melasei (prin faptul că producătorii prezintă prelucrătorilor chitanțele primite ca urmare a vânzării melasei). Prețul de cumpărare poate fi crescut sau redus în funcție de calitatea standard a sfeclei. Prețurile minime pentru sfeclă sunt următoarele:

- pentru sfecla A este egal cu 98% din prețul de bază;
- pentru sfecla B este egal cu 68% din prețul de bază.

În UE, prețurile instituționale în sectorul zahărului, pentru anul comercial 2000/2001, sunt următoarele:

- prețul țintă pentru zahăr alb de calitate standard: 665 euro/tonă;
- prețul de intervenție la zahăr alb: 631,9 euro/tonă;
- prețul de intervenție în zonele deficitare: 646,5 euro/tonă;
- prețul de intervenție la zahărul brut: 523 euro/tonă.

Prețul de susținere pentru zahărul alb de calitate standard pentru anul comercial 2000/2001:

- pentru zahărul inclus în cota A: 619,26 euro/tonă;
- pentru zahărul inclus în cota B: 382,30 euro/tonă.

Prețul de bază al sfeclei (calitate standard: 16% conținut în zahăr) **pentru anul comercial 2000/2001** este 47,57 euro/tonă. Ca atare, prețurile minime pentru sfecla destinată cotelor A sau B este:

- pentru sfecla din cota A: 46,72 euro/tonă;
- pentru sfecla din cota B: 28,26 euro/tonă.

2.3.4. Taxe pentru depozitare/schema rambursării

Pentru a exista siguranța faptului că zahărul este vândut la un preț stabil (în pofida caracterului sezonier al producției de sfeclă de zahăr), costul stocării zahărului este rambursat printr-o rată de rambursare, plătită lunar din bugetul UE fabricilor de zahăr, comercianților specializați și agenților de intervenție. Rambursarea lunară fixată anual de Consiliu este de 0,33 euro/100 kg pentru anul 1999/2000.

Plata rambursării se autofinanțează parțial din taxa pentru depozitare (20 euro/tonă în prezent), care se aplică asupra tuturor vânzărilor de zahăr pe care le fac procesatorii (cu excepția vânzărilor de intervenție).

Comisia fixează taxele de depozitare și numărul mediu de luni pentru care zahărul urmează să fie depozitat, pe baza cantității de zahăr acceptate în schema de depozitare.

Procesatorii trec taxa de stocare clienților lor, prin mărirea prețului, astfel încât prețul final real al susținerii zahărului în Comunitate reprezintă de fapt prețul de intervenție plus această taxă de depozitare.

2.3.5. Comerțul exterior

Tarifele vamale și licențele sunt aplicate la importul/exportul în și din țările terțe pentru toate produsele cuprinse în reglementările comunitare referitoare la piața zahărului, iar în unele cazuri se poate aplica suplimentar o taxă și altor produse care nu sunt cuprinse în aceste reglementări.

Cotele preferențiale la import reprezintă un sistem controlat de organisme guvernamentale și interprofesionale. Accesul unor cantități importante de zahăr pe piața Uniunii Europene este garantat, iar această cantitate este denumită generic "zahăr preferențial" și este deschisă pentru zahărul care provine în principal din țările din Africa, zona caribiană și Pacific (statele ACP) care sunt asociate Uniunii Europene prin Convenția de la Lomé.

Tarifele la import pentru importurile nonpreferențiale sunt:

- pentru zahăr alb: 524 euro/tonă;

- pentru zahăr brut: 424 euro/tonă.

Rambursările la export reprezintă sumele pe care producătorii le pot primi pentru cantitățile de zahăr exportate dacă prețul mondial este sub prețul UE. Aceste sume se calculează scăzând prețul zahărului de pe piața mondială din prețul țintă din UE (prețul țintă al UE minus prețul mondial). Valoarea estimativă a acestor rambursări la export ar putea fi în 2007 de 371 euro/tonă³.

2.4. Metode de analiză

2.4.1. Politica internă a României în 1999, fără aplicarea PAC

Pentru a estima costurile și beneficiile aplicării reglementărilor UE în sectorul zahărului în România, s-a decis calcularea acestora plecând de la anul de bază 1999. Astfel, s-au avut în vedere pentru efectuarea calculelor următoarele date:

- (Q_{Ro}) reprezintă producția de zahăr în 1999;
- (VP_{Ro}) valoarea producției de zahăr în 1999;
- prețul zahărului alb din 1999 (P_{Ro}) furnizat de Departamentul Zahărului din cadrul MAA a fost utilizat pentru a calcula valoarea producției din 1999. Valoarea sfeclei de zahăr a fost, de asemenea, calculată utilizând prețuri furnizate de aceeași sursă (tabelul 2.1).

Tabelul 2.1

Zahărul și sfecla de zahăr în 1999: producții, prețuri și valori

	Cantități (mii tone) (Q_{Ro})	Prețuri pentru zahărul alb la poarta fabricii (euro/tonă) (P_{Ro})	Valoarea producției (mil. euro) (VP_{Ro})
Producția totală de zahăr	275,652	362	99,8
Producția totală de sfeclă de zahăr	1 414,9	28	39,0

Sursa: Calcule bazate pe date furnizate de Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Consumul “aparent” (inclusiv consumul industrial din fabricile producătoare de produse agroalimentare), volumul și valoarea acestuia în anul 1999 au fost estimate utilizând formulele:

$$(1) \quad Vc_{Ro} = Qc_{Ro} * Pc_{Ro} ,$$

$$(2) \quad Qc_{Ro} = Q'_{Ro} + Qi_{Ro} - Qe_{Ro} ,$$

unde:

³ Proiecții OECD pentru 2006.

- $V_{C_{Ro}}$ - valoarea consumului de zahăr în 1999;
 $Q_{C_{Ro}}$ - consumul de zahăr în 1999;
 $P_{C_{Ro}}$ - prețul de consum la zahăr în 1999 calculat prin adăugarea TVA (19% în 1999) la prețul produsului la poarta fabricii și a unei marje comerciale medii de 30%);
 Q'_{Ro} - producția de zahăr din producția internă de sfeclă de zahăr;
 $Q_{i_{Ro}}$ - importul de zahăr în 1999;
 $Q_{e_{Ro}}$ - exportul de zahăr în 1999.

2.4.2. Aplicarea PAC în România, în 1999

Deoarece prețurile sub regimul PAC sunt stabilite anual, nu se poate prognoza cu un grad mare de probabilitate care vor fi prețurile zahărului în UE în anul 2007⁴. De aceea, în această analiză, se presupune că prețul la zahăr în UE va fi cel stipulat în reglementările pentru anul 2000. Astfel, se presupune că se vor aplica în anul 2007 schemele de prețuri cuprinse în Regl. nr. 2038/99 pentru anul 2000. Aceste valori se vor utiliza pentru analiza implicațiilor aplicării PAC:

- prețul de intervenție pentru zahărul alb⁵ de calitate standard:
 - pentru zahăr A: 619,26 euro/tonă;
 - pentru zahăr B: 382,23 euro/ tonă;
- prețul de bază la sfeclă este 47,67 euro/tonă:
 - prețul minim al sfeclei A: 46,72 euro/tonă;
 - prețul minim al sfeclei B: 28,26 euro/tonă.

Cotele prevăzute prin politica agricolă comună (măsurile de limitare a producției de zahăr) s-au estimat în cazul României prin calcularea a două opțiuni bazate pe media producțiilor de zahăr din două perioade anterioare (medii istorice alternative) funcție de productivitatea la hectar și competitivitate (conținutul mediu de zahăr în sfeclă, rata medie de extracție a zahărului la nivelul fabricilor⁶) de-a lungul unei perioade de 5 ani.

Opțiunile și metodologiile de stabilire a cotelor pentru România sunt următoarele:

În Opțiunea I s-a utilizat media producției de zahăr din perioada 1986-1990, această perioadă caracterizându-se printr-o producție ridicată și apropiată de nivelul de autosuficiență. Cota A a fost considerată ca reprezentând maximul capacității de producție a fabricilor de zahăr din România în 1999 (450 kt), iar cota B a fost determinată ca fiind diferența dintre media producției de zahăr din perioada 1986-1990 și cota A (capacitatea de producție de zahăr din 1999).

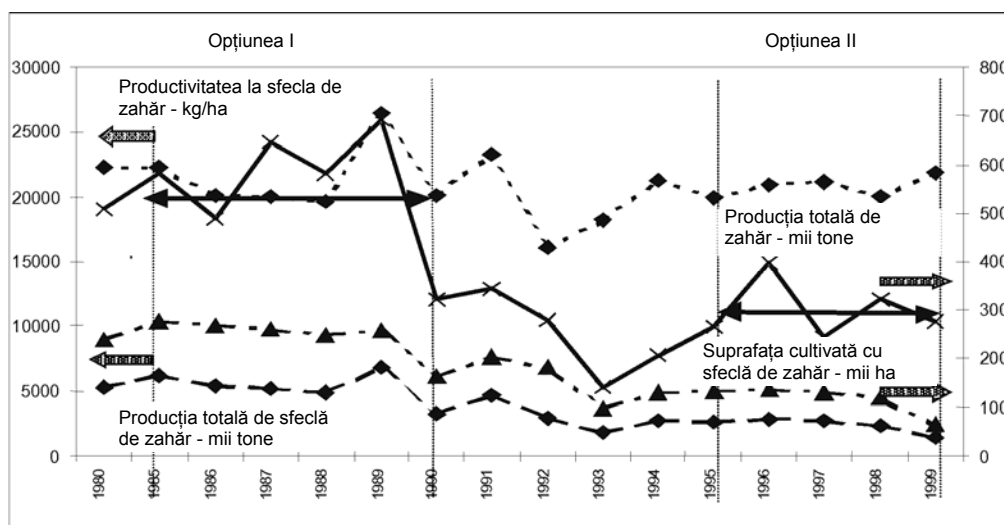
⁴ Este posibil ca regimul PAC al zahărului să fie reformat înainte de 2007.

⁵ La calitate standard, conform Regl. Consiliului nr. 793/72.

⁶ La un conținut al zahărului de 16%.

În Opțiunea II s-a utilizat media producției de zahăr din perioada 1995-1999 pentru stabilirea cotei de zahăr A (300 kt) și un procent suplimentar de 30% din această cantitate considerat a fi cota B. Această abordare este asemănătoare metodologiei inițiale utilizate în UE-6 pentru stabilirea cotelor A și B.

Aceste două opțiuni reflectă: (I) o “perioadă bună” pentru zahăr (un nivel teoretic maxim al producției de zahăr) și (II) o “perioadă mult mai stabilă” bazată pe producțiile obținute după perioada 1989, respectiv ultimii 5 ani (vezi figura 2.1).

Sursa: Calcule pe baza datelor de la Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Figura 2.1. Sectorul zahărului în România

Conform acestor opțiuni, pentru proiectarea cotelor de zahăr A și B s-a făcut o analiză mai detaliată, respectiv prin calcularea pentru fiecare opțiune în parte a cantităților de sfeclă de zahăr necesare pentru cotele A și B, precum și a cantităților de zahăr brut destinat procesării, destinate completării acestor cote. S-au utilizat următoarele metodologii:

Pentru Opțiunea I (pe baza mediei producției de zahăr din perioada 1986-1990): zahărul A (QA) și zahărul B (QB) s-au calculat astfel:

- **Zahărul A (QA)** reprezintă capacitatea totală a fabricilor de zahăr în 1999:
 - Zahărul A rafinat din producția internă de sfeclă de zahăr (Q_{sbA}) reprezintă producția medie de zahăr obținut prin rafinarea sfeclei de zahăr obținute în perioada 1986-1990.
 - Cantitatea de sfeclă de zahăr A (Q_{beetA}) a fost calculată astfel:

$$Q_{beetA} = Q_{sbA} * E_{Ro},$$

unde:

E_{Ro} este rata medie de extracție în România.

- Zahărul A provenit din zahărul brut importat (Q_{rawA}) a fost calculat astfel:

$$Q_{rawA} = QA - Q_{sbA}.$$

- Zahărul B (QB) este diferența dintre zahărul total (A și B) și zahărul A (QA), din care:

- zahărul provenit din sfecla de zahăr produsă intern (Q_{sbB}) a fost calculat astfel:

$$Q_{sbB} = Q_{sbA} * 30,77\%.$$

(30,77 % din cota A reprezintă nivelul maxim al cotei B în UE).

- cantitatea de sfeclă de zahăr B (Q_{beetB}) a fost calculată astfel:

$$Q_{beetB} = Q_{sbB} * Er,$$

unde:

Er este coeficient de transformare din zahăr brut în zahăr rafinat.

- zahărul B provenit din zahărul brut importat (Q_{rawB}) a fost calculat astfel:

$$Q_{rawB} = QB - Q_{sbB}.$$

Pentru Opțiunea II (pe baza producției medii de zahăr în perioada 1995-1998), stabilirea zahărului A (QA) și a zahărului B (QB) s-a calculat ținând seama de următoarele considerente:

- Zahărul A (QA) reprezintă media producției de zahăr în perioada 1995-1999:
 - zahărul A din producția internă de sfeclă de zahăr (Q_{sbA}) reprezintă media producției de zahăr din producția internă de sfeclă de zahăr din perioada 1995-1999;
 - cantitatea de sfeclă de zahăr A (Q_{beetA}) a fost calculată în același mod ca și pentru Opțiunea I;
 - zahărul A provenit din zahărul brut importat (Q_{rawA}) a fost calculat în același mod ca și pentru Opțiunea I.
- Zahărul B (QB) a fost calculat astfel:

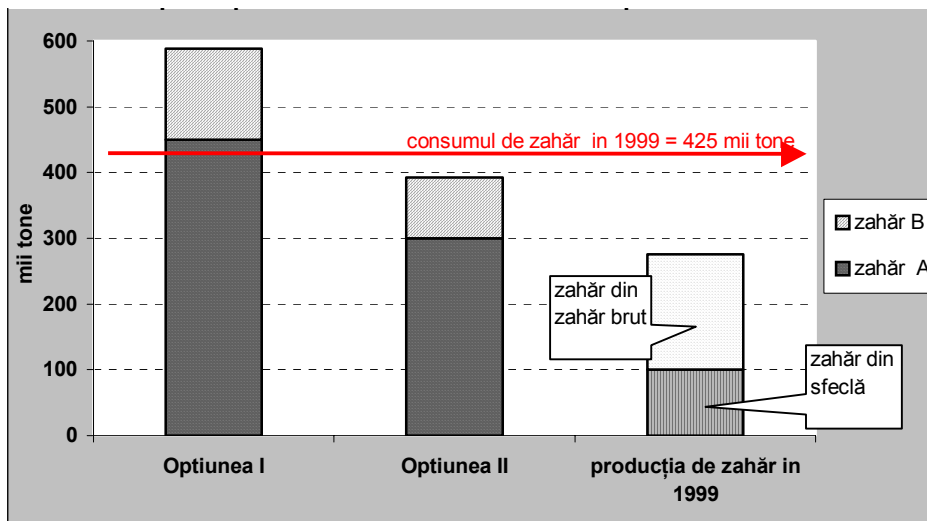
$$QB = QA * 30,77\%$$

(30,77% din cota A reprezintă nivelul maxim al cotei B în UE);

- zahărul provenit din sfecla de zahăr internă (Q_{sbB}), cantitatea de sfeclă de zahăr B (Q_{beetB}), zahărul B provenit din zahărul brut importat (Q_{rawB}) au fost calculate după aceeași metodologie din Opțiunea I.

În ambele opțiuni, nivelurile cotelor A și B împreună se află considerabil deasupra nivelului actual al producției de zahăr din România (la nivelul anului 1999), mai precis cu 53% mai mult în Opțiunea I și cu 30% mai mult în Opțiunea II.

Doar nivelurile cotelor din Opțiunea I ar putea asigura autosuficiență dacă se compară cu nivelul consumului din 1999 (275 000 tone) (vezi figura 2.2).

Sursa: Calcule proprii.

Figura 2.2. Opțiuni pentru stabilirea cotelor de zahăr pentru România

Fără extinderea producției interne, chiar și proiecția pentru cota A (în Opțiunea I) ar fi aproape la limita necesarului de consum, iar cotele A și B din Opțiunea II sunt chiar mai mici decât ar fi necesar pentru consumul intern. Din acest motiv, pentru a calcula valoarea producției după adoptarea PAC, s-au utilizat două variante de calcul pentru fiecare din opțiunile de mai sus, și anume:

- În prima variantă se presupune că producția de zahăr după aderare rămâne la nivelul anului 1999 (Opțiunea I '99 și II '99).
- În a doua variantă se presupune că producția internă crește și ajunge la nivelul cotelor A și B proiectate (Opțiunea I Full și Opțiunea II Full).

Valorile producției de zahăr (PV_{EU}) după aderare, determinate de prețurile din UE (figura 2.3) pentru opțiunile de mai sus, au fost calculate după cum urmează:

$$PV_{EU}(\text{Opțiunea I '99 și II '99}) = Q_{Ro} * P_{EU s A},$$

$$PV_{EU}(\text{Opțiunea I Full și II Full}) = (QA * P_{EU s A}) + (QB * P_{EU s B}),$$

unde:

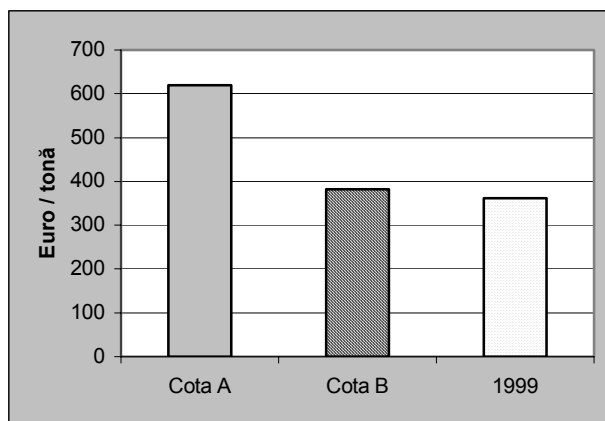
Q_{Ro} - producția de zahăr din 1999;

$P_{EUS A}$ - prețul zahărului A;

$P_{EUS B}$ - prețul zahărului B;

QA - cota de zahăr A;

QB - cota de zahăr B.

Sursa: Ministerul Agriculturii și Alimentației și Regl. Consiliului nr. 2038/1999.

Figura 2.3. Prețurile pentru cotele A și B comparativ cu prețul zahărului în 1999

Pentru a calcula venitul producătorilor după aderare, s-a utilizat ca pas intermediar valoarea taxelor pentru așa-numita "schemă de autofinanțare" parțială (Regl. Cons. nr. 2038/99), care reprezintă o sumă ce urmează să fie plătită de către procesatorii și producătorii de sfeclă de zahăr (fermieri).

Metodologia de calculare, precum și valoarea acestor taxe (VL_b) sunt prezentate detaliat în anexa 2.1.

Valoarea totală a veniturii producătorilor de zahăr după adoptarea PAC în România (PR_{EU}) a fost calculată ținând seama de valorile acestor taxe (VL_b).

Pentru toate opțiunile (I '99; II '99 și I și II Full), efectul asupra producătorilor (PE) ca urmare a adoptării PAC la zahăr este diferența dintre valoarea veniturilor acestora presupunând că PAC s-a aplicat în România în 1999 (PR_{EU}) și valoarea producției ca urmare a aplicării politicii interne din 1999 (VP_{Ro}):

$$PE = PR_{EU} - VP_{Ro}.$$

Efectul asupra consumatorilor (CE) ca urmare a aderării a fost calculat astfel:

$$CE = V_{C_{Ro}} - V_{C_{EU}},$$

unde:

$V_{C_{Ro}}$ - valoarea consumului de zahăr la nivelul anului 1999;

$V_{C_{EU}}$ - valoarea consumului de zahăr după aplicarea PAC.

Valoarea consumului presupunând că reglementările PAC au fost aplicate în România (V_{CEU}) a fost estimată utilizând prețul de intervenție pentru întreaga cantitate (deoarece consumatorii nu fac distincție între proveniența zahărului A sau B, din producția internă sau importuri din UE sau țări terțe) și s-a calculat după cum urmează:

$$V_{CEU} = Q_{C_{Ro}} * PI_{EU} ,$$

unde:

$Q_{C_{Ro}}$ - consumul de zahăr în 1999;

PI_{EU} - prețul de intervenție la zahăr alb în UE (631,9 euro/tonă).

Suplimentar a fost estimat pentru toate variantele surplusul/deficitul (I/E) de zahăr pentru România. Deficitul de zahăr va fi acoperit prin importuri, iar în ceea ce privește proveniența și cantitatea acestora după adoptarea PAC, acestea vor depinde, în principal, de posibilitatea ca principalii parteneri comerciali (precum Moldova) să poată negocia cote de import preferențiale similare cu cele ale țărilor membre ACP, în raport cu UE-15.

În cazul în care acest lucru nu va fi posibil, fabricile românești de zahăr vor depinde numai de producția de sfeclă de zahăr internă (dacă oferta de zahăr provenind din alte state UE nu va fi avantajoasă din punct de vedere economic).

În cazul în care producția de zahăr va rămâne la nivelul anului 1999 și România nu va reuși să obțină cote preferențiale pentru importul de zahăr brut destinat procesării, iar acesta nu va putea fi substituit cu zahăr alb provenind din alte țări membre UE, atunci aceasta va determina un declin semnificativ al sectorului românesc de procesare a zahărului.

O alternativă la această situație ar fi ca România să-și mărească suprafața cultivată cu sfeclă pentru a furniza materia primă necesară utilizării la maximum a capacităților de producție. Presupunând că acest lucru se va realiza, el va fi condiționat de cotele A și B, producția suplimentară (peste aceste cote) urmând să fie exportată fără subvenții.

Previziunile privind o creștere semnificativă a veniturilor producătorilor români de zahăr sunt limitate, de vreme ce ei va trebui să concureze pentru o ofertă internă limitată de zahăr (cotele A și B) și, prin urmare, principalii câștigători ai adoptării PAC la zahăr ar putea fi cultivatorii de sfeclă.

Pentru a evita complicații în calcule, se presupune că România va utiliza zahăr brut pentru a realiza producția de zahăr stabilită prin cotele A și B din Opțiunea I Full și II Full și I '99 și II '99.

În toate cazurile, efectul de piață (ME) a fost estimat astfel:

$$ME = PE - CE ,$$

unde:

PE - efectul la producător;

CE - efectul la consumator.

2.5. Rezultate și concluzii

2.5.1. Proiecția cotelor

Aplicarea metodologiei prezentate anterior a condus la proiectarea cotelor (A și B) în cele două opțiuni. Aceste cote au fost calculate detaliat și au avut ca rezultat estimarea cantităților de zahăr care s-ar putea produce utilizând ca materie primă zahărul din producția internă de sfeclă de zahăr, precum și cantitățile aferente de sfeclă de zahăr necesare realizării acestora. La acestea s-a adăugat estimarea producției de zahăr obținut din rafinarea zahărului brut importat necesar pentru producția la nivelul cotelor aferente A și B. Rezultatele calculelor sunt prezentate în detaliu în tabelul 2.2.

Aceste proiecții sunt rezonabile pentru România dacă sunt comparate cu cotele din UE stabilite conform reglementărilor în vigoare (figura 2.4).

Tabelul 2.2

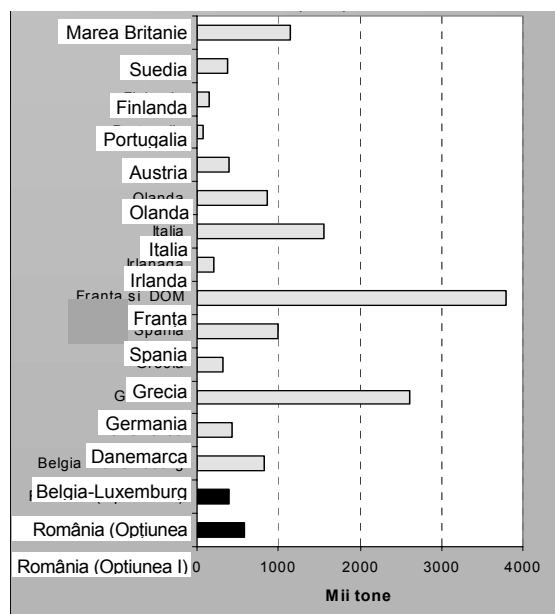
Ipoteze privind nivelurile cotelor de zahăr ale României în 2007

(mii tone)

	Opțiunea I (1985-1990)	Opțiunea II (1995-1999)
Cota A (QA), din care:	450	300
Zahăr din producția internă de sfeclă de zahăr (QsbA)	354	190
Sfeclă de zahăr (QbeetA) (sfeclă de zahăr necesară obținerii zahărului A)	3 720	2 002
Zahăr obținut din zahăr brut importat (QrawA)	97	110
Cota B (QB), din care:	138	92
Zahăr din producția internă de sfeclă de zahăr (QsbB)	109	59
Sfeclă de zahăr (QbeetB) (sfeclă de zahăr necesară obținerii zahărului B)	1 145	616
Zahăr obținut din zahărul brut importat (QrawB)	29	33
Zahăr total (cota A+B)	588	392

Sursa: Calculații proprii pe baza datelor de la Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Dacă după aderare producția de zahăr din România nu se va ridica la nivelul cotelor stabilite în Opțiunile I sau II și va rămâne la nivelul anului 1999, respectiv la 275,6 mii tone, cantitățile de cote neutilizate vor fi substanțiale. În tabelul 2.3 sunt prezentate cantitățile de cote neutilizate în Opțiunile I și II în condițiile în care, după aderare, producția de zahăr va rămâne constantă (adică la nivelul anului 1999).

Sursa: Calcule proprii și Regl. Consiliului nr. 2038/1999.

Figura 2.4. Nivelul cotelor de zahăr proiectate pentru România în anul 2007 comparativ cu cotele din UE (A+B)

Tabelul 2.3

Cote neutilizate în Opțiunea I și II dacă producția totală de zahăr după aderare va fi 275,6 kt (nivelul din 1999)

(mii tone)

	Opțiunea I (1985-1990)	Opțiunea II (1995-1999)
Cota A (QA), din care:	174	25
Zahăr din producția internă de sfeclă (QsbA)	253	90
Sfeclă de zahăr (QbeetA) (sfeclă de zahăr necesară pentru a produce zahăr A)	3 449	1 203
Zahăr obținut din zahărul brut importat (QrawA)	0	0
Cota B (QB), din care:	138	92
Zahăr din producția internă de sfeclă (QsbB)	109	59
Sfeclă de zahăr (QbeetB) (sfeclă de zahăr necesară pentru a produce zahăr B)	1 145	616
Zahăr obținut din zahărul brut importat (QrawB)	29	33
Total zahăr (cota A+B neutilizată)	312	117

Sursa: Calcule proprii.

2.5.2. Efectul de piață asupra producătorilor/procesatorilor

Rezultatele calculelor privind efectele adoptării PAC asupra producătorilor (procesatori și cultivatori de sfeclă de zahăr/fermieri) sunt prezentate în tabelul 2.4.

Adoptarea PAC în sectorul zahărului va fi benefică atât pentru procesatori, cât și pentru producătorii de sfeclă de zahăr, în toate opțiunile și variantele calculate. Valoarea beneficiului ar putea fi de aproape 215 milioane de euro, din care 116 milioane l-ar reprezenta câștigul producătorilor de sfeclă de zahăr în condițiile în care producția de zahăr va fi la nivelul cotei proiectate în Opțiunea I, respectiv 558 mii tone. Acest câștig potențial este, după părerea noastră, nerealist, deoarece, având în vedere evoluția acestui sector în ultimii zece ani, este puțin probabil ca în România să se producă o creștere spectaculoasă a producției de zahăr în viitorul apropiat, astfel încât cotele proiectate în această opțiune să fie realizate, datorită în primul rând competitivității scăzute a acestui sector.

Cea mai veridică și realizabilă estimare a beneficiilor pe care le-ar putea avea procesatorii/producătorii de sfeclă de zahăr ar putea fi cea din Opțiunea II, în special varianta în care producția de zahăr ar rămâne la nivelul anului 1999 (Opțiunea II). Beneficiul producătorilor ar putea fi de 78 milioane de euro, din care 60 de milioane ar fi beneficiul procesatorilor, iar 17,4 milioane s-ar repercuta ca beneficiu la nivelul producătorilor de sfeclă de zahăr.

Tabelul 2.4

Efectele adoptării reglementărilor PAC asupra producătorilor

(mil. euro)

	Opțiunea I (1985-1990)		Opțiunea II (1995-1999)	
	'99 (dacă produc- ția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă pro- ducția va fi la nivelul cotelor)	'99 (dacă produc- ția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă pro- ducția va fi la nivelul cotelor)
Valoarea producției totale de zahăr în condițiile adoptării PAC (PV_{EU}), din care:				
Valoarea zahărului A	170,7	331,4	170,7	221,3
Valoarea zahărului B	-	52,7	-	35,3
Valoarea sfeclei de zahăr (A+B)	57,8	180,3	57,8	97,0
Valoarea cotei neutilizate dacă producția de zahăr rămâne la nivelul anului 1999	160,7	-	50,6	-
Valoarea taxelor pe care le vor plăti producătorii pentru schema de autofinanțare parțială (Vp)*	-2,0	28,3	-2,0	19,0

	Opțiunea I (1985-1990)		Opțiunea II (1995-1999)	
	'99 (dacă produc- ția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă pro- ducția va fi la nivelul cotelor)	'99 (dacă produc- ția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă pro- ducția va fi la nivelul cotelor)
Valoarea venitului producătorilor de zahăr (procesatori) (PR_{EU}) din care:	178,1	314,7	178,1	210,0
Valoarea venitului producătorilor de sfeclă de zahăr (fermieri)	56,4	155,2	56,4	83,5
Efectul asupra producătorilor (procesatori) (PE), din care:	78,3	214,9	78,3	110,3
Efectul asupra producătorilor de sfeclă de zahăr	17,4	116,1	17,4	44,4

* Detalii de calcul în anexa 2.1.

Sursa: Calcule proprii.

În condițiile în care producția de zahăr ar crește la nivelul cotelor proiectate în Opțiunea II, respectiv 392 mii tone, atunci beneficiul producătorilor ar putea crește cu 30%. În acest caz, producătorii de sfeclă de zahăr ar putea câștiga cu 27 de milioane de euro mai mult decât în prima variantă. Acest câștig ar putea crește în condițiile în care producția de zahăr din sfeclă s-ar mări și ar substitui producția de zahăr din zahăr brut importat.

2.5.3. Efectele adoptării PAC asupra consumatorilor

Adoptarea reglementărilor PAC în sectorul zahărului va determina pierderi la nivelul consumatorilor (costuri) de aproximativ 40 de milioane de euro, în condițiile în care "consumul aparent" (consumul industrial și consumul uman) va rămâne la nivelul anului 1999, respectiv 425 kt. Rezultatele acestor calcule sunt prezentate în tabelul 2.5.

Tabelul 2.5

Efectele asupra consumatorilor ca urmare a adoptării PAC la zahăr

	UM	
Consumul de zahăr al României în 1999 (QC_{Ro})*, din care:	kt	425
- din producția internă	kt	276
Valoarea consumului de zahăr în 1999 (Vc_{Ro})	mil. €	229,1
Valoarea consumului de zahăr după adoptarea PAC (Vc_{EU})	mil. €	268,3
Efectele adoptării PAC asupra consumatorilor (CE)	mil. €	-39,2

*Inclusiv consumul industrial.

Sursa: Calcule proprii.

2.5.4. Efectele nete de piață

Efectul net de piață al adoptării PAC în sectorul zahărului ar putea fi pozitiv în toate opțiunile și variantele calculate. Câștigul net de piață ar putea fi cuprins între minimum 40 milioane de euro (în condițiile în care producția de zahăr în momentul aderării va rămâne la nivelul celei din 1999) și 70 milioane de euro în condițiile în care producția se va extinde la nivelul cotei din Opțiunea II sau maximum 275 de milioane de euro dacă producția de zahăr în România va crește până la nivelul cotei din Opțiunea I. Rezultatele acestor calcule sunt prezentate în tabelul 2.6.

Tabelul 2.6

Efectele nete de piață ale adoptării PAC la zahăr

(mil. euro)

	Opțiunea I (1985-1990)		Opțiunea II (1995-1999)	
	'99 (dacă producția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă producția va fi la nivelul cotelor)	'99 (dacă producția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă producția va fi la nivelul cotelor)
Efectul net de piață al adoptării PAC la zahăr	39,1	275,4	39,1	71, 0

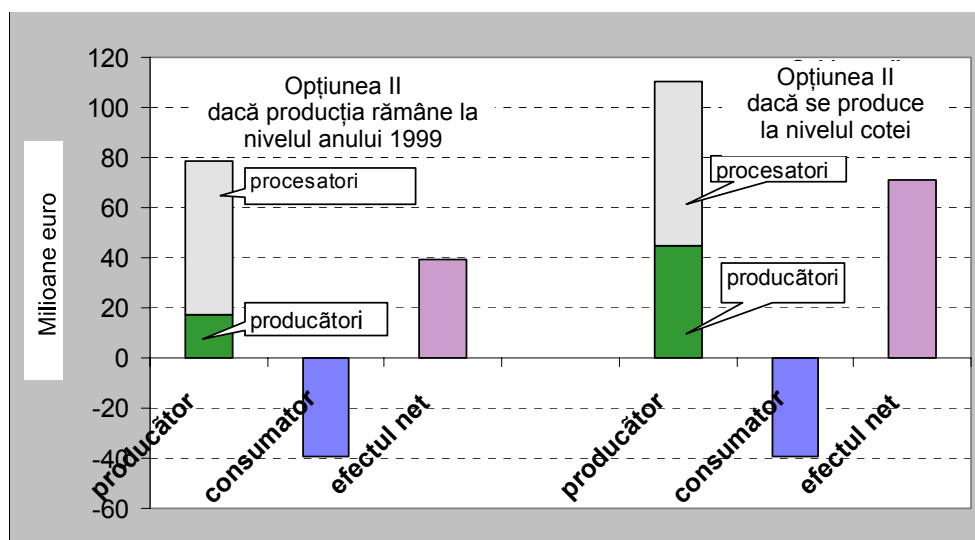
Sursa: Calcule proprii.

Având în vedere potențialul și evoluția acestui sector în ultimii zece ani, se consideră că baza de calcul a cotelor din Opțiunea I (perioada 1985-1990) este nerealistă. Din acest motiv, în figura 2.5 se prezintă tabloul general al posibilelor efecte de piață ale adoptării PAC asupra producătorilor (procesatori și producători de sfeclă/fermieri) și consumatorilor în opțiunea cea mai plauzibilă, și anume Opțiunea II cu baza de calcul a cotei în perioada 1995-1999) în cele două variante:

- în cazul în care producția de zahăr ar rămâne la nivelul celei din 1999;
- în cazul în care producția de zahăr va crește până la nivelul cotelor proiectate, mai ales producția de zahăr obținută din sfecla de zahăr din producția internă.

Pentru a avea o imagine cât mai relevantă a efectelor pe care le-ar putea avea adoptarea PAC la zahăr, s-a estimat - cu titlu orientativ - în toate opțiunile și variantele excesul/deficitul de zahăr în perioada postaderare.

În tabelul 2.7 sunt prezentate cantitățile de zahăr necesare acoperirii unui consum potențial de 425 kt (la nivelul anului 1999) pentru toate variantele și opțiunile analizate.

Sursa: Calcule proprii.

Figura 2.5. Efectele de piață ale adoptării PAC la zahăr

Teoretic, dacă România ar putea să producă zahăr la nivelul cotei din Opțiunea I și ar consuma 425 kt, ar avea un disponibil de export de 163 mii tone. Subliniem încă o dată că această opțiune este nerealistă, având în vedere evoluția acestui sector în ultimii 10 ani.

Tabelul 2.7

Surplusul/deficitul de zahăr în România după aderare

(mii tone)

	Opțiunea I (1985-1990)		Opțiunea II (1995-1999)	
	'99 (dacă producția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă producția va fi la nivelul cotelor)	'99 (dacă producția de zahăr va fi la nivelul anului 1999)	Full (dacă producția va fi la nivelul cotelor)
Oferta de zahăr în perioada postaderare	276	588	276	393
Surplus/deficit (I/E)	-149	163	-149	-32

Sursa: Calculații proprii.

În a doua opțiune (cea mai plauzibilă variantă în opinia noastră), aceea în care cota de zahăr pentru România ar fi de 393 kt, deficitul de zahăr ar fi de minimum 32 kt, în condițiile în care România ar produce zahăr la nivelul cotei.

Probabil că după aderare importurile de zahăr brut destinat rafinării ar putea să scadă substanțial, dat fiind că tariful vamal ar crește⁷ la 524 euro/tonă pentru zahăr alb, 424 euro/tonă pentru zahărul brut și 98 euro/tonă pentru zahărul preferențial provenind din țările APC. În aceste condiții, România ar trebui:

- să-și extindă producția internă de sfeclă de zahăr și implicit să crească producția de zahăr obținut din materia primă internă;
- să continue să importe zahăr brut destinat rafinării în condițiile în care ar reuși să-și negocieze la aderare o cotă pentru “zahăr preferențial” (similar cu cel pe care UE îl are la ora actuală cu țările APC), poate din Moldova sau din alte țări (agreate de UE).

În condițiile în care România ar reuși să-și extindă producția de zahăr la nivelul cotei din Opțiunea II (din producție internă sau din zahăr brut), ar trebui să importe minimum 32 mii tone (în cazul în care și-ar extinde producția la nivelul cotei) sau maximum 150 mii tone în cazul în care producția ar rămâne la nivelul anului 1999. Cel mai probabil că acest deficit se va completa din importuri de zahăr rafinat (alb) din țările UE.

2.6. Subiecte de negociere

Ținând cont de calculele și rezultatele prezentate în analiza de mai sus, apreciem că la negocieri ar trebui să se aibă în vedere decizia legată de baza de calcul a cotelor, care va fi foarte importantă, deoarece, așa cum se poate observa din rezultatele prezentate anterior, există diferențe semnificative între acestea.

Cele două alternative pentru stabilirea cotelor bazate pe “o perioadă bună pentru zahăr” și “una recentă, stabilă” reliefează faptul că baza de calcul pentru cotele de zahăr din cele două opțiuni ar putea fi:

- perioada 1985-1990 (Opțiunea I), conform căreia producția de zahăr A și B ar putea să atingă 588 mii tone;
- perioada 1995-1999 (Opțiunea II), conform căreia limitele producției de zahăr (cota A și B) ar fi de 393 mii tone.

Prima opțiune este foarte generoasă pentru România, dar ar putea determina o mulțime de probleme în procesul de negociere, legate de stabilirea acesteia. S-ar putea aduce argumente care să nu susțină stabilirea cotelor după producții realizate în economiile de comandă.

Din calculele prezentate în acest studiu rezultă că stabilirea cotelor pe baza producțiilor din perioada 1995-1999 pare să fie opțiunea cea mai realistă, dacă se ia în considerare potențialul și evoluția acestui sector în ultima perioadă. Pentru a

⁷ De la 0% în cazul zahărului brut sau alb provenind din Moldova, 0% în cazul zahărului brut din trestie provenind din țările în curs de dezvoltare, 40% în cazul zahărului alb (respectând prevederile SGPC), 25% din țările CEFTA (pentru 20 kt) și, respectiv, 18,8% din țările UE (pentru 20 kt).

putea produce zahăr la nivelul cotei, respectiv 393 mii tone, România ar trebui să negocieze cu UE cote preferențiale pentru zahărul brut (provenind din Moldova sau din alte țări), așa cum există reglementate în UE cote de "zahăr preferențial" importat din țările APC. Acesta ar fi necesar pentru unele fabrici care prelucurează numai acest fel de materie primă. Cantitatea de zahăr brut din import ar putea fi și mai mare în perioada de tranziție postaderare, respectiv de 143 mii tone, și ar putea fi redusă treptat dacă producția internă de sfeclă de zahăr ar crește și ar putea să înlocuiască o parte din zahărul brut importat pentru prelucrare.

Flexibilitatea (în interiorul cotei) dintre zahărul provenit din procesarea materiei prime din producția internă și zahărul brut importat în perioada de tranziție postaderare ar putea reprezenta un alt subiect sensibil de negociere.

Anexa 2.1

Valoarea taxelor pe care trebuie să le plătească producătorii (procesatorii și producătorii de sfeclă de zahăr) pentru așa-numita “schemă de autofinanțare” parțială (VL_b) conform Regl. Consiliului nr. 2038/99.

Principalele ipoteze necesare calculelor sunt:

- o taxă de bază de 2% din prețul de intervenție pentru zahărul A = 12,64 euro/tonă (L_{sA});
- o taxă de bază (2%) + 30% taxa suplimentară + 7,5% taxa adițională pentru zahăr = 249,60 euro/tonă pentru zahărul B (L_{sB});
- costul de depozitare a zahărului ($L_{storage}$) care este rambursat (prin intermediul unei rate de rambursare plătite lunar fabricilor de zahăr), comercianților specializați, agenților de intervenție, fixat anual de către Consiliu = 3,3 euro/tonă. În acest caz se presupune că taxa urmează să fie plătită pentru 6 luni = 19,8 euro/tonă;
- plata rambursării este autofinanțată printr-o taxă de depozitare egală cu 20 euro/tonă (R_{sales}) asupra tuturor vânzărilor procesatorilor de zahăr (în afara vânzărilor de intervenție).

Valoarea totală a taxelor de bază care trebuie plătite de către procesatorii de zahăr și cultivatorii de zahăr (VL_b) a fost calculată astfel:

$$VL_b (\text{Opțiunea I '99 și II '99}) = Q_{Ro} * L_{sA} ,$$

$$VL_b (\text{Opțiunea I Full și II Full}) = (Q_A * L_{sA}) + (Q_B * L_{sB}) .$$

Valoarea totală a rambursărilor a fost estimată astfel:

$$VR_{sales} (\text{Opțiunea I '99 și II '99}) = Q_{Ro} * R_{sales} ,$$

$$VR_{sales} (\text{Opțiunea I Full și II Full}) = (Q_A + Q_B) * R_{sales} .$$

Valoarea totală a taxelor pentru schema de “autofinanțare” (Vpl) a fost calculată astfel:

$$Vpl = VL_b - VR_{sales} \text{ pentru toate opțiunile.}$$

Valoarea totală a taxelor de depozitare ($VL_{storage}$) a fost calculată presupunând că acest ajutor ar putea fi aplicat pentru 6 luni:

$$VL_{storage} (\text{Opțiunea I '99 și II '99}) = Q_{Ro} * L_{storage}$$

$$VL_{storage} (\text{Opțiunea I Full și II Full}) = (Q_A + Q_B) * L_{storage}$$

Rezultatele acestor calcule sunt prezentate în tabelul următor:

**Valoarea taxelor care trebuie plătite de către producătorii de zahăr
pentru schema de “autofinanțare” parțială**

	Opțiunea I (1985-1990)		Opțiunea II (1995-1999)	
	<i>'99 (dacă producția de zahar va fi la nivelul anului 1999)</i>	<i>Full (dacă pro- ducția va fi la nivelul cotelor)</i>	<i>'99 (dacă producția de zahar va fi la nivelul anului 1999)</i>	<i>Full (dacă pro- ducția va fi la nivelul cotelor)</i>
Valoarea taxelor sub PAC (Vpl), din care:	-2,0	28,3	-2,0	19,0
Valoarea taxelor de bază	3,4	40,1	34,8	26,8
Valoarea rambursării	5,5	11,7	5,5	7,8

Sursa: Calcule proprii.

3. LAPTELE ȘI PRODUSELE LACTATE

3.1. Descrierea sectorului

Sectorul "lapte și produse lactate" este unul dintre cele mai importante în agricultura României. Valoarea laptelui în 1999 a avut o pondere de 40% în valoarea totală a producției animale și 15% din valoarea totală a producției agricole¹. Ponderea laptelui în valoarea totală a producției agricole s-a dublat în ultimii 7 ani (în 1993 era de doar 7%). Aceasta s-a datorat:

- a) scăderii mai accentuate a producțiilor și valorii acestora în celelalte sectoare;
- b) îmbunătățirii productivităților (cu circa 60% în ultimii zece ani);
- c) contabilizării în evidențele statistice a unei cantități însemnate de lapte destinate autoconsumului, combinate probabil și cu o supraevaluare a acestora (valoarea acestui autoconsum este evaluată la prețuri comparabile cu cele de pe piețele țărănești).

Comparativ cu celelalte sectoare din producția animală (carne de porc, vită și pui), producția totală de lapte a crescut în ultimii ani de tranziție, cu toate că scăderea șeptelului (vacă de lapte și bivolițe) a fost semnificativă în aceeași perioadă de referință (45% în 1999 comparativ cu anul 1989). Aceasta este o consecință, în primul rând, a îmbunătățirii calității furajării animalelor (atât din punct de vedere calitativ, cât și din punct de vedere cantitativ) comparativ cu perioada anterioară anului 1989. În al doilea rând, reducerea șeptelului neproductiv în primii ani de tranziție, precum și sensibilă îmbunătățire a calității animalelor (din punct de vedere al raselor și al potențialului productiv) cumpărate în ultimii ani în sectorul privat au determinat ameliorarea productivității (vezi figura 3.1).

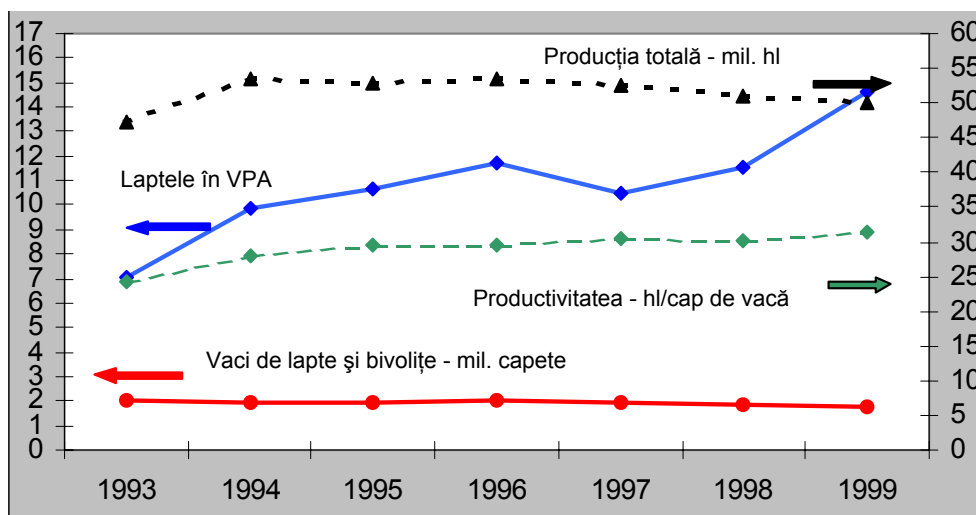
Totuși, comparativ cu productivitățile la lapte înregistrate în Uniunea Europeană, chiar și o productivitate mai bună înregistrată în ultimii trei ani (în medie 3 000-3 100 l/vacă/an) situează România din acest punct de vedere la o performanță redusă, circa jumătate comparativ cu cea din Uniunea Europeană (unde s-au înregistrat în medie, în anul 1998, productivități de 5 586 l/vacă/an²). Aceasta este probabil o consecință a lipsei de capital, care se răsfrânge asupra tehnologiilor aplicate de către crescătorii de animale, mai ales în exploatațile mici. Aceștia și-au ajustat șeptelul în funcție de necesitățile propriei gospodării și de oportunitățile limitate de vânzare a laptelui pe piețele locale sau, în unele zone, spre fabrici de procesare.

Sectorul privat este principalul furnizor de lapte din România (97% din totalul producției de lapte din România este produsă în acest sector - vezi figura

¹ *Calculații după date CNS: balanțele la producător.*

² *L'économie laitière en chiffres, CNIEL, édition 2000, Paris.*

3.1). După 1990, exploatațiile mici, cu caracter preponderent de subzistență, au devenit din ce în ce mai numeroase, astfel că în anul 2000³ aproape 96% din totalul vacilor de lapte și al bivolițelor erau exploatate extensiv în gospodăriile populației. Circa 80% din gospodării au un număr mediu de 1,21 capete vaci/exploatație.

Sursa: Datele Comisiei Naționale pentru Statistică și ale Ministerului Agriculturii și Alimentației.

Figura 3.1. Sectorul laptelui în România

Doar 0,31% din totalul vacilor de lapte sunt exploatate în ferme cu o mărime comparabilă (din punct de vedere al numărului de vaci/fermă) cu cele din Uniunea Europeană, și anume 21-22 de vaci/fermă.

Dimensiunea tehnologică și economică redusă a fermelor de vaci de lapte din România poate fi un impediment major în dezvoltarea viitoare a acestui sector. Mai mult, faptul că aceste exploatații sunt predominant orientate spre o producție de subzistență și mai puțin spre una de piață (mai ales în zonele în care fabricile de industrializare a laptelui lipsesc sau nu au o rețea eficientă de colectare a materiei prime) vine să sublinieze încă o dată deficiențele acestui sector, legate mai ales de verigile din avalul producției.

Comparativ cu alte produse agricole, autoconsumul în acest sector a fost destul de semnificativ în ultimii ani. În 1995-1997, autoconsumul de lapte (sub diferite sorturi, și anume: brânzeturi proaspete, telemea și smântână exprimată în echivalent lapte) a reprezentat peste 40% din totalul producției de lapte, iar din 1998, aceste cantități au scăzut la 21% din total. Aceasta poate fi atât o consecință a îmbunătățirii canalelor de piață, cât și o consecință a schimbării metodologiei de calcul statistic din balanțele la producător sau probabil o

³ Buletin informativ al Ministerului Agriculturii și Alimentației, 2000.

combinație a acestora (anexa 3.1 prezintă sintetic balanțele la producător pentru lapte în perioada 1995-1999).

Producțiile totale de produse lactate prelucrate au scăzut semnificativ în ultimii ani (tabelul 3.1). Aceasta este, pe de o parte, o consecință a reducerii cererii interne, datorită scăderii veniturilor reale și implicit a puterii de cumpărare, precum și o reacție justificată a pieței la competitivitatea scăzută sub raportul preț-calitate a produselor lactate românești comparativ cu produsele similare din import.

Tabelul 3.1

Producția totală a principalelor produse lactate

Produsul	Unitatea de măsură	1995	1996	1997	1998	1999
Lapte de consum (1,8% grăsime)	mii hl	3 964	3 491,3	3 070,4	1 940	1 865
Unt	mii tone	16	13,4	13,8	6,5	6
Brânzeturi	mii tone	51	48	42	49	51
Produse lactate proaspete (3,5% grăsime)	mii hl	2 250	2 050,6	1 456,8	1 387	1 394
Lapte praf, din care:	tone	14 705	13 783	10 745	7 897	6 165
Lapte praf integral	tone	10 037	9 253	6 610	6 291	4 174
Lapte praf degresat (inclusiv INLAVIT)	tone	4 915	4 530	4 135	1 606	1 991
Cazeină	tone		178	144	28	8

Sursa: Ministerul Agriculturii și Alimentației, 2000.

Lipsa tehnologiilor corespunzătoare în diverse stadii ale procesului tehnologic, a echipamentelor de răcire necesare păstrării și livrării spre procesare a laptei la parametri calitativi, precum și lipsa capitalului micilor procesatori (care reprezintă o reală constrângere în oferirea unui preț de achiziție stimulat și a unor decontări prompte pentru laptele destinat procesării) au indus o anumită tipologie în valorificarea producției de lapte, și anume “autoconsumul în gospodărie” și “vânzarea directă” pe piața țărănească.

Vânzările directe pe piața țărănească au reprezentat circa 10% în perioada 1995-1997, iar în ultimii doi ani aceste vânzări s-au dublat, reprezentând 20% din totalul utilizărilor (vezi anexa 3.1).

România este importatoare netă de produse lactate, fiind deficitară cu circa 21 de milioane de euro la aceste produse în anul 1999. Valoarea importurilor de produse lactate în 1999 a fost de aproape 25 de milioane de euro, din care circa 9 milioane de euro pentru lapte și smântână, 5,8 milioane de euro brânzeturi și 2,7 milioane euro unt. Cea mai mare parte a importurilor de produse lactate se face din țările UE. De exemplu, procentul importurilor de brânzeturi provenind din această zonă s-a ridicat în 1999 la 98%, la unt 94%, iar la smântână și lapte la circa 50%, diferențele fiind acoperite în special de cantități importate din țările CEFTA. Comparativ cu importurile, exporturile sunt neglijabile, fiind de circa 3,8 milioane euro în 1999. Ponderea cea mai mare în valoarea produselor lactate

exportate o au brânzeturile (circa 3,5 milioane euro), iar principala destinație a acestora au fost țările din UE (în proporție de 48%), țările CEFTA (8% din totalul exporturilor de brânzeturi), iar restul s-a exportat în țările arabe.

3.2. Politica internă

Până în 1997, principalele instrumente politice în sectorul lapte și produse lactate au fost controlul strict al prețurilor la producător, procesator și consumator, tarifele de import și contingentările. Sistemul de fixare a prețurilor pe filieră a indus o structură duală pe piețele produselor lactate în România. Canalul "oficial" deservea în special producătorii și procesatorii care doreau să aibă acces la primele oferite de stat. Prin această măsură însă, agenții economici implicați în această filieră erau constrânși să vândă laptele la prețurile oficiale stabilite de către stat. Astfel, în 1996, rețeaua de stat a absorbit circa 45% din laptele comercializat. Agenții economici care nu au dorit să beneficieze de prime au comercializat laptele pe piața liberă, prețul la lapte pe aceste canale formându-se după regulile pieței, dar, în schimb, operatorii implicați în aceste filiere nu au beneficiat de sprijin prin prime.

Prețurile la lapte au fost liberalizate în 1997, în cursul unui proces general de liberalizare, care a inclus atât înlăturarea prețului minim garantat la producător și primele către procesatori, cât și ridicarea controalelor asupra prețurilor en gros și cu amănuntul la produsele lactate, deci la nivelul consumatorilor. Această măsură a condus la scăderea livrărilor de lapte către procesatori, dar a lăsat forțele pieței să intre în acțiune. Anexa 3.1 prezintă structura vânzărilor de lapte din perioada 1994-1999 prin intermediul tuturor canalelor de marketing.

Tipul de proprietate s-a schimbat și în sectorul de procesare a laptelui; ponderea procesatorilor privați de lapte a crescut anual începând cu 1990, iar în 1998, în conformitate cu datele MAA, acest sector a depășit 65% din capacitatea națională de procesare. În ultimii ani (1997, 1998), Fondul Proprietății de Stat a privatizat, de asemenea, o serie din fostele unități procesatoare de stat.

În 1999, sectorul a funcționat fără intervenții politice semnificative pe produs. La începutul anului, tarifele la import au fost reduse de la 50% la unt și 60% la brânză la 45% pentru ambele, iar cotele de import au fost înlăturate. Sub Acordul European, tarifele sunt de 15% la laptele praf, 18,8% la unt și 15% la brânză.

Deși există o cotă deschisă de UE pentru produsele lactate românești, aceasta nu a fost utilizată în ultimii ani. De exemplu, între 1996-1998, numai cota la brânză a fost utilizată în proporție de 100% (1,4 mii tone). Cota la unt (1,9 mii tone) a fost utilizată la numai 12%, iar cota la lapte și smântână (1,5 mii tone) a fost utilizată mai mult de 50%.

În caseta de mai jos este prezentată - cu titlu informativ - politica la lapte în anul 2000. Aceste informații însă nu au stat la baza prezentului studiu, deoarece, așa cum am mai amintit, acesta are ca bază de analiză anul 1999.

Politica internă la lapte în anul 2000

Producătorii de lapte au fost încurajați prin promulgarea Ordonanței de Urgență nr. 29/2000 pentru sprijinirea producătorilor de lapte. Această legiferare permite o subvenție de 500 lei pentru fiecare litru de lapte livrat la procesatori (lapte cu 3,5% conținut în grăsime). Subvențiile sunt alocate de către bugetul MAA pentru laptele livrat la unitățile procesatoare în următoarele condiții:

- a) prețul de achiziție să fie sub 2500 lei/l pentru laptele de vacă și sub 5000 lei/l pentru laptele de bivoliță între 1 mai și 30 septembrie;
- b) prețul de achiziție să fie sub 3 000 lei/l pentru laptele de vacă și sub 4 000 lei/l pentru laptele de bivoliță între 1 octombrie și 30 aprilie.

În plus față de această primă, s-a inițiat o schemă de cupoane și în sectorul produselor lactate. În conformitate cu OU nr. 219, producătorilor le sunt acordate patru cupoane pentru fiecare vacă (aproximativ 21 euro).

3.3. Regimul produselor lactate în UE

Laptele proaspăt, datorită naturii sale perisabile, nu se pretează pentru suportul direct de piață, iar măsurile de sprijin al prețului laptelui sunt aplicate indirect, la unele produse derivate prin procesare. Instrumentele standard ale regimului sunt implementate la unt, lapte praf degresat și unele brânzeturi.

Organizarea comună a pieței laptelui și produselor lactate prevăzută în Regulamentul Consiliului nr. 804/68 (iunie 1968) a fost amendată de câteva ori și foarte recent a fost înlocuită prin Regulamentele Consiliului nr. 1255/1999 și 1256/1999, devenind operaționale începând cu 1 ianuarie 2000.

Pe scurt, PAC la produsele lactate constă în:

- **susținerea prețului de pe piața internă** prin prețuri și intervenție publică la cumpărarea de unt și lapte praf degresat; ajutor privat în ceea ce privește depozitarea untului, smântânei, laptelui praf degresat și brânzeturilor și măsuri de susținere internă a marketingului;
- **un sistem de cote** la livrările de lapte destinat procesării și comercializării directe pe piață, excluzând din acestea cantitățile utilizate în fermă pentru consumul familial și cele destinate furajării animalelor;
- din anul 2005 se vor acorda **plăți compensatorii** (o primă directă standard pentru lapte acordată direct producătorilor per tonă de lapte din cota alocată fiecărei exploatații eligibile, plus un supliment de primă sau o plată directă pe hectarul de pășune permanentă, alocată dintr-o sumă globală, în conformitate cu criteriile de eligibilitate).

O serie de regulamente stipulează metodele de implementare și monitorizare a acestor politici și o serie de alte reglementări vizează **măsurile de protecție la graniță** (licențe de import-export, tarife la import, restituții la export).

În conformitate cu *Agenda 2000*, deciziile referitoare la prețurile de intervenție în sectorul produselor lactate pentru următorii ani comerciali (1 iulie până la 30 iunie) sunt prezentate în tabelul 3.2.

Tabelul 3.2

Prețurile de intervenție la lapte și produse lactate în conformitate cu prevederile din *Agenda 2000*

(euro/100 kg)

	2000-2005	2005-2006	2006-2007	din 2007
Prețul țintă pentru lapte cu 3,7% grăsime livrat ca materie primă către procesare	30,98	29,23	27,47	25,72
Prețul de intervenție pentru unt	328,2	311,79	295,38	278,97
Prețul de intervenție pentru laptele praf degresat	205,52	195,24	184,97	174,69

Sursa: RC nr. 1255/1999.

3.4. Metode de analiză

Studiul face o analiză comparativă a pieței laptelui și produselor lactate în România sub acțiunea politicii interne pe produs și sub efectul politicilor agricole comune reglementate prin RC nr. 1255/1999. Având în vedere faptul că prognoza unor prețuri (pe termen mediu și lung), precum și cuantificarea răspunsului pieței la eventualele modificări ar putea distorsiona rezultatele studiului, s-a convenit ca analiza să se facă la nivelul anului 1999. Prin urmare, principalele ipoteze pentru sectorul lapte și produse lactate în România în anul 2007 sunt prezentate în următoarele subcapitole.

3.4.1. Politica internă pe produs în 1999, fără adoptarea PAC

Datele de bază necesare acestei analize referitoare la numărul total al vacilor de lapte, productivitatea, producțiile și consumul, prețurile și valoarea la nivelul anului 1999 au avut ca sursă informațiile furnizate de către Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Se presupune că producția (Q_{Ro}) și valoarea producției (VP_{Ro}) vor fi la același nivel ca în 1999. Valoarea producției de lapte înainte de aderare a fost calculată în două variante, utilizându-se prețuri diferite (P_{Ro}), estimate pe baza datelor CNS - balanțele la producători pentru 1999.

Pentru varianta 1 (V1) s-a utilizat un preț mediu ponderat la lapte, iar pentru evaluarea valorii producției de lapte (VP_{Ro}) s-a exclus consumul tehnologic.

Pentru varianta 2 (V2) s-au utilizat diferite prețuri pentru canalele de vânzare a laptelui (având ca sursă prețurile furnizate de CNS în balanțele la producător și pe canalele de vânzare). În acest caz, pentru evaluarea valorii

producției de lapte, s-au utilizat cantitățile valorificate pe fiecare canal de distribuție în parte (tabelul 3.3).

Tabelul 3.3

Producția de lapte, prețurile și valoarea producției pe total agricultură și pe canalele de distribuție, în 1999

	Producția (mii hl) (Q_{Ro})	Prețuri (euro/hl) (P_{Ro})	Valoarea producției (milioane euro) (VP_{Ro})	
			V1 (estimată la un preț mediu ponderat)	V2 (estimată utili- zând prețuri diferite)
Lapte destinat procesării	16 739	11,9		200,0
Lapte comercializat direct pe piață (piața țărănească)	14 905	24,9		370,9
Lapte utilizat pentru autoconsum	10 647	23,9		254,0
Total	42 291	19,9	841,1	824,9

Sursa: Calcule pe baza datelor furnizate de Comisia Națională pentru Statistică - balanțele la producător.

Valoarea consumului (VC_{Ro}) s-a estimat după cum urmează:

$$VC_{Ro} = VP_{Ro} + Vi_{Ro} - Ve_{Ro},$$

unde:

VP_{Ro} - valoarea consumului din producția internă (V2 utilizând prețuri diferite pe canalele de marketing);

Vi_{Ro} - valoarea importurilor de produse lactate în 1999;

Ve_{Ro} - valoarea exporturilor de produse lactate în 1999.

Am utilizat a doua variantă (V2) pentru a estima valoarea consumului din producția internă, deoarece, în opinia noastră, este mai apropiată de realitate.

3.4.2. Politica internă pe produs, după adoptarea PAC

Se presupune că după aderarea României la UE prețurile la lapte⁴ vor fi similare cu cele reglementate prin organizarea comună de piață pentru sectorul produselor lactate din anul 2007, astfel:

- prețul țintă la laptele cu 3,7% grăsime va fi de 25,72 euro/100 kg;
- prețul de intervenție la unt va fi de 2 789,7 euro/tonă;
- prețul de intervenție la lapte praf degresat va fi de 1 746,9 euro/tonă.

Cotele proiectate pentru laptele comercializat în România (limitele ofertei la

⁴ Se presupune că în România calitatea laptelui va fi similară cu cea din UE.

livrările⁵ și vânzările directe - considerate ca fiind laptele vândut pe piața țărănească) au fost calculate în două opțiuni, după cum urmează:

- Opțiunea I: media producției de lapte comercializată pe piață (lapte destinat procesării și laptele vândut pe piața țărănească) în perioada 1995-1999;
- Opțiunea II: cantitatea de lapte comercializată pe piață la nivelul anului anterior aderării⁶ (în acest caz, anul 1998);

Cantitatea și valoarea laptelui utilizat pentru autoconsum (peste cota fixată) nu este luată în considerare în această analiză, deoarece nu intră pe piață.

Utilizând datele din tabelul 3.1 referitoare la producția principalelor produse lactate industrializate și datele din anexa 3.1 referitoare la balanțele la producător, s-au calculat cotele de producție în echivalent lapte (atât pentru livrările de lapte pentru procesare, cât și pentru vânzările directe pe piață - în acest caz, piața țărănească) pe care România le-ar putea negocia. Acestea sunt prezentate în tabelul 3.4.

Tabelul 3.4

Ipoteze privind nivelul cotelor de lapte destinat pieței în anul 2007

(mii hl)

	Opțiunea I 1995-1999	Opțiunea II 1998
Vânzări directe*	5 468	16 103
Lapte pentru procesare**	21 221	16 885
Cota de lapte (Q)	26 689	32 988
Lapte pentru autoconsum (QS)	17 561	10 775

* Vânzări pe piața țărănească (după datele din anexa 3.1).

** Calculat pe baza datelor din tabelul 3.1 - "Producția principalelor produse lactate industrializate".

Sursa: Calculații pe baza datelor furnizate de Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Efectele de piață ale adoptării PAC la lapte și produse lactate la nivelul producătorilor (PE) s-au calculat în felul următor:

$$PE = VP_{EU} - VP_{Ro},$$

$$VP_{EU} = (Q * P_{EU}) + (VS),$$

unde:

VP_{EU} - valoarea producției de lapte după adoptarea PAC;

⁵ Pentru a estima cota pentru laptele destinat procesării, s-au transformat toate produsele procesate în perioadele de referință în echivalent lapte, utilizând următorii coeficienți de conversie: pentru lapte de consum cu 1,8% grăsime: 1,004; unt: 22,649; brânzeturi: 7,5; lapte praf: 9,5; cazeină: 33,5; lapte praf degresat: 11,5; iar pentru produse lactate proaspete s-a folosit o medie de 6,55; sursa: Piața laptelui în România, Institutul de Economie Agrară, 1999.

⁶ La fel ca și în cazul "noilor" veniți în UE.

Q - cota de lapte;

P_{EU} - prețul țintă la lapte în 2007;

VS - valoarea autoconsumului în anul 1999 (această valoare se presupune a fi constantă după aderare);

VP_{Ro} - valoarea producției în 1999 ($V1$ și $V2$).

Măsurile de intervenție din sectorul laptelui reglementate prin RC nr. 1255/1999 și 1256/1999 (intervenția pentru depozitare publică și achizițiile prin agențiile naționale) nu se consideră beneficii adiționale pentru producători, deoarece ele sunt utilizate pur și simplu pentru a menține prețurile de intervenție.

Efectele adoptării PAC asupra consumatorilor (CE) s-au calculat după cum urmează:

$$CE = VC_{Ro} - VC_{EU},$$

unde:

VC_{Ro} - valoarea consumului în 1999;

VC_{EU} - valoarea consumului după adoptarea PAC.

Valoarea consumului după aderare s-a calculat în două variante: excluzând (varianta 1) și incluzând autoconsumul și valoarea ajutorului pentru laptele școlar (varianta 2), după cum urmează:

$$VC_{EU} 1 = (TC - QS) * P_{EU},$$

$$VC_{EU} 2 = (TC * P_{EU}) + VSM_{EU},$$

unde:

TC - consumul total;

P_{EU} - prețul țintă în UE în anul 2007;

QS - cantitatea de lapte utilizată pentru autoconsum;

VSM - valoarea ajutorului pentru laptele școlar.

Consumul total (TC) a fost calculat prin utilizarea datelor CNS privind consumul de lapte și produse lactate (în echivalent lapte) și consumul de unt (în echivalent lapte) la nivelul anului 1998 (date existente la momentul respectiv) și numărul populației (în 1999): 23 151 564 (tabelul 3.5).

Tabelul 3.5

Consumul de lapte în România în 1999

	Pe locuitor	Total* (milioane hl)
Lapte și produse lactate (exclusiv unt)*	194,4 (l)	45,0
Unt	0,3 (kg)	15,7
Consum total (TC)		60,7

*În echivalent lapte.

Valoarea laptelui destinat autoconsumului (VS) și valoarea ajutorului pentru

laptele școlar (*VSM*) pot fi tratate ca fiind un beneficiu al consumatorilor. Pentru estimarea valorii autoconsumului (*VS*), s-a utilizat în calcule prețul țintă în UE ca un "cost de oportunitate". Valoarea ajutorului pentru laptele școlar (*VSM*) după aderare ($VSM = QSM \cdot P_{EU}$) a fost estimată utilizând următoarele date:

- cantitatea de lapte destinată acestui tip de ajutor: 0,25 l/elev/zi;
- numărul zilelor de școală în România: 110/an;
- cantitatea totală de lapte pentru ajutor: 27,5 l/an/elev;
- numărul de elevi eligibili pentru acest tip de ajutor va fi de: 3 161 708⁷;
- cantitatea totală pentru laptele școlar va fi de 875 mii hl (*QSM*);
- valoarea ajutorului: 25,72 euro/100 kg (prețul țintă în 2007) (P_{EU}).

Din cauza lipsei datelor statistice plauzibile, nu s-au făcut estimări pentru valoarea ajutorului destinat laptelui praf degresat utilizat ca furaj și nici pentru ajutorul care se poate acorda la prelucrarea laptelui praf degresat în cazeină și produse din cazeină și nici nu a fost posibilă calcularea ajutorului pentru cumpărarea la prețuri reduse a produselor: smântână, unt și unt concentrat.

Pentru toate variantele s-a estimat efectul de piață (*ME*), după cum urmează:

$$ME = PE - CE,$$

unde:

PE - efectul la producător;

CE - efectul la consumator.

În conformitate cu *Agenda 2000*, adoptarea organizării comune de piață în sectorul laptelui ar putea să implice aplicarea plăților directe la producători și a unor prime suplimentare sau plăți directe pe hectarul de pășune permanentă, care se vor plăti de la buget din așa-numita sumă globală. Aceste plăți ar putea fi:

- prima directă de 17,24 euro/tonă plătită direct producătorilor/tonă/holding sau fermă, doar pentru laptele care intră sub incidența cotei (*dp*);
- o primă suplimentară (*ps*) plătită din suma globală (din bugetul UE) în conformitate cu obiectivele prioritare specifice fiecărui stat membru în parte. În acest caz, s-a presupus că suma globală alocată pentru România din bugetul UE, destinată acestor plăți suplimentare, se va acorda pe baza plăților medii per tonă în cele 15 țări UE (vezi anexa 3.2), respectiv 7,53 euro/t înmulțită cu nivelul cotei (Opțiunea I sau II).

Efectul agregat al adoptării PAC la nivelul producătorului (*APE*) în cazul laptelui este o combinație a efectului de piață la producător (*PE*) determinat de prețul cotei de lapte și efectul plăților directe (*DP*).

Efectul agregat al adoptării PAC asupra producătorilor de lapte (*APE*) s-a calculat astfel:

⁷ Numărul de elevi eligibili pentru un astfel de ajutor (la nivelul anului 1998).

$$APE = (VP_{EU} + DP) - VP_{Ro} ,$$

DP reprezintă valoarea totală a plăților directe care s-a calculat astfel:

$$DP = (dp + ps) * Q ,$$

unde:

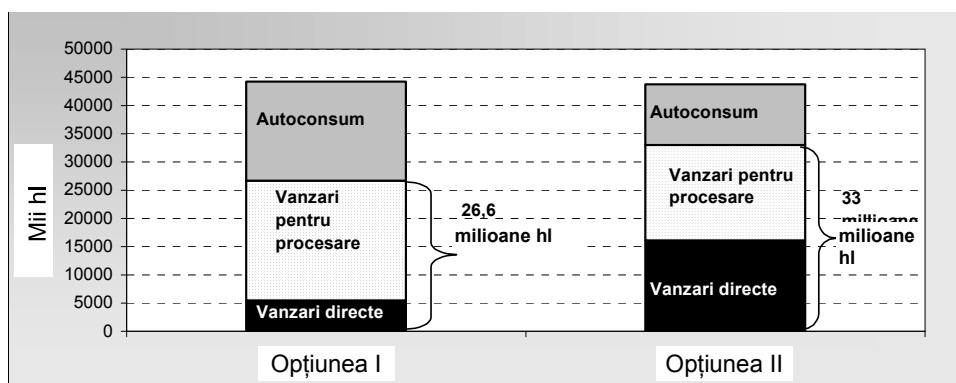
dp - plata directă;

ps - prima suplimentară;

Q - cota de lapte.

3.5. Rezultate și concluzii

Aplicând metodologia prezentată mai sus, proiecțiile cotelor pentru laptele vândut pe piață (vânzări directe și vânzări pentru procesare) în cele două opțiuni (Opțiunea I folosind media cantității de lapte vândut pe piață în perioada 1995-1999 și Opțiunea II folosind cantitatea de lapte vândut pe piață în 1998 - presupunând că acesta este anul preaderării) sunt prezentate în figura 3.2.

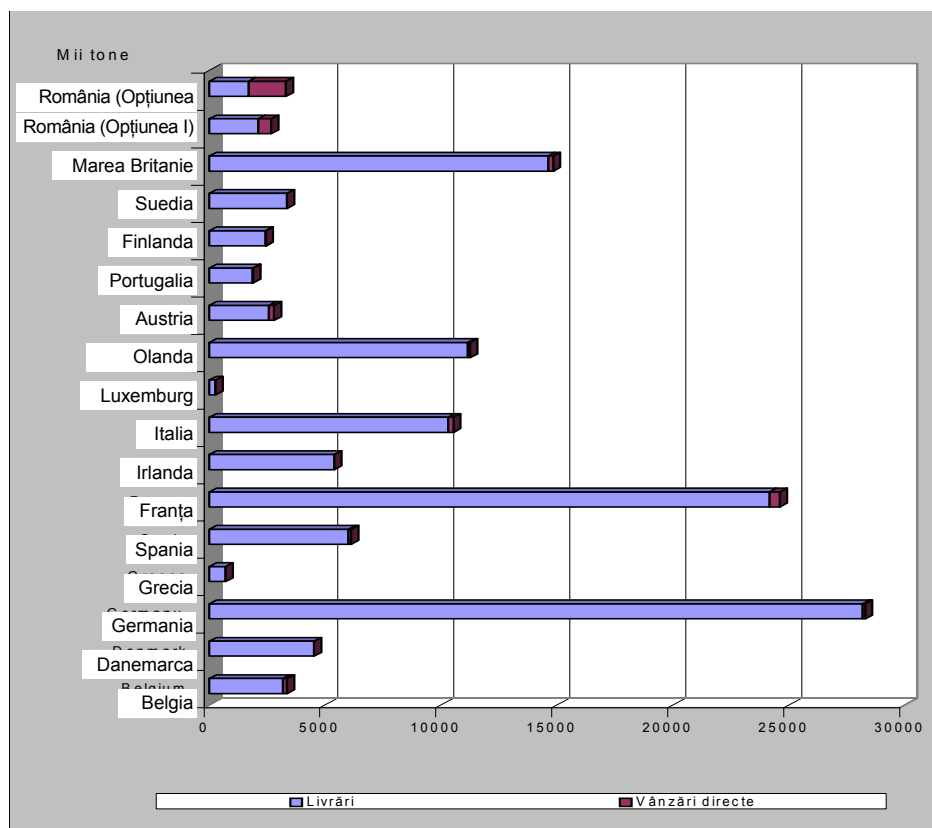

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor furnizate de Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Figura 3.2. Proiecția cotelor de lapte în 2007

După cum se poate observa, cota de lapte stabilită după Opțiunea II ar fi mai generoasă pentru producătorii români, fiind cu 25% mai mare față de cota stabilită în Opțiunea I. Este însă demn de remarcat faptul că în Opțiunea II cantitățile de lapte vândute direct pe piață și cele destinate procesării (figura 3.2 și tabelul 3.6) sunt aproximativ egale comparativ cu cele din prima opțiune, în care diferențele între vânzările directe și laptele destinat procesării sunt evidente (acesta fiind cu 75% mai mare).

Comparativ cu situația din UE, unde vânzările directe au ponderi mici (figura 3.3), structura acestor cote proiectate pentru România este extrem de diferită, mai ales în ceea ce privește cantitățile destinate vânzărilor directe.

Sursa: Calcule proprii și Regl. Consiliului nr. 1255/1999.

Figura 3.3. Cota de lapte în UE, comparativ cu proiecțiile cotei de lapte pentru România

Adoptarea regulamentelor privind organizarea pieței comune în sectorul lactatelor ar putea conduce la o valoare a producției (cotă) cuprinsă între 1 085 și 1 080 milioane de euro, conform Opțiunilor I sau II. Diferența dintre valoarea producției în cele două opțiuni (Opțiunea I este doar cu 1% mai mare decât Opțiunea II) este nesemnificativă comparativ cu diferențele din punct de vedere cantitativ dintre cele două cote proiectate (Opțiunea II mai mare cu 20% decât Opțiunea I).

Acesta este probabil rezultatul unui preț supraevaluat pentru lapte, care se datorează metodologiei statistice și care se reflectă mai ales asupra segmentului de producție comercializată pe piața țărănească. Diferența dintre prețul țintă și prețul laptelui vândut pe piața țărănească este doar de 0,09 euro/hl (figura 3.4). Proporția vânzărilor directe (în acest caz, pe piața țărănească) în cota totală este de 20% conform Opțiunii I și 49% conform Opțiunii II (tabelul 3.6).

Tabelul 3.6

Efectul adoptării PAC asupra producătorilor

	Unitatea de măsură	Opțiunea I (media perioadei 1995-1999)		Opțiunea II (1998)	
		V1 (estimată la un preț mediu ponderat)	V2 (estimată utilizând prețuri diferite)	V1 (estimată la un preț mediu ponderat)	V2 (estimată utilizând prețuri diferite)
Valoarea producției în 1999 (VP_{Ro})	mil. €	841,1	824,9	841,1	824,9
Cota (Q) din care:	mii hl	26 689	26 689	32 988	32 988
Vânzări directe	mii hl	5 468	5 468	16 103	16 103
Livrări spre procesare	mii hl	21 221	21 221	16 885	16 885
Valoarea producției după aderare (VP_{EU})	mil. €	1 085,4	1 085,4	1 080,8	1 080,8
Efectul la producător (PE)	mil. €	244,3	260,5	239,7	255,9

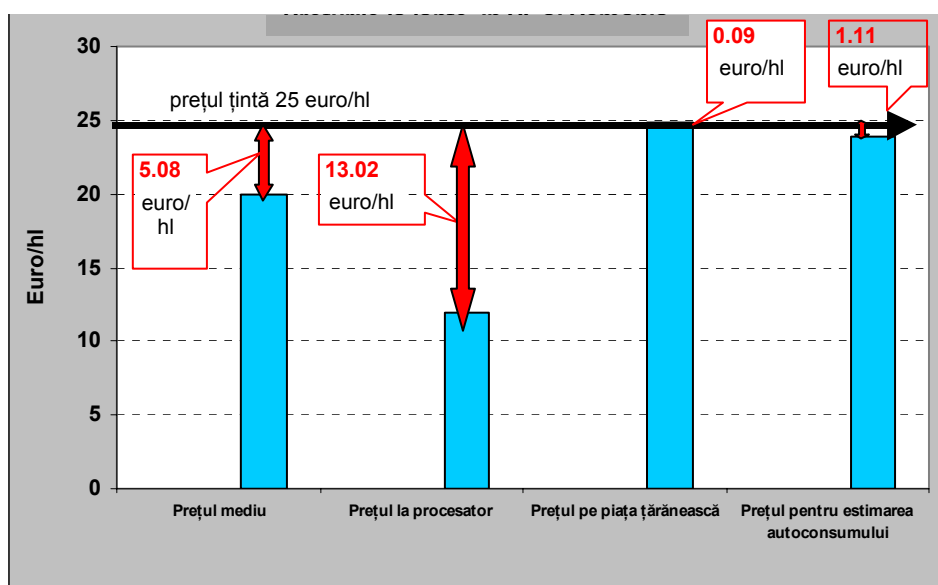
Sursa: Calcule proprii.

Comparând proporția vânzărilor directe din UE (care sunt în medie de numai 1,6% din cota totală) cu vânzările din România (figura 3.3), aceste valori în cazul României sunt foarte ridicate mai ales în Opțiunea I. Aceasta este probabil consecința modelului de piață a laptelui din România din ultimii ani, reflectat prin datele Comisiei Naționale pentru Statistică (anexa 3.1). Probabil în realitate această proporție nu este atât de ridicată, ea putând fi deformată din cauza metodologiei statistice. Dar chiar și așa, în România, o mulțime de factori, cum ar fi: politica laptelui în perioada de tranziție, competitivitatea scăzută a industriei lactatelor datorită lipsei de capital, lipsei tehnologiei adecvate în diferite stagii de procesare, ineficiența sau lipsa echipamentelor de răcire necesare pentru aprovizionarea cu materie primă de calitate pentru procesare, ar putea determina aceste modele de piață a laptelui din România.

Conform acestor rezultate, este important să subliniem necesitatea aplicării unor metodologii care să furnizeze date statistice cât mai corecte (prin prisma canalelor de marketing), deoarece în momentul aderării sau, mai precis, în perioada de preaderare, în timpul etapelor de negociere a “dosarului laptelui” pentru stabilirea cotei de lapte pentru România, datele statistice din perioada anterioară reprezintă practic principala bază de calcul.

Probabil în viitor acest model de piață se va schimba și se va moderniza și România ar putea negocia transferul cantităților de lapte din cota destinată vânzărilor directe (piața țărănească) spre livrări către procesare. Acest lucru s-ar putea realiza în perioada de tranziție după aderare, o dată cu modernizarea filierelor.

Adoptarea PAC la lapte ar aduce un efect pozitiv la producători prin intermediul susținerii prețului (figura 3.4) în ambele variante, V1 și V2, și în ambele opțiuni, I și II. Acesta ar putea fi cuprins între 239 și 260 milioane de euro (tabelul 3.6).

Sursa: Calcule proprii pe baza statisticilor CNS și a datelor provenind din Monitorul PAC.

Figura 3.4. Prețurile la lapte în UE și România

Rezultatele calculelor prezentate mai sus arată că efectele de piață ale adoptării PAC, la nivelul producătorilor (beneficiu în acest caz), ar putea fi după aderare în medie de 250 milioane de euro, plus sau minus 10 milioane de euro, în funcție de cota și de prețul laptelui în România, în momentul aderării.

3.5.1. Efectele asupra consumatorilor

Adoptarea organizării comune de piață în sectorul laptelui ar putea avea un efect negativ asupra consumatorilor (CE), care ar fi indus de creșterea prețurilor pentru cantitățile de lapte comercializate pe piață (cote). Rezultatele calculelor privind efectele la consumator sunt prezentate în tabelul 3.7.

Este evident că adoptarea PAC va determina un efect negativ (pierdere) la nivelul consumatorilor, de aproximativ 405 milioane de euro (vezi tabelul 3.7 - CE1). Această pierdere ar putea fi diminuată la aproximativ 117 milioane de euro (tabelul 3.7 - CE2) dacă se ia în considerare și valoarea autoconsumului⁸.

⁸ Evaluată la un cost de oportunitate egal cu prețul țintă din UE (care este mai mare doar cu 0,09 euro/hl decât prețul utilizat de Comisia Națională pentru Statistică pentru evaluarea autoconsumului în 1999).

Valoarea autoconsumului este semnificativă (peste 265 milioane de euro) și poate fi considerată ca fiind de fapt un "beneficiu" al consumatorilor. În aceeași categorie s-ar putea include și valoarea laptelui destinat școlilor (aproximativ 22 milioane de euro) dacă după aderarea României acest ajutor se va acorda conform Regulamentului Consiliului nr. 1255/1999.

Tabelul 3.7

Efectele asupra consumatorilor

	mil. euro
Valoarea consumului în 1999 (VC_{R0}),,	845,8
din care:	
valoarea consumului din producția internă (VP_{R0} V2)	824,9
valoarea importurilor de produse lactate (Vi_{R0})	24,7
valoarea exporturilor (Ve_{R0})	3,8
Valoarea consumului după aderare (VC_{EU} 1)*	1 250,8
Efectul asupra consumatorilor (CE - fără valoarea autoconsumului) ($VC_{R0} - VC_{EU}$ 1)	-404,9
Valoarea consumului după aderare (VC_{EU} 2)**, din care:	1 538,3
Valoarea autoconsumului (VS) (beneficiul consumatorului)	265,8
Valoarea laptelui destinat școlilor (VSM) (beneficiul consumatorului)	21,7
Efectul asupra consumatorilor (CE – inclusiv valoarea autoconsumului și a laptelui școlar) ($VC_{R0} - VC_{EU}$ 2)	-117,3

* Fără valoarea autoconsumului.

** Cu includerea valorii autoconsumului și valoarea laptelui destinat școlilor.

3.5.2. Efectul net de piață

Efectul net de piață al adoptării PAC în sectorul laptelui ar putea fi negativ (pierdere) dacă nu luăm în considerare valoarea autoconsumului de lapte, deoarece se presupune că se va consuma doar cantitatea de lapte care este vândută pe piață conform cu cota de lapte. Efectul net de piață ar putea fi o pierdere de 405 milioane de euro dacă efectul la producători (beneficiul acestora) va fi în medie de 250 milioane de euro (media variantelor V1 și V2 din ambele opțiuni).

Efectul net de piață ar putea fi pozitiv, 111 milioane de euro, dacă beneficiul producătorului va fi în medie de 250 milioane de euro, iar pierderea la nivelul consumatorilor va fi diminuată la aproximativ 140 milioane de euro (comparativ cu pierderea din prima variantă - de 405 milioane de euro - în care autoconsumul nu este luat în considerare), apreciind valoarea autoconsumului ca un beneficiu pentru consumatori (valoarea acestuia fiind de peste 265 mil. euro).

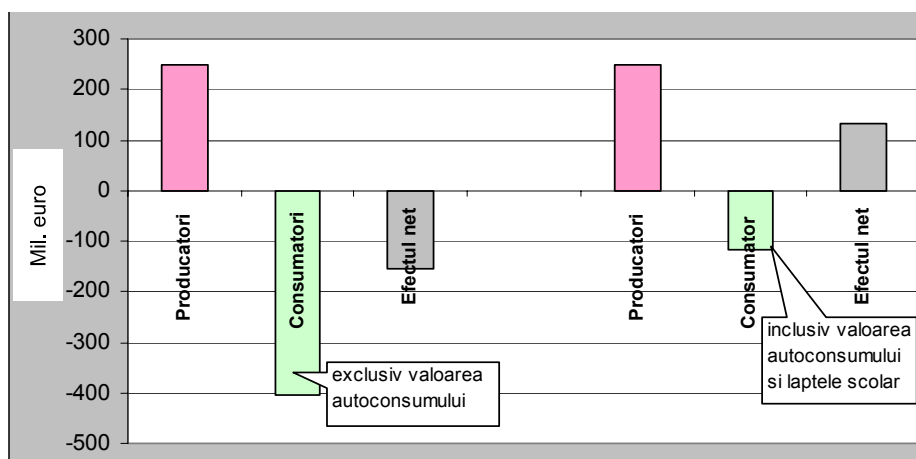
Efectul net de piață ar putea fi semnificativ (133 milioane de euro) dacă s-ar aplica și unele măsuri de susținere a pieței, respectiv ajutorul pentru laptele oferit școlilor. Valoarea acestuia ar putea fi de 22 milioane de euro. Rezultatele calculărilor efectului net de piață pe care l-ar induce adoptarea PAC la lapte și produse lactate este prezentat în tabelul 3.8 și, pentru o mai bună sugestivitate, în figura 3.5.

Tabelul 3.8**Efectul net de piață al adoptării PAC în sectorul lactatelor**

	Mil. euro
Efectul asupra producătorilor (PE)*	250
Efectul asupra consumatorilor (CE- fără includerea autoconsumului)	- 405
Efectul net de piață (ME-1)	-155
Efectul asupra producătorilor (PE)*	250
Efectul asupra consumatorilor (CE cu includerea valorii autoconsumului și a laptelui pentru școli)	-117
Efectul net de piață (ME-2)	133

*Valoarea medie a efectului asupra producătorului în Opțiunea I - variantele V1 și V2 - și Opțiunea II - variantele V1 și V2.

Sursa: Calcule proprii.

Sursa: Calcule proprii.

Figura 3.5. Efectele de piață ale adoptării PAC la lapte și produse lactate**3.5.3. Efectul agregat la producători**

Aplicarea plăților directe conform prevederilor din *Agenda 2000* ar induce un efect agregat pozitiv asupra producătorilor, cuprins între 905 și 1 073 milioane de euro (tabelul 3.9). Astfel, beneficiul total al producătorului ar fi indus atât de efectul de piață (determinat de creșterea prețului la lapte), cât și de valoarea plăților directe, care ar putea fi cuprinsă între 661 și 817 milioane de euro, în funcție de Opțiunea I sau II și de variantele (V1 sau V2) luate în considerare.

În funcție de cota stabilită (după Opțiunea I sau II), aceste plăți directe ar putea să aducă un beneficiu important producătorilor. Acesta ar putea fi cu 20% mai mare în Opțiunea II comparativ cu Opțiunea I. Comparativ cu efectul de piață asupra producătorilor (PE - ca efect al prețurilor mai ridicate la lapte după

aderare), unde diferențele între cele două opțiuni nu sunt atât de semnificative (doar 8% între cele două opțiuni, a se vedea tabelul 3.6 și figura 3.6), se poate sublinia că plățile directe ar putea determina niveluri semnificative de câștig producătorilor, în corelație directă cu cota de lapte.

Tabelul 3.8

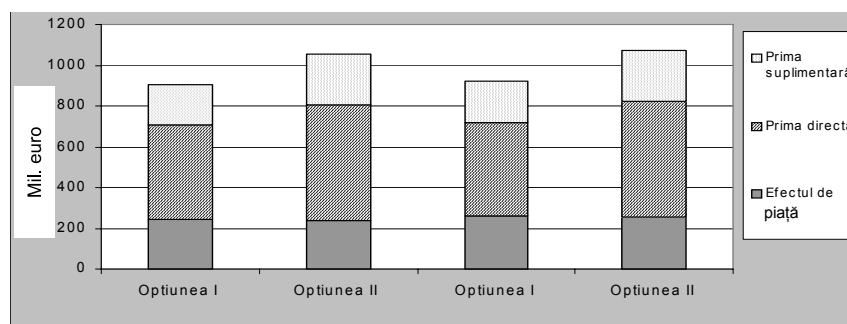
Efectul agregat la producători: efectul de piață și al plăților directe

(mil. euro)

	Opțiunea I (1995-99)		Opțiunea II (1998)	
	V1 (<i>estimată la un preț mediu ponderat</i>)	V2 (<i>estimată uti- lizând prețuri diferite</i>)	V1 (<i>estimată la un preț mediu ponderat</i>)	V2 (<i>estimată uti- lizând prețuri diferite</i>)
Efectul de piață (PE)	244,3	260,5	239,7	255,8
Prima la lapte	460,1	460,1	568,7	568,7
Prima suplimentară	200,9	200,9	248,3	248,3
Plăți totale directe (DP)	661,0	661,0	817,0	817,0
Efectul agregat la producători (APE)	905,3	921,5	1 056,7	1 072,9

Sursa: Calcule proprii.

În aceste condiții, efectul agregat net de piață ar putea fi pozitiv în toate combinațiile (opțiuni și variante) (tabelul 3.10). Valoarea efectului agregat net (câștigului, în acest caz) ar putea să fie cuprinsă între 516 și 668 milioane de euro (în funcție de cotă) în cazul în care nu se consideră valoarea autoconsumului de lapte și ar fi mult mai substanțială, între 804 și 956 milioane de euro (în funcție de cotă), în cazul în care se ia în calcul și valoarea autoconsumului și a laptelui școlar.

Sursa: Calcule proprii.

Figura 3.6. Efectul agregat la producător: efectul de piață și plățile directe

Tabelul 3.10**Efectul agregat net de piață al adoptării PAC la lapte**

	Mil. euro
Efectul agregat asupra producătorului (APE) Opțiunea I V2*	921
Efectul asupra consumatorului (CE-1)**	- 405
Efectul agregat net de piață (ME-1)	516
Efectul agregat asupra producătorului (APE) Opțiunea II V2*	1 072,9
Efectul asupra consumatorului (CE-1)**	-405
Efectul agregat net de piață (ME-2)	668,0
Efectul agregat asupra producătorului (APE) Opțiunea I V2*	921
Efectul asupra consumatorului (CE-2)**	-117
Efectul agregat net de piață (ME-3)	804
Efectul agregat asupra producătorului (APE) Opțiunea II V2*	1 072,9
Efectul asupra consumatorului (CE-2)**	-117
Efectul agregat net de piață (ME-4)	956

* Tabelul 3.9.

** Tabelul 3.7.

*Sursa: Calcule proprii.***3.6. Subiecte de negociere**

Având în vedere rezultatele calculațiilor prezentate anterior, se poate concluziona că cel mai important și, totodată, sensibil subiect al negocierii “dosarului românesc al laptelui” va fi legat de stabilirea cotelor.

Acestea s-ar putea să aibă inițial o structură diferită de cea a cotelor din UE (o proporție mai mare a vânzărilor directe). Legat de acest subiect, România ar putea să obțină prin negociere o flexibilitate între vânzările directe și vânzările spre procesare în cadrul cotei, deoarece, în funcție de evoluția viitoare a pieței acestui produs (probabil că în timp vânzările directe vor scădea substanțial în favoarea vânzărilor spre procesare), această tipologie ar putea să se schimbe.

Decizia privind baza de calculare a cotelor va fi extrem de importantă, deoarece, după cum a reieșit din calculele prezentate anterior, există diferențe semnificative între cote dacă sunt folosite metodologii diferite, precum:

- stabilirea cotei pe baza mediei producției de lapte dintr-o perioadă anterioară;
- stabilirea cotei în concordanță cu producția din anul precedent aderării, după metodologia stabilirii cotelor “ultimilor veniți” în UE.

Rezultatele studiului au arătat că cea de-a doua metodologie oferă producătorilor români o cotă mult mai generoasă decât prima. În cazul României, acest lucru se datorează revigorării producției din ultimii ani, precum și schimbărilor

semnificative în ceea ce privește folosirea canalelor de piață (creșterea vânzărilor directe). În același timp, acest rezultat se poate datora schimbării metodologiei statistice în 1999 din balanțele la producător (anexa 3.1).

Acest lucru vine să sublinieze încă o dată necesitatea revizuirii metodologiei de înregistrare cât mai corectă a datelor statistice referitoare la destinația producției de lapte pe canalele de marketing, care să reflecte cât mai corect realitatea. Dacă aceste date statistice nu au acuratețea necesară, atunci, la stabilirea cotelor, România ar putea să fie împiedicată să-și negocieze o cotă de lapte după adevăratul său potențial, care ar putea fi distorsionat de înregistrări statistice eronate.

Importanța stabilirii cât mai corecte a cotelor ar aduce beneficii substanțiale producătorilor, deoarece pentru acordarea plăților directe este eligibil doar laptele din cadrul cotei.

României i s-ar putea permite să negocieze cotele de lapte în concordanță cu potențialul ei real dacă statisticile ar fi exacte. Mai mult, procentul vânzărilor directe și cel al vânzărilor pentru procesare pot fi distorsionate, iar aceasta ar putea determina un efect negativ la nivelul procesatorilor, care ar primi cote de lapte sub necesarul de materie primă.

Anexa 3.1

Balanțele la producător pentru lapte în perioada 1994 -1999

1995			1996			1997			1998			1999		
	HI	%		HI	%		HI	%		HI	%		HI	%
RESURSE			RESURSE			RESURSE			RESURSE			RESURSE		
Stoc inițial	392000	0,74	Stoc inițial	419000	0,78	Stoc inițial	367255	0,69	Stoc inițial	377118	0,73	Stoc inițial	357597	0,72
Producție	52830000	99,06	Producție	53477256	99,00	Producție	52580707	99,20	Producție	50902328	99,17	Producție	49248609	98,88
Cumpărări de la companii și asociații	27000	0,05	Cumpărări de la companii și asociații	13347	0,02	Cumpărări de la companii și asociații	29413	0,06	Cumpărări de la companii și asociații	2992	0,01	Cumpărări de la companii și asociații	7868	0,02
Cumpărări	80000	0,15	Cumpărări	110054	0,20	Cumpărări	27119	0,05	Cumpărări	44056	0,09	Cumpărări	193118	0,39
Alte surse	0	0,00	Alte surse	0	0,00	Alte surse	0	0,00	Pierderi		0,00	Pierderi	102	0,00
TOTAL RESURSE	53329000	100,00	TOTAL RESURSE	54019657	100,00	TOTAL RESURSE	53004494	100,00	TOTAL RESURSE	51326494	100,00	TOTAL RESURSE	49807090	100,0
UTILIZĂRI			UTILIZĂRI			UTILIZĂRI			UTILIZĂRI			UTILIZĂRI		
Vânzări la fondul de stat	8377000	15,83	Vânzări la fondul de stat	7737222	14,42	Vânzări la fondul de stat	6434595	12,23	Vânzări pentru procesare și depozitare	4974699	9,76	Exporturi directe	0	0,00
Vânzări pe piața țărănească	5100000	9,64	Vânzări pe piața țărănească	5042600	9,40	Vânzări pe piața țărănească	5118240	9,73	Alte vânzări (inclusiv piața țărănească)	10289226	20,19	Alte vânzări *)	17514378	35,41
Vânzări în afara categoriei	0	0,00	Vânzări în afara categoriei	0	0,00	Vânzări în afara categoriei	0	0,00	Vânzări în afara categoriei	31459	0,06	Vânzări în afara categoriei	152008	0,31
Vânzări în cadrul categoriei	80000	0,15	Vânzări în cadrul categoriei	110054	0,21	Vânzări în cadrul categoriei	27119	0,05	Vânzări în cadrul categoriei	12597	0,02	Vânzări în cadrul categoriei	41110	0,08
Distribuit la asociații și membri	27000	0,05	Distribuit la asociații și membri	13347	0,02	Distribuit la asociații și membri	29413	0,06	Distribuit la asociații și membri	2992	0,01	Distribuit la asociații și membri	7868	0,02
Alte vânzări	3543000	6,70	Alte vânzări	4253676	7,93	Alte vânzări	4783982	9,09	Procesat de către producător	11884102	23,32	Procesat de către producător	12253866	24,78
Destinat furajării	9400000	17,77	Destinat furajării	9591703	17,88	Destinat furajării	8482375	16,12	Autoconsum	10775256	21,14	Autoconsum	10646733	21,53
Autoconsum	21523000	40,68	Autoconsum	22003800	41,01	Autoconsum	22857600	43,43	Alte consumuri	0	0,00	Alte consumuri	1884377	3,81
Alte consumuri	0	0,00	Alte consumuri	0	0,00	Alte consumuri	0	0,00	Destinat furajării	8168566	16,03	Destinat furajării	6957806	14,07
Pierderi	0	0,00	Pierderi	0	0,00	Pierderi	52	0,00	Alte utilizări	4830000	9,48	Alte utilizări		0,00
Alte utilizări (cadouri)	4860000	9,19	Alte utilizări (cadouri)	4900000	9,13	Alte utilizări (cadouri)	4894000	9,30			0,00			0,00
TOTAL UTILIZĂRI	52910000	100,00	TOTAL UTILIZĂRI	53652402	100,00	TOTAL UTILIZĂRI	52627376	100,00	TOTAL UTILIZĂRI	50968897	100,00	TOTAL UTILIZĂRI	49458146	100,00
Stoc la sfârșitul anului	419000		Stoc la sfârșitul anului	367255		Stoc la sfârșitul anului	377118		Stoc la sfârșitul anului	357597		Stoc la sfârșitul anului	348944	

*) Inclusiv vânzările pe piața țărănească, laptele procesat și alte vânzări.

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor CNS din balanțele la producător (colecția 1995-1999).

Anexa 3.2

Plăți suplimentare la lapte în 2007 conform cu articolul 17 și cantitățile totale de referință (cotele) conform cu articolul 3(2), așa cum se vor aplica începând cu 1 aprilie 2007 până în martie 2008

	Plăți suplimentare - total (euro)	Cantități de referință (tone)			Plăți suplimentare pe tonă (euro/tonă)
		Livrări spre procesare	Vânzări directe	Cota	
Belgia	25 700 000	3 190 352	169 735	3 360 087	7,65
Danemarca	34 500 000	4 521 470	708	4 522 178	7,63
Germania	216 000 000	28 185 008	97 780	28 282 788	7,64
Grecia	4 900 000	699 817	696	700 513	6,99
Spania	43 100 000	6 007 564	109 386	6 116 950	7,05
Franța	187 900 000	24 157 469	441 866	24 599 335	7,64
Irlanda	40 700 000	5 386 575	9 189	5 395 764	7,54
Italia	77 000 000	10 298 399	231 661	10 530 060	7,31
Luxemburg	2 100 000	272 134	951	273 085	7,69
Olanda	85 800 000	11 158 020	82 792	11 240 812	7,63
Austria	21 300 000	2 585 220	205 422	2 790 642	7,63
Portugalia	14 500 000	1 863 548	37 000	1 900 548	7,63
Finlanda	18 600 000	2 430 596	10 000	2 440 596	7,62
Suedia	25 600 000	3 349 545	3 000	3 352 545	7,64
Regatul Unit	113 100 000	14 612 520	216 078	14 828 598	7,63
Media plăților suplimentare în UE în 2007					7,53

Sursa: Calcule după date din monitorul PAC.

4. CARNEA DE VITĂ ȘI VIȚEL

4.1. Descrierea sectorului

Carnea de vită a reprezentat în anii 1990-1999 între 20% și 15% din cantitatea totală de carne produsă în România. În această perioadă, producția industrială de carne de vită a scăzut de la 310 la 176 mii tone carcasă (greutatea medie la tăiere fiind de 305 kg).

În 1999, sectorul carne de vită a avut o contribuție de 3% în valoarea brută a producției agricole. Totodată, carnea de vită a reprezentat 17,5% din valoarea producției totale de carne și 8% din valoarea totală a produselor animale.

Carnea de vită are în România o pondere de 15% în consumul total de carne și un autoconsum de 20%. Consumul anual a fost, la nivelul anului 1999, de numai 7,5 kg pe locuitor, comparativ cu consumul în UE, de 19 kg pe locuitor.

După 1989 s-a înregistrat o scădere semnificativă a efectivelor de bovine. Comparativ cu perioada prereformă, în perioada 1995-1999, numărul total de bovine s-a redus la jumătate (figura 4.1). Scăderea a fost rezultatul mai multor factori, printre cei mai importanți fiind: desființarea cooperativelor de producție, dificultățile financiare severe în creșterea animalelor, dezvoltarea insuficientă a rețelilor de producție și lipsa structurilor instituționale de reprezentare a intereselor întreprinzătorilor de-a lungul canalelor de marketing.

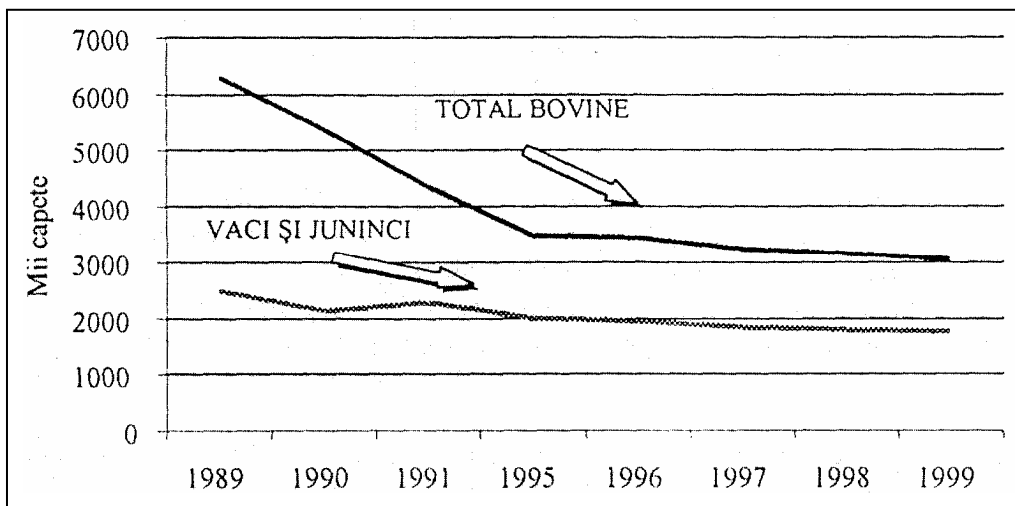

Figura 4.1. Evoluția efectivelor de bovine

În 1999, sectorul privat deținea 93% din efectivele de bovine. Conform *Anchetei statistice asupra efectivelor de bovine din gospodăriile populației* întreprinse în 1998 de CNS și MAA, s-a putut determina o medie de 0,7 capete pe

gospodărie. De asemenea, s-a constatat că 58% din gospodării au dimensiunea de până la 1 ha și dețin 33% din numărul total de animale bovine.

În ultimii ani, în sectorul de procesare a cărnii, unele fabrici de stat s-au privatizat. Competiția pe piață a determinat și falimentul companiilor ineficiente implicate în producția, procesarea și desfacerea produselor din carne. Din totalul de 680 de abatoare (private 87%), 170 au o capacitate de peste 50 de animale/zi, restul fiind de dimensiuni mici.

În ce privește fluxurile de comerț exterior, în perioada de reformă, importurile au avut o tendință de creștere până în 1998 și o scădere importantă în 1999, iar exporturile de animale vii și de carne au avut o tendință descendentă. În 1999, exporturile de carne de vită au scăzut de la 1 mil. \$ la 0,4 mil. \$, iar importurile de la 25 mil. \$ la 6 mil. \$ față de anul anterior.

Pentru animalele vii, principalele piețe au fost UE, țările arabe (Siria și Liban) și Croația, în timp ce, printre principalii furnizori, s-a situat Germania (animale de prăsilă). Cele mai importante exporturi de carne de vită au fost către UE (Italia și Grecia) în proporție de peste 60% și către Cipru, Georgia, Malta și Rusia (anexa 4.1).

Importurile de carne de vită au avut o tendință de creștere în majoritatea perioadei anilor '90, situație care s-a ameliorat în 1999, prin scăderea importurilor față de anul anterior.

Ca urmare a scăderii efectivelor de animale și a producției de carne de vită, procesatorii au recurs la importuri masive de carne, în special din Republica Moldova, avantajăți fiind de acordul de liber schimb. În anexa 4.1 este prezentată structura regională a fluxurilor de comerț, care indică Moldova ca principală sursă de carne de vită, cu o pondere de 70%. Restul importurilor a fost furnizat în majoritate din UE.

4.2. Politica internă

Principalele instrumente ale politicii României aplicate în sectorul cărnii de vită sunt: schema cupoanelor, credite subvenționate și protecția vamală. În anul 2000 s-a introdus, prin Ordonanța de Urgență nr. 219/1999, schema de acordare a cupoanelor în scopul susținerii aprovizionării cu input-uri destinate încurajării crescătorilor, în special pentru producătorii de lapte.

Creditele cu dobândă subvenționată, introduse prin OG nr. 36/1999, se acordă pentru cumpărarea de animale de rasă pură, pentru îmbunătățirea adăposturilor existente și pentru construcția de unități noi din materiale indigene. De asemenea, se aplică o schemă anuală de credite subvenționate (aplicată și în sectorul vegetal), introdusă pentru perioada 1998-2000, prin HG nr. 165/1998, pentru susținerea creșterii bovinelor, dintr-un fond de tip revolving, prin MAA, Banca Națională și băncile comerciale.

Politica de comerț exterior în sectorul cărnii de vită s-a încadrat în etapele de liberalizare parcurse de celelalte sectoare. Din 1999, tarifele aplicate la

importurile de carne de vită au fost de 40% și de 45% pentru produse din carne de vită. Tarifele aplicate la animale vii de rasă pură sunt de 3% și la animale pentru sacrificare de 25%.

Conform Acordului European care stabilește o asociere între România și UE, se aplică un tarif preferențial de 18,8% la importurile de produse din carne și juninci (>220kg), de 2,3% la animale de prăsilă și de 15% la animale pentru sacrificare.

Acordul CEFTA a facilitat pentru țările semnatare tarife preferențiale de 25% la importul de carne, de 15% la bovine pentru sacrificare, iar animalele de prăsilă au fost exceptate de taxă vamală de import.

În cadrul acordului cu Moldova, importurile beneficiază de o taxă de 0%. Din 1 februarie 2000, s-a adoptat o interdicție temporară pentru importurile de carne de vită și porc, motivată de rațiuni sanitar-veterinare.

4.3. Regimul UE la carnea de vită

Politica agricolă comună prevede în sectorul cărnii de vită următoarele măsuri:

- o organizare comună de piață, bazată pe prețuri de intervenție, prețuri prag la import și refinanțarea exporturilor;
- un sistem de subvenții prin plăți directe la producătorii unor anumite categorii de bovine;
- un set larg de reglementări ale Comisiei Europene privind standardele de calitate și detalii tehnice pentru importuri și exporturi.

Primele implementări ale politicii comune la carnea de vită au fost introduse în 1968 și au fost consolidate de Reglementarea Consiliului nr. 1254/1999, care stabilește noul cadru de funcționare a organizării comune de piață pentru acest sector.

Se așteaptă ca noul regim să aibă un impact favorabil, prin orientarea mai accentuată asupra formelor de susținere directă și prin stabilirea unei mai mari responsabilități pentru statele membre în operarea sistemului o dată cu reținerea beneficiilor aplicării setului de reguli comune. Unele din consecințele scontate sunt:

- o mai mare stabilitate a veniturilor fermierilor;
- efecte mai echitabile în sector;
- un sistem mai transparent de susținere;
- un răspuns la efectele asupra mediului, determinate de sistemul de producție intensivă;
- flexibilitate și răspuns în funcție de situațiile specifice din diferitele state membre și regiuni.

4.3.1. *Susținerea pieței*

Din 1 iulie 2002, agențiile de intervenție din statele membre va trebui să subvenționeze prețul la carnea de vită pe piața internă prin *achiziții de intervenție* de carne produsă de bovine masculi, castrați și necastrați, sub vârsta de 2 ani, dacă, consecutiv pe o perioadă de două săptămâni, prețul mediu pe piața unei regiuni (noțiunea de regiune include un stat membru sau o regiune din cadrul unui stat membru) înregistrat pe baza scării comunitare scade sub **1560 euro/t** (art. 27.1).

Prețul de achiziție și cantitățile care vor fi acceptate pentru intervenție vor fi determinate prin licitație sau pot fi aprioric stabilite.

În UE se acordă un *ajutor pentru depozitare privată* comercianților care vor să depoziteze cu cheltuieli proprii anumite cantități de carne pentru o perioadă de timp. Ajutorul pentru depozitare privată poate fi acordat comercianților de carne care depozitează carne proaspătă sau refrigerată produsă de bovine adulte, dacă prețul mediu înregistrat pe piața comunitară scade sub 103% din 2 224 euro/t. Prețul efectiv de susținere se raportează la nivelul de clasificare carcasă R3, conform sistemului de stabilire a standardelor de calitate EUROP. Ajutorul poate fi extins la toate tipurile de carne de vită sau poate fi specificat pentru anumite categorii. După o perioadă de minimum două luni de depozitare, carnea este exportată în țări terțe. Deoarece România are deficit de carne de vită, este posibil ca această măsură să nu se aplice prin adoptarea PAC.

4.3.2. *Plăți directe la producători*

În UE se aplică, conform Reglementării Consiliului nr. 1254/1999, un sistem de plăți directe pentru fermierii din sectorul cărnii de vită, în anumite limite de eligibilitate, prezentate în cele ce urmează.

a. Prima specială

Producătorii de carne de vită care dețin bovine masculi pot beneficia anual, în condițiile prevăzute de reglementare (art. 4), de o primă specială.

Se specifică o limită individuală pentru fiecare producător, de maximum **90 de plăți** (echivalente a 90 de capete) pentru fiecare interval de vârstă, și anume pentru masculi între 9 și 21 de luni și, respectiv, peste 21 de luni (statele membre au însă posibilitatea de a schimba această limită). Primele se plătesc în mod normal direct fermierilor, dar pot fi plătite la sacrificare, atât timp cât se înapoiază fermierilor. Fiecare țară are stabilit un plafon național de cereri care, dacă este depășit, determină reducerea proporțională a tuturor cererilor, pentru a se putea încadra în limitele stabilite.

Pentru masculi castrați se acordă o primă specială pe animal, de două ori în timpul vieții: o dată la vârsta de 9 luni și a doua oară după 21 de luni. În anul 2000, prima specială pentru masculi castrați este de 122 euro și va crește la **150 euro** în 2002. Perioada minimă pentru care animalul trebuie păstrat la îngrășat de către producător este de două luni.

Pentru masculi necastrați se acordă o primă unică specială când animalul

are vârsta de 9 luni. Producătorul poate primi plata la momentul sacrificării animalului și atunci criteriul vârstei este înlocuit cu criteriul greutatei minime a carcasei, de 185 kg. Prima specială pentru masculi necastrați în anul 2000 este de 160 euro și va crește la **210 euro** în 2002.

Perioada minimă pentru care animalul trebuie păstrat la îngrășat de către producător este, în ambele cazuri, de două luni.

b. Prima de sezonizare

Această plată a fost introdusă pentru încurajarea sacrificării uniforme pe tot parcursul anului (destinată în special Republicii Irlanda și Irlandei de Nord în Regatul Unit), unde, datorită predominanței sistemelor de creștere prin pășunat, sacrificările tind să se aglomereze toamna. Prima se acordă dacă într-o țară numărul de masculi castrați sacrificați este mai mare de 60% din numărul total de masculi sacrificați și dacă mai mult de 35% se sacrifică în septembrie-noiembrie. Prima de sezonizare este de 72,45 euro pe animal sacrificat în primele 15 săptămâni și scade în trei etape la 18,11 euro pe animal sacrificat în săptămânile 22 și 23.

Schema nu este aplicabilă în România, având în vedere că tehnologia castrării nu este utilizată în mod obișnuit. În orice caz, sezonalitatea sacrificărilor nu este o problemă majoră a industriei românești.

c. Prima pentru vaci care alăptează (prima de alăptare)

Producătorii care dețin vaci care nu sunt specializate pentru reproducție pot beneficia de o primă pentru vaci care alăptează viței, în condițiile în care, timp de 12 luni de la data cererii, nu le comercializează laptele sau produsele din lapte sau îl comercializează direct consumatorilor în cantități reduse sau dacă cota de lapte nu depășește 120 000 l și dacă densitatea de stocare este mai mică de 2 UV/ha suprafață de pășune. Pentru anul calendaristic 2000, prima este de 163 euro/cap și va crește la **200 euro/cap** pentru anul 2002.

Numărul de prime care poate fi solicitat este limitat de un *plafon individual* stabilit pentru fiecare producător, care în anul 2000 este egal cu numărul de vaci care alăptează la 31 decembrie 1999. De asemenea, numărul total de prime este limitat de un *plafon național* stabilit de Consiliu pentru fiecare stat. Pentru UE-12, acest plafon a fost stabilit în funcție de numărul de vaci care alăptează din anii 1990, 1991 sau 1992.

Fiecare stat membru poate acorda din suma globală alocată pentru plăți adiționale o *primă suplimentară pentru vaci care alăptează*, care nu poate depăși **50 euro/animal**.

d. Prima de sacrificare

Orice producător care deține bovine poate fi eligibil pentru a primi, la cerere, o primă de sacrificare.

Începând din anul 2002, se acordă o primă de **80 euro** pe animal pentru bovine masculi, vaci sau juninci sacrificate care au vârsta peste 8 luni și de **50 euro** pentru vițeii care au vârsta între 1 și 7 luni și o greutate la tăiere sub 160 kg.

Pentru fiecare stat este stabilit un plafon național de prime și, separat, pentru fiecare grupă de animale. Fiecare plafon este egal cu numărul de animale care erau sacrificate în 1995, la care se adaugă numărul de animale exportate în țările terțe.

e. Plata de extensificare

Producătorii care primesc prima specială și/sau prima pentru vaci care alăptează se pot califica pentru a primi plata de extensificare. Limitele anuale în care se încadrează animalele eligibile sunt determinate de densitatea de stocare de 2 UV/ha.

Pentru determinarea densității de stocare a unui holding trebuie să se țină seama de:

- bovinele masculi, vacile care alăptează, junincile și oile și/sau caprele pentru care s-au solicitat cereri de plată și vacile de lapte;
- suprafața de pășune, care reprezintă suprafața holdingului disponibilă, în anul calendaristic, creșterii bovinelor sau ovinelor.

Producătorii mai pot beneficia din anul 2002 de încă 80 euro pe animal eligibil pentru prima specială și prima pentru vaci care alăptează, dacă efectivele sunt sub 1,4 UV pe ha, sau de 40 euro, dacă densitatea este între 1,4 și 1,8 UV.

f. Plăți adiționale

Statele membre vor putea acorda anual producătorilor plăți adiționale, dintr-o sumă globală stabilită prin reglementarea de bază (Reglementarea Consiliului nr. 1254/99, Anexa IV), în funcție de criterii obiective, inclusiv de relevanța structurilor de producție.

Plățile adiționale se acordă la decizia fiecărui stat sub forma (și/sau):

- plăților pe cap de animal pentru bovine masculi, vaci care alăptează, vaci de lapte, juninci;
- plăților pe suprafață, pe hectar de pășune permanentă, de maxim 350 euro/ha în 2002.

Plățile pe cap de animal pot fi acordate ca sume suplimentare pe primă de sacrificare, cu excepția vițeilor. În alte cazuri, plățile se acordă în funcție de condițiile speciale și de necesitatea stabilirii densității de stocare specifice unui stat, pe baza suprafeței de pășune.

Suprafața de pășune permanentă în regiunea în care se acordă plățile nu trebuie să depășească suprafața regională de bază. Suprafața regională de bază

o stabilește statul membru, ca număr mediu de hectare de pășune permanentă disponibilă pentru creșterea bovinelor în anii 1995, 1996 și 1997.

Datorită faptului că propunerile pentru subvenționare directă sunt conforme cu *Agenda 2000*, bugetul va fi subdivizat într-o sumă de bază comunitară și o sumă adițională globală, corespunzător prevederilor naționale. Statele membre vor fi responsabile de implementarea nediscriminatorie a subvențiilor. Această flexibilitate le va permite să compenseze diferențele regionale în tehnologiile de producție și în condițiile agronomice, care pot îngreuna restructurarea sectorului, și, de asemenea, să încurajeze sistemul intensiv de producție.

4.4. Metode de analiză

4.4.1. Efecte de piață

S-a estimat efectul net de piață al adoptării PAC în sectorul cărnii de vită din România, aplicând formulele pentru calculul efectelor de piață la producători (*EPP*) și, respectiv, la consumatori (*EPC*), prezentate la culturile arabile (§ 1.4).

S-a utilizat prețul mediu la carnea de vită din anul 1999 (prețul mediu ponderat utilizat de NCS pentru calculul valorii brute a producției agricole), de 10 591 lei/kg greutate vie, apoi, aplicând coeficientul de convertire în greutate tăiată, de 0,58, și rata de schimb, de 16 295 lei/euro (media 1999), s-a obținut prețul de 1 107 euro/t.

Pentru a se obține nivelul calității cerute de măsura de intervenție, acest preț a fost ajustat cu 20%, la 1 328 euro/t (tabelul 4.1). Prețul estimat ca fiind prețul la carnea de vită în România s-a comparat cu prețul de intervenție al UE, de 1 560 euro/t.

Tabelul 4.1

Ajustarea prețului intern la carnea de vită

Preț	UM	Valoare
Preț greutate vie	lei/t	10 591 480
Preț greutate tăiată	lei/t	18 261 172
	€/t	1 107
Preț ajustat calitativ	€/t	1 328

Producția de carne de vită a reprezentat 170 mii tone în anul 1999, cifră furnizată de MAA – Direcția pentru Statistică, Sinteze și Strategii.

Cantitatea consumată a fost valoarea aparentă a disponibilității interne pentru utilizare (producția + import – export) în 1999, de 159 mii tone. Această metodă tratează autoconsumul în același mod ca pe cantitățile vândute.

România fiind importator net de carne de vită, s-a estimat efectul social de piață (*ESP*) cu formula:

$$(1) \quad ESP = ENP - VI,$$

unde:

ENP - efectul net de piață (2);

VI - venitul tarifar din importuri.

$$(2) \quad NME = EPP + EPC.$$

Venitul din importurile de carne de vită în România în 1999 s-a calculat pentru tarifele integral plătite și cele pentru importurile preferențiale. Prețul mediu de import s-a calculat la cantitatea și valoarea totală a importurilor, la 1 727 euro/t.

4.4.2. Efectele plăților directe

Implementarea politicii agricole comune de subvenționare a producătorilor de carne de vită necesită o statistică detaliată a structurii animalelor, armonizată în general cu sistemul european de statistică agricolă. Pentru a putea beneficia de plățile directe, fiecare animal trebuie identificat și înregistrat conform Reglementării Comisiei Europene nr. 820/97. Pentru negocierile de aderare, problema plăților adiționale este foarte importantă, necesitând o bază clară statistică pentru structura efectivelor de animale și a fermelor. În plus, pentru estimarea producției de carne este necesar recensământul animalelor, ca și o bază de date reală asupra sacrificării animalelor.

Metodele de determinare a plăților directe sunt descrise în cele ce urmează.

a. Prima specială

Având în vedere că în România majoritatea bovinelor masculi nu se castrează, se aplică prima specială pentru masculi necastrați, cu acordare unică (în viață sau la tăiere) la numărul total de bovine masculi la îngrășat, în vârstă de 1-2 ani (conform statisticilor CNS, la sfârșitul anului).

În UE-15, plafoanele naționale s-au determinat în 1992 pe baza efectivelor din perioada 1989-1991. Pentru România, plafonul național s-a calculat în două opțiuni: (i) utilizând datele din perioada istorică 1989-1991 (Opțiunea A) sau (ii) utilizând datele din perioada recentă 1997-1999 (Opțiunea B). În ambele cazuri, datorită scăderii masive a efectivelor în diferite etape după 1989, este probabil ca plafoanele să nu restricționeze eligibilitatea pentru acordarea premiilor. Totuși, pentru informare, în tabelul 4.2 se arată plafoanele determinate pentru cele două opțiuni și pentru anul 1999. Deoarece nu au fost disponibile date pentru bovine tineret (masculi) în perioada 1989-1991, această cifră s-a estimat aplicând procentul de schimbare a numărului de vaci și juninci din acea perioadă comparativ cu perioada 1997-1999.

Tabelul 4.2

Estimarea plafoanelor naționale pentru prima specială

	1989-91 (est.)	1997-99	Actual 1999
Bovine masculi, 1-2 ani	23 658	18 658	10 334

Limita de 90 de capete pentru acordarea primei speciale se aplică la o proporție mică a holdingurilor de bovine în România. Conform datelor din 1998, numărul de exploatații cu mai mult de 100 de taurasi la îngrășat a fost de 94, ceea ce reprezintă 0,03% din numărul total. Având în vedere că prima se referă la 90 de animale, o proporție mai mică (cca 0,01%) va fi ignorată.

S-a utilizat prima specială pentru masculi necastrați, aplicabilă din anul 2002, de 210 euro pe animal eligibil.

b. Prima pentru vaci care alăptează

În România, producătorii nu dețin multe vaci cu scopul de a alăpta viței, dar se presupune că un anumit număr va putea beneficia de aceste plăți. Calculele s-au bazat pe numărul de gospodării care dețin între 1 și 2 vaci. Multe din aceste vaci sunt de rasă încrucișată, pentru reproducție și de lapte, și viței rezultați sunt crescuți pentru consumul de carne și deci se pot califica pentru primă. Abordând această ipoteză, 11,3% din numărul total de vaci și juninci se pot încadra în această categorie¹.

S-a analizat stabilirea plafoanelor individuale și naționale pentru primele de alăptare pentru datele din 1999 și, conform reglementării UE, pentru datele istorice ale anilor 1990, 1991 sau 1992. Datorită declinului efectivilor de vaci și juninci în perioada istorică (figura 4.1), este evident faptul că plafonul corespunzător acestei perioade nu va afecta plățile și limitele se vor stabili pentru anul 1999.

Din rațiuni de restricții bugetare naționale, se presupune că România nu va aplica o plată suplimentară pentru vaci care alăptează.

c. Prima de sacrificare

Numărul de animale eligibile pentru prima de sacrificare a bovinelor adulte, de 1 211 307 capete, s-a calculat, pentru anul 1999, pe baza numărului total de sacrificări (MAA), de 1 236 847 de capete, din care s-a dedus numărul de viței pentru sacrificare (CNS), de 25 540. Ultima cifră a fost utilizată pentru determinarea animalelor eligibile pentru prima de sacrificare a vițelor.

Plafonul național pentru primele de sacrificare, de 63 748 de capete, s-a calculat pe baza datelor echivalente pentru anul 1995, la care s-au adăugat exporturile României de animale vii către țările non-UE.

Densitatea națională de stocare s-a estimat la 0,88 UV/ha pășune. Această cifră se situează sub nivelul critic de 1,4 UV/ha pentru acordarea plăților de extensificare, însă, din lipsa datelor, nu s-au estimat alocații.

d. Plăți adiționale

Dimensiunea pachetului național de plăți pentru producătorii de bovine reprezintă unul dintre subiectele de negociere. Estimarea sumei globale a plăților

¹ Procentul echivalent pentru Austria este de 36%, pentru Finlanda 11,2% și pentru Suedia 29,5%, determinat din numărul de drepturi pentru primă stabilit prin Reglementarea Consiliului nr. 805/1968 pentru aceste țări.

adiționale la bovine pentru România a avut ca bază plata pe cap de animal. S-a utilizat suma globală alocată fiecărui stat al UE-15 stabilită pentru anul 2002, din Anexa IV a Reglementării Consiliului nr. 1254/1999, care s-a divizat cu numărul de animale eligibile pentru prima specială, prima pentru alăptare și prima pentru vaci de lapte. Numărul de prime speciale și prime pentru alăptare pentru UE-15 a fost luat din Anexa I și Anexa II ale Reglementării Consiliului nr. 1254/1999 pentru stabilirea plafoanelor regionale. S-a calculat pentru UE numărul teoretic de vaci care produc cota de lapte ca fiind numărul de vaci de lapte, divizând cota de lapte a UE (înainte de *Agenda 2000*) cu producția medie de lapte. Producția medie de lapte a fost calculată pe baza producțiilor medii stabilite de Reglementarea CE nr. 2342/1999 (Anexa II) pentru statele UE. Rezultatele sunt similare pentru majoritatea statelor, exceptând Belgia și Luxemburg, care au fost excluse din calcul.

S-a obținut o valoare medie unitară de 10,7 euro (pe cap), care s-a aplicat la animalele din România eligibile pentru aceleași prime. Numărul vacilor de lapte s-a calculat în două alternative, corespunzătoare opțiunilor de stabilire a cotelor la lapte. În acest mod, suma globală estimată pentru cele două alternative de calcul, este de 18,1 mil. euro și, respectiv, 17,9 mil. euro.

O metodă similară s-a aplicat la calcularea plății adiționale medii pentru UE, de 61 euro pe tona de carne de vită. Această cifră a fost aplicată producției de carne de vită din România pentru estimarea sumei globale a plăților adiționale pentru a treia alternativă, de 10,7 mil. euro. Elementele de calcul sunt prezentate în anexa 4.2.

4.5. Rezultate și concluzii

4.5.1. Estimarea efectelor de piață

Rezultatele analizei efectelor de piață ale adoptării organizării pieței comune a cărnii de vită la producători și consumatori (utilizatori) și estimarea efectului social total de piață datorită pierderii venitului tarifar din importuri după aderarea la UE sunt prezentate în tabelul 4.3.

Tabelul 4.3

Estimarea efectelor de piață la carnea de vită

Specificare	UM	Cantitate/valoare
Prețul intern, ajustat calitativ	€/t	1 328
Prețul de intervenție	€/t	1 560
Diferența de preț	€/t	232
Producția	t	170 149
Efect la producători	mil. €	39
Utilizarea	t	159 205
Efect la consumatori	mil. €	-37
Efect net de piață	mil. €	2,54
Total importuri	t	3 362
Importuri cu tarif integral	t	595

Specificare	UM	Cantitate/valoare
Tarif aplicat	%	40
Importuri preferențiale	t	134
Tarif preferențial	%	25
Preț de import	€/t	1 727
Venit (tarifar) din import	mil. €	-0,469
Efect social total de piață	mil. €	2,069

Principalele rezultate ale efectului net de piață la carnea de vită ar putea fi un beneficiu de 2,54 mil. euro, datorită beneficiului de 39 mil. euro pe care îl pot obține producătorii și costului la consumatori de 37 mil. euro (figura 4.2).

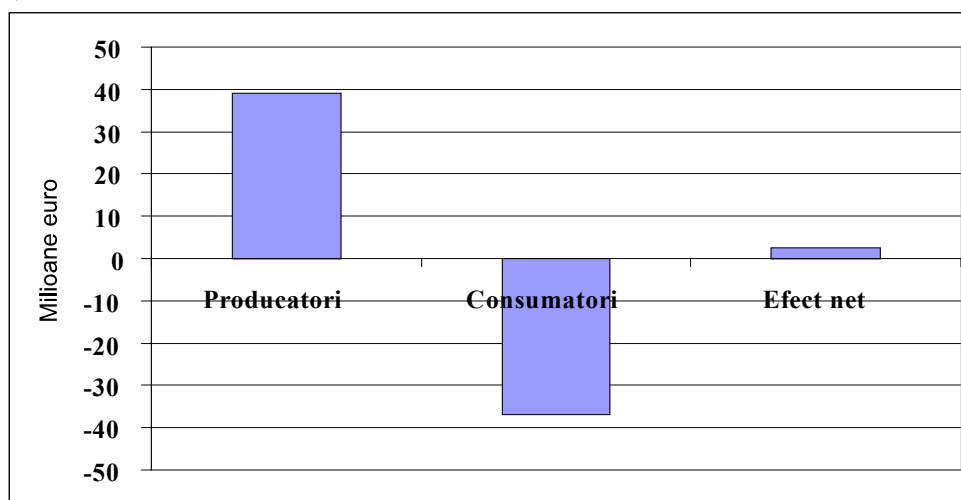

Figura 4.2. Efectele de piață ale adoptării PAC la carnea de vită

Efectul social total va fi un beneficiu de 2,07 mil. euro, datorită unor prețuri de piață mai mari, în timp ce pierderea bugetară a venitului din importuri are un impact potențial minor, de 0,47 mil. euro.

4.5.2. Estimarea plăților directe

Structura efectivelor de bovine din România, în 1999, a fost parțial estimată, utilizând datele pentru producția de carne și numărul total de sacrificări furnizate de MAA și o bază de date brută asupra animalelor a CNS.

a. Estimarea primei speciale

Analiza plăților primei speciale care pot fi potențial acordate producătorilor din România s-a axat pe estimarea primei cu aplicare unică în viața animalului la tineret masculi pentru îngrășat. Tabelul 4.4 prezintă rezultatele obținute.

După cum s-a explicat în metodologie, limitele prevăzute de reglementarea de bază nu au efecte asupra primelor.

În mod corespunzător, plafonul național ar putea fi stabilit la 23 658 de capete în Opțiunea A și la 18 658 de capete în Opțiunea B.

Tabelul 4.4**Estimarea plăților pentru prima specială**

Specificare	UM	Opțiunea A	Opțiunea B
Plafon național ("date istorice")	capete	23 658	-
Plafon național ("date recente")	capete	-	18 658
Reducerea generată de limita de 90 de capete	%	0,01	0,01
Nr. solicitări	capete	23 656	18 656
Prima specială	€/cap	210	210
Total plăți	mil. €	4,968	3,918

Efectul potențial la producători al acordării primei speciale s-a estimat la 4,97 mil. euro în Opțiunea A, considerând datele istorice, și un beneficiu mai mic, 3,92 mil. euro, în Opțiunea B, utilizând statistici recente.

Ca stat membru, România trebuie să asigure pentru fiecare animal un document administrativ pentru înregistrarea plăților. Sistemul de identificare și înregistrare reprezintă o bază de monitorizare și control a schemei de plăți.

b. Estimarea primei pentru vaci care alăptează

Estimările acordării primei de alăptare sunt prezentate în tabelul următor:

Tabelul 4.5**Estimarea plăților pentru prima de alăptare**

Specificare	UM	Nr./valoare
Numărul de vaci și juninci	capete	1 802 333
Vaci pentru alăptare*	%	11,3
Număr de vaci care alăptează	capete	203 179
Prima de alăptare	€/cap	200
Total plăți	mil. €	40,64

* % din numărul de vaci și juninci.

c. Estimarea primei de sacrificare

Rezultatele calculelor plăților pentru acordarea primei de sacrificare la bovine adulte și la viței sunt prezentate în tabelul 4.6:

Tabelul 4.6**Estimarea primei de sacrificare pentru bovine adulte și viței**

Specificare	UM	Nr./valoare
Prima de sacrificare pentru viței		
Total viței pentru sacrificare	capete	25 540
Prima de bază	€/cap	50
Total plăți	mil. €	1,28
Prima de sacrificare pentru bovine adulte		
Plafon național (animale eligibile)	capete	1 235 555
Număr bovine adulte sacrificate	capete	1 211 307
Prima de bază	€/cap	80
Total plăți	mil. €	97

d. Estimarea plăților adiționale

Pentru estimarea sumei din care i-ar fi permis României ca stat membru al UE să acorde plăți adiționale, în cazul în care va fi posibil din motive bugetare, s-au abordat trei opțiuni: (1) sub forma plăților pe cap de animal pentru bovine masculi, vaci pentru alăptare și vaci de lapte, (2) producția de carne de vită și vițel, sau (3) numărul de bovine adulte. Rezultatele obținute corespunzător opțiunilor de calcul sunt prezentate în tabelul 4.7.

Tabelul 4.7

Estimarea plăților adiționale

	Plăți adiționale Opțiunea 1 (mil. euro)	Plăți adiționale Opțiunea 2 (mil. euro)	Plăți adiționale Opțiunea 3 (mil. euro)
Suma globală	18 142	17 886	10 709

4.5.3. Subiecte pentru negociere

În concluzie, deși se pot aștepta pe viitor schimbări în nivelul producției până în momentul aderării, valoarea estimată a efectului economic agregat la producători (suma dintre efectul de piață și plățile directe), așa cum se prezintă în figura 4.3, nu va avea diferențe substanțiale între opțiunile considerate.

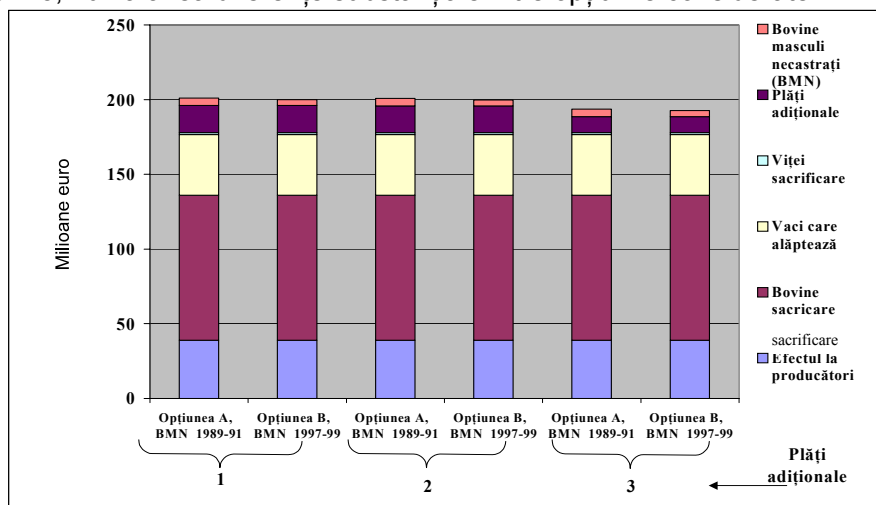

Figura 4.3. Efectul economic agregat la producători: efectul de piață și plățile directe

Deși este posibil ca plățile directe la producătorii de carne de vită să sufere schimbări în funcție de îmbunătățirea statisticilor efectivelor de animale, se poate sublinia că valoarea estimată a plăților directe depășește potențialele beneficii la producători obținute ca efect de piață.

Un subiect important pentru negocierile pentru aderare în sectorul cărnii de vită îl va constitui stabilirea plafoanelor naționale care limitează numărul de animale eligibile pentru acordarea primei speciale și a primei de alăptare.

Anexa 4.1**Structura regională a importurilor și exporturilor de carne
de vită și bovine, în 1999**

NC Cod	Specificare	Total/țara sau grupul de țări	Import		Export	
			tone	mii USD	tone	mii USD
102	Bovine vii	Total	291	297	33 734	34 833
		CEFTA	19	39	48	45
		R. Moldova	197	97		
		UE	75	161	16 977	19 399
		Alte țări:	0	0	16 709	15 389
		Croația			1 110	1 274
		Siria			7 046	6 409
		Liban			4 884	4 477
201	Carne de vită, proaspătă sau refrigerată	Total	568	986	40	134
		R. Moldova	439	686		
		Turcia			3	9
		UE	129	300	24	82
202	Carne de vită, înghețată	Total	2 789	5 185	218	268
		AELS	20	21		
		CEFTA	134	236		
		R. Moldova	2 194	4 063		
		UE	441	865	90	168
		Alte țări:				
		Cipru			101	44
		Georgia			24	43

Anexa 4.2

Elementele de calcul pentru plățile adiționale la carnea de vită

	UE Plăți adiționale*	Livrări	Vânzări directe	Cote**	Producția medie de lapte*** (kg)	Vaci de lapte (număr teoretic) (capete)	Primă specială (capete)	Primă de alăptare (capete)	PAM 1 (euro/ cap)	Producția de carne de vită (mii tone carcasă)	Bovine adulte (mii capete)	PAM 2 (euro/ tonă)	PAM 3 (euro/cap)
Belgia	39,4	3 097 584	212 847	3 310 431	5 450	607 419	235 149	394 253	31,9	296	249	133	158
Danemarca	11,8	4 454 570	778	4 455 348	6 800	655 198	277 110	112 932	11,3	163	157	72	75
Germania	88,4	27 764 778	100 038	27 864 816	5 800	4 804 279	1 782 700	639 535	12,2	1 367	1 310	65	67
Grecia	3,8	626 061	4 452	630 513	4 250	148 356	143 134	138 005	8,8	68	57	56	67
Spania	33,1	5 425 960	140 990	5 566 950	4 650	1 197 194	713 999	1 441 539	9,9	630	610	53	54
Franța	93,4	23 720 938	514 860	24 235 798	5 550	4 366 810	1 754 732	3 779 866	9,4	1 630	1 384	57	67
Irlanda	31,4	5 234 987	10 777	5 245 764	4 100	1 279 455	1 077 458	1 102 620	9,1	589	589	53	53
Italia	65,6	9 632 540	297 520	9 930 060	5 150	1 928 167	598 746	621 611	20,8	1 113	966	59	68
Luxemburg	3,4	268 098	951	269 049	5 700	47 202	18 962	18 537	40,1	8	7	425	486
Olanda	25,3	10 985 848	88 844	11 074 692	6 800	1 628 631	157 932	63 236	13,7	534	337	47	75
Austria	12	2 369 808	367 000	2 736 808	4 650	588 561	423 400	325 000	9,0	198	187	61	64
Portugalia	6,2	1 835 461	37 000	1 872 461	5 100	367 149	175 075	277 539	7,6	90	74	69	84
Finlanda	6,2	2 355 721	10 000	2 365 721	6 400	369 644	250 000	55 000	9,2	93	92	67	67
Suedia	6,2	3 300 000	3 000	3 303 000	7 150	461 958	250 000	155 000	7,2	140	137	44	45
Regatul Unit	63,8	14 308 657	281 390	14 590 047	5 900	2 472 889	1 419 811	1 699 511	11,4	705	704	90	91
Media (1)									14			90	102
Media (2)									10,7			61,0	67,6
Deviația standard (1)									9,6			95,1	109,4
Eroare standard (1)									4,5			5,1	7,9
Deviația standard (2)									3,5			12,1	12,2
Eroare standard (2)									7,2			49,0	55,3

* Suma globală din 2002, corespunzător Regl. Consiliului nr. 1254/1999, art. 14.

** Cota la lapte (înainte de Agenda 2000), stabilită prin Regl. Consiliului nr. 3950/92, art. 3.

*** Producția medie de lapte, conform Regl. Comisiei nr. 2342/1999, art. 18 (stabilind normele de aplicare ale Regl. Consiliului nr. 1254/1999).

Notă: (1) UE-15; (2) UE, exclusiv Belgia și Luxemburg.

PAM 1: Plăți adiționale medii în UE, estimate pentru prima specială, prima de alăptare și numărul teoretic de vaci de lapte.

PAM 2: Plăți adiționale medii în UE, estimate în raport cu producția de carne de vită.

PAM 3: Plăți adiționale medii în UE, estimate în raport cu numărul de bovine adulte.

5. CARNEA DE OAIE ȘI CAPRĂ

5.1. Descrierea sectorului

Carnea de oaie și capră reprezintă 3% din producția totală de carne din România în 1999. Sectorul se caracterizează printr-un număr mare de producători care dețin în general un număr restrâns de animale, în medie de 7 capete pe gospodărie.

În perioada de reformă s-a înregistrat o scădere semnificativă a efectivelor de animale. Ca rezultat al scăderii cererii de carne de oaie atât datorită lipsei pieței internaționale, cât și desființării unităților mari de creștere a tineretului ovin destinat sacrificării, numărul de ovine și caprine s-a redus progresiv, ajungând în 1999 la jumătate față de anul 1989. Numărul actual de animale este de aproximativ 8 680 mii de capete și 98% din populația de ovine și caprine este deținută în sectorul privat (figura 5.1).

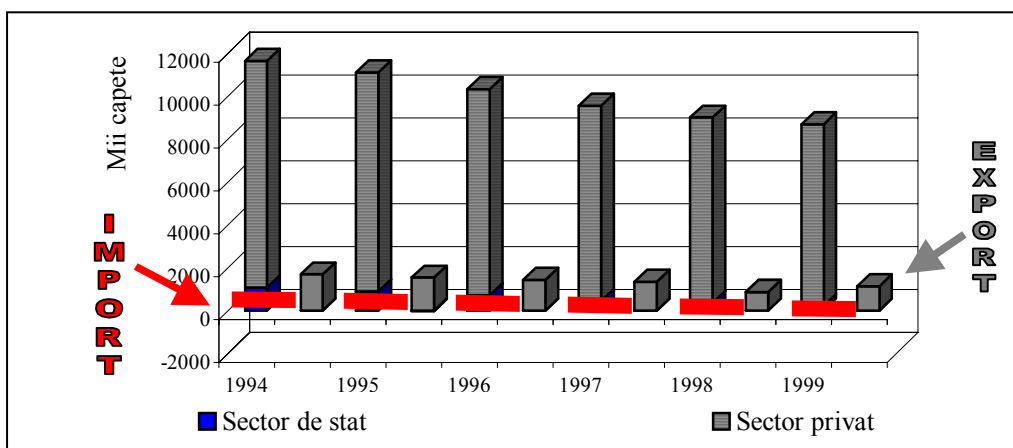

Figura 5.1. Evoluția efectivelor de ovine: structura de proprietate și comerțul exterior

Structura fermelor a fost afectată de numeroase schimbări și, ca urmare, numărul de ferme cu peste 500 de capete a scăzut de la 4 500 în 1989 la 279 în 1999. În prezent, peste 61% din ferme dețin în medie mai puțin de 5 capete și 25% dețin între 6 și 10 capete pe fermă. În România nu se cresc ovine de rase specializate numai pentru producția de carne, rasele sunt mixte pentru lapte, carne și lână. Majoritatea fermelor de creștere a ovinelor utilizează cea mai mare parte a producției pentru autoconsum.

Consumul este scăzut în comparație cu alte țări (tabelul 5.1), carnea de oaie nefiind un tip tradițional de carne în modelul de consum din România. Consumul prezintă o concentrație sezonieră, în perioada de primăvară, și are un nivel scăzut comparativ celelalte tipuri de carne, de 2,7 kg/cap/an.

Tabelul 5.1**Consumul de carne de oaie pe locuitor**

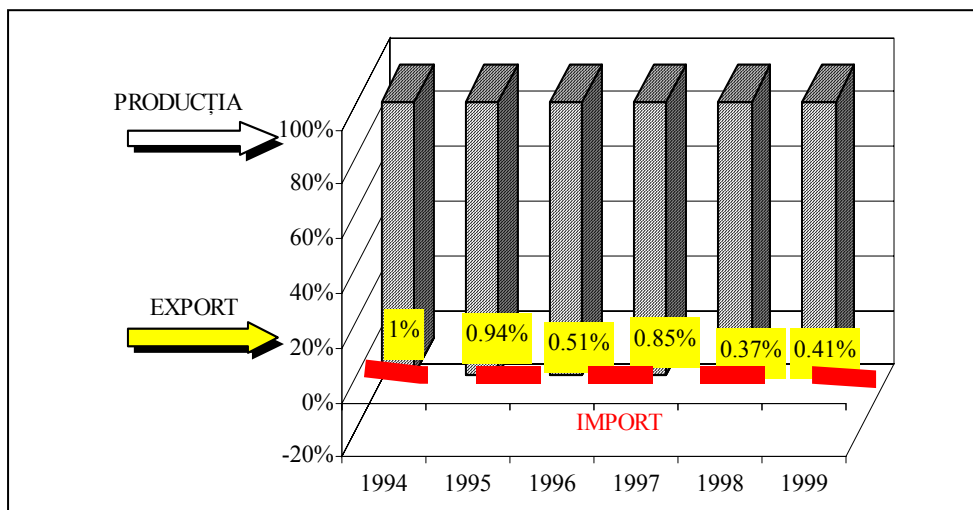
Țara	1996	1997	1998	1999
România*	3,2	2,9	2,8	2,7
USA**	8,45	7,9	8,8	8,3
EU**	3,8	3,7	3,7	3,7

(kg)

Sursa: *MAA; ** Le marché des produits carnés et avicoles - 1999, OFIVAL.

În 1999, destinația producției de carne de oaie era în proporție de 40% distribuită direct pe piață și 57% pentru autoconsum, iar restul s-a livrat unităților specializate. Atât desființarea complexelor de creștere a ovinelor, cât și practica-rea unor prețuri neatractive de către unitățile specializate au determinat o cerere scăzută pe piața internă. Printre abatoare, atât publice, cât și private, nu există unități specializate pentru ovine. Din acest motiv, ca și datorită faptului că nu se solicită certificate de export pentru UE, exporturile sunt limitate și România exportă cu precădere ovine vii.

În 1999, exporturile de ovine și caprine au fost de 7% din valoarea totală a exporturilor agroalimentare. Exporturile de carne de oaie sunt însă reduse față de capacitatea potențială de export (figura 5.2). Deși în ultimii ani s-a înregistrat o tendință descrescătoare, în 1999 exporturile de animale vii au fost de 28 664 tone, iar cele de carne de 246 tone, în timp ce producția de carne de oaie a fost de 60 mii tone.

Figura 5.2. Evoluția producției și comerțului de carne de oaie

Principala piață o reprezintă Siria, cu 2/3 din exporturile totale. Exporturile de carne către UE au fost absorbite în principal de Italia și Grecia.

Comparativ cu exporturile, importurile atât de carne, cât și de animale vii au fost nesemnificative în ultimii ani. În 1999 s-au importat 22 tone de animale și 25 tone de carne de oaie.

5.2. Politica internă

Prin Ordonanța nr. 36/1999, se acordă ajutoare producătorilor agricoli pentru cumpărarea de animale de rasă pură pentru reproducție și credite cu dobândă subvenționată de la băncile comerciale¹ pentru ameliorarea și construcția de adăposturi noi, dacă se folosesc materiale indigene. Anual se aplică o schemă de credite subvenționate pentru susținerea costurilor de creștere a animalelor (Legea nr. 165/1998)².

În ultimii ani, prețurile din România la carnea de oaie au suferit o creștere în termeni nominali, dar în termeni reali au scăzut. În anul 1999, prețurile de piață din UE s-au aflat peste nivelul prețurilor din România (tabelul 5.2).

Tabelul 5.2

Prețurile medii la carnea de oaie în UE-15 și în România

Țara/preț		UM	1996	1997	1998	1999
UE-15* - preț mediu de piață		€/t	3 628	3 753	3 255	3 305
România**	preț mediu	lei/kg	-	-	24 524	26 036
		€/t	-	-	2 455	1 597
	preț pe piața țărănească	lei/kg	10 190	26 714	44 388	46 642
		€/t	2 612	3 302	4 444	2 862

Sursa: * Le marché des produits carnés et avicoles, 1999, OFIVAL 2000; ** CNS .

Pe piața românească, prețurile se negociază direct între producători, procesatori și comercianți, fără să se organizeze licitații.

Se prevăd norme sanitar-veterinare la carnea de oaie, reglementate prin Legea nr. 60/1974, modificată și completată prin Legea nr. 75/1991.

Ministerul Industriei și Comerțului emite certificate de import și administrează cotele tarifare pe prin sistemul "primul venit, primul servit".

¹ Contractul prevede un credit subvenționat pentru o perioadă de la 1 la 5 ani în funcție de scopul pentru care se acordă, iar dobânda se va plăti la nivelul zilei prevăzute pentru returnarea creditului. Dacă se returnează creditul la termenul stabilit, se obține un bonus egal cu 70% din dobândă, plătit din bugetul MAA.

² MAA plătește o sumă de 300 mld. lei băncilor comerciale (prevedere aplicată și la carnea de vacă). Pentru această sumă, băncile plătesc MAA o dobândă egală cu cea practică de Banca Națională pentru băncile comerciale (rata de scont). Producătorii agricoli iau credite de la băncile comerciale cu o dobândă mai mare cu 6% decât rata de scont. Dacă returnează creditul și dobânda la termen, beneficiază de un bonus egal cu 70% din dobândă, plătit de bancă. În 10 zile de la termen, băncile trebuie să returneze suma și dobânda.

Prin procesul de liberalizare comercială, tarifele la importul de carne de oaie s-au redus din 1997. Tarifele aplicate și tarifele preferențiale sunt prezentate în tabelul 5.3.

Tabelul 5.3

Tarife vamale la importul de carne de oaie

Specificare	OMC*	CNF**	UE	CEFTA
Ovine/caprine vii (rasă pură de reproducție)	4,2	4,5	2,3	ex
Ovine/caprine vii pentru sacrificare	235	10	2,3	ex
Carne de oaie/capra	18,2	18,2	18,2	ex
Produse din carne de oaie	188	45	18,8	15

*Organizația Mondială a Comerțului.

**Tarif aplicat conform clauzei națiunii celei mai favorizate.

Sursa: Ghidul de utilizare a Tarifului vamal de import al României, *Ministerul Industriei și Comerțului, 2000.*

În cadrul Acordului de asociere la UE, România beneficiază de o cotă de export către UE de 2 875 tone de carne de oaie, cu un tarif de 0%.

Conform protocolului semnat în cadrul acordului CEFTA, România a acordat o cotă preferențială de 25 tone pentru importurile din Slovenia, cu tarif 0%.

5.3. Regimul UE la carnea de oaie

5.3.1. Măsuri de susținere a pieței

Reglementarea de bază care stabilește organizarea comună de piață pentru sectorul cărnii de oaie și capra a intrat în vigoare în 1998 (Regl. Consiliului nr. 2467/98) și a fost ulterior amendată prin diferite reglementări. Principalele măsuri pe care le stabilește reglementarea de bază sunt:

- susținerea pieței printr-un sistem de prime și prin ajutor la depozitare;
- susținerea creșterii ovinelor în zone defavorizate.

Mecanismele PAC sunt utilizate în prezent de UE în sectorul cărnii de oaie în scopul creșterii veniturilor la producători și stabilizării pieței și cuprind: un sistem de prețuri, măsuri de intervenție, o schemă de plăți directe și un sistem de mecanisme comerciale.

5.3.1.1. Sistemul de prețuri

Sistemul de prețuri la carnea de oaie prevede:

- preț de bază, stabilit anual de către Consiliu și ajustat sezonier;

- prețuri reprezentative - colectate săptămânal de pe piețele statelor membre.

Prețul de bază la carnea de oaie și capră se fixează anual și reprezintă prețul pe care ar trebui să-l obțină producătorii. Acest preț este fixat pentru următorul an de piață la carcase de oaie proaspete și refrigerate, la un nivel care ia în considerare diferiți factori, ca situația actuală și prognoza producției și consumului și situația pieței altor sectoare, cum ar fi carnea de vită și vițel. Pentru anul 2000, prețul de bază este de 504,7 euro/100 kg greutate carcasă.

Un preț mediu ponderat de piață este stabilit săptămânal pentru fiecare piață reprezentativă din Comunitate. La fixarea acestui preț se iau în considerare prețurile înregistrate în fiecare zonă de cotare pentru carcase de oaie proaspete sau congelate și depind de volumul relativ al producției totale de carne din fiecare zonă de cotare.

5.3.1.2. Plăți directe

Producătorii de carne de oaie beneficiază în UE de un sprijin anual al veniturilor, bazat pe un sistem de prime care se plătesc direct, pe cap de oaie sau capră (oricărei femele din specia ovine sau caprine, care a avut cel puțin o dată urmași sau care are vârsta de un an).

Primele se acordă, în anumite limite, producătorilor de ovine, pentru oi care produc:

- “miei ușori” - fermierilor specializați în producția de lapte care vând lapte sau produse din lapte de oaie;
- “miei grei” - crescătorilor de oi care produc miei pentru îngrășat;
- crescători de ovine și caprine în zone defavorizate.

Primele se calculează prin înmulțirea pierderii de venit (diferența dintre prețul de bază și prețul pieței înregistrat săptămânal) cu un coeficient care exprimă, pentru Comunitate ca întreg, producția anuală medie de carne de “miei grei” pe oaie care produce astfel de miei, raportat la 100 kg greutate carcasă.

Prima pe oaie producătoare de “miei ușori” este de 80% din prima plătită la producătorii de “miei grei”. Producătorii de “miei ușori” pot primi prima plătită 100% dacă dovedesc că cel puțin 40% din mieii produși în fermă au fost crescuți pentru îngrășat.

Producătorii de carne de capră primesc o primă anuală care este egală cu 80% din prima acordată producătorilor de “miei grei”.

Pentru anul de piață 1999, prima pe oaie a fost stabilită de Consiliu la:

- 21,679 euro, pentru producătorii de “miei grei”;
- 17,343 euro, pentru producătorii de “miei ușori”.

Pentru a limita costurile bugetare ale UE, s-a introdus un număr limită de prime pe care poate să le primească un producător, corespunzător unui număr de 1 000 de animale în zone defavorizate și de 500 de animale în alte zone. Peste aceste limite, plata va continua să se aplice la un nivel redus cu 50%.

În cazul grupurilor de producători, asociațiilor sau altor forme de cooperare dintre producători, limitele se vor aplica individual fiecărui membru.

Drepturile pentru prime sunt transferabile și pot fi, de asemenea, arendate. În cazul transferului fără a se transfera și gospodăria, o parte din drepturile pentru primele transferate, nu mai mult de 15%, vor fi cedate, fără compensație, la rezerva națională a statului membru.

În fiecare an, statele membre întreprind anchete statistice pentru oi și capre, pe baza cărora trebuie să transmită Comisiei prognoze ale producției brute pentru acel an. Dacă într-un stat membru numărul de capre este sub 500 000 de capete, ancheta se va face o dată la 5 ani.

5.3.1.3. Plăți adiționale

Din 1991, producătorii din zonele defavorizate pot fi eligibili pentru o plată suplimentară care se acordă în aceleași condiții ca plățile directe pe cap de animal, care era stabilită la 5,5 ECU pe oaie.

În scopul de a ajuta producătorii individuali care îndeplinesc criteriile de eligibilitate și fac dovada necesității plăților adiționale, fiecare stat membru trebuie să stabilească o rezervă națională de plăți de 1%-3% din suma limitelor individuale dintr-un teritoriu.

5.3.1.4. Alocații compensatorii pentru zonele de dealuri și montane

În funcție de severitatea problemelor naturale care afectează agricultura din zonele de dealuri și montane, statelor membre le este permisă acordarea de plăți compensatorii de 20,3 ECU până la 180 ECU pe UVM (unitate similară cu engl. *LU = livestock unit*), în funcție de severitatea handicapurilor naturale permanente care afectează agricultura din aceste zone. Această schemă este complet separată de alte plăți prevăzute de schema anuală de premii la carnea de oaie. Schema de finanțare are ca sursă fondul FEOGA în proporție de 25%, restul fiind acoperit de fiecare stat bugetar.

5.3.1.5. Ajutor pentru depozitare privată

Reglementarea de bază la carnea de oaie prevede o schemă de ajutor pentru depozitare privată a cărnii de oaie, care operează pentru susținerea pieței în cazul în care prețul pieței scade sub un nivel minim. Această măsură oferă posibilitatea stabilizării pieței prin recomercializare în perioadele în care prețul crește.

Sunt stabilite două niveluri care funcționează ca prag de deschidere a depozitării private, în două situații:

- pentru carnea de calitate standard în UE și regional, când prețul scade sub 90% din prețurile ajustate sezonier;
- deschidere prin licitație când prețul pentru carnea de calitate standard în UE și în regiune scade sub 70% din prețurile ajustate sezonier.

Ajutorul pentru depozitare privată poate fi acordat numai pentru depozitarea de carcase de miei cu vârsta de mai puțin de 12 luni. Beneficiarii pot fi întreprinzători simpli sau legali în sectorul carne și produse animale de cel puțin 12 luni, care sunt înregistrați oficial într-un stat membru și care dețin facilități de depozitare în Comunitate. Valoarea ajutorului poate fi fixată în avans sau poate fi stabilită prin licitație.

Pentru implementarea organizării pieței comune la carnea de oaie este necesară crearea unui sistem de informații de piață care să conțină anchete anuale statistice pentru oi și capre, rezervele naționale și transferul drepturilor, statistici privind sacrificările și prognoze ale producției.

5.3.2. Comerțul cu țările terțe

Pentru toate produsele comercializate de Comunitate trebuie să se prezinte licențe de import și de export emise de statele membre și certificate de origine emise de statele terțe. Toți solicitanții de licențe trebuie să avanseze o garanție care se returnează comercianților proporțional cu cantitatea importată sau exportată.

În afara concesiilor stabilite prin acorduri bilaterale, se aplică taxe vamale de import de 16,4% și tarife vamale cuprinse între 103,2 ECU/100kg și 399,5 ECU/t (în 1998).

Pentru exporturile de ovine și carne de oaie, exportatorii pot primi refinanțări la export, în limitele stabilite de OMC-GATT.

În scopul promovării practicilor agricole care să asigure protecția mediului și întreținerea peisajului, Regl. Consiliului nr. 2078/92 permite statelor membre ale UE să proiecteze și să implementeze o gamă largă de programe.

5.4. Metode de analiză

5.4.1. Efecte de piață

Pentru estimarea efectelor de piață ale adoptării regimului PAC la carnea de oaie și capră, s-a comparat prețul mediu (ajustat) din România, de 1 894 euro/t, cu prețul mediu de piață din UE-15, de 3 305,2 euro/t (carcasă) (obținut din raportul *Le marché des produits carnés et avicoles, 1999*, OFIVAL, 2000).

Prețul mediu din România, din balanța CNS, utilizat pentru calcularea valorii globale a producției agricole pentru anul 1999, a fost transformat cu rata de schimb de 16 295 lei/€ la 789 €/t (greutate vie), convertit în carcasă cu un factor de 0,50 și ajustat cu 20% pentru a lua în considerare diferențele de calitate față de carnea produsă în UE (tabelul 5.4).

Tabelul 5.4**Ajustarea prețului la carnea de oaie**

Specificare	UM	Preț
Prețul nominal – greutate vie	lei/t	13 018 316
	euro/t	788,99
Prețul nominal – carcasă*	lei/t	26 036 632
	euro/t	1 578
Prețul ajustat calitativ**	euro/t	1 894

* Factor de conversie greutate vie/carcasă: 50%.

** Procent de ajustare calitativă: 20%.

Pentru estimarea efectelor de piață la producători s-a înmulțit diferența de preț de 1 412 euro/t cu producția de 60 mii tone, iar la consumatori, cu consumul aparent de 59,7 mii tone, ambele la nivelul anului 1999.

Tabelul 5.5**Efectele de piață la carnea de oaie**

Specificare	UM	Valoare
Preț UE-15	€/t	3 305,2
Preț România	€/t	1 894
Diferență de preț	€/t	1 412
Producția	kt	60
Efect la producători	mil. €	85
Consum aparent (disponibilitate internă pentru consum)	kt	59,7
Efect la consumatori	mil. €	-84,4
Efect de piață net	mil. €	0,347

Rezultatele analizei efectelor de piață (costuri sau beneficii) ale adoptării PAC, estimate la producătorii și consumatorii de carne de oaie, și efectul de piață net obținut prin agregarea estimărilor celor două efecte sunt prezentate în tabelul 5.5.

5.4.2. Plățile directe

Se presupune că toate femelele sunt producătoare de “miei ușori”, ceea ce face posibilă aplicarea aceleiași prime de 17,43 euro/cap la oi și capre. Prima anuală s-a aplicat la numărul total de animale eligibile, de 6 577 mii capete (tabelul 5.6).

În baza reglementării OPC, se prevede o limită individuală pe producător, care în UE-15 s-a stabilit pe baza efectivelor din 1991. Datorită faptului că structura dimensională a fermelor a fost afectată de schimbări în timp - numărul de ferme cu mai mult de 500 de capete a scăzut de la 4 500 în 1989 la 279 în

1999, această limită nu ar avea efect cel puțin pe termen scurt și, ca urmare, nu s-a aplicat în analiză.

Tabelul 5.6

Estimarea efectelor plăților directe

Specificare	UM	Valoarea
Prima anuală la producători de "miei ușori" și capre	€/cap	17,343
Numărul de animale eligibile	capete	6 577 000
Prima totală	mil. €	114,06

În prezent, fermele cu mai puțin de 5 capete reprezintă 61% din totalul ovinelor, iar 25% sunt deținute de ferme cu 6-10 capete. Având în vedere că se prevede o limită de 1 000 și 500 de ovine pe producător pentru fermele din zone defavorizate și alte zone și această dimensiune este rar atinsă în România, această restricție poate fi ignorată în analiză.

5.5. Rezultate și concluzii

5.5.1. Estimarea efectelor de piață

Efectele de piață ale adoptării PAC și aderării la organizarea pieței comune în sectorul cărnii de oaie și capră, prezentate în figura 5.3, relevă un beneficiu net de 347 mii euro, datorat obținerii unui potențial beneficiu total la producători de 85 mil. euro, în timp ce la consumatori se estimează un cost total de 84,4 mil. euro.

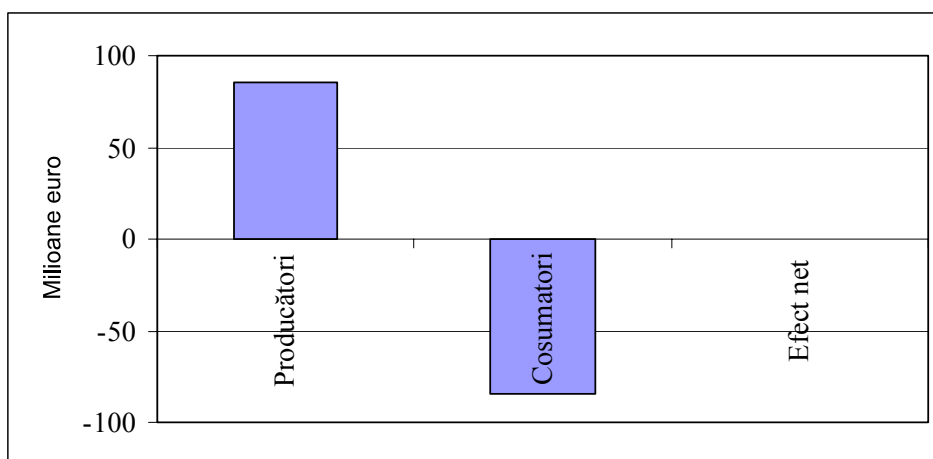

Figura 5.3. Efectele de piață ale adoptării PAC în sectorul cărnii de oaie

5.5.2. Estimarea efectelor plăților directe

Efectele plăților directe au fost estimate pentru crescătorii de ovine femele care produc "miei ușori" și care comercializează laptele și produsele din lapte

obținute de la aceste animale. În cazul acordării plăților directe, producătorii de ovine și caprine pot obține un venit suplimentar de 114 mil. euro.

5.5.3. Unele concluzii privind aderarea

În cazul în care va fi aprobată pentru România suma plăților la carnea de oaie, efectul economic la producători, calculat ca valoare agregată a efectului de piață și a efectului plăților directe, va putea fi un beneficiu total de 200 mil. euro.

Având în vedere că *Agenda 2000* nu prevede măsuri noi pentru sectorul cărnii de oaie și că prețurile de piață în UE sunt în prezent mult sub nivelul prețului de bază, impactul aderării pe piața cărnii de oaie va fi influențat de stadiul reformei în acest sector.

În vederea implementării reglementării de bază în România, este necesară stabilirea unui sistem de informații de piață care să cuprindă următoarele date: anchete statistice anuale ale ovinelor și caprinelor, inclusiv statistici pentru zonele defavorizate; rezervele naționale și transferul drepturilor pentru plăți directe; statistici lunare ale sacrificărilor; prognoze pentru producții.

6. CARNEA DE PORC

6.1. Descrierea sectorului

Carnea de porc este principalul tip de carne produsă în România, reprezentând jumătate din producția totală de carne. Această pondere s-a menținut pe perioada 1990-1999. În 1999, carnea de porc a avut o pondere de 16% în valoarea producției animale.

Numărul total de animale din specia porcine a avut o tendință descrescătoare, de la un nivel de 12 mil. în 1990 la aproape 6 mil. la sfârșitul anului 1999 (figura 6.1). Dezmembrarea cooperativelor de producție între anii 1990-1991 a generat sacrificări masive. Lichidarea în 1997 a complexelor de stat de creștere a porcilor, neviabile (care reprezentau o treime din producția de carne și aproximativ 64% din cea comercializată), ca și reducerea suportului guvernamental care a urmat au produs o nouă reducere a efectivelor și producției de carne. În perioada 1989-1999, numărul de animale a scăzut la jumătate, iar producția de carne cu 22%.

Crearea fermelor private a crescut ponderea sectorului privat pe piață, astfel că în 1999 acesta deținea 85% din efective și producea carne de porc în proporție de 80%.

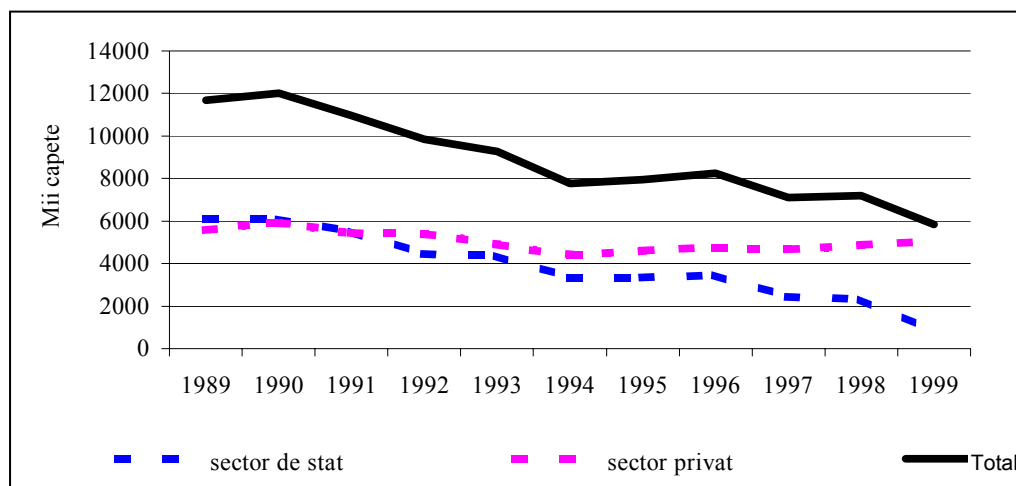

Figura 6.1. Evoluția efectivelor de porcine, după structura de proprietate

Deși carnea de porc este un produs tradițional în modelul de consum al României, consumul este scăzut în comparație cu cel din SUA și UE (tabelul 6.1), fiind în 1999, în medie, de 27 kg pe locuitor (corespunzător statisticilor furnizate de MAA).

După introducerea noilor reglementări ale prețurilor din mai-octombrie 1993, carnea de porc a fost inclusă în lista produselor sensibile, fiind cel mai important produs de origine animală pentru piața internă și pentru comerțul exterior.

Tabelul 6.1**Consumul de carne de porc**

(kg/locuitor)

	1996	1997	1998	1999
România ¹	30,2	29,5	28,5	27,0
UE ²	41,7	40,8	43,9	45,1
SUA ³	...	...	85,4	88,4

Sursa: (1) MAA; (2) Le marché des produits carnés et avicoles - 1999, OFIVAL; (3) Prospects for agricultural markets 1999-2006, EC-DG VI 1999.

O analiză comparativă a schimbării prețurilor la carnea de porc, la diferite niveluri de agregare, cu prețurile din UE este prezentată în tabelul 6.2.

Tabelul 6.2**Prețurile medii la carnea de porc, în România și UE-15**

Specificare	UM (euro/tonă)	1997 ⁽¹⁾	1998 ⁽¹⁾	1999 ⁽²⁾	Media 1997-99
UE-15 preț de piață		1 640	1 194	975	1 270
EU-15 preț la producător ⁽³⁾		1 647	1 203	1 124	1 325
România:					
- preț mediu ponderat ⁽⁴⁾					
	Preț nominal	1 376	1 630	970	1 326
	Preț real (1999)	1 586	1 590	970	1 382
	Preț ajustat calitativ ⁽⁶⁾	1 904	1 909	1 164	1 659
- preț mediu la producător ⁽⁵⁾					
	Preț nominal	1 485	1 632	1 108	1 408
	Preț real (1999)	1 712	1 592	1 108	1 470
	Preț ajustat calitativ ⁽⁶⁾	2 054	1 910	1 329	1 765
- preț mediu pe piața țărănească					
	Preț nominal	2 700	3 133	1 970	2 601
	Preț real (1999)	3 112	3 056	1 970	2 713
	Preț ajustat calitativ ⁽⁶⁾	3 735	3 668	2 364	3 255

Sursa: (1) Pentru UE, prețurile de piață (carne tăiată - Clasa U, după 1 iulie 1995, Clasa E) au fost furnizate de raportul: Perspectives agricoles de l'OECD 2000-2005, EC, DG VI; (2) Prețurile de piață în UE au fost estimate prin utilizarea indicelui prețurilor de vânzare din Agricultural prices: Price indices and absolute prices, Quarterly Statistics, EC EUROSTAT Theme 5; (3) Le marché des produits carnés et avicoles 1999, OFIVAL-EUROSTAT; (4) NCS, prețurile utilizate pentru calcularea valorii producției agricole brute; (5) Prețuri furnizate de Asociația producătorilor de carne de porc (inclusiv TVA); (6) Coeficient de ajustare calitativă de 20%.

Având în vedere că majoritatea transferurilor bugetare în România (subvenții la input-uri și concesiile la acordarea creditelor) au avut o alocare discontinuă în perioada analizată, evoluția prețurilor la carnea de porc a fost influențată în principal de fluctuațiile ratei de schimb și inflației ca urmare a procesului de liberalizare din economie.

România a fost exportator net de carne de porc până în 1997. În perioada care a urmat, impactul reformelor economice asupra efectivelor de porcine cumulat cu liberalizarea politicii comerțului exterior și încheierea unor acorduri preferențiale au generat inversarea balanței comerciale, indicând faptul că România a devenit importator net de carne de porc (figura 6.2).

Valoarea importurilor de carne de porc proaspătă, refrigerată sau congelată și a animalelor vii importate în 1999 a avut o pondere de 3% în totalul importurilor agroalimentare, reprezentând cea mai largă categorie de produse animale importate, după carnea de pasăre și produsele prelucrate.

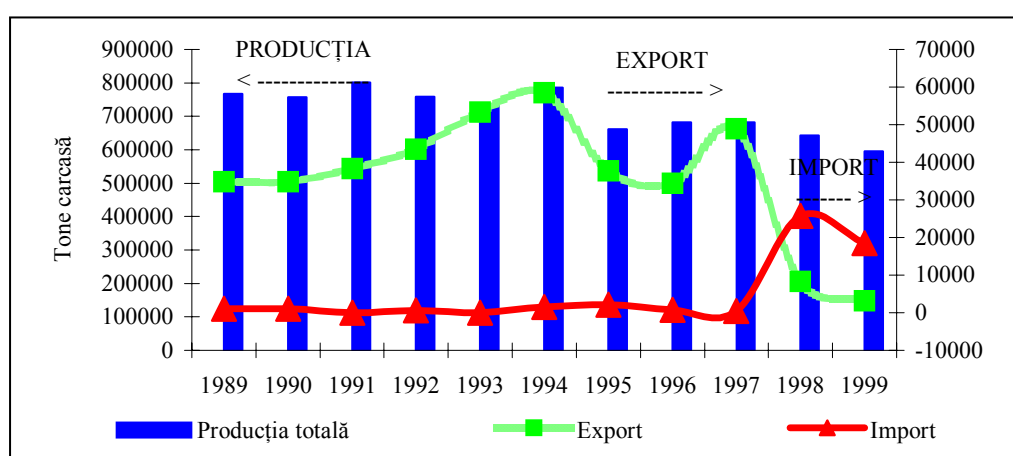

Figura 6.2. Evoluția producției de carne de porc și a fluxurilor comerciale

Importurile de carne de porc au avut o creștere abruptă după 1997, de la 472 tone la 29 439 tone în 1998; în 1999, importurile totale s-au situat la nivelul de 18 431 tone. Cele mai importante surse de importuri au fost țările CEFTA în proporție de 63%, UE cu 30% și, într-o mai mică măsură, Moldova cu 6% în valoarea importurilor totale agroalimentare.

Fluxurile de export de carne de porc au suferit o scădere substanțială în perioada 1997-1999, de la 57 206 tone la 3 154 tone (2,25 mil. \$). Principalele piețe au fost Ucraina (156 mii \$), Armenia (66,9 mii \$), UE (4,6 mii \$) și Moldova (4,2 mii \$).

În timp ce nu s-au înregistrat exporturi de porcine în 1999, importurile au crescut la 1,2 mil. \$ (de la 178 mii \$ în 1997), din care 60% au fost furnizate de țările CEFTA.

6.2. Politica internă

Principalul instrument politic aplicat în sectorul românesc de carne de porc, introdus în septembrie 1999 prin Ordonanța de Urgență nr. 19/1999 și Decizia nr. 675/1999 (aplicabil și la carnea de pasăre), este o subvenție la export de 4 300

lei/kg pentru o cantitate limită de 20 000 tone. În acest scop, bugetul de stat a fost grevat de 100 mld. lei.

Regimul vamal a fost liberalizat după 1997, când tariful aplicat la importul de carne de porc s-a redus la 60%, urmând ca din mai 1999 să se aplice 45%. Această politică a favorizat pătrunderea unor importuri masive din țările CEFTA, în special din Ungaria, drept pentru care reacția politică a fost adoptarea unei noi reglementări, prin Decizia nr. 479/1999, care a stabilit o suspendare temporară - pentru un an - a tarifelor preferențiale la importurile de carne și preparate din carne de porc din Ungaria.

6.3. Regimul UE la carnea de porc. Măsuri de susținere a pieței

Cadrul incipient al politicii comune în regimul UE la carnea de porc s-a conturat în 1962. Organizarea pieței comune pentru susținerea cărnii de porc este implementată prin Regl. Consiliului nr. 1365/2000, care amendează reglementarea de bază nr. 2759/75.

Principalele mecanisme ale PAC aplicate în sectorul cărnii de porc sunt:

- Susținerea pieței interne:
 - achiziții prin agențiile de intervenție (în perioade cu surplus);
 - ajutor pentru depozitare privată.
- Politica de comerț exterior:
 - prelevări tarifare;
 - refinanțarea exporturilor;
 - cote tarifare.

a) Preț de bază

Consiliul fixează anual un preț de bază la carnea de porc carcasă sau semi-carcasă, denumită carne tăiată sau de calitate standard. Prețul de bază este stabilit la un nivel care să contribuie la stabilizarea pieței, fără să conducă la surplus de producție. Corespunzător prevederilor Regl. Consiliului nr. 1365/2000, prețul de bază este stabilit la 1 509,39 ECU pe tonă, începând cu iulie 2000.

Când prețul comunitar de piață la carne de porc carcasă scade sub 103% din prețul de bază și situația are tendința de a continua mai mult timp, agențiile de intervenție pot lua măsuri de subvenționare directă, prin achiziționarea surplusului de carne. Prețul de achiziție prin intervenție pentru carnea de calitate standard nu poate fi mai mic de 78% sau depăși 92% prețul de bază. Această măsură nu este în realitate utilizată în sectorul cărnii de porc, deoarece ciclul de producție este scurt și fermierii pot să se adapteze rapid la schimbările pieței.

Prețul de piață comunitar este stabilit pe baza prețurilor înregistrate pe piețele reprezentative ale statelor membre și este ponderat cu coeficienți care

reflectă dimensiunea efectivelor de porcine din fiecare stat. Deși prețul de bază este corelat într-o mică măsură cu prețurile pieței, el reprezintă un prag formal pentru aplicarea schemelor de ajutor pentru depozitare privată.

Clasificarea carcaselor este o uzanță importantă pentru înregistrarea prețurilor (Regl. Consiliului nr. 3220/84). Fiecare abator clasifică carcasele în funcție de procentul de carne macră. Prețul de bază se referă la carnea de calitate standard, stabilită în tabelul următor:

Tabelul 6.3

Scara de gradare a calității cărnii de porc

Carne macră, ca procent din greutatea carcasei	Grad
> 60	S
> 55	E
50 - 55	U
45 - 50	R
40 - 45	O
< 40	P

Calitatea standard este definită în raport cu greutatea carcasei ca având gradul E pentru carcase cântărind între 60 și 120 kg și gradul R pentru carcase cântărind între 120 și 180 kg.

b) Ajutor pentru depozitare privată

Ajutorul pentru depozitare privată este o măsură care poate fi introdusă când prețul pieței scade sub 103% din prețul de bază și are tendința să se mențină în această situație. Depozitarea privată este practică în Comunitate în depozite, cu riscul și cheltuielile asumate de către proprietari "naturali sau legali". Valoarea ajutorului poate fi fixată în avans sau determinată prin licitație.

c) Regimul comerțului exterior

Măsurile vamale sunt adoptate pentru a proteja piața UE de importurile din țările terțe, în conformitate cu angajamentele GATT-Runda Uruguay și cu acordurile preferențiale.

Licențele pentru importurile în Comunitate și exporturile din Comunitate de carne de porc sunt obligatorii, contra unei anumite garanții și nu sunt transferabile.

Importurile de carne de porc din țările est-europene beneficiază de o reducere de 80% a tarifelor în toate cazurile. De exemplu, pentru anul 2000, tariful de import este de 86,7 euro/100 kg carne proaspătă, refrigerată și congelată.

În scopul de a permite exportatorilor din UE să concureze cu cei din țările terțe care practică prețuri mai mici, se poate acorda o refinanțare pentru a acoperi diferența dintre prețul mondial și prețul UE. Refinanțarea depinde de produs și destinație și pentru anul 2000 este între 6 și 72 euro/100 kg greutate netă.

Când există pericolul de distorsiune a pieței UE, se pot aplica taxe adiționale. Acestea se calculează în funcție de diferența dintre prețul pe o piață reprezentativă și un preț prag, stabilit anual de Consiliu.

În cadrul Acordului de asociere cu țările Europei de Est, UE acordă concesiile tarifare la importurile de carne de porc din Ungaria, Polonia, Bulgaria, România și Republicile Cehia și Slovacia.

6.4. Metode de analiză. Efecte de piață

Efectul net de piață a fost calculat pe baza efectului de piață la producători și, respectiv, la consumatori (s-au utilizat formulele de calcul al efectelor economice la carnea de vită).

Pentru estimarea efectului de piață la producători, s-au analizat două ipoteze pentru compararea prețurilor pieței UE și a celor din România și măsurarea diferenței de preț, și anume prin utilizarea prețurilor curente, producției, consumului și datelor de comerț pentru (1) anul 1999 și (2) pentru perioada 1997-1999.

Rațiunea pentru care s-a adoptat perioada 1997-1999 este explicată de faptul că prețurile la carnea de porc au avut o evoluție instabilă în ultimii ani atât pentru UE, cât și în România.

Creșterea accentuată a producției de carne de porc în UE, stimulată de creșterea prețurilor generată de criza ESB în 1996 și de izbucnirea febrei porcine din 1997, a schimbat în mod considerabil perspectivele sectorului pe termen scurt și mediu. Prețurile s-au menținut la un nivel foarte înalt doi ani consecutivi și au constituit un stimulent puternic pentru producători. În pofida subvenționării puternice a pieței (creșterea refinanțării la export, ajutorul pentru depozitare privată), prețurile la producător au scăzut în perioada 1998-1999 și încă se găsesc la un nivel la care producătorii pot obține cu greu profit.

În ceea ce privește România, anul 1999 nu a fost tipic pentru sectorul cărnii de porc. O medie a ultimilor trei ani prezintă o situație mai stabilă, considerând evoluția prețurilor reale influențate de deprecierea cu 30% a ratei de schimb, care nu a urmat aceeași tendință cu inflația.

Pentru a se putea compara, prețurile trebuie să se refere la produse cu același grad de calitate și stadiu de procesare. În cazul României, a fost considerat prețul intern la producător ca fiind prețul mediu al prețurilor înregistrate pe piața țărănească și al celor primite de fermele de stat, ponderat cu cantitățile vândute, furnizat de CNS (este prețul utilizat pentru calcularea valorii producției agricole brute). Valorile unitare ale vânzărilor au fost calculate din balanțele pe produse publicate de CNS.

Prețul mediu la carnea de porc în 1999, de 11 065 lei/kg greutate vie, a fost convertit în carne tăiată prin coeficientul de 0,70 și apoi a fost exprimat prin rata de schimb de 16 295 lei/euro la 970 euro/tonă. Prețul intern de referință obținut a fost ajustat printr-un coeficient tehnic de 20%, pentru a fi comparat cu prețul corespunzător gradului de calitate standard din UE, obținându-se valoarea de 1 164 euro/t.

În opțiunea (2), prețul mediu real pentru perioada 1997-1999 a fost calculat prin aplicarea deflatorului PIB la 1 326 euro/t. Prin ajustarea calitativă s-a obținut prețul de 1 659 euro/t (tabelul 6.4).

Tabelul 6.4**Ajustarea prețurilor la carnea de porc**

Specificare	UM	1997	1998	1999	Media 1997-99
Preț nominal (greutate vie)	lei/t	7 795 271	11 399 727	11 065 000	
Preț nominal (carne tăiată)	lei/t	11 136 101	16 285 324	15 807 143	
Rata de schimb	lei/euro	8 091	9 988	16 295	
Preț nominal (carne tăiată)	euro/t	1 376	1 630	970	1 326
PIB - în prețuri nominale	mld. lei	250 480,2	338 670,0	521 735,5	
PIB - în prețuri ale anului anterior	mld. lei	103 473,6	232 195,1	327 832,6	
Deflator PIB		2,4	1,5	1,6	
Prețuri reale (1999)	lei/t	25 849 674	25 917 596	15 807 143	
	euro/t	1 586	1 590	970	1 382
Preț ajustat calitativ	%	1 904	1 909	1 164	1 659

Având în vedere faptul că prețul mediu la carne de porc în UE-15 în 1999 nu a fost disponibil, s-a estimat un preț mediu prin utilizarea schemei de ponderare pe produs furnizată de EUROSTAT.

Tabelul 6.5**Prețul mediu la carnea de porc în UE-15, pe elemente de calculație**

Specifica-re/Tara	B	DK	D	GR	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	UE-15***
Indicii de ponderare*	5,6	6,3	22	1,4	12	12	1	8,5	0,07	11,7	4,6	2,7	2,2	1,9	6,9	100
Prețuri de vânzare**	94,7	80,6	101	114	0	0	0	123	110,4	0	74	100,2	0	109	79,4	97,5

* Schema de ponderare cu indicii prețurilor la producător pentru animale și produse animale (porcine).

** Prețuri de vânzare la carcasă grad II (euro/100 kg).

*** Preț mediu ponderat.

Sursa: Estimări, după EC EUROSTAT Theme 5 (1999): Agricultural prices: Price indices and absolute prices, *Quarterly Statistics*.

S-au aplicat indicii de ponderare a prețurilor corespunzători fiecărui stat membru la prețurile respective de vânzare a cărnii de porc, obținându-se prețul de 97,54 euro/100 kg.

Pentru producția de carne s-au folosit datele furnizate de MAA – Direcția pentru Statistică, Sinteze și Strategii: în 1999 de 596 mii tone și în perioada 1997-1999, în medie, de 635 mii tone (carcasă).

Consumul s-a calculat ca fiind disponibilitatea internă pentru utilizare (producție + import – export), la 610,7 mii tone pentru 1999 și 628,4 mii tone pentru perioada 1997-1999.

În finalul analizei s-a estimat efectul social de piață total, prin scăderea venitului bugetar obținut din tarifele la import din efectul net de piață.

Venitul din importurile de carne de porc a fost determinat pe baza importurilor cu tarif integral aplicat și a importurilor preferențiale. Prețul de import a fost calculat ca proporție simplă între cantitatea și valoarea importurilor în perioadele analizate, la valoarea de 666 euro/t în 1999 și de 1 137 euro/t în perioada 1997-1999.

Analiza efectelor de piață, la producători și utilizatori, ale adoptării PAC în sectorul cărnii de porc și estimarea efectului social total datorită pierderii veniturilor din import după aderarea la UE au condus la obținerea rezultatelor prezentate în tabelul 6.6.

6.5. Rezultate și concluzii

6.5.1. Estimarea efectelor de piață

Rezultatul estimării principalelor efecte de piață la carnea de porc în ipoteza de utilizare a prețurilor corespunzătoare anului 1999 relevă un beneficiu net de 2,88 mil. euro, datorat beneficiului la consumatori de 115,2 mil. euro, în timp ce la producători s-a estimat un cost de 112 mil. euro (figura 6.3).

Tabelul 6.6

Estimările efectelor de piață la carnea de porc

Specificare	UM	1999	Media 1997-1999
Preț UE-15	€/t	975	1 270
			1 050
Preț România	€/t	1 164	1 659
Diferența de preț	€/t	-189	-389
Producția	t	595 500	635 167
Efect la producători	mil. €	-112	-247
Consum	t	610 780	628 375
Efect la consumatori	mil. €	115,2	244,3
Efect net de piață	mil. €	2,88	-2,64
Total importuri	t	18 434	16 115,0
Importuri cu tarif integral	t	17 328	14 390,3
Tarif aplicat	%	45	60
Importuri preferențiale	t	0	3 706,5
Tarif preferențial	%	25	30
Preț de import	€/t	666	1 137,1
Venit din importuri	mil. €	-6,057	-10,1
Total efect social de piață	mil. €	-3,17	-12,7

Beneficiul social total datorită schimbării prețului prin aderarea la piața comunitară și pierderii bugetare a venitului tarifar din importuri de 6,06 mil. euro reflectă un impact negativ, având valoarea totală de 3,17 mil. euro.

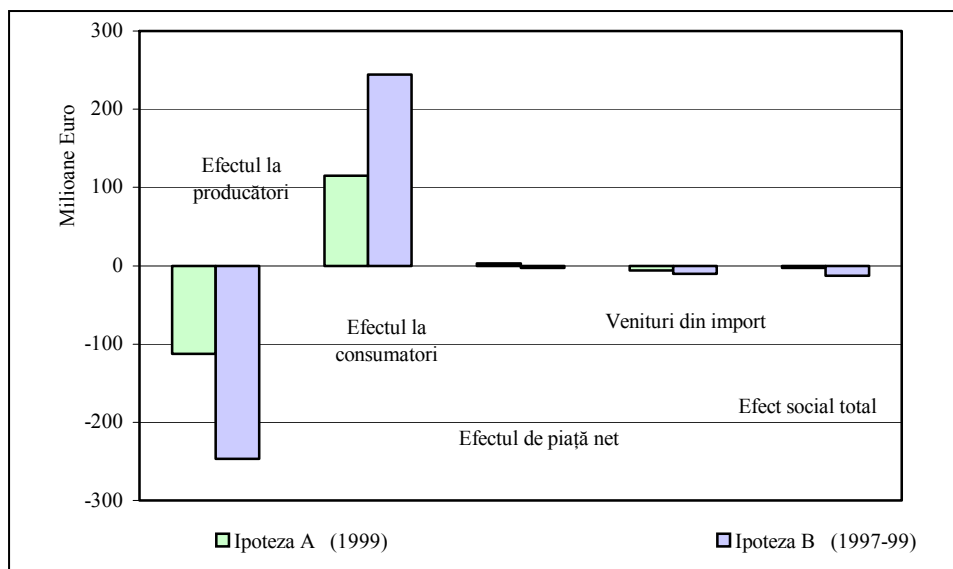

Figura 6.3. Efectele de piață ale adoptării PAC la carnea de porc

În ipoteza utilizării prețurilor pentru perioada 1997-1999, efectul de piață net poate fi o pierdere de 2,64 mil. euro, care rezultă din costul la producători care este aproape egal cu beneficiul la consumatori, de aproximativ 245 mil. euro. Prin adăugarea pierderii veniturilor tarifare de 10 mil. euro, pierderea se ridică la un efect social total de 12,7 mil. euro.

6.5.2. Unele probleme privind aderarea

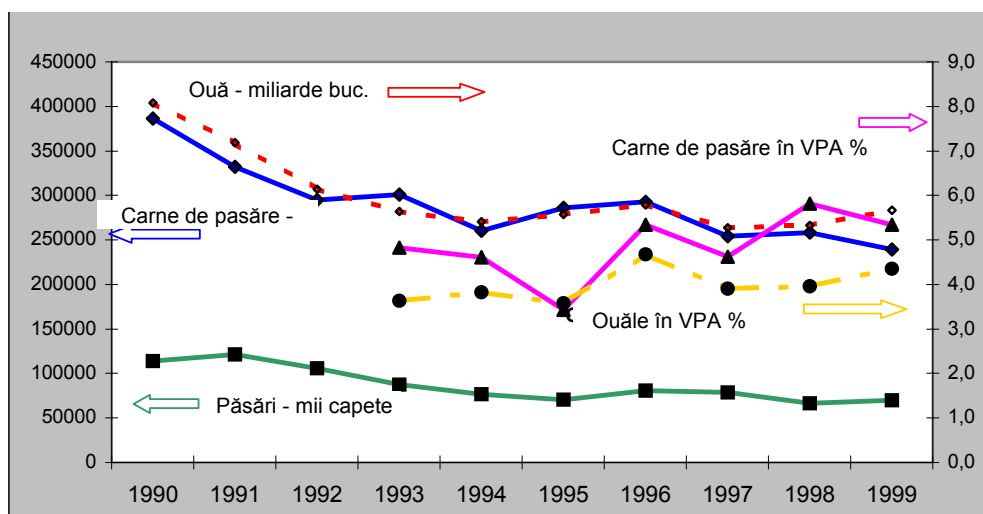
Piața cărnii de porc a avut în ultimii ani o evoluție instabilă, iar efectele aderării României la UE vor depinde de situația - dată de potențialul de producție, prelucrare și consum - din momentul aderării.

Totuși, se poate spune că este probabil că, prin adoptarea politicii agricole comune și având în vedere că UE practică o politică de susținere redusă a prețurilor și anumite standarde de comercializare la care România va trebui să se alinieze, produsele românești se vor confrunța cu o creștere a competitivității pe piața cărnii de porc.

7. CARNEA DE PASĂRE ȘI OUĂLE

7.1. Descrierea sectorului

Creșterea intensivă a păsărilor a fost grav afectată de tranziție, deoarece majoritatea complexelor de creștere (de dimensiuni mari) aparțineau fermelor de stat, iar o dată cu restructurarea/lichidarea acestora, numărul păsărilor s-a înjumătățit, astfel că după 1990 declinul sectorului a fost tot mai accentuat. În 1999, numărul păsărilor a fost cu 60% mai mic în comparație cu anul 1990, iar producția de carne de pasăre a continuat să scadă de-a lungul întregii perioade de reformă, astfel încât în 1999 producția totală de carne de pasăre a fost cu 38% mai mică în comparație cu 1990. Aceeași tendință a fost înregistrată și în ceea ce privește producția de ouă, care a scăzut cu 30% în 1999 față de 1990. În 1999, carnea de pasăre a reprezentat 5,3% din valoarea totală a producției agricole și 14,5 % din valoarea producției agricole animale. Ouăle au avut o pondere de 4,1% în valoarea totală a producției agricole și 11,2% în valoarea totală a producției agricole animale (figura 7.1). Între 1990 și 1997, carnea de pasăre a reprezentat aproximativ 20% din producția totală de carne și a scăzut la 14% în 1998 și 15,4% în 1999.

Sursa: Comisia Națională pentru Statistică și MAA.

Figura 7.1. Sectorul avicol în România

Această evoluție se datorează în primul rând restrângerii masive a efectivelor de păsări din complexele de creștere, precum și lichidării unui număr important de asemenea complexe de creștere intensivă ale fostelor cooperative agricole de producție (CAP) și ale statului. Complexele de creștere a păsărilor reprezentau unități complexe de activitate (în general integrate), bazate pe sisteme de creștere intensivă și comercializare.

Acestea aveau de obicei propriile abatoare și propriile rețele de transport și de magazine, unele dispunând de fabrici proprii pentru fabricarea nutrețurilor. La sfârșitul anului 1996, doar două din aceste unități erau privatizate; în 1998 și în prima jumătate a anului 1999, procesul a fost accelerat, astfel că 17 din cele 59 de ferme de stat au fost privatizate, procesul fiind încă în desfășurare (6 dintre acestea fiind în stadiu final de privatizare), iar restul de 36 se găseau în diferite faze de privatizare. Complexele de păsări care s-au privatizat au fost în general cele care au funcționat în condiții bune și înainte de perioada de tranziție. Numărul păsărilor din sectorul privat a crescut în ultimii 3 ani cu 20%, în timp ce numărul păsărilor din fermele sectorului de stat a scăzut puternic, respectiv cu 80%.

La ora actuală, creșterea păsărilor în România este caracterizată de două tipologii: sistemul de creștere intensiv (care s-a dezvoltat pe bazele fostelor complexe de creștere a păsărilor după procesul de restructurare-privatizare) și sistemul de creștere extensivă tipic gospodăriilor.

Producători de talie comercială sunt considerate complexele intensive de creștere a păsărilor. Acestea au furnizat pieței interne în 1999 aproximativ 20% din producția totală de carne de pasăre. Chiar dacă, din punct de vedere al efectivelor, gospodăriile populației dețin majoritatea (74% din numărul total de păsări), acestea nu sunt considerate furnizori importanți pentru piața internă deoarece nu comercializează carnea de pasăre decât în proporție foarte mică, fiind în general orientate spre autoconsum.

Structura fermelor de păsări în anul 1999 prezentată în tabelul 7.1 arată că mai mult de 81% din ferme/gospodării se caracterizează printr-un număr scăzut de păsări (sub 25) și numai 6% dintre acestea au mărimea unor ferme comerciale.

Tabelul 7.1

Structura fermelor de păsări în 1999

Specificare	Nr. ferme/gospodării	%	Număr de păsări	%	Păsări/ferme
Total	3 251 044	100	79 128 276	100	24,34
< 25 păsări	2 651 298	81,55	32 424 097	40,98	12,23
25-50 păsări	400 348	12,31	14 199 883	17,92	35,42
50-500 păsări	198 941	6,12	16 441 311	20,81	82,66
> 500 păsări	457	0,02	15 453 212	20,29	33 814

Sursa: Ministerul Agriculturii și Alimentației.

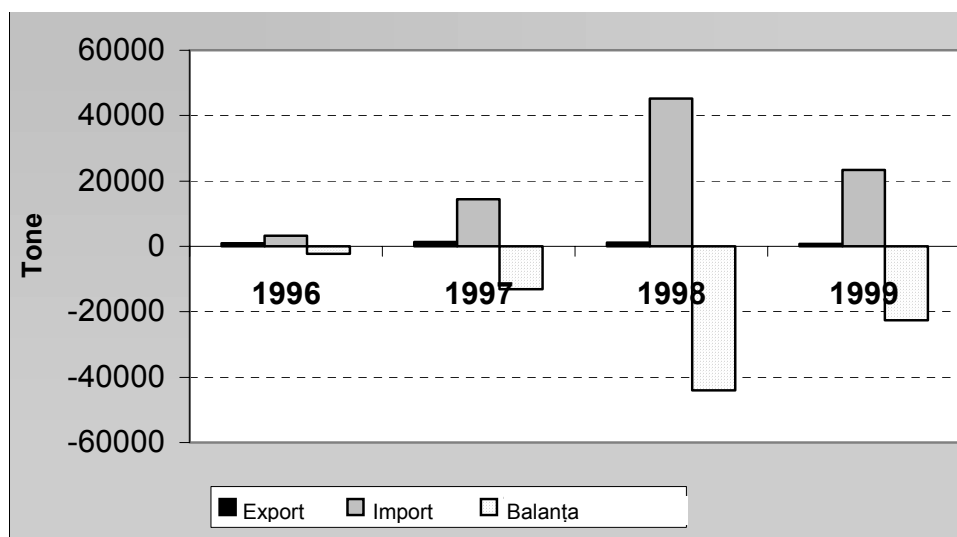
În România, carnea de pasăre reprezintă doar 26-30% din consumul total de carne, iar cererea tinde să favorizeze mai degrabă consumul de carne de porc și mai puțin pe cel al cărnii de pasăre. În unele țări membre UE, tendințele de consum sunt orientate spre consumul de carne de pasăre și vită în detrimentul consumului de carne de porc.

Consumul românesc de carne de pasăre este relativ scăzut - 13,7kg/loc./an - comparativ cu consumul de carne de pasăre din UE, de 21,6 kg/loc./an, iar

tendința în ultimii zece ani a fost de continuă scădere. Aceasta s-a datorat în principal scăderii puterii de cumpărare a populației și prețului relativ mare al acestui produs.

Înainte de 1990, România a fost exportator net de carne de pasăre și a avut importuri neglijabile. După începutul reformei, exporturile au devenit marginale, în timp ce importurile aproape au egalat cantitățile exportate anterior. România și-a asigurat, de asemenea, autoconsumul de ouă. Cu excepția unui salt al importurilor în 1990, atât volumul importurilor, cât și cel al exporturilor de ouă au fost nesemnificative în perioada 1990-1998.

Balanța comercială la carnea de pasăre în ultimii 4 ani a fost negativă (figura 7.2). Volumul importurilor și cel al exporturilor au fluctuat, iar deficitul comercial a fost în mare parte influențat de acordurile comerciale în vigoare (cu UE, Republica Moldova și Turcia) și s-a accentuat o dată cu intrarea în vigoare a acordului CEFTA. În 1999, importurile principale de carne de pasăre au provenit din Ungaria (45%), UE (28%) și SUA (15%). Ouăle au fost în principal importate din Republica Moldova (78% fără taxe vamale), Turcia (12%) și 4% din CEFTA.

Sursa: Comisia Națională pentru Statistică.

Figura 7.2. Exporturile, importurile și balanța comercială la carnea de pasăre

7.2. Politica internă

Până în 1993, prețurile la carne de pasăre și ouă au fost controlate de către stat. Liberalizarea prețurilor la ouă s-a făcut în 1993, iar la carnea de pasăre mult mai târziu, în 1997, o dată cu liberalizarea tuturor prețurilor produselor agroalimentare.

Carnea de pasăre a fost interzisă la export până în 1993, iar exporturile de ouă au fost interzise în 1990. De atunci nici o restricție privind exportul de carne

de pasăre nu a mai fost aplicată. Importul și exportul de carne de pasăre este liber conform HG nr. 162/1997 și Ordinului Ministerului Industriei și Comerțului nr. 17/1997. Temporar (până în 22.06.2000), Ministerul Industriei și Comerțului a emis licențe de import pentru carnea de pasăre. În vederea stimulării exporturilor, Guvernul a introdus în 1999 o subvenție la export pentru carnea de pasăre, dar această măsură nu și-a atins obiectivul. Prima de export pentru carnea de pasăre a fost de 5 500 lei/kg pentru 10 000 tone.

Între 1990 și iulie 1995, tariful la import (MFN) pentru carnea de pasăre și ouă a fost de 25%. Începând din iulie 1995 până în mai 1997, producătorii interni de carne de pasăre au fost protejați printr-un tarif vamal de 141% la carne de pasăre și 100% la ouă. Acest tarif s-a redus în două etape: 60% în 1997 și apoi 45% începând din mai 1999. Tariful la import pentru importurile de carne de pasăre provenind din țările CEFTA este de 28%, iar din țările UE este de 45%. Nu există tarife la import pentru carnea de pasăre și ouăle provenite din Moldova.

7.3. Regimul UE la carnea de pasăre

Organizarea comună a pieței (OCP) pentru ouă și carne de pasăre a fost introdusă în iulie 1967 și abrogată în noiembrie 1975, prin introducerea noilor regulamente privind organizarea comună a piețelor pentru ouă și carne de pasăre. Reglementările privind OCP au evoluat în mod continuu de atunci.

Acest sistem include numai taxe și rambursări la export pentru a facilita ajustarea ofertei la cerințele pieței. Importurile și exporturile în/din Comunitate pentru oricare din produsele supuse reglementărilor fac obiectul licențelor de import și export. Pentru emiterea acestor licențe este necesară o garanție. Licențele la ouă sunt valabile până la sfârșitul celei de-a treia luni din momentul emiterii acestora. Licențele la carnea de pasăre sunt valabile până la sfârșitul celei de-a doua luni din momentul emiterii.

Cotele tarifare speciale au fost deschise pentru carne de pasăre și ouă, permițând în acest fel un acces minim pe piețele UE țărilor din lumea a treia. Cantități specificate (în acordurile comerciale) pot fi importate la tarife vamale preferențiale.

Sunt, de asemenea, în vigoare acorduri preferențiale între UE și unele țări est-europene. Cantități specifice de ouă și carne de pasăre pot fi exportate în Uniune, beneficiind de taxe vamale reduse (de 80%).

Există un sistem de rambursări la export care sunt plătite pentru exporturile de carne de pasăre și produse din carne de pasăre în vederea susținerii produselor provenind din UE pe piața mondială. Rambursarea la export reprezintă diferența dintre prețurile de pe piața mondială și prețul din Uniune. Se au în vedere, de asemenea, și atenuarea diferențelor dintre prețurile la furaje în UE și prețurile mondiale ale acestora.

Rambursările pot fi aceleași pentru întreaga Comunitate sau pot varia în funcție de destinație. Lista produselor pentru care o rambursare este acordată și

suma unei asemenea rambursări se fixează cel puțin o dată la 3 luni. Produsele importate din țări terțe care apoi se reexportă nu intră sub incidența acestor reglementări privind rambursările la export.

Taxe vamale suplimentare pot fi aplicate atunci când piața ouălor și a cărnii de pasăre din UE este în pericol. Acestea sunt calculate luând în considerare diferența dintre un preț al pieței reprezentativ și un preț "țintă". Prețul pieței reprezentativ este calculat conform prețurilor raportate Comisiei de către fiecare stat membru. Prețul țintă este fixat conform angajamentelor UE cu Organizația Mondială de Comerț.

Chiar dacă carnea de pasăre nu beneficiază de nici un sprijin direct pe piața internă, beneficiile vin în mod indirect, din organizarea comună a pieței cerealelor, protecția vamală și susținerea la export.

Există, de asemenea, o serie de reglementări referitoare la standardele de marketing pentru carne de pasăre și ouă. Acestea nu fac obiectul acestei analize și din acest motiv nu se vor detalia.

7.4. Metode de analiză

7.4.1. Politica produsului în 1999, fără PAC

Se presupune că producția (Q_{Ro}) și prețurile (P_{Ro}) la carne de pasăre și ouă vor fi la același nivel ca și în 1999 (martie 1999). Consumul ($Q_{C_{Ro}}$) pentru ambele produse va fi la fel ca și în 1999 și s-a calculat după cum urmează:

$$Q_{C_{Ro}} = Q_{Ro} + Q_{i_{Ro}} - Q_{e_{Ro}},$$

unde:

Q_{Ro} - producția din 1999;

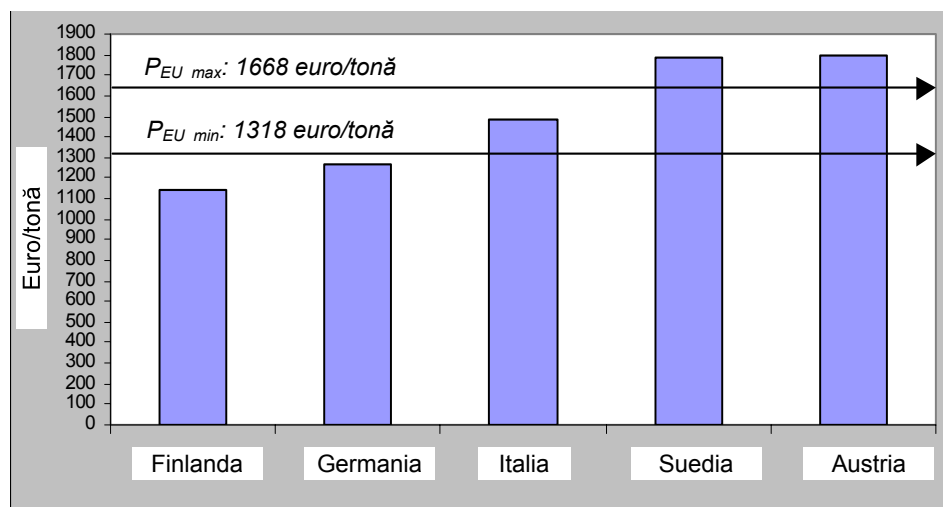
$Q_{i_{Ro}}$ - importurile din 1999;

$Q_{e_{Ro}}$ - exporturile din 1999.

7.4.2. Politica produsului în 1999, cu PAC

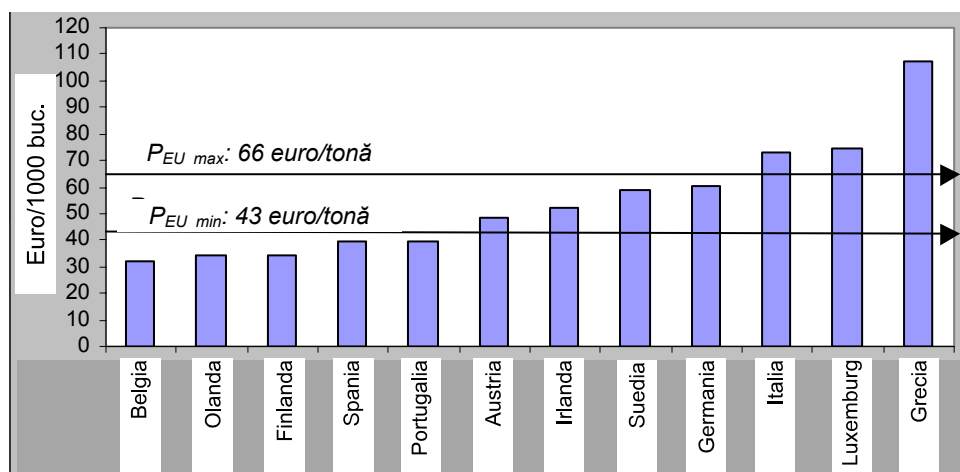
Agenda 2000 nu fixează nici o prevedere cu privire la prețurile cărnii de pasăre și ale ouălor și, prin urmare, s-a presupus că prețurile vor fi prețurile din UE în 1999. Datorită lipsei unor informații concludente referitoare la prețurile medii în UE la carnea de pasăre și ouă în 1999, s-a decis ca pentru această analiză să se utilizeze ultimele informații disponibile privind prețurile din UE provenite din *Statistica trimestrială EUROSTAT 1999*. Datorită ecartului uriaș dintre prețurile din interiorul UE (a se vedea figurile 7.3 și 7.4), s-a decis eliminarea valorilor extreme, iar pentru calcule s-a utilizat intervalul cel mai probabil de oscilație a prețurilor (considerat a fi +/-25% față de media prețurilor), prin determinarea a două valori: una minimă (-25% față de medie) și una maximă (+25% față de medie).

Drept urmare, a fost utilizat pentru estimarea efectelor potențiale (minime și maxime) ale adoptării PAC un preț maxim potențial ($P_{EU \max}$) și un preț minim potențial ($P_{EU \min}$) atât pentru carnea de pasăre, cât și pentru ouă.

Sursa: Agricultural prices: price indices and absolute prices, *Quarterly Statistics, Eurostat*, 3, 1999 și estimări proprii.

Figura 7.3. Prețurile la carnea de pasăre în unele țări UE (martie 1999)

Sursa: Agricultural prices: price indices and absolute prices, *Quarterly Statistics, Eurostat*, 3, 1999 și estimări proprii.

Figura 7.4. Prețurile la ouă în unele țări UE (martie 1999)

Nivelul consumului la carnea de pasăre și ouă se consideră constant ($Q_{C_{Ro}}$), fiind similar cu consumul realizat în 1999.

Efectul la producător (PE) al adoptării reglementărilor PAC atât pentru produsele din carne de pasăre, cât și pentru ouă este diferența dintre prețurile potențiale după adoptarea PAC ($P_{EU \max}$ sau $P_{EU \min}$) și prețurile românești fără adoptarea PAC (P_{Ro}), înmulțite cu producția din anul 1999 (Q_{Ro}):

$$PE_{max} = (P_{EU_{max}} - P_{Ro}) * Q_{Ro} ,$$

$$PE_{min} = (P_{EU_{min}} - P_{Ro}) * Q_{Ro} .$$

Efectul la consumator ($CE_{min/max}$) al aderării a fost calculat astfel:

$$CE_{max} = (P_{EU_{max}} - P_{Ro}) * Q_{C_{Ro}} ,$$

$$CE_{min} = (P_{EU_{min}} - P_{Ro}) * Q_{C_{Ro}} .$$

unde:

$Q_{C_{Ro}}$ este consumul din 1999.

Efectul net de piață ($ME_{min/max}$) a fost estimat după cum urmează:

$$ME_{min/max} = PE_{min/max} - CE_{min/max} ,$$

unde:

$PE_{min/max}$ este efectul la producător (valoarea minimă sau maximă);

$CE_{min/max}$ este efectul la consumator (valoarea minimă sau maximă).

7.5. Rezultate și concluzii

Aplicând metodologia prezentată în capitolul anterior, se presupune că după aderarea României la UE prețurile ar putea oscila între 1 667,6 și 1 318 euro/tonă la carne de pasăre și între 66 și 43,1 euro/1 000 buc. la ouă (tabelul 7.2). Comparativ cu prețurile din România (în aceeași perioadă, martie 1999), respectiv 1 255 euro/tonă la carne de pasăre și 47 euro/1 000 buc. la ouă, diferențele dintre prețuri ar putea să oscileze la carne de pasăre între 63 și 412 euro/tonă peste valoarea prețurilor românești din 1999, iar la ouă diferențele s-ar situa la maximum 19 euro peste valoarea prețurilor în 1999 sau cu 4 euro sub valoarea acestora (tabelul 7.2).

Adoptarea PAC ar putea induce în cazul cărnii de pasăre un efect pozitiv la nivelul producătorilor, datorită prețurilor. Beneficiul potențial al producătorilor ar putea oscila între 15,1 și 98,7 milioane de euro. În cazul ouălor, efectul la producător ar putea oscila între pierdere (22 milioane de euro) și un câștig de 107,7 milioane de euro (aceasta, în cazul în care prețurile în România înainte de aderare vor rămâne constante, la nivelul anului 1999).

Efectul adoptării PAC la consumator (datorită prețurilor) ar putea fi negativ în cazul cărnii de pasăre, costul estimativ putând fi cuprins între maximum 108 și minimum 16,5 milioane de euro. În cazul ouălor, efectul la consumatori ar putea fi un cost de maximum 109 milioane de euro sau un beneficiu de 22 milioane de euro. Rezultatele calculelor sunt prezentate în tabelul 7.2.

Efectul net de piață al adoptării PAC ar putea fi unul negativ în cazul cărnii de pasăre, valoarea acestuia ar oscila între 9,2 și 1,4 milioane de euro, în funcție de evoluția prețurilor. În cazul ouălor, efectul net de piață ar putea oscila între pierdere sau câștig, valorile negative cifrându-se la 1,6 milioane de euro, iar cele pozitive la 0,3 milioane euro, în funcție de evoluția prețurilor (tabelul 7.2)

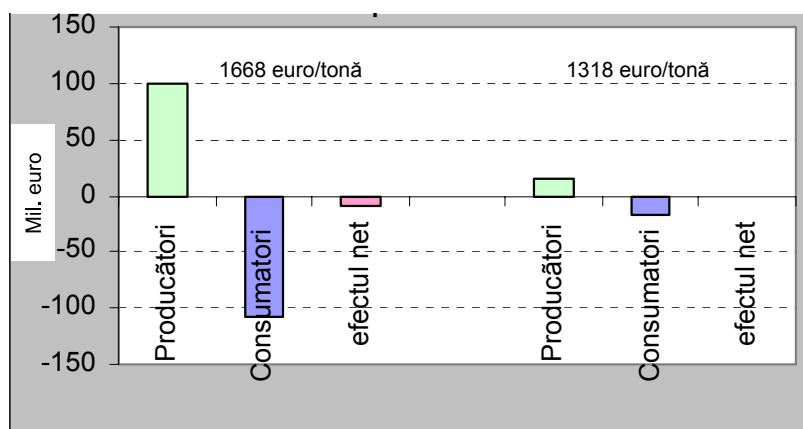
Tabelul 7.2

Efectele adoptării PAC la producători, consumatori și efectul net de piață

	Unitate de măsură	Carne de pasăre		Oua	
		maximum	minimum	maximum	minimum
Prețuri în UE ($P_{EUmax/min}$)	euro/tonă euro/1000 buc.	1 667,6	1 318	66	43,1
Prețurile în România în 1999 (P_{Ro})	euro/tonă euro/1000 buc.	1 255	1 255	47	47
Diferențe de prețuri ($P_{Ro}-P_{EU}$)	euro/tonă euro/1000 buc.	412	63	19	-4
Producția în 1999	euro/tonă euro/1000 buc.	239	239	5 668,0	5 668,0
Efectul la producător (PE)	milioane euro	98,7	15,1	107,7	-22,1
Consumul în 1999 ($Q_{C_{Ro}}$)	euro/tonă euro/1000 buc.	262	262	5 752,9	5 752,9
Efectul la consumator (CE)	milioane euro	-108,0	-16,5	-109,3	22,4
Efectul net de piață (ME)	milioane euro	-9,2	-1,4	-1,6	0,3

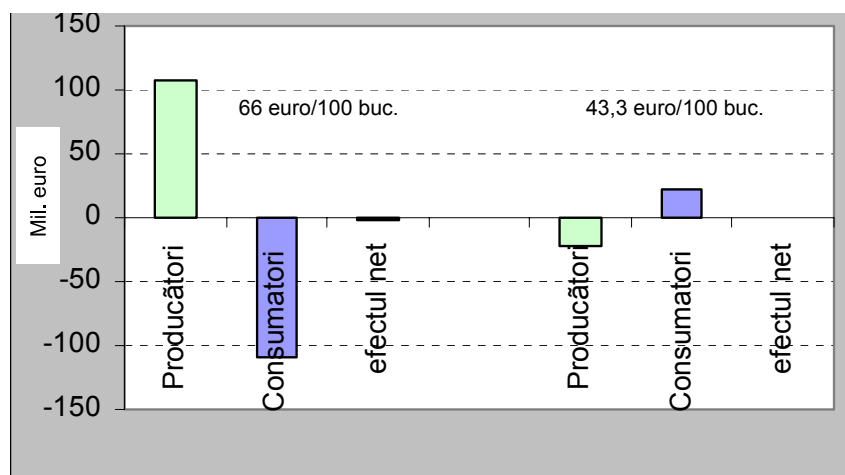
Sursa: Calcule proprii.

Pentru a avea o imagine cât mai sugestivă a efectelor adoptării PAC în acest sector, în figurile 7.5 și 7.6 sunt prezentate rezultatele calculațiilor referitoare la efectele nete de piață. Se poate sublinia faptul că valoarea acestor estimări ar putea fi extrem de diferită în momentul aderării și vor depinde în mare măsură de evoluțiile prețurilor în UE și România.

Sursa: Calcule proprii.

Figura 7.5. Efectele de piață ale adoptării PAC la carne de pasăre

Sursa: Calcule proprii.

Figura 7.6. Efectele de piață ale adoptării PAC la ouă

Având în vedere rezultatele calculelor anterioare, se poate specifica faptul că pentru viitoarele negocieri de aderare acest sector nu va ridica probleme deosebite. Cele mai sensibile subiecte vor fi legate de standardele de comercializare și acordurile comerciale preferențiale.

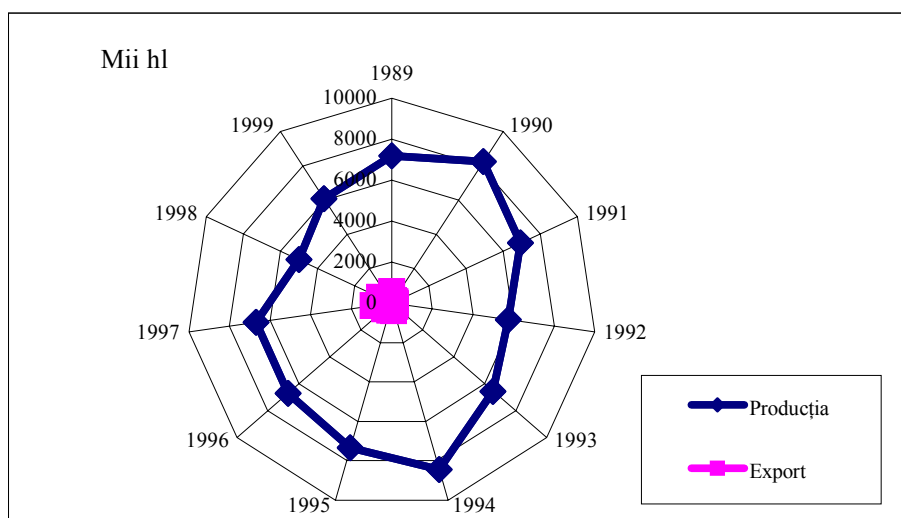
8. VINUL

8.1. Descrierea sectorului

Suprafața totală plantată cu viță de vie a crescut în perioada postreformă (1989-1999) cu 17%, datorită dublării suprafeței plantate cu hibrizi de viță de vie, preferați de producători din cauza costurilor mari de plantare a soiurilor nobile. Patrimoniul viticol național era în 1999 de 273 mii ha, iar suprafața totală de vii producătoare de struguri pentru vin de 232,5 mii ha, din care jumătate este acoperită cu soiuri nobile, iar restul cu hibrizi direct producători (HPD).

România produce în special struguri pentru vin și se află pe locul 5 între producătorii din UE-15 și țările CEFTA, cu 1 117,4 mii tone în 1999 și o producție medie de 4,5 t/ha.

România este producător tradițional de vin, deține o pondere de 2,3% în producția mondială de vin și un consum mediu pe locuitor de 25 l/an. Producția de vin a fost în perioada 1989-1999, în medie, de 6 000 mii hl (6 050 mii hl în 1999; 73% vinuri albe). Structura producției de vinuri nobile este de: 2 440 mii hl vinuri de masă, 540 mii hl vinuri de calitate și 490 mii hl vinuri cu denumire de origine controlată.

Sursa: Evoluția sectorului agroalimentar din România, MAA, București 1997; MAA – Direcția Statistici, Sinteze, Prognoze, 2000.

Figura 8.1. Evoluția producției și exportului de vin, în perioada 1989-1999

Sectorul privat se caracterizează printr-un număr mare de loturi plantate cu viță de vie, cu dimensiunea medie între 0,5 și 3 ha pe proprietar, și deține o pondere de 79% în producția totală de struguri pentru vin.

Sectorul de stat, care deține 60 mii ha de viță de vie, este restructurat în companii comerciale cu dimensiunea medie între 50 și 100 ha, majoritatea dotate cu instalații de producere și îmbuteliere a vinului.

În pofida potențialului mare de producție, în România nu sunt piețe reprezentative pentru vin. Având în vedere că ultimul recensământ al plantațiilor a fost întreprins în 1979, în prezent nu există o evidență la nivel de parcelă pentru controlul potențialului viticol. Un alt impediment îl constituie lipsa organizațiilor producătorilor de vin, deși sunt prezente organizații ale producătorilor în domeniul băuturilor alcoolice în proporție de 65%.

România este exportator net de vin, aflându-se printre primele 15 țări de pe piața internațională de vin (0,8%). Deși numai 5% din producția României este exportată (figura 8.1), vinul acoperă o proporție mare în exporturile agroalimentare totale (5% în 1999). România a exportat 311 mii hl de vin în 1999, care însă au reprezentat jumătate din exporturile anului anterior, din cauza nivelului scăzut al vinurilor de calitate. Principalele piețe sunt țările UE (Germania și Marea Britanie), care în 1999 au absorbit 66% din exporturile de vin (tabelul 8.1). Printre alte piețe importante se numără Japonia (11%) și SUA (5%).

Tabelul 8.1

Comerțul cu vin între România și UE-15 (1999)

Total/NC Cod	Export			Import		
	tone	mii \$	\$/t	tone	mii \$	\$/t
Total	20 493	16 169	648	159,8	340	2 128
220410	1 200	983	819	121	215	1 777
220421	1 400	1 672	1 194	37	118	3 189
220429	15 276	10 627	696	1,8	7	3 889

Notă: Prețurile de import și export sunt calculate ca medii ponderate.

Importurile totale de vin au scăzut la 76,8 mii hl în 1999, ca rezultat al creșterii ofertei pe piață la prețuri atractive și al înaltei protecții vamale a vinurilor (tariful aplicat este de 144%) și constau în special din vinuri roșii îmbuteliate (de maximum 13% alcool). Beneficiind de acordul de comerț liber, principalul importator este Republica Moldova, care în 1999 a acoperit 76% din importurile de vin în România.

Acordul CEFTA a avut un impact mai mic în comerțul cu vin al României: în 1999, balanța comercială la vin a fost pozitivă, exporturile ieftine (3 228 tone, cu un preț mediu de 372 \$/t) au depășit importurile (200 t; 514 \$/t).

8.2. Politica internă

Politica actuală a României se bazează, în principal, pe următoarele reglementări:

- Legea nr. 67/1997 a viei și vinului (implementată prin Decizia nr. 314/1999) stipulează acordul pentru plantarea în exclusivitate a soiurilor recomandate și autorizate de vii nobile și interzice plantarea hibrizilor direct producători¹;
- Ordonanța nr. 34/2000 pentru aprobarea plantării de varietăți noi pe suprafețele cu viță de vie și a varietăților străine adoptate recent.

Măsurile interne pentru susținerea producătorilor prevăd:

- propagarea materialului viticol și a altor semințe beneficiază de o reducere a prețurilor (anual legiferată), care pentru 1999 a fost de 37%, a fost implementată prin Legea nr. 75/1995 (privind producția, controlul calității, marketingul și utilizarea semințelor și materialului de propagare);
- o schemă de susținere financiară prin acordarea de cupoane pentru plantarea de vii nobile (Ordonanța de Urgență nr. 219/1999). Valoarea cupoanelor diferă după suprafață și se încadrează în limitele următoare: pentru 0,5-1,5 ha 12 cupoane pe suprafață și pentru 4,5-5,5 ha 60 de cupoane pe suprafață.

Sectorul băuturilor alcoolice și spirtoase a fost reglementat recent prin Ordonanța MAA nr. 24/2000 privind lista indicațiilor geografice protejate și recunoscute pentru băuturile spirtoase obținute din distilarea vinului, din subprodusele rezultate din prelucrarea vinului și din fructe. De asemenea, Ordinul MAA nr. 17/2000 și al Ministerului Sănătății nr. 240/2000 aprobă normele de comercializare a băuturilor spirtoase distilate (natura, conținutul, originea, prelucrarea, etichetarea și marcarea).

Deși nu există un organism intern de monitorizare a comerțului, producția și comercializarea alcoolului etilic de origine agricolă se află sub supravegherea Ministerului de Finanțe, conform Ordonanței de Urgență nr. 50/1998 privind regimul de accize și taxe indirecte.

Comerțul exterior cu vin funcționează în cadrul acordului OMC și al altor acorduri bilaterale. În baza Acordului European din 1993, România a încheiat cu UE un acord pentru vin care prevede concesi reciproc privind tarifele și cotele de import și protecția vinurilor de calitate cu denumire de origine.

Acordul inițial a fost ulterior renegociat (Regl. Consiliului nr. 813/98), iar concesiile aplicate în 1999 sunt prezentate în tabelul 8.2.

Cota de import acordată de UE a fost integral acoperită de România, în timp ce UE a acoperit un procent de numai 2,6% din cota acordată de România, cu un import de 160 t de vin. Aceasta indică o competitivitate mai slabă a vinurilor din UE pe piața României.

¹ Autorizația pentru plantare este acordată numai soiului *Vitis vinifera*, care în zonele tradiționale de producție reprezintă mai puțin de 1% din suprafața totală, având în vedere că pot fi plantate parcele private mici cu hibrizi din alte soiuri decât cele interzise pentru plantare.

Tabelul 8.2**Concesiile reciproce privind importurile de vin dintre România și UE**

NC Cod	Descriere	Preferințe acordate:			
		vinurilor originare din România		vinurilor originare din UE	
		cantitate (hl)	tarif de import	cantitate (hl)	tarif de import
220410 220421 220429	Vinuri din struguri proaspeți, inclusiv vinuri spumoase și vinuri de calitate	168 880	40% din tariful de bază	60 000	18,75%

Sursa: Tariful vamal de import (Ghidul de utilizare), NCS; Regl. Consiliului nr. 813/98.

În cadrul acordului CEFTA, România a negociat diferite facilități comerciale pentru vin. Pentru Ungaria s-a acordat o cotă de import de 10 000 hl anual, cu un tarif preferențial de 72%. Pentru exporturi, România beneficiază de următoarele concesi cu:

- Rep. Cehă, pentru 15 000 hl, cu un tarif de import de 25%;
- Slovacia, pentru 4 000 hl, cu un tarif de import de 25%;
- Ungaria, pentru 10 000 hl, cu un tarif de import de 50%.

România este membru al Oficiului internațional pentru viță de vie și vin din 1927, cu care întreține relații prin Oficiul național român pentru viță de vie și vin.

Alte instituții principale responsabile pentru funcționarea corectă a sectorului, create recent, sunt: Inspekția de stat pentru controlul tehnic al vinului (creată prin Deciziile MAA nr. 71/1999 și nr. 107/1999); Oficiul național pentru vinuri cu denumire de origine și alte produse viticole (creat prin Ordinul nr. 34/2000), finanțat din bugetul MAA și din alte surse, cum ar fi taxele pentru autorizații pentru fabricarea și comercializarea vinurilor de calitate.

8.3. Regimul UE în sectorul vin

Sectorul vin din UE operează în cadrul organizării pieței comune, implementată prin Regl. Consiliului nr. 1493/1999, având ca principale obiective stabilizarea pieței și asigurarea unui standard echitabil de trai pentru comunitate, prin ajustarea resurselor la necesități, în special prin adoptarea unor politici de control al potențialului viticol și de calitate.

Sectorul cuprinde produsele: suc de struguri, must de struguri, vin din struguri proaspeți, inclusiv vinuri fortificate, struguri proaspeți, alții decât strugurii de masă, oțet din vin, reziduuri, drojdie de vin și tescovină de struguri.

Mecanismele pe care statele membre trebuie să le monitorizeze se referă la: controlul potențialului de producție a vinului (acordarea de drepturi de plantare

și replantare; prime de abandonare; ajutoare de restructurare și conversie) și mecanisme de piață (ajutor pentru depozitare privată; ajutor pentru distilare; ajutor pentru procesatori; un sistem de prețuri; licențe de import/export; refinanțări la export).

UE acordă o susținere financiară a sectorului vin de 707 mil. euro (în 2000), care reprezintă 1,74% din FEOGA (CE DG-VI). Corespunzător măsurilor de implementare a politicii agricole comune, structura cheltuielilor este următoarea:

- refinanțări la export: 43 mil. euro;
- măsuri de intervenție: 664 mil. euro, din care:
 - prime de abandonare: 312 mil. euro;
 - depozitare privată: 50 mil. euro;
 - ajutor pentru distilare: 302 mil. euro.

8.3.1. Controlul potențialului de producție

PAC aplică măsuri de consolidare a stabilității pieței și de adaptare a ofertei la cerere, care prevăd restricționarea plantărilor pe termen lung, acordarea de prime pentru abandonarea permanentă a unor plantații și susținerea restructurării și conversiei suprafețelor plantate cu viță de vie.

8.3.1.1. Drepturi de plantare și replantare

Potențialul de producție a vinului este controlat prin măsuri de restricționare a plantării viței de vie pentru vin - varietățile *Vitis vinifera* sau varietăți obținute prin încrucișări ale altor soiuri de genul *Vitis* – plantarea fiind interzisă până la 31 iulie 2010. Sunt exceptate următoarele situații în care producătorilor li se acordă:

- un nou drept de plantare pentru consolidarea terenurilor, când terenul a fost impus pentru achiziționare, pentru cercetări sau producerea de altoi (până la 31 iulie 2003), ca și pentru suprafețele de pe care se produce vin de calitate cu denumire de origine și vin de masă cu identificare geografică;
- un drept de plantare producătorilor pe o suprafață egală cu suprafața plantată cu viță de vie pe care au defrișat-o înainte de sfârșitul celui de-al treilea an de la plantare;
- un drept de plantare din rezerva națională (sau regională) de noi drepturi de plantare sau replantare, contra cost sau prin alocație producătorilor competenți cu vârsta sub 40 de ani; rezerva națională trebuie creată din drepturile nefolosite sau din rezerva de drepturi alocată fiecărui stat membru (Regl. Consiliului nr. 1493/1999, art. 5).

Unele state în care producția de vin este sub 25 000 hl pe an pot fi exceptate de la interdicția de plantare, deoarece nu afectează stabilitatea pieței, dar nu pot avea acces la prima de abandonare.

8.3.1.2. Prime pentru abandonare

Suprafețele supuse abandonării permanente pot fi eligibile pentru acordarea unei prime pe hectar, astfel (Regl. CE nr. 1227/2000, art. 8/4):

- valoarea primei este de maximum 4 300 euro/ha pentru abandonarea permanentă a unor suprafețe între 10 și 25 ari, acolo unde suprafața este cultivată în întregime cu viță de vie;
- nivelul maxim al primei pe hectar pentru suprafețe mai mari de 25 ari nu poate depăși anumite valori stabilite în funcție de producția medie pe hectar, ex.: 1 450 euro pentru o productivitate mai mică de 20 hl/ha sau 12 300 euro unde se depășesc 160 hl/ha.

Următoarele suprafețe nu pot primi prime (Regl. Consiliului nr. 1493/1999):

- în cazurile în care s-au constatat încălcări ale prevederilor naționale sau comunitare privind plantarea pe o perioadă de până la 10 ani;
- suprafețele cultivate cu viță de vie care nu mai sunt întreținute.

Contribuția Comunității privind primele de abandonare este fixată și finanțată (100%) de Comisie, dar plățile din FEOGA nu depășesc valoarea finanțării planificate în anul de referință.

8.3.1.3. Ajutor pentru restructurare și conversie

UE stabilește un sistem de ajutoare de restructurare și conversie a suprafețelor plantate cu viță de vie acordate pentru adaptarea producției la cererea pieței, prin conversia varietăților cultivate, realocarea suprafețelor plantate cu viță de vie și îmbunătățirea tehnicilor manageriale. Măsura nu se aplică pentru întinerirea plantațiilor care sunt la finalul perioadei productive.

Ajutorul reprezintă o formă de compensare pentru pierderea veniturilor producătorilor prin implementarea schemei (fiecare stat este responsabil de întocmirea și aprobarea unui plan de restructurare și conversie, ca și de forma de compensare a costurilor la producători). Dacă compensația este sub formă financiară, aceasta este finanțată de Comunitate.

În funcție de situațiile specifice fiecărui stat membru, Comisia va face alocările inițiale, care vor fi acordate conform fondurilor disponibile. Contribuția UE pentru implementarea planului va fi de maximum 50% din costuri, deși în situațiile unde venitul pe locuitor este mai mic de 75% din media UE, contribuția poate acoperi până la 75% din costurile implicate de restructurare și conversie.

8.3.2. Mecanisme de piață

8.3.2.1. Ajutor pentru depozitare privată

Pentru menținerea unei piețe stabile a vinului, producătorii din UE sunt stimulați să depoziteze surplusul de vin și de must, prin implementarea unui sistem de ajutor financiar pentru depozitarea privată a vinului de masă, a mustului de struguri și a mustului concentrat și rectificat de struguri. Valoarea ajutorului pentru depozitare privată este calculat să acopere costurile tehnice de depozitare și dobânzile, prin aplicarea unui coeficient care corespunde gradului de concentrație al produsului.

Ajutorul se acordă pe baza unui contract dintre producător și agenția de intervenție din fiecare stat, pentru cel puțin 50 hl vin de masă, cel mult 30 hl must sau 10 hl must concentrat sau rectificat.

Limitele fixate de Comisie pentru acordarea ajutorului sunt:

- 0,01837 euro/hl/zi pentru must de struguri;
- 0,06152 euro/hl/zi pentru must concentrat sau rectificat;
- 0,01544 euro/hl/zi pentru vin de masă.

Încheierea contractelor de depozitare este interzisă în cazul în care nu s-au fixat prețuri reprezentative pentru o anumită perioadă.

8.3.2.2. Ajutor pentru distilare

Organizarea pieței comune la vin prevede interzicerea prelucrării duble a strugurilor, a prelucrării drojdiei și a refermentării tescovinei de struguri în alt scop decât pentru distilare. Ca urmare, producătorii de vin (sau care dețin subproduse ca tescovină sau reziduuri) sunt obligați să livreze pentru distilare toate subprodusele rezultate de la fabricarea vinurilor. Pentru vinul obținut din struguri, subprodusele trebuie să aibă o concentrație de alcool (reală sau potențială) de cel puțin 10% pe volum.

În conformitate cu Reglementarea CE nr. 1623/2000 (art. 45/2), producătorii care produc mai puțin de 25 hl de vin sau must în anul respectiv sunt scutiți de livrarea produselor pentru distilare obligatorie.

Măsura se aplică atunci când depozitarea privată nu reglează suficient piața, atât în scopul reducerii surplusului de pe piață, cât și pentru asigurarea obținerii unui preț minim la producători și a unei anumite calități a vinurilor.

Distilatorii au două posibilități:

- a) să primească un ajutor pentru produsul care va fi distilat (la o tărie alcoolică de cel puțin 52% pe volum) fixat pe % volum de alcool și pe hectolitru de produs obținut prin distilare, pentru:
 - alcool neutru:
 - o rată fixă de 0,6279 euro;

- pentru tescovină: 0,8453 euro;
- pentru vin și drojdie de vin: 0,4106 euro;
- băuturi spirtoase obținute prin distilarea tescovinei: 0,3985 euro;
- alcool brut obținut din vin și drojdie de vin: 0,2777 euro.

Prețul minim plătit de distilatori producătorilor care livrează vin pentru distilare trebuie să fie de minimum 1,34 euro/% vol. (Regl. CE nr. 1623/2000, art. 55), și de 0,995 euro/% vol./hl pentru tescovină, drojdie și subproduse pentru vinificare.

- b) să livreze produsele obținute prin distilare agenției de intervenție (dacă tăria alcoolică este de cel puțin 92% pe volum).

Agenția de intervenție plătește un preț standard pe vol./%hl de 1,654 euro sau 1,872 euro pentru alcool din tescovină și 1,473 euro pentru alcool din vin și drojdie de vin.

În cazuri excepționale de surplus pe piață și/sau probleme de calitate, Comunitatea poate oferi un ajutor pentru distilarea vinurilor de masă și a vinurilor din care provin vinuri de masă, sub forma unui ajutor primar de minimum 2 488 euro pe % vol. și un ajutor secundar pentru distilatori (sub forma unei plăți care să acopere rezonabil costurile de depozitare a produselor obținute, pentru facilitarea aplicării sistemului de ajutor primar.

8.3.2.3. Ajutor pentru procesatori

UE acordă procesatorilor, ex.: producători sau grupuri de producători care prelucreează sau cumpără struguri, must și must de struguri concentrat în scopul vinificării, exclusiv din Comunitate, următoarele ajutoare:

- 4,952 euro/100 kg, pentru struguri;
- 6,193 euro/hl, pentru must de struguri;
- 21,655 euro/hl, pentru must de struguri concentrat.

Se prevede și o schemă de ajutor pentru transformarea mustului concentrat și rectificat produs în Comunitate, utilizat în scopul creșterii tăriei alcoolice a unor vinuri. Valoarea ajutorului este fixată pentru o tărie alcoolică potențială pe % vol. și pe hectolitru, luând în considerare diferența dintre costul înnobilării cu aceste produse sau cu sucroză (Regl. CE nr. 1623, art. 13).

În funcție de zona de recoltare a strugurilor, ajutorul este stabilit între următoarele limite:

- 1,466 euro-1,699 euro/% vol./hl, pentru must din struguri;
- 1,955 euro-2,206 euro /% vol./hl, pentru must de struguri rectificat.

8.3.2.4. Sistemul de prețuri

În UE se stabilește un preț orientativ, după tipul de vin, care variază în limitele prezentate în tabelul de mai jos:

Tabelul 8.3

Tipul de vin	Preț orientativ	Preț reprezentativ, % din prețul de orientare
R I	3,828 euro/% vol./hl	105
R II	3,828 euro/% vol./hl	162
R III	62,150 euro/hl	necotat
A I	3,828 euro /vol./hl	66
A II	82,810 euro/hl	33
A III	94,570 euro/ hl	necotat

Fiecare stat membru înaintează săptămânal Comisiei informații privind: prețurile, tipul de vin, tăria alcoolică și cantitatea tranzacționată. Pe baza acestor informații, Comisia fixează și publică prețul mediu pe grad/hl sau pe hl pentru fiecare piață reprezentativă a fiecărui tip de vin și prețul reprezentativ pe grad/hl sau pe hl calculat pe baza cotațiilor înregistrate săptămânal în diferite centre comerciale.

8.3.2.5. Mecanisme de comerț exterior

Organizarea pieței comune prevede o serie de măsuri privind comerțul cu vin cu țările terțe:

- *licențe de import*: este obligatorie prezentarea licenței de import în Comunitate pentru toate vinurile, cu excepția importurilor mai mici de 1 hectolitru (22 galoane);
- *prețuri de referință la import*: sunt fixate anual la un nivel care să protejeze producătorii de importurile din țările terțe;
- *taxe vamale de import*: tarifele aplicate de regimul de import al UE pe hectolitru de vin alb sau roșu sunt:
 - pentru o concentrație de alcool < 13% vol.: 13,16 euro;
 - pentru o concentrație de alcool între 13 și 15% vol.: 16,06 euro;
 - pentru o concentrație de alcool între 15 și 18% vol.: 20,41 euro.

La import se aplică numai tarife vamale ad valorem, iar în cazul acordurilor bilaterale se aplică tarifele și cotele preferențiale:

- *prelevări (taxe) la import*: dacă prețul de import este mai mic decât prețul de referință se impune o taxă de import;
- *licențe pentru export*: sunt impuse licențe de export pentru exportatorii care solicită refinanțări la export, cu excepția cantităților sub 30 hectolitri;
- *refinanțări la export*: sunt fixate și pot fi ajustate la intervale regulate, în limitele prevăzute de angajamentele OMC. Nivelul refinanțării se stabilește pe baza diferenței dintre prețul intern și prețul mondial, luându-se

în considerare și costurile de transport de pe piețele UE la porturile din Comunitate. Pentru a putea beneficia de acest fond, produsele prelucrate trebuie să fie însoțite la export de o declarație a solicitantului care să indice cantitatea utilizată de zahăr brut, zahăr alb, glucoză și sirop de glucoză;

- *refinanțare pentru adaos de zahăr sau glucoză*: pentru produsele având codurile NC 2009 60 11, 2009 60 71, 2009 60 79, 2204 30 99, exportatorul care solicită refinanțarea trebuie să declare cantitatea standard de zahăr adăugat care este conținută de produs;
- *taxa pentru adaos de zahăr*: este prelevată la importul vinurilor sau produselor obținute din transformarea vinurilor care au adaos de zahăr. Taxa se calculează o dată la trei luni de către Comisie și este aplicată în cazul în care prețul la zahăr în Comunitate depășește prețul mondial.

Angajamentele UE-15 în cadrul OMC privind subvențiile la exportul de vin, pentru anul 2000, prevăd o sumă totală de 42,8 mil. euro, corespunzătoare unei cantități de 2,305 mil. tone.

8.4. Metode de analiză

Deși vinul produs în România este competitiv pe piața UE și este probabil ca aderarea să nu aibă efecte majore de piață, se vor analiza totuși câteva aspecte cuantificabile la momentul analizei, cum ar fi: efectele posibile la producători ale acordării ajutorului pentru distilare, efectul social total al comerțului exterior prin aderarea la piața comună și efectele potențiale ale aplicării schemei de abandonare a plantațiilor.

8.4.1. Efecte de piață

8.4.1.1. Ajutor pentru distilare

Aderarea României la organizarea pieței comune la vin va induce adoptarea unor politici de stabilizare a pieței și de protecție a producătorilor pentru pierderea veniturilor. S-a analizat posibilitatea aplicării măsurii prevăzute de PAC, pentru cazuri excepționale de surplus pe piață, de distilare a vinurilor de masă și a vinurilor din care provin vinuri de masă. În această ipoteză, s-a calculat surplusul net (*SN*) potențial de vin, pe baza datelor privind producția (*P*), consumul intern (*C*), importurile (*I*) și exporturile (*E*) la nivelul anului 1999, cu următoarea formulă (1):

$$(1) \quad SN = P + I - C - E$$

Considerându-se că retragerea surplusului de vin pentru distilare reprezintă o compensare a pierderii veniturilor producătorilor, s-a estimat potențialul beneficiu prin aplicarea ajutorului primar de minimum 2,488 euro pe % vol./hl, în ipoteza unei concentrații de alcool de 10% pe volum la cantitatea de 181 mii hl calculată ca surplus net supus retragerii (tabelul 8.4).

Tabelul 8.4**Estimarea efectului la producători prin acordarea ajutorului pentru distilare**

Specificare	UM	Valoare
Suprafața	mii ha	251
Producția medie	t/ha	4,50
Producția de struguri	mii t	1 117
Rata de extracție	%	54
Producția de vin	mii hl	6 050
Consumul mediu de vin	l/locuitor/an	24,5
Populația	mil.	23
Consumul intern	mii hl	5 635
Import	mii hl	77
Export	mii hl	311
Surplus net	mii hl	181
Valoarea compensației (retragere pentru distilare)	mil. euro	44,88

8.4.1.2. Efectul social total al comerțului exterior

Aderarea la UE va presupune liberalizarea comercială pe piața comună. Din această perspectivă, s-au analizat efectele probabile ale schimbărilor politicii comerciale, și anume efectele transferului venitului tarifar din importuri prin eliminarea tarifelor de import pe relația României cu UE. S-au estimat beneficiile potențiale la producători și la consumatori și, în final, efectul social total al comerțului exterior cu vin, prezentate în tabelul 8.5.

Efectul la producători s-a calculat ca fiind beneficiul potențial, de 616 mii euro, pe care l-ar putea obține producătorii din exporturi suplimentare (3 605 t), în afara cotei acordate României de UE, cu tarif integral aplicat la importul în UE (171 euro/t), însumat cu beneficiul de 11 mii euro, obținut din eliminarea tarifelor de import în UE (valoarea exporturilor preferențiale către UE), care a fost calculat efectiv prin înmulțirea cotei de 16 888 t cu tariful preferențial acordat de UE României, de 68 euro/t (tariful de import aplicat în UE a fost redus cu 40%, conform acordului bilateral).

Tabelul 8.5**Estimarea efectelor la producători, consumatori și a efectului social total al comerțului exterior**

Specificare	UM	Valoare
Total export	t	31 131
	mii euro	21 442
Total export UE	t	20 493
	mii euro	19 242
Cota de import în UE (pentru România)	t	16 888
Export în afara cotei	t	3 605

Specificare	UM	Valoare
Tarif preferențial	euro/t	68
Preț export (în UE)	euro/t	608
Tarif aplicat în UE	euro/t	171
Export cu tarif integral	mii euro	616
Export cu tarif preferențial în UE	mii euro	11
Efect la producători	mii euro	628
Total import	t	7 680
Import cu tarif integral	t	422
Tarif aplicat	%	144
Cota de import în România (pentru UE)	t	6 000
Tarif preferențial	%	18,75
Import preferențial din UE	t	159,8
Preț import (din UE)	euro/t	1 998
Efect la consumatori	mii euro	60
Import CEFTA	t	3 228
Cota preferențială de import CEFTA	t	1 000
Import preferențial CEFTA	t	200
Preț import CEFTA	euro/t	483
Tarif preferențial CEFTA	%	72
Pierdere venitului tarifar	mil. euro	-0,416
Efect social total	mil. euro	0,272

Efectul potențial la consumatori s-a obținut prin înmulțirea tarifului preferențial de 18,75%, aplicat de România la importul din UE, cu cota de 6 000 tone, la prețul de import de 1 998 euro/t.

Efectul social total a fost estimat ca sumă din efectele la producători, consumatori și venitul tarifar total. Venitul tarifar, de 416 mii euro, reprezintă o pierdere bugetară prin eliminarea tarifelor de import în momentul aderării și s-a calculat prin scăderea din valoarea importurilor cu tarif aplicat integral (422 t) a valorii importurilor preferențiale.

8.4.2. Efecte ale primei de abandonare

Având în vedere că sistemul comunitar de control al producției este finanțat din fonduri structurale, este dificil de estimat un potențial efect al implementării lui. S-a estimat totuși o valoare a primei de abandonare, presupunând că se vor abandona suprafețele plantate cu viță de vie din soiuri hibride.

În România nu există o statistică recentă a numărului și dimensiunii parcelelor cu viță de vie din soiuri hibride; se cunoaște totuși că suprafața totală a fost în 1999 de 117 mii ha, din care 47 mii ha în localități și 70 mii ha în afara localităților. Pentru calcule s-au făcut următoarele ipoteze:

- a) dacă suprafața eligibilă este considerată aceea situată în localități, se aplică prima de abandonare de 4 300 euro/ha (Conform Regl. Consiliului nr. 1227/2000, art. 8/4) acordată pentru parcele între 10 și 25 ari. Rezultatul estimat este următorul:

$$47\,000\text{ ha} \times 4\,300\text{ euro/ha} = 202,1\text{ mil. euro};$$

- b) dacă suprafața eligibilă este considerată aceea situată în afara localităților, se aplică prima de abandonare de 3 400 euro/ha acordată pentru parcele mai mari de 25 ari și în condițiile în care se obține o productivitate la hectar de 24 hl (corespunzătoare mediei din 1999), obținându-se următorul rezultat:

$$70\,000\text{ ha} \times 3\,400\text{ euro/ha} = 238\text{ mil. euro}.$$

8.5. Rezultate și concluzii

8.5.1. Estimări ale efectelor de piață

Efectul la producători prin retragerea surplusului de vin de pe piață a fost estimat ca un beneficiu în valoare de 44,88 mil. euro.

Prin aderare nu vor fi efecte semnificative directe asupra prețurilor și, având în vedere că România a acoperit cota tarifară acordată de UE la importul de vin prin acordul preferențial, producătorii pot obține prețuri mai mari numai prin produse de calitate superioară sau prin accesarea unor piețe noi. Efectele potențiale ale aderării pot fi:

- un beneficiu de 628 mii euro la producători, pe care aceștia l-ar putea obține din oportunitatea de a exporta suplimentar, oferită de eliminarea tarifelor de import în UE;
- un beneficiu de 60 mii euro la consumatori, prin eliminarea tarifelor la importul de vin din UE, care va influența scăderea prețurilor cu 18,75 %.

8.5.2. Estimări ale primei pentru abandonare

În comparație cu UE, în care sectorul vin beneficiază de o organizare a pieței comune, în România potențialul productiv este afectat de o serie de lacune structurale și instituționale, care au un impact negativ asupra producțiilor de vin.

Principalele probleme în sectorul vin care impun atenția decidenților privind aderarea sunt: crearea cadastrului viticol la nivel de parcelă pentru a permite controlul potențialului productiv; crearea asociațiilor și organizațiilor reprezentative ale producătorilor; dezvoltarea activităților de consultanță și control tehnic; adoptarea unor măsuri de îmbunătățire a calității; adoptarea unei politici speciale de susținere a plantării de soiuri nobile, pentru corectarea situației actuale în care producătorii de hibrizi direct producători dețin pondere mare (50%) din plantațiile producătoare de struguri pentru vin, din care se obțin producții de calitate slabă, și acordarea unor stimulente pentru sectorul privat, în care în prezent prevalează

plantațiile private de dimensiuni mici, ca și crearea unui corp de control pentru monitorizarea directă a plantării HDP.

Ajustările sunt necesare în perioada de pregătire a aderării pentru a facilita implementarea măsurilor pe care le prevede regimul PAC la vin.

Trebuie reținut faptul că nu sunt autorizate plantări noi până la 31 iulie 2010. Drepturile de plantare și replantare vor fi administrate de România, ca stat membru, cu anumite derogări.

Primele pentru abandonare vor fi 100% finanțate de Comunitate (una din principalele condiții este ca suprafața abandonată să fie de minimum 10 ari).

Valoarea estimată a primei de abandonare pentru România, în ipotezele prevăzute în metoda de analiză, este de aproximativ 440 mil. euro.

În privința ajutorului pentru restructurare și conversie, acesta poate fi acordat sub forma compensării pierderii veniturilor la producători prin implementarea planului de restructurare (se permite coexistența plantațiilor vechi și noi timp de 3 ani) sau o compensație financiară; compensarea financiară va fi finanțată 50% de către Comunitate sau 75%, în cazurile în care venitul mediu pe locuitor este mai mic de 75% din media UE, caz în care se poate înscrie România.

România trebuie să elaboreze clasificarea plantațiilor de viță de vie pentru a permite implementarea următoarelor prevederi: se permite plantarea varietăților Vitis vinifera și se interzice plantarea varietăților Noah, Othello, Isabelle, Jacques, Clinton, Herbemont; suprafețele ilegal plantate și cele plantate cu HDP sau varietăți neincluse în clasificare trebuie defrișate.

9. FRUCTELE ȘI LEGUMELE

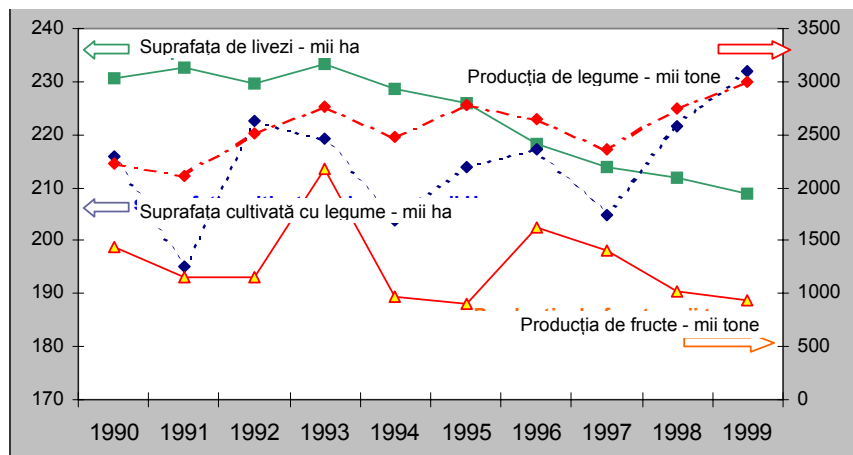
9.1. Descrierea sectorului

Fructele și legumele au reprezentat 16,6% din valoarea producției agricole în 1999, din care 11,7% reprezintă legumele și 4,9% fructele.

În comparație cu 1990, în anul 1999 sectorul fructelor a cunoscut o scădere importantă atât în ceea ce privește suprafața cultivată (cu 10%), cât și producția (34%) (a se vedea figura 9.1). Între 1992 și 1996, producția de fructe a fluctuat în principal datorită condițiilor meteorologice, iar începând cu 1996, a cunoscut un declin care s-a perpetuat an de an.

Potențialul României pentru fructe, din punctul de vedere al climatului, solurilor și cunoștințelor tehnice de bază este bun, dar principala problemă a acestui sector o reprezintă lipsa lichidităților pentru: (a) reînnoirea pomilor fructiferi, (b) pentru input-uri (îngrășăminte, pesticide, mașini și echipamente), precum și (c) crearea unor capacități de depozitare adecvate.

Micii cultivatori dețin 75% din suprafața totală a livezilor și au produs 90% din producția totală de fructe a anului 1999. Jumătate din producția totală de fructe a fost utilizată în 1999 pentru autoconsum (inclusiv fructele în stare proaspătă și cele prelucrate), iar jumătate a fost vândută pe piața țărănească și ca materie primă pentru procesare (23,15 mii tone care au reprezentat numai 2,5% din totalul producției de fructe). Drept urmare, producția de conserve de fructe a scăzut cu 94% în comparație cu anul 1990 (a se vedea figura 9.2).

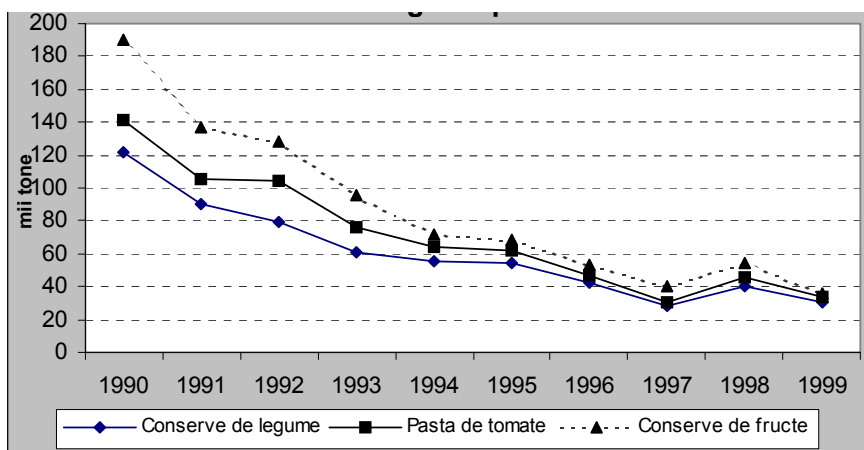

Sursa: Comisia Națională pentru Statistică și Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Figura 9.1. Sectorul fructelor și legumelor

Sectorul legumelor a fluctuat și el de-a lungul perioadei de tranziție, dar în comparație cu 1999 a cunoscut o creștere ușoară: suprafața cultivată cu 7%, iar producția totală cu 35% (a se vedea figura 9.1).

Mai mult de 95% din producția totală de legume a fost furnizată de către micile gospodării, care dețin în folosință parcele reduse. În anul 1999, din producția totală de legume, 45% a fost utilizată pentru autoconsum (din care 28% în stare proaspătă și 17% pentru prelucrare) și 46% a fost vândută pe piața țărănească, din care o cantitate mică pentru prelucrare (103,1 mii tone, respectiv 3,5% din producția totală de legume). Ca o consecință, producția de conserve de legume a scăzut cu 75% în comparație cu 1999, iar producția totală de pastă de tomate cu 85% (a se vedea figura 9.2).

Sursa: Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Figura 9.2. Fructe și legume procesate

Declinul în sectorul produselor industrializate a fost determinat de lipsa materiei prime, datorită ineficienței canalului producție-procesare, managementului inadecvat, reducerii suprafețelor cultivate cu legume și fructe destinate procesării, competitivității scăzute datorită costurilor de producție ridicate și întârzierii privatizării sectorului. În 1999, din cele 34 de societăți comerciale pentru conserve de legume și fructe, 10 au fost privatizate și 8 lichidate.

Producția legumelor de seră a scăzut dramatic în ultimii zece ani, de la 132 mii tone la 53,4 mii tone, datorită în special costurilor ridicate pe care le necesită aceste tehnologii.

Lipsa infrastructurii este unul din obstacolele majore care stau în fața acestui sector. La aceasta se adaugă numărul mare al micilor producători care nu fac parte din organizații profesionale sau de marketing și care nu pot îndeplini cerințele unui canal de distribuție adecvat pentru legume și fructe. Gradul scăzut de cooperare la nivelul producătorului a condus la o putere scăzută de acțiune pe piață, iar aceasta a afectat oferta internă. Practic, elementele de bază ale

canalului de distribuție al legumelor și fructelor sunt în unele cazuri inexistente sau nu funcționează la parametrii normali ai unei economii de piață.

Asociațiile existente și organizațiile producătorilor¹ sunt insuficiente și s-au confruntat în decursul ultimilor ani cu lipsa sau întârzierea creării unei baze legislative adecvate, fonduri de operare insuficiente, astfel că mulți dintre membrii acestor asociații au comercializat cantități nesemnificative de fructe și legume prin intermediul pieței de gros.

Prin urmare, piața țărănească a devenit dominantă în acest sector datorită faptului că cea mai importantă parte din fructele și legumele proaspete destinate consumului este vândută pe această piață (46% din producția totală de legume și 50% din producția totală de fructe).

Lipsa aplicării standardelor de calitate (standarde de marketing, etichetare, împachetare, etichetare pentru vânzarea cu amănuntul), care, conform legislației în vigoare, este opțională (nu există inspecții sau verificări vamale în acest sens), precum și competitivitatea scăzută a produselor procesate au penalizat comerțul exterior al României în perioada de tranziție.

9.2. Politica internă

În comparație cu alte sectoare agricole, sectorul fructelor și legumelor a fost complet liberalizat chiar de la începutul perioadei de tranziție, când s-a renunțat la livrările obligatorii către stat și la controlul prețurilor pe filieră. În aceste condiții, piața a fost cea care a dictat prețurile.

Guvernul României nu a acordat subvenții producătorilor, dar au existat mijloace indirecte prin care statul a intervenit pentru a-i ajuta pe producători, prin scutirea pentru plata impozitului pe venit (din 1 ianuarie 1997 până la 1 ianuarie 2001), precum și prin cupoane, care acoperă o parte din cheltuielile pentru procurarea semințelor, îngrășămintelor și combustibilului. Cupoanele au fost la început acordate proprietarilor de terenuri, indiferent de cultură, pentru parcele de 0,5-6 ha, în 1998 limita maximă ajungând la 10 ha. Cupoanele acordate au variat în funcție de tipul de cultură sau livadă.

Pentru a facilita achiziționarea de mașini prin credite cu dobândă subvenționată, s-a emis HG nr. 36/1999 referitoare la sprijinul acordat organizațiilor de producători pentru cumpărarea de mașini agricole și instalații pentru irigații. Aceste prevederi legale s-au extins și în sectorul horticola, prin Ordonanța Guvernamentală de Urgență nr. 132/1999, care modifică și completează prevederile amintite.

În 1992 au existat restricții la exportul câtorva legume, precum fasolea, ceapa, usturoiul, iar pentru anumite produse prelucrate, cum ar fi: sucul și pasta de tomate, conservele de legume și fructe, au fost în vigoare până în 1993 cote de export.

¹ Cinci organizații ale producătorilor au fost create prin implementarea "Sistemului național al pieței de gros" – un proiect finanțat de BERD în partea de sud a României, cu asistență tehnică furnizată de compania germană AFC-Bonn.

Din iulie 1995 până în mai 1997, protecția vamală a fost ridicată (242%) pentru produsele procesate. Taxele vamale pentru produsele prelucrate au scăzut în două etape, respectiv la 40% în perioada mai 1997-ianuarie 1999, crescând la 49% după aceea. Același regim de import a fost aplicat strugurilor și sucului de mere, cu excepția perioadei mai 1995-1997, când tarifele pentru aceste produse au fost de 74%.

La fructele proaspete s-a aplicat în anumite perioade o politică comercială specifică, prin care se stabileau restricții la importuri și taxe vamale diferite pentru perioadele de recoltare pentru a proteja producătorii interni. Taxele au variat în funcție de produse, astfel: la tomate în anul 1995 taxa vamală a fost de 147% pentru perioada 1 noiembrie-14 mai și 99% pentru perioada 15 mai-31 octombrie.

Începând cu 8 mai 1997, tariful vamal aplicat tomatelor importate din UE a fost de 40%, același procent fiind valabil și pentru produsele importate din țările membre CEFTA (cu excepția Poloniei, pentru care taxa a fost de 25%); pentru alte produse, cum ar fi, de exemplu, ceapa, tariful vamal a fost de 19% pentru produsele provenite din UE și între 15 și 18% pentru produsele importate din CEFTA. Pentru fructe, precum mere, caise, portocale, taxa vamală aplicată în 1999 a fost în medie de 20% pentru produsele importate din UE și CEFTA.

9.3. Regimul UE la legume și fructe

9.3.1. Organizarea comună a pieței fructelor și legumelor proaspete

Regimul pentru fructe și legume este reglementat prin Regl. Comisiei nr. 2200/96, regulament care a intrat în vigoare în ianuarie 1997.

Standardele de comercializare în UE pentru fructele și legumele proaspete includ criterii de calitate referitoare la dimensionare, mărime, etichetare, împachetare și prezentare și se aplică anumitor fructe și legume² pe toate stadiile canalului de distribuție, de la centrele de împachetare ale cultivatorilor până la magazinele de desfacere cu amănuntul și la operatorii de import/export, cu excepția vânzărilor directe de la poarta fermei și produselor destinate procesării.

*Organizațiile de producători*³ trebuie să fie recunoscute de către statul membru. Pentru organizațiile care nu pot îndeplini imediat condițiile de recunoaștere⁴, li se poate acorda o perioadă de tranziție de cinci ani. Statele membre pot sprijini financiar organizațiile de producători pentru a încuraja formarea acestora și pentru

² Cuprinse în Anexa RC nr. 2200/96.

³ Entități legale formate din propria inițiativă a cultivatorilor, care au ca activitate cultivarea fructelor și legumelor, citricelor, nucilor sau a altor produse destinate procesării.

⁴ Pentru a primi recunoașterea, organizațiile trebuie să prezinte un plan de recunoaștere (în conformitate cu Reglementarea nr. 478/97), a cărui acceptare de către Autoritatea Competentă dă semnalul începerii perioadei de tranziție. Statele membre, de asemenea, efectuează controale regulate pentru a se asigura că organizațiile de producători în cauză se supun condițiilor de recunoaștere și impun penalități în situația nesatisfacerii acestora sau pot retrage chiar recunoașterea. Normele metodologice privind recunoașterea sunt redată în Reglementarea Comisiei nr. 412/97.

a sprijini desfășurarea activităților lor. Sumele alocate sunt apoi rambursate din bugetul UE. Eligibilitatea pentru acordarea acestui ajutor financiar constă într-un program operațional care poate fi finanțat în proporție de 50% din bugetul UE și 50% din bugetul organizațiilor de producători (susținut prin taxe de la producători pe baza producției comercializate prin intermediul acestor organizații). Fondurile operaționale pot fi utilizate pentru a finanța: retragerile de pe piață în cazul în care organizațiile de producători decid să retragă de pe piață produse care nu sunt eligibile pentru compensări susținute din bugetul UE pentru retrageri de pe piață reglementate. Programul operațional este întocmit de către organizațiile de producători pentru a avea acces la asistența financiară comunitară.

*Organizațiile interprofesionale*⁵ sunt recunoscute de către statul membru dacă reprezintă o parte semnificativă a producției, comerțului și/sau procesării fructelor și legumelor în regiunea sau regiunile în cauză și nu sunt angajați în producția, procesarea sau comercializarea fructelor și legumelor și prestează activități pentru îmbunătățirea cunoștințelor în domeniul fructelor și legumelor, cercetări de piață pentru ajustarea producției la cerințele consumatorului și promovează metode de cultivare care protejează mediul și denumirile de origine ale produselor.

Organizațiile de producători pot interveni pe piață în anii cu supraproducție, prin retragerea de pe piață a anumitor cantități (limitate) de fructe și legume. Uniunea Europeană asigură compensații financiare pentru aceste intervenții pentru următoarele produse: mere, caise, pepeni verzi, pepeni galbeni, nectarine, piersici, struguri de masă, clementine, lămâi, mandarine, portocale dulci, vinete, conopidă, roșii.

Compensațiile financiare pentru retragerile de pe piață pot ajunge până la un plafon maxim de 10% din producția comercializată pentru fiecare produs. Pentru a preveni apariția unor probleme bugetare datorate unui volum prea mare al retragerilor, se aplică un prag de retragere pentru anumite produse. Pentru anul 2000, acest prag se aplică pentru produsele:

conopidă: 111 700 tone;

piersici: 238 200 tone;

nectarine: 83 200 tone;

struguri de masă: 160 200 tone.

O depășire a pragului de intervenție pentru un anumit an poate conduce la o reducere a compensațiilor comunitare pentru anul următor. Această reducere nu se poate prelungi în anii de piață următori.

Compensațiile financiare începând cu anul 2002 (ultimul an stipulat în reglementări) sunt redate în tabelul 9.1.

Produsele retrase de pe piață pot fi distribuite gratuit către organizații caritabile, tabere școlare, spitale sau închisori. Statele membre vor aproba aceste

⁵ Sunt entități legale care întrunesc reprezentanții activităților economice aferente producției, comerțului și/sau procesării produselor.

acțiuni și vor ajuta organizațiile de producători să stabilească contracte cu părțile interesate. O soluție alternativă este utilizarea acestor produse la furajarea animalelor sau transformarea în alcool (ambele posibile doar prin proceduri de licitație). De asemenea, ele pot fi exportate sau biodegradate fără a pune în pericol mediul înconjurător. Toate acestea trebuie să fie autorizate de către statul membru. Organizațiile de producători pot facilita astfel de operațiuni și cultivatorilor care nu sunt membri ai organizațiilor, cu condiția ca aceștia să-și suporte financiar costurile pe care le implică aceste operațiuni.

Tabelul 9.1

Compensațiile financiare pentru retragerile de pe piață (PW_{EU})

(ECU/100 kg)

Produsul	Din 2002
Conopidă	7,01
Tomate	4,83
Mere	8,81
Struguri de masă	8,02
Caise	14,17
Nectarine	13,04
Piersici	10,99
Pere	8,33
Vinete	3,97
Pepeți galbeni	4,00
Pepeți verzi	4,00
Portocale	14,00
Mandarine	13,00
Clementine	13,00
Sastsumas	13,00
Lămâi	13,00

Comerțul cu țările terțe: importul și exportul în UE fac obiectul licențelor de import/export. Acestea se eliberează de către statul membru și sunt valabile pe întreg teritoriul Comunității. Pentru a asigura o protecție pentru produsele interne s-a introdus sistemul prețului de intrare. Dacă produsele sunt importate la un preț mai mic decât prețul de intrare se va aplica o taxă vamală ad valorem adițională. Acest preț de intrare se va stabili folosind o rată fixă de import calculată de către Comisie, luând în considerare media ponderată a prețurilor produselor de pe piețele reprezentative de import.

Conform clauzei de salvagardare GATT, o taxă vamală adițională poate fi impusă dacă un anumit volum/preț de declanșare a fost depășit. Nivelurile de declanșare și perioadele de aplicare ale acestora sunt stabilite în fiecare an. Uniunea Europeană raportează prețurile de declanșare Organizației Mondiale a Comerțului. Volumul de retragere este calculat pe baza importurilor în Comunitate pe o perioadă de trei ani anteriori. Prețurile de import luate în considerare pentru impunerea taxei vamale adiționale sunt prețurile de import CIF.

Regimul de import include, de asemenea, cote tarifare pentru anumite produse în funcție de situația pieței interne la un anumit moment. Pentru siguranța faptului că anumite produse sunt importate din anumite țări, se cere certificat de origine produselor respective (RC nr. 903/97). Statele membre împart cotele între operatori, aplicând una din următoarele metode: “primul venit, primul servit”, “examinare simultană” sau “importatori tradiționali/noi veniți”, metode stipulate în Reglementarea Consiliului nr. 2200/96.

UE subvenționează exportul de fructe și legume prin acordarea restituțiilor la export, în scopul acoperirii diferenței dintre prețurile mondiale și cele din UE. Produsele care beneficiază de restituții sunt: merele, portocalele, lămâile, piersicile, nectarinele, strugurii de masă, roșiile și anumite nuci. Comisia stabilește rata pentru restituții și cantitatea maximă eligibilă pentru restituții. Cantitățile trebuie să fie fixate pentru anumite perioade stabilite prin licențele de export eliberate.

9.3.2. Organizarea comună a pieței produselor procesate

Regimul pentru fructele și legumele procesate a fost schimbat în 1996 prin Regl. Consiliului nr. 2201/1996, care a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 1997 și care legiferează contractele între procesatori și organizațiile de producători, acordarea ajutorului de producție, operațiile de comerț cu țările terțe, inclusiv sistemul prețului minim de import.

Ajutorul de producție este acordat procesatorilor pentru o gamă limitată de produse, în conformitate cu contractele încheiate. Ajutorul se acordă acelor procesatori care au plătit producătorilor materia primă la un preț cel puțin egal cu cel stipulat în contractele încheiate între părți.

Prețul minim este stabilit de către Comisie (în conformitate cu prețurile stabilite în anul de piață anterior și cu derularea prețurilor în sectorul produselor proaspete), iar contractele trebuie să fie semnate înainte de începerea anului de piață. Atât materia primă, cât și produsul finit trebuie să îndeplinească condițiile de calitate stipulate prin reglementări. Ajutorul de producție nu trebuie să depășească diferența dintre prețul minim plătit către organizațiile de producători din Comunitate și prețul materiei prime din principalele țări exportatoare, luând în considerare prețul pentru produsele proaspete la poarta fermei, cu specificația de calitate pentru “produse destinate procesării”.

Produsele eligibile pentru acordarea ajutorului de producție reglementate prin RC nr. 2201/96 sunt: smochinele uscate, prunele uscate, piersicile, perele și produsele obținute din roșii.

Pentru a evita un volum prea mare al produselor eligibile pentru ajutorul de producție (care ar induce probleme bugetare), acordarea acestuia a fost limitat sub forma unui prag de garantare sau printr-un sistem de cote în funcție de tipul produsului.

Pentru produsele procesate din tomate, ajutorul este limitat sub forma sistemului de cote. Volumul de produse procesate este divizat în trei grupe separate de produse, după cum urmează: concentrat de tomate, tomate întregi în

conservă și alte produse. Statele membre împart cota alocată între procesatori în concordanță cu cantitățile medii produse și cu prețul minim în anul de piață precedent anului în care se face alocarea.

Ajutorul pe unitatea de suprafață - hectar - este acordat pentru strugurii cultivați pentru obținerea stafidelor. Suma ajutorului este fixată pe hectarul recoltat, pe baza producției medii la hectar. Ajutorul este acordat îndată ce producția a fost recoltată, iar produsele au fost uscate pentru procesare. La începutul fiecărui an de piață, Comisia fixează suma ajutorului.

Pentru aceste produse există, de asemenea, un sistem de ajutor pentru depozitare și pentru constituirea stocurilor de intervenție, dar care nu va fi descris, deoarece nu face obiectul acestei analize.

Comerțul cu țările terțe. La fel ca și în cazul produselor proaspete, importurile-exporturile în UE fac obiectul licențelor de import și export. Reglementările privind denumirea de origine, aplicabile în funcție de fiecare acord comercial în parte, are o importanță deosebită pentru produsele procesate. O taxă vamală suplimentară poate fi percepută în funcție de concentrația de zahăr din produsele procesate, care este reglementată de regimul zahărului.

Prețul minim de import (PMI) este impus pentru struguri uscați (stafide negre, sulatane și stafide) și anumite tipuri de cireșe (fiind instituit prin RC nr. 2201/1996). Un PMI este introdus pentru fiecare an de piață, luând în considerație prețurile de import în UE de pe piețele reprezentative, situația pieței interne și evoluția comerțului cu țările terțe. În cazul în care prețurile sunt mai mici decât prețul minim de import, este impusă o taxă vamală de contrabalansare, fixată pe baza celui mai bun preț de piață de pe piețele reprezentative (de exemplu, Turcia, Afganistan și Iran).

UE subvenționează exportul de fructe și legume procesate prin acordarea restituțiilor la export. Restituțiile la export sunt acordate exportatorilor pentru a acoperi diferența între prețurile mondiale și cele comunitare. Produsele care beneficiază de restituții sunt tomatele procesate, cireșele "glace", alunele procesate și sucul de portocale pur. De asemenea, restituții se pot fixa în funcție de procentul de zahăr adăugat în procesarea fructelor și legumelor. Restituțiile pentru izoglucoză, sirop de sfeclă de zahăr sunt stipulate de regimul pentru zahăr brut. Comisia fixează rata restituțiilor și cantitățile maxime eligibile pentru export.

Conform clauzei speciale de salvagardare, o taxă vamală suplimentară poate fi impusă dacă prețul/volumul de declanșare este depășit. Nivelul de declanșare este notificat de către UE Organizației Mondiale a Comerțului.

De asemenea, regimul include cotele tarifare. Statele membre administrează cotele aplicând metodele stipulate în reglementarea de bază a sectorului.

9.4. Metode de analiză și rezultate

9.4.1. Politica sectorului în 1999, fără PAC

Pentru estimarea efectelor pe care le-ar avea adoptarea PAC asupra pieței legumelor și fructelor, există destul de puține metodologii de abordare. Aceasta,

datorită lipsei de date statistice privind prețurile și producțiile produselor din România care ar putea intra sub incidența reglementărilor comunitare. De asemenea, este destul de dificil să se prognozeze prețul pe care aceste produse l-ar avea în cazul unei supraproducții, fapt care ar necesita aplicarea măsurilor de retragere de pe piață.

Din aceste considerente, pentru estimarea efectelor adoptării PAC, s-a recurs la o metodologie de analiză diferită față de celelalte produse, în funcție de datele disponibile. S-au luat în considerare următoarele produse care ar putea face obiectul reglementărilor comunitare în România: mere și piersici, care reprezintă peste 35% din valoarea totală a fructelor, tomate, care reprezintă peste 24% din valoarea legumelor produse în 1999, și struguri.

Pentru estimarea și proiectarea cotelor de producție pentru produsele procesate, s-a luat în considerare producția de tomate procesate din ultimii cinci ani. În tabelul 9.2 sunt prezentate producțiile, valoarea producției comercializate (pe piața țărănească) și prețurile din anul 1999.

Tabelul 9.2

Producțiile, cantitățile vândute pe piață, prețul și valoarea producției comercializate pentru produsele care intră sub incidența OCP

Produsul	Producția în 1999 Q_{Ro} (mii tone)	Producția comercializată în 1999* QM_{Ro} (mii tone)	Prețuri în 1999 P_{Ro} (euro/tonă)	Valoarea producției comercializate în 1999 VM_{Ro} (mil. euro)
Mere	394,7	174	415,4	72,1
Piersici	16,7	11	387,8	4,4
Struguri	1 602,6	511	257,6	131,7
Tomate	780,1	358	309,4	110,6
Valoarea producției comercializate în 1999				319

* Pe piața țărănească.

Sursa: Calcule pe baza datelor statistice din balanțele la producător.

Deoarece în România standardizarea produselor este opțională, se presupune că în anul 2007 toate produsele comercializate pe piață vor îndeplini standardele cerute de piața internă.

În România există unele organizații profesionale ale producătorilor, dar ele încă nu sunt funcționale la nivelul așteptărilor. Acestea însă se pot dezvolta și pot fi considerate ca fiind "germenii" viitoarelor organizații de producători și organizații interprofesionale, necesare implementării și funcționării unei politici comune de piață în sectorul legumelor și fructelor.

9.4.2. Sectorul legumelor și fructelor după adoptarea PAC

După aderare, organizațiile interprofesionale și de producători existente se vor consolida și probabil se vor extinde. Susținem această afirmație deoarece,

după aderare, conform reglementărilor, ar putea fi alocate de la bugetul UE sume importante destinate acestui scop, ceea ce ar putea constitui un real stimulent pentru producătorii români.

Aceste sume alocate din bugetul UE pot fi încadrate în categoria efectelor la producător (beneficii), dar valoric ele nu se pot estima, deoarece este destul de dificil de prognozat câte organizații de producători vor fi și care va fi dimensiunea acestora.

Oricum, pentru a oferi o idee, se poate presupune că jumătate din valoarea producției comercializate pe piață în 1999 (din produsele care intră sub incidența acestor reglementări), mai precis jumătate din 319 milioane de euro (tabelul 9.2), respectiv produse în valoare de 160 milioane de euro, s-ar comercializa prin intermediul organizațiilor de producători. Dacă aceste organizații ar vinde, în medie, fiecare produse de peste 2,5 milioane de euro, atunci ar exista în teritoriu circa 60 de organizații. Acestea ar putea beneficia fiecare în parte în primii 5 ani de un ajutor finanțat din bugetul UE de maximum 390 mii euro (conform reglementărilor). Dacă presupunem că toate aceste organizații ar prezenta programe operaționale care să fie aprobate de UE, atunci suma totală alocată constituirii/consolidării acestor organizații în primii cinci ani din perioada postaderare s-ar ridica la *23,4 milioane de euro*. Acesta poate fi considerat ca fiind un "beneficiu" al producătorilor în primii ani de tranziție.

Dacă presupunem că în 2007 va fi supraproducție (producția de la nivelul anului 1999), atunci se poate pune problema retragerilor de produse de pe piață. Valoarea cantităților retrase de pe piață ar fi de 32 milioane de euro (calculate la prețul pieței din 1999). Aceasta ar putea reprezenta o potențială pierdere pentru producători, dar dacă se are în vedere valoarea compensațiilor potențiale (7,5 milioane de euro), această pierdere se poate diminua până la 24,5 milioane de euro (tabelul 9.3).

Valoarea cantităților de legume și fructe retrase de pe piață ar putea fi considerată ca fiind un beneficiu al consumatorilor, deoarece există posibilitatea ca aceste cantități să se distribuie cu titlu gratuit unor anumite categorii de consumatori. Dacă aceste cantități se estimează la prețul pieței (în acest caz, prețurile din 1999), atunci se poate afirma că beneficiul potențial al consumatorilor se poate ridica la 32 milioane de euro.

Stabilirea cotelor de producție pentru tomate procesate (Q_{EU}) se va face în funcție de media de producție dintr-o perioadă anterioară (5 ani consecutivi). Pentru România, cota de pastă de tomate s-ar putea situa la 4,4 mii tone (dacă se ia în calcul media producțiilor din perioada 1995-1999), la care s-ar mai putea adăuga circa 7 mii tone de alte produse cu concentrații mai scăzute, dar pentru care nu au existat date suficiente referitoare la producțiile din ultimii 5 ani, defalcate pe categorii de produse cu concentrație diferită (tabelul 9.4).

Tabelul 9.3

**Cantitățile și valoarea potențială a retragerilor de pe piață
în cazul unui an cu supraproducție**

Produsul	Producția comercializată în 1999* QM_{Ro} (mii tone)	Cantități potențiale eligibile pentru retrageri de pe piață $QW_{EU} = QM_{Ro} * 10\%$ (mii tone)	Valoarea potențială a retragerilor (expr. în prețuri 1999) (mil. euro)	Valoarea compensațiilor potențiale $W V_{EU} = QW_{EU} * PW_{EU}$ (mil. euro)
Mere	174	17,4	7,21	1,5
Piersici	11	1,1	0,44	0,1
Struguri	511	51,1	13,1	4,1
Tomate	358	35,8	11,0	1,7
Total			31,9	7,5

Efectul adoptării PAC la producător este unul pozitiv, dacă se ia în considerare valoarea ajutorului pentru procesare (VA_{EU}), care, pentru o cotă de 4,4 mii tone, poate fi de 0,755 milioane euro (calculat la valoarea ajutorului stabilit prin reglementări pentru anul 2000/2001 = 17,178 euro/100 kg de pastă de tomate).

Tabelul 9.4

**Proiecția cotelor de pastă de tomate și estimarea valorică
a ajutorului la procesare**

	Producția în 1999 (Q_{Ro}) (mii tone)	Valoarea producției în 1999 (VP_{Ro}) (mil. euro)	Cota după aderare (Q_{EU}) (1995-1999) (mii tone)	Valoarea ajutorului pentru procesare (cota) (VA_{EU}) (mil. euro)
Pastă de tomate	3,0	2,192	4,4	0,755

Sursa: Calcule proprii.

Proiecția acestor cote este destul de modestă comparativ cu potențialul de producție al României (mai ales dacă avem în vedere faptul că pasta de tomate românească a fost în anii anteriori tranziției un produs exportabil), dar are la bază producțiile din ultimii ani. Probabil că în viitorii ani această producție va crește, iar în momentul aderării baza de calculare a cotelor pentru pasta de tomate pentru România va fi mai ridicată.

Nu a fost posibilă estimarea ajutorului pentru procesare și la alte produse procesate din tomate, deoarece nu au existat date suficiente referitoare la producția acestora în funcție de gradul de concentrație (sucuri de tomate cu concentrații de: 4,5-5%; 5-7%; 7-8%; 8-12%; 10-12%. Pentru stabilirea cotelor la

aceste produse ar fi necesare date de producție anterioare (cât mai precise și pentru fiecare categorie de produs în parte) care să stea la baza negocierii cotelor.

Se poate sublinia încă o dată faptul că se impune și în acest caz revizuirea și îmbunătățirea evidențelor statistice.

În acest sector nu vor fi probleme deosebite legate de negocierile de aderare. Baza de calcul a cotelor pentru produsele procesate (tomate în special) va fi perioada de cinci ani anterioară aderării. Proiecția cotelor din acest studiu este destul de restrictivă pentru producătorii români, datorită bazei de calcul din perioada 1995-1999, când producțiile au fost extrem de mici. Valoarea cotelor ar putea fi mai mare dacă ar exista date statistice detaliate pentru toate produsele procesate.

O altă problemă pe care România ar putea să o aibă în vedere la negocieri ar fi legată de introducerea prunelor în lista de compensații pentru retrageri, datorită importanței pe care o au aceste fructe în România.

Mărirea perioadei de tranziție pentru formarea și consolidarea organizațiilor de producători la peste cinci ani ar putea fi un alt subiect de negociere.

10. TUTUNUL

10.1. Descrierea sectorului și politica pe produs

Tutunul a avut în 1999 o pondere de doar 0,15% în valoarea totală a producției agricole. În România există tradiție¹ și favorabilitate pedoclimatică pentru cultivarea tutunului în aproape toate zonele. Cu toate acestea, suprafețele cultivate sunt concentrate în Câmpia Bărăganului, Podișul Moldovei, Podișul Transilvaniei și Câmpia de Vest. Tipurile de tutun cultivat în România sunt: Oriental², Semiorientat³, Virginia⁴, Burley⁵ și tutunul de mare consum⁶.

Suprafețele cultivate cu tutun în România au scăzut cu 75% în perioada 1970-1990, fapt ce a determinat și scăderea producției cu 79% în aceeași perioadă de referință. În perioada 1990-1999, suprafața cultivată s-a stabilizat în jurul a 15 000 de hectare, cu fluctuații de la un an la altul, iar producția medie la hectar a fost de 1 200 kg/ha. În tabelul 10.1 sunt prezentate producțiile de tutun obținute în ultimii 4 ani.

Tabelul 10.1

Producția de tutun

(tone)

Producție	1996	1997	1998	1999
Oriental	1 572	1 383	1 117	1 200
Semiorientat	1 330	1 778	1 214	800
Virginia	605	7 904	5 260	4 200
Burley	1 572	1 976	1 153	1 500
Mare consum	7 013	6 718	3 080	6 000
TOTAL	12 092	19 759	11 824	13 700

Sursa: Ministerul Agriculturii și Alimentației.

În România, tutunul este cultivat de zeci de mii de producători individuali, numărul acestora fiind în creștere în ultimii ani, ajungând în 1999 la 46,1 mii. Producția obținută/producător a fost în 1999 în medie 300 de kg/producător. Producătorii, în general, nu sunt organizați în asociații decât în unele zone, fapt care le diminuează posibilitățile de negociere cu integratorii (SNTR) (tabelul 10.2).

¹ Cultivatorii români tradiționali au cunoștințele tehnice și îndemânarea necesară cultivării tutunului, cultură care necesită un volum mare de muncă manuală experimentată.

² Tipul Oriental are un conținut mic în nicotină și o aromă fină, de aceea este folosit în fabricarea țigaretelor de calitate superioară.

³ Tipul Semiorientat are un conținut mai mare de nicotină și o aromă mai puțin fină decât cel de tip Oriental, de aceea fiind folosit în fabricarea țigaretelor de calitate medie.

⁴ Tipul Virginia are un conținut mediu de nicotină și o aromă fină, fapt pentru care este folosit în fabricarea țigaretelor de calitate superioară.

⁵ Tipul Burley este folosit la țigările de foi.

⁶ Tipul de mare consum ("Banat" și "Bărăgan") este un tutun cu un conținut mare de nicotină, folosit pentru țigările fără filtru de calitate inferioară.

Tabelul 10.2**Numărul de producători de tutun**

Varietatea	1996	1997	1998	1999
Oriental	12 466	16 526	15 366	10 323
Semioriental	7 985	11 988	12 643	3 291
Virginia	15 260	18 463	20 714	12 744
Burley	6 438	9 631	10 946	8 322
Mare consum	9 746	14 707	12 412	11 485
TOTAL	51 895	71 315	72 081	46 165

Sursa: Ministerul Agriculturii și Alimentației.

Industrializarea tutunului se face în 8 fabrici de procesare brută, 6 fabrici de țigarete și o unitate de cercetare; toate aparțin Societății Naționale "Tutunul Românesc" (SNTR), care funcționează ca integrator. SNTR este o societate cu capital majoritar de stat, încă neprivatizată, deși au existat unele încercări.

SNTR încheie contracte individuale cu producătorii, conform cărora unitatea asigură semințe, pesticide, îngrășăminte, cu titlu gratuit. De asemenea, asigură contra cost producătorilor răsaduri și alte materiale necesare culturii, oferind avantajul că acestea pot fi plătite pe loc sau, după caz, aceste cheltuieli pot fi deduse din prețul tutunului în momentul livrării. Cu toate că există contracte ferme între producători și SNTR, acestea de cele mai multe ori nu sunt respectate de către părți.

Politica de integrare practică de SNTR a constat într-un sistem de prime de 25% din prețul de cumpărare al frunzelor de tutun, în condițiile minime în care, de pe o suprafață de 5 hectare de tutun Oriental, se obține o producție de 5 tone, de pe 10 hectare de tutun Semioriental se obține o producție de 13 tone și de pe o suprafață de 20 de hectare de tutun de mare consum se obțin 35 de tone.

Importul de tutun și produse din tutun a fost în creștere în ultimii ani. Valoarea importurilor a fost în 1999 de 19,2 milioane USD. Principalii parteneri comerciali au fost țările membre UE: Grecia 55%, Italia 14,2% și Spania 5,5%, urmate de Republica Moldova cu 16% și Turcia cu 10%.

După 1990 nu a existat practic nici o politică specifică acestui produs, cu excepția politicii de integrare aplicate de SNTR.

10.2. Regimul tutunului în UE

Regimul tutunului este reglementat prin Reglementarea Consiliului nr. 2075/92. Politica în acest sector a suferit modificări în 1992 și 1998. Modificările au vizat înlocuirea regimului de intervenție și a celui de restituții la export cu sistemul de cote de producție și de prime. În același timp, este reglementat un regim foarte strict de monitorizare în sector și aplicarea de penalități în vederea sancționării nerespectării reglementărilor.

Reforma din 1998 a avut ca scop continuarea sprijinirii producției de tutun, rezolvarea problemelor de mediu și creșterea calității tutunului. Pentru aceasta, s-a menținut sistemul cotelor și s-a introdus acordarea primei producătorilor în sistem modular, pentru cantitatea, calitatea și varietatea tutunului livrat de producători.

Principalele mecanisme ale politicii tutunului brut în UE constau într-un sistem de prime, în măsuri de orientare a producției și regimul schimburilor comerciale cu țările terțe.

10.2.1. Sistemul de prime

Sistemul de prime are ca scop să încurajeze fermierii să cultive varietăți de tutun de calitate superioară și să livreze tutunul pe cele trei trepte de calitate. Primele se acordă în sistem modular și fracționat pe grupe de varietăți. Cu titlu orientativ, în tabelul 10.3 sunt prezentate valorile primelor acordate pentru tutun pe calitate.

Tabelul 10.3

Valoarea primelor acordate pentru tutun în perioada 1999-2001

(euro/100 kg)

I Uscat în curent	II Uscat în lumină	III Uscat în întuneric	IV Uscat în întuneric	V Uscat la soare	VI Basmas	VII Katerini	VIII Kaba Koulak
2 980	2 384	2 384	2 622	2 384	4 196	3 504	2 503

Sursa: Reglementarea Comisiei nr. 2848/98.

Prima este formată din trei componente:

- *partea variabilă* – care este acordată numai producătorilor care aparțin unui grup de producători. Această parte a primei este calculată în corelație cu prețul de cumpărare al tutunului în funcție de calitatea balotului. Distribuția acestei părți de primă se face în concordanță cu prețul de vânzare și nu este egal distribuită tuturor membrilor grupului. Ea poate fi cuprinsă între 30 și 45% în totalul primei;
- *partea fixă* – este acordată tuturor producătorilor, indiferent de apartenența acestora la grupurile de producători. Valoarea părții fixe este egală cu diferența dintre valoarea primei și partea variabilă, ajutorul specific și partea reținută pentru constituirea și alimentarea fondului tutunului;
- *ajutorul specific* se acordă grupurilor de producători pentru buna desfășurare a activităților acestora.

Politica în sectorul tutunului prevede posibilitatea acordării avansurilor la primă. Acest avans este condiționat de prezența unei garanții în valoare egală cu valoarea avansului plus 15% din acesta. Avansul nu poate fi mai mare decât partea fixă a primei.

10.2.2. Cotele de producție

În scopul ajustării ofertei la cererea existentă pe piață, Consiliul stabilește un prag de garanție pentru producerea tutunului brut, stabilit pentru fiecare varietate de tutun cultivată în parte, care este distribuit fiecărui stat producător.

Statul membru distribuie cota națională producătorilor ei, stabilind astfel cote individuale de producție fiecărui fermier. Cota de producție este exprimată în kilograme și reprezintă cantitatea pe care un producător o poate cultiva și vinde unui procesator într-un an agricol. Cantitatea stabilită prin cotă este proporțională cu producțiile medii realizate în anii precedenți.

Pentru cei care vor să părăsească sectorul, este implementat un *program de răscumpărare a cotelor* de stat, iar valoarea răscumpărării este egală cu cea a primei și este plătită după plata primelor pentru recoltele anilor 1999, 2000 și 2001.

10.2.3. Fondul tutunului

Acest fond se constituie cu scopul finanțării activităților pentru îmbunătățirea cunoștințelor populației cu privire la impactul fumatului asupra sănătății umane, cercetarea dezvoltării folosințelor alternative ale tutunului și protecția mediului.

Fondul este alimentat prin reținerea unei sume de până la 2% din valoarea primei cuvenite producătorilor în momentul plății primei producătorului.

10.3. Metode de analiză, rezultate și unele concluzii

10.3.1. Politica sectorului în 1999, fără PAC

Se presupune că producția de tutun (P_{Ro}) va rămâne la nivelul anului 1999, respectiv la 13,7 mii tone. Tutunul de calitate superioară (Oriental, Semioriental și Virginia) va reprezenta 45% din totalul cantității produse, respectiv 6,2 mii tone.

Numărul de producători va rămâne la peste 46 mii, dar se presupune că numărul formelor organizatorice (organizațiilor) va crește. Numărul de producători de tutun de calitate superioară va fi de peste 26 de mii, iar producția/producător în cazul acestui tip de tutun va fi de 235 de kg.

Valoarea producției totale de tutun va fi de 11 milioane de euro. Deoarece nu există date statistice referitoare la prețul tutunului de calitate superioară în România, valoarea acestuia s-a estimat utilizând prețul mediu al tutunului (P_{Ro}) din balanțele la producător, respectiv 803 euro/tonă.

Valoarea tutunului de calitate superioară va fi de 5 milioane de euro (tabelul 10.4). În România, uscarea tutunului Oriental, Semioriental și Virginia se face la soare. Din acest motiv, se presupune că tutunul Oriental, Semioriental și Virginia va avea aceeași calitate cu tutunul uscat la soare produs în UE.

Tabelul 10.4**Producția, valoarea producției și numărul de producători de tutun în 1999**

	Producția în 1999 (tone) P_{Ro}	Număr de pro- ducători 1999 N_{Ro}	Preț mediu 1999 (euro/tonă) P_{Ro}	Valoarea producției în 1999 (milioane euro) VP_{Ro}
Oriental	1 200	10 323	...	0,9
Semioriental	800	3 291	...	0,6
Virginia	4 200	12 744	...	3,4
Burley	1 500	8 322	...	1,2
Mare consum	6 000	11 485	...	4,8
TOTAL	13 700	46 165	803	11

Sursa: Calcule proprii.

10.3.2. Politica sectorului după adoptarea PAC

Adoptarea organizării pieței comune în sectorul tutunului va avea un efect pozitiv la producător, reflectat prin valoarea potențială a primelor care se vor acorda producțiilor eligibile. Se presupune că după aderare producția eligibilă pentru acordarea de prime în valoare completă (atât partea variabilă, cât și partea fixă) va fi de 6 200 de tone.

Valoarea primelor potențiale complete (câștigul producătorilor de tutun de calitate superioară care fac parte din organizațiile de producători) ar putea fi de 0,15 milioane de euro, mai puțin taxele destinate constituirii fondului tutunului VL_{EU} (tabelul 10.5).

Efectul adoptării PAC în acest sector ar putea fi mai mare dacă se ia în considerare valoarea ajutorului care s-ar putea acorda pentru înființarea acestor organizații. Nu s-au estimat valorile potențiale ale acestui ajutor, deoarece este extrem de dificil să se prevadă câte organizații de producători vor exista și cu câți membri fiecare. Se presupune însă că cei 26 de mii de producători de tutun de calitate superioară vor aparține unor astfel de forme organizatorice și, ca atare, vor beneficia de prime/tona de produs mai mari cu 45% decât producătorii individuali.

Adoptarea PAC va avea un efect pozitiv și asupra producătorilor individuali, datorită primelor de bază care se vor acorda. Valoarea acestor prime s-ar putea ridica în acest caz la 0,11 milioane de euro, mai puțin 2% - valoarea taxelor destinate constituirii fondului tutunului (tabelul 10.5).

În concluzie, se poate spune că adoptarea PAC în acest sector ar avea efecte pozitive asupra tuturor producătorilor români. Acestea s-ar datora în primul rând primelor de producție, a căror valoare totală s-ar cifra la 0,17 milioane de euro (valoarea totală a primelor minus valoarea taxelor pentru constituirea fondului tutunului) (tabelul 10.5).

Adoptarea PAC în sectorul tutunului va implica, de asemenea, impunerea unor cote de producție producătorilor români. Acestea se vor stabili pe baza producțiilor anterioare anului aderării. Proiecția cotelor pentru fiecare varietate de tutun în parte care s-ar putea alocă producătorilor români este prezentată în tabelul 10.6. Aceste valori s-au estimat pe baza mediilor producțiilor din ultimii patru ani, respectiv perioada 1996-1999.

Tabelul 10.5**Efectele adoptării PAC (valoarea primelor) asupra producătorilor**

	Producția (tone) P_{EU}	Valoarea pro- ducției în 1999 (mil. euro) VP_{RO}	Valoarea prime- lor după aderare ¹⁾ și ²⁾ (mil. euro) VP_{EU}	Valoarea taxelor destinate fondului tutunului ³⁾ (mil. euro) VL_{EU}
Oriental	1 200	0,9	0,03	
Semioriental	800	0,6	0,02	
Virginia	4 200	3,4	0,10	
Total tutun de ca- litate superioară	6 200	5,9	0,15 ¹⁾	
Burley	1 500	1,2	0,02 ²⁾	
Mare consum	6 000	4,8	0,09 ²⁾	
TOTAL	13 700		0,21	0,042

¹⁾ Suma totală a primei pentru tutunul uscat la soare în UE este de 23,84 euro.

²⁾ Suma fixă a primei care se poate acorda tuturor producătorilor, indiferent de apartenența lor la forme organizatorice, se presupune a fi 65% din valoarea primei totale, respectiv 15,5 euro/tonă.

³⁾ 2% din valoarea primei.

Sursa: Calcule proprii.

Dacă numărul de producători va rămâne la același nivel din anul 1999, respectiv 46 165, atunci cota medie/producător va fi de 310 kg de tutun.

Negocierile pentru aderare nu vor ridica probleme deosebite acestui sector, doar poate cele legate de stabilirea cotelor de producție, mai precis de alegerea perioadei de referință pentru stabilirea acestora.

Tabelul 10.6**Proiecția cotelor de producție pentru tutun în România**

Producție	Cota (media 1996-1999) - tone
Oriental	1 318
Semioriental	1 281
Virginia	4 492
Burley	1 550
Mare consum	5 703
TOTAL	14 344

Sursa: Calcule proprii.

Având în vedere evoluția acestui sector din ultimii zece ani, în care producția totală de tutun s-a stabilizat în jurul cifrei de 15 mii de hectare, se poate afirma că aceste cote sunt ușor sub potențialul de producție al României. Probabil că la negocieri România ar putea să încerce să negocieze obținerea primei totale în primii ani de tranziție și pentru producătorii individuali care nu sunt cuprinși într-o formă de organizare, dar cultivă tutun eligibil din punct de vedere calitativ pentru acordarea acestor prime.

11. CONCLUZII

Rezultatele studiului relevă potențialele efecte economice pe care le poate genera adoptarea politicii agricole comunitare a UE, în special a organizațiilor pieței comune, la principalele produse agricole din România. Desigur, este posibil ca PAC să fie reformată în continuare înainte de aderarea României la UE (anul 2007), însă în studiu nu s-au luat în considerare viitoarele schimbări și nici nu s-au făcut previziuni pentru stadiul dezvoltării economice a României până la acea dată.

Studiul a fost elaborat pe fiecare produs, pe baza celor mai recente prevederi ale PAC, în ipoteza că regimurile UE s-ar aplica în România la actualul stadiu de dezvoltare economică. Aceste efecte economice - efecte de piață și efectele plăților directe - s-au analizat având în vedere costurile și beneficiile pentru fiecare din următoarele trei categorii: producători, consumatori și contribuabili. S-au estimat efectele de piață care apar ca urmare a modificării prețurilor la produse și a altor condiții de piață, cum ar fi cotele de producție. Efectele plăților directe s-au estimat pentru cazurile în care producătorii pot beneficia de acordarea plăților directe instituite de reformele MacSharry și *Agenda 2000* ale PAC.

Principalele rezultate sunt subliniate în cele ce urmează:

- Implementarea sistemului de intervenție al PAC în România, la nivelul anului 1999, este posibil să determine o creștere a prețului cerealelor, în medie, cu 10%, mai puțin la grâu. Deși la oleaginoase, în pentru fibre și cânepă nu se aplică prețuri de intervenție, prețul UE pentru aceste produse este în general peste nivelul prețului de pe piața României.¹ Pentru culturile arabile în general, se estimează că producătorii vor putea înregistra un beneficiu de piață de 264,3 milioane euro, în timp ce consumatorii acestor produse vor putea pierde 247,5 milioane euro.
- Prin implementarea sistemului UE de plăți directe pe hectar la culturile arabile, beneficiile producătorilor români depind în mod esențial de suprafața eligibilă pentru aceste plăți și de recoltele istorice utilizate pentru calcularea plății pe hectar. Utilizând diferite ipoteze, valoarea totală a plăților directe către producătorii români a fost estimată între 1,3 și 2,1 miliarde euro. Valoarea potențială a plăților directe pe hectar pentru cereale, oleaginoase, în și cânepă a fost estimată între 190 euro/hectar/an și 300 euro/hectar/an, în funcție de opțiunile utilizate pentru calcularea acestor plăți.

¹ *Comisia Națională pentru Statistică nu prezintă un preț pentru culturile proteice furajere (fasole și mazăre) care să poată fi comparat cu prețurile UE pentru aceste produse. În acest studiu a fost estimat un preț al produselor românești relativ ridicat, deoarece s-au utilizat prețurile pentru produse de consum uman și deci este posibil ca beneficiul total rezultat pentru producătorii de culturi arabile să fie subestimat și, în același timp, costul total pentru consumatorii acestor produse să fie supraestimat. Totuși, efectele estimărilor sunt neglijabile în rezultatul general, deoarece pierderile estimate ale producătorilor din scăderile de preț ale culturilor proteice au fost de numai 7% din beneficiul total al producătorilor de culturi arabile.*

- Cu o creștere potențială de preț pentru cota A de 60-70% pentru zahărul alb și sfecla de zahăr, aplicarea regimului actual de sprijin ar putea aduce pentru producătorii din România beneficii substanțiale. Aceste beneficii vor depinde însă de cota alocată României și de abilitatea fermierilor și procesatorilor de zahăr de a utiliza cotele alocate. În situația în care cota alocată României ar fi similară mediei producției din perioada 1985-1990 (450 mii tone) și producția internă s-ar extinde pentru a utiliza cota alocată, beneficiile pentru producătorii români ar putea ajunge până la 200 milioane euro. În situația în care alocarea cotelor s-ar face pe baza producției înregistrate între 1995-1999 (300 mii tone) și cotele ar fi utilizate complet, beneficiile s-ar ridica la 110 milioane euro pe an. Dacă producția de zahăr și sfeclă de zahăr nu ar putea răspunde stimulului de preț, beneficiile la producător ar fi limitate la 80 milioane euro, indiferent de cotă. Prin plata prețului crescut al zahărului, se estimează o pierdere la consumatori de aproximativ 40 milioane euro.
- Prin implementarea regimului actual al PAC, beneficiile potențiale ale producătorilor români ar depinde, de asemenea, de cotele de lapte alocate României. În situația în care cotele s-ar baza pe producția și piața din 1998, România ar beneficia de o cotă totală de aproximativ 3,3 miliarde de litri, împărțiți între vânzări directe și cota de en gros. Datorită sprijinului de preț din UE, aceasta ar aduce producătorilor români un beneficiu de aproximativ 250 milioane euro. În afara acestui efect de piață depinzând de negocieri, producătorii români pot beneficia, de asemenea, și de plăți directe pe tonă stabilite pe cota de lapte. Aceste plăți directe (inclusiv plăți adiționale din suma globală alocată României) pot ajunge la 800 milioane euro pentru producătorii români de lapte. Prețul crescut la lapte va rezulta însă într-o pierdere pentru consumatori între 100 și 400 milioane euro, în funcție de modul în care este apreciat consumul de lapte la fermă.
- Producătorii români de carne de vită ar putea beneficia de cel puțin 39 milioane euro, prin compararea prețului de intervenție în UE pentru carnea de vită cu 17% mai ridicat decât prețul cărnii în România (ajustat calitativ). La acest beneficiu s-ar putea adăuga și beneficiul generat prin aplicarea schemei de ajutor pentru depozitare privată pentru carnea de vită, care ar face ca sprijinul efectiv de preț să fie mai ridicat decât prețul de intervenție și producătorii români ar beneficia de un câștig mai mare. Ca rezultat al creșterii prețurilor, se estimează că pierderile la nivelul consumatorilor se ridică la aproximativ 37 milioane euro.
- Implementarea sistemului de plăți directe pentru crescătorii de bovine poate genera un beneficiu estimat pentru aceștia, datorită primei speciale, între 4 și 5 milioane euro. Acest rezultat nu este impresionant, însă poate fi datorat lipsei de date statistice privind numărul de bovine pe categorii de vârstă din România. În schimb, considerând numărul de aproximativ 1,2 milioane bovine sacrificate anual în România și sistemul recent introdus în UE de acordare de prime de sacrificare pentru bovine (viței și bovine adulte), producătorii români ar beneficia de aproape 100 mil. euro pe an.

- Orice estimare a beneficiilor crescătorilor de bovine datorată primei pentru vaci care alăptează este speculativă, deoarece în România există foarte puțini producători care s-ar califica pentru acest tip de sprijin. În situația în care acest tip de activitate s-ar extinde totuși, trebuie menționat că valoarea beneficiilor poate ajunge până la 40 milioane de euro pe an pentru producătorii români. De asemenea, ținând cont de actuala structură de producție, este dificilă în acest moment estimarea dimensiunii oricărei sume ce ar putea fi alocată României pentru plăți adiționale pentru crescătorii români de bovine. În limitele sumelor alocate statelor membre, aceste plăți adiționale s-ar putea ridica la 10-18 milioane euro. În plus, la aceste sume s-ar adăuga plata de desezonalitate pentru crescătorii de bovine, având în vedere numărul ridicat de animale sacrificate toamna, și o primă de extensificare pentru încurajarea densităților scăzute de animale la hectar. Pentru estimarea valorii acestor plăți în România, ar fi necesare statistici lunare de sacrificare și date individuale de fermă obținute din recensăminte. În prezent, aceste date nu sunt disponibile.
- Pe baza datelor pe 1999 și a mediei pe 1997-1999, s-a estimat că adoptarea PAC ar însemna, pentru produse calitativ echivalente, o reducere de aproximativ 20% la prețul cărnii de porc în România. Aceasta ar putea conduce la pierderi pentru producătorii români între 100 și 250 milioane euro pe an, în timp ce consumatorii ar beneficia de aceleași sume și deci efectul net pe piață ar fi neglijabil.
- Pe baza comparării prețurilor din 1999, aderarea la UE ar însemna o creștere de 70% pentru prețurile cărnii de oaie. O asemenea creștere de preț ar aduce producătorilor beneficii de aproximativ 85 milioane euro, în timp ce pentru consumatori ar însemna pierderi de aproximativ 84,5 milioane euro. În afară de beneficiile aduse de creșterea prețurilor, producătorii pot beneficia și de plăți directe în valoare de 114 până la 142 milioane euro.
- Sprijinul pentru producătorii de carne de pasăre și ouă este materializat prin tarife de import și restituții la export. În ciuda acestui fapt și a pieței unice în UE, prețurile variază în diferitele state membre. Se estimează că prețul la carne de pui va crește după aderare și aceasta ar aduce un beneficiu estimat între 98,7 și 15,1 milioane euro. Creșterea prețurilor ouălor pe piața României este incertă, dat fiind faptul că în 1999 prețurile interne au fost asemănătoare cu prețurile statelor membre. Deci, pentru producătorii de ouă, aderarea ar putea însemna o pierdere de până la 22 milioane euro sau un beneficiu de până la 107 milioane euro. O dată cu aceste creșteri sau descreșteri de preț, este evident că, la rândul lor, consumatorii vor beneficia de câștiguri sau vor suporta costurile respective.
- Nu se prevăd efecte directe semnificative ale prețurilor la vin după aderare. Producătorii români pot obține prețuri mai mari numai prin îmbunătățirea calității și prin lărgirea pieței. Efectul potențial la producători poate fi un beneficiu de 628 mii euro, prin creșterea posibilității de export generate de aderarea la piața comună, care va presupune eliminarea tarifelor aplicate

de UE la produsele românești. Producătorii mai pot adăuga un beneficiu potențial de 44,88 mil. euro, ca efect al retragerii surplusului de vin de pe piață prin aplicarea schemei de distilare. De asemenea, prin eliminarea preferințelor la import, se poate estima un impact pozitiv la consumatori, de 60 mii euro, prin scăderea cu 18,75% a prețurilor de import la vin.

Regimul PAC la vin prevede o politică complexă, implementată printr-o serie de măsuri de ajustare a potențialului productiv la cerințele pieței și practici oenologice. Aceste efecte nu s-au putut evalua în acest moment, având în vedere că implementarea unor măsuri necesită crearea unor planuri speciale, care vor fi finanțate din fonduri structurale. În ipotezele prevăzute în metoda de analiză, s-a estimat o valoare a primei de abandonare a plantărilor la aproximativ 440 mil. euro.

- În sectorul legume și fructe nu vor fi probleme deosebite legate de negocierile de aderare. În ipotezele asumate, valoarea cantităților de legume și fructe retrase de pe piață ar putea fi considerată ca fiind un beneficiu la consumatori. Dacă aceste cantități se estimează la prețul pieței (în analiză, 1999), atunci se poate afirma că beneficiul potențial la consumatori se poate ridica la 32 mil. de euro. Acesta ar putea reprezenta o potențială pierdere pentru producători, dar, dacă se are în vedere valoarea compensațiilor potențiale (7,5 mil. de euro), această pierdere se poate diminua până la 24,5 mil. euro.
- Adoptarea PAC poate avea efecte pozitive asupra tuturor producătorilor români de tutun. Acestea s-ar datora în primul rând primelor de producție, a căror valoare totală s-ar cifra la 0,17 mil. de euro. Se va impune stabilirea unor cote de producție producătorilor români; pentru numărul de producători la nivelul anului 1999, cota medie pe producător este de 310 kg de tutun.
- Efectele aderării vor genera transferuri bugetare postaderare atât privind contribuția națională la bugetul UE, cât și cheltuieli FEOGA (pentru plăți directe sau susținerea pieței) și cheltuieli bugetare (ajutoare de stat limitate, scheme cofinanțate). În ce privește efectele bugetare ale adoptării PAC, contribuția națională la bugetul UE va depinde de ponderea României în PIB-ul UE, iar bugetul național va putea beneficia de o reducere a cheltuielilor bugetare pentru agricultură, prin renunțarea la unele măsuri interne de susținere aplicate în prezent, în timp ce aderarea la piața comună va genera pierderea veniturilor tarifare naționale.

Deși există anumite incertitudini pentru perioada de preaderare, legate atât de piață (fluctuațiile prețurilor mondiale, schimbările politice, cursul de schimb valutar), cât și privind eligibilitatea fermierilor români pentru plățile directe, analiza poate fi utilă pentru evaluarea implicațiilor economice ale acordurilor ce pot rezulta în urma negocierilor pentru aderare.

Partea a II-a

- **Proiectarea și evaluarea costurilor sistemelor integrate de administrare a politicilor PAC (IACS)**

12. MONITORIZAREA SUSȚINERII FERMIERILOR

Sistemul integrat de administrare și control (IACS) reprezintă un element de maximă importanță în aplicarea PAC. Toate schemele de ajutor ale fermierilor sunt monitorizate prin IACS. Particularitățile de aplicare ale schemelor de ajutor pentru diversele produse agricole sunt tratate individual în cadrul sistemului.

Pe lângă funcția de monitorizare a schemelor de ajutor, IACS reprezintă și o sursă de date statistice, care permite proiectanților de politici agrare ameliorarea diverselor politici pe produs și optimizarea acestora la nivelul Uniunii.

Perfecționarea permanentă a IACS permite, pe lângă o aplicare riguroasă a PAC, și o reducere drastică a birocrăției, în paralel cu eliminarea factorului subiectiv din acțiunile de control al modului în care este aplicată politica de produs.

Reforma PAC adoptată în iunie 1992 reprezintă o schimbare radicală, bazată pe înlocuirea sistemului de subvenționare a prețurilor cu cel al plăților compensatorii directe către fermieri.

Ajutorul către fermieri este acordat în funcție de suprafața cultivată și numărul de animale deținute de fermieri. Consecință a acestor schimbări, monitorizarea declarațiilor făcute de fermieri și a modului de ducere la îndeplinire a acestora devine absolut necesară pentru constituirea unui mediu concurențial corect.

Metodele de administrare și monitorizare trebuie adaptate la două aspecte majore:

- dorința fermierilor de a obține posibile avantaje din sistemul de plăți directe;
- administrarea unui număr considerabil de cereri de subvenție într-un interval redus de timp, cu un grad înalt de confidențialitate.

Termenul limită pentru introducerea sistemului în țările membre a fost stabilit la 1 ianuarie 1996. Pentru țările membre acceptate în Comunitate în 1995, termenul a fost stabilit după o perioadă de tranziție de 1 an, până la 1 ianuarie 1997.

Deoarece o parte din statele membre nu au finalizat implementarea sistemului până la 1 ianuarie 1996, le-a fost prelungită perioada de implementare cu un an.

Conform articolului 10 din Reglementarea nr. 3508/92, Comunitatea suportă o parte a cheltuielilor de implementare pentru IACS privind:

- personalul temporar;
- cheltuielile cu sistemele informatice;
- echipament.

Inițial, perioada pentru acest sprijin a fost stabilită la trei ani din 1992 și extinsă ulterior până la sfârșitul anului 1995.

Baza legală a sistemului de administrare și control a fost stabilită prin Reglementarea nr. 3508/92, care prezintă cadrul general pentru construcția și implementarea unui sistem integrat.

La articolul 2 sunt amintite principalele componente ale sistemului:

1. o bază de date computerizată;
2. un sistem de identificare a parcelelor;
3. un sistem de identificare a animalelor (formulare);
4. un sistem integrat de control.

Sintetic, structurile de date utilizate se regăsesc în figura 12.1:

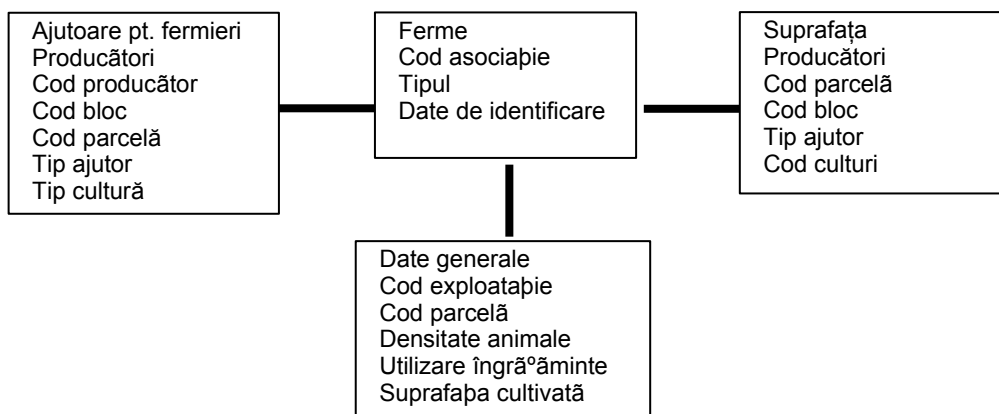

Figura 12.1. Structuri de date utilizate de IACS

Articolul 4 al amintitei reglementări prevede constituirea unui sistem de identificare alfanumerică a parcelelor, bazat pe:

- hărți cadastrale, documente sau alte referințe cartografice;
- fotografii aeriene;
- imagini satelitare.

12.1. Sistemul de identificare a parcelelor

Sistemele de identificare proiectate se bazează fie pe înregistrări cadastrale, fie pe hărți topografice. Sistemele de identificare a parcelelor se împart în trei grupe:

- **sisteme bazate pe cadastru** - în țări cum ar fi Italia, cu un cadastru bine organizat din rațiuni istorice, s-a realizat o legătură între posesorul parcelei și utilizatorul ei. Există o bună corespondență între parcelele agricole și cele cadastrale. Acest atribut nu este unul universal, aproximativ 80% din parcelele agricole pot fi definite în termeni cadastrali. O importantă trăsătură a sistemelor bazate pe cadastru este aceea a statutului oficial în ceea ce privește identitatea, poziția, mărimea etc. Sistemul de identificare a parcelelor ar face parte din managementul cadastrului;
- **sisteme bazate pe parcele** - se bazează pe delimitarea parcelelor pe documente cartografice. Acest sistem este implementabil în țări în care hărțile sau fotografiile aeriene permit identificarea parcelelor pe baza delimitării acestora. În Anglia, parcelele agricole au un cod unic de identificare, "Ordonance Survey".
Parcelele topografice nu corespund cu cele agricole, caz în care subparcelele sunt identificate prin aplicarea unui sufix codului de identificare.
Sistemele din această categorie implică un mare volum de muncă pentru gestionarea modificărilor anuale ale parcelelor agricole. Acest tip de sistem se apropie cel mai mult de spiritul reglementării UE;
- **sisteme bazate pe blocuri** - acest tip de sistem nu se bazează pe înregistrarea conturului parcelei agricole. Sistemul bazat pe blocuri se aplică în situația în care nu este posibilă delimitarea geometrică a parcelelor relativ la un sistem de referință cartografică, cum ar fi în Portugalia, unde mărimea parcelelor este foarte mică. Trebuie luat în considerare faptul că mai mult de 20% din parcele își schimbă limitele. Sistemul implică existența unor elemente topografice (semipermanente) identificabile pe hărți sau orthofotografii. Acestea sunt utilizate pentru a defini suprafața prin caracteristici cât mai omogene, principala fiind cea de eligibilitate. Ideal ar fi ca toate parcelele unui bloc să fie declarate anual. Controlul se bazează pe următoarele principii:
 - dacă suma suprafețelor declarate din cadrul blocului coincide cu valoarea oficială a suprafeței blocului, atunci toate declarațiile sunt considerate corecte;
 - dacă suma suprafețelor declarate din cadrul blocului este mai mare, atunci cei care dețin acele parcele sunt obligați să rezolve situația apărută;
 - dacă suma este mai mică decât suprafața blocului, atunci declarațiile pot fi corecte, dar nesigure din punctul de vedere al controlului. Se impune o revizuire a familiei elementelor de separare a suprafețelor.În acest context, considerăm ca potrivite următoarele mențiuni:
 - definirea și managementul blocurilor;
 - identificarea blocurilor se face sub controlul MAA.

O parcelă agricolă va fi unic identificată prin identificatorul (codul) de bloc,

utilizatorul, suprafața utilizată împreună cu anul în care se cere sprijin financiar, grad limitat de control la nivel de parcelă - figura 12.2.

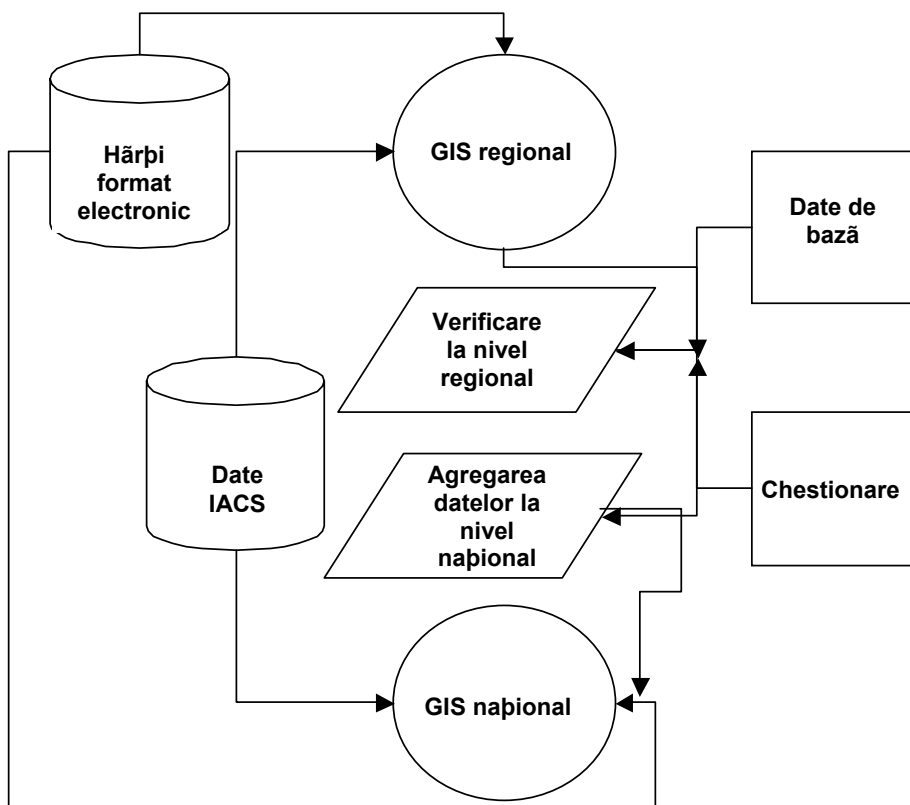

Figura 12.2. Baza de date IACS

12.2. Identificarea electronică a animalelor

Identificarea electronică a animalelor este o activitate care contribuie în mod decisiv la urmărirea mișcării animalelor în UE, facilitând atât verificarea corectitudinii plăților directe, cât și urmărirea stării sanitar-veterinare a animalelor.

O bază de date similară celei pe care se bazează CTS-ul (Cattle Tracing System), cuprinzând informații complete la nivel național asupra tuturor bovinelor, poate furniza celor interesați informații detaliate asupra animalelor de la nivelul fermei și a cererilor pentru plăți directe, împreună cu informații despre animalele eligibile pentru schemele individuale.

Sistemul permite introducerea “pașaportului” pentru mișcarea animalului în cadrul UE.

Un sistem de acest tip funcționează în Olanda, unde abatoarele sunt cuprinse în sistemul de culegere de informații legate de mișcarea efectivelor.

Identificarea electronică prezintă avantaje incontestabile în urmărirea mișcării animalelor. Mai concret, sistemul de înregistrare computerizată trebuie să monitorizeze nașterea, moartea, mutarea în/și din fermă a animalelor. În concordanță cu Reglementarea nr. 29/1998 privind identificarea bovinelor, care prevede ca înregistrările în cadrul fermei să fie ținute 10 ani, iar în celelalte cazuri (piețe, etc.) 3 ani, prezentăm câteva restricții privind înregistrarea animalelor¹:

- 36 de ore pentru mutarea animalului din/sau în fermă;
- 7 zile pentru nașterea animalului (cu controlul originii);
- 30 de zile pentru nașterea animalului (fără controlul originii);
- 7 zile pentru moartea animalului;
- 36 de ore pentru înlocuirea codului de identificare.

Pentru animalele sub 12 săptămâni care sunt mutate prin intermediul pieței, în termen de 36 de ore se înregistrează următoarea structură de date:

- numele și adresa vânzătorului;
- numele și adresa cumpărătorului;
- numărul de identificare al animalului;
- data vânzării;
- dacă animalul a fost mutat în cadrul pieței pe parcursul a 28 de zile, adresa pieței și data când vițelul a fost adus aici.

Penalitățile pentru nerespectarea regulilor prevăzute în Reglementarea nr. 29/1998 sunt prevăzute în Reglementarea nr. 34/1998.

În țările membre există organizații care activează la nivel național (în Anglia, British Cattle Movements este un serviciu public care se ocupă cu managementul mișcării animalelor), având ca scop managementul mișcării efectivelor, mai concret:

- actualizarea unui registru al nașterii, morții și importului de animale;
- eliberarea “pașapoartelor”;
- procesează electronic informațiile venite de la fermieri (*movement card*). CTS-ul britanic procesează 20 milioane de mișcări pe an, operează o linie dedicată HELPLINE, șapte zile de la 7 la 19.00;
- gestionează un sistem de recuperare a cheltuielilor de exploatare a sistemului din partea procesatorilor industriali de carne;

¹ Sursa - British Cattle Movement Service.

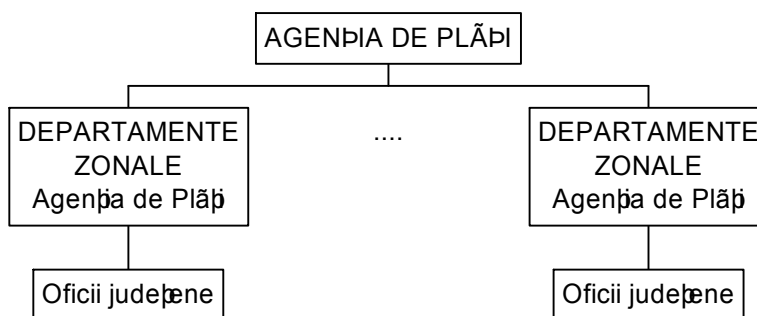
- gestionează codurile de bare ale CTS-ului.

Trebuie menționat faptul că costurile de înființare și funcționare a organizației sunt furnizate de buget, urmând a fi recuperate de la procesatorii industriali.

Prin introducerea unor asemenea sisteme se poate optimiza administrarea schemelor de plăți directe pentru bovine și o reducere considerabilă a birocrăției.

12.3. Relația IACS-Agenția de Plăți

Se propune în consecință ca IACS-ul să fie administrat în România de către Agenția de Plăți, prin departamentul de control al acesteia. Agenția va avea o legătură constantă cu Ministerul Agriculturii și Alimentației, cu un corp de control constituit din inspectori care vor face anchete pe teren și cu o companie privată/independentă de teledetecție satelitară care va efectua verificări pe bază de imagini de la sateliții SPOT sau IKONOS. Agenția va avea în subordine centre regionale IACS, iar în fiecare județ vor exista circa trei centre locale.

Fermierul va primi copii după blocurile fizice în care deține parcele agricole și va înscrie în formulare detalii despre suprafețele deținute și despre culturi. După controlul administrativ și introducerea datelor în calculator la nivelul fiecărui centru local, informațiile digitale și formularele propriu-zise vor fi trimise la centrul regional, care face o primă centralizare la nivel de regiune și va selecta aleator 10% din solicitări în vederea verificării acestora pe bază de imagini satelitare (care permit atât determinarea suprafețelor, cât și a culturilor). 10% din solicitări vor fi verificate și pe teren de către un corp de inspectori. După verificarea la nivel regional, centrul va trimite informațiile digitale la Agenția de Plăți (care va face un control final) și solicitarea de plată însumând plățile directe la culturi arabile la nivel de regiune.

Aproximativ la fel va funcționa și sistemul pentru animale. În primul rând, identificarea animalelor va fi realizată de către Agenția Națională Sanitar-Veterinară, cu care Agenția de Plăți va trebui să aibă o relație de colaborare directă (baza de date de la ANSV trebuie pusă la dispoziția Agenției de Plăți). În prezent, se desfășoară proiecte pilot pentru înregistrarea animalelor conform cerințelor europene.

Fermierul va completa formularele cu informații specifice, inclusiv cu codul primit de fiecare animal, va trimite formularele la centrele locale, unde vor fi

înregistrate și introduse într-un sistem digital; centrele regionale vor recepționa bazele de date locale și formularele și vor solicita controlul fizic la un număr limitat (aleator) de ferme de către inspectori. În urma controlului la nivel regional, centrul va solicita agenției suma aferentă regiunii respective. Agenția, la rândul ei, va face un control final al bazelor de date și poate solicita un control fizic suplimentar. Plățile sunt făcute la nivel regional.

12.4. Arhitectura IT pentru administrare și control

Centrul de calcul al Ministerului Agriculturii și Alimentației, care va fi însărcinat cu activitățile IACS, va opera cu una dintre cele mai mari rețele WAN din România, care va uni biroul central și cele 41 de birouri județene, fiecare centralizând date din alte trei birouri comunale/județ. În total, această rețea va subordona în jur de 50 LAN (Local Area Network).

Pentru a nu părea deplasată propunerea noastră, luăm exemplul Irlandei, care, pentru un număr de 656 000 de cereri pentru schemele de sprijin bazate pe plăți directe, în valoare de peste 750 mil. lire sterline, utilizează 60 de rețele LAN într-o rețea WAN.

Arhitectura IT se bazează pe un mainframe în centru, la care se adaugă 41 de servere județene (posibil mașini RISC), sisteme care vor gestiona activitățile de calcul a peste 600 de PC-uri. Arhitectura a fost minimal gândită. Întorcându-ne la experiența Irlandei, rețelele totalizează 2 400 de PC-uri.

Se va utiliza pentru dezvoltarea aplicațiilor un RDBMS. Alegerea RDBMS se va face în așa fel încât acesta să furnizeze facilități de GFIS (Geografic Facility Information System). Avantajul utilizării acestei soluții integrate este acela ca, pe lângă performanțele tehnice deosebite pe care le etalează sistemul de gestiune a bazelor de date, să faciliteze servicii GIS. La nivel județean, putem opta pentru platforme Windows 2000 Advanced Server sau pentru variante UNIX pe mașini RISC. Platformele de la nivelurile inferioare vor fi Windows 2000 Professional.

Soluția IT a fost proiectată pentru un volum estimat de peste 1 milion de cereri, cu o medie de participare la trei scheme de ajutor.

Principalele aplicații care se vor opera vor fi următoarele:

- **sistemul de gestiune a schemelor de sprijin al fermierilor prin plăți directe** - sistem de complexitate deosebită, care va implementa tehnologiile GIS. Proiectarea și implementarea sa va necesita cel puțin 5 ani, în condițiile alocării unor resurse financiare și umane adecvate proiectării unui sistem de complexitatea acestuia;
- **sistemul de urmărire a sănătății/mișcării animalelor** - sistem strâns legat de sistemul pentru acordarea sprijinului prin plăți directe în sectorul animal. Sistemul trebuie să implementeze reglementările UE în domeniul managementului mișcării și sănătății animalelor. Datorită complexității sale, proiectarea și implementarea sa va dura 2-3 ani;

- **baza de date a clienților** - totalitatea persoanelor care au fost în situația de a solicita sprijin financiar pe baza schemelor de sprijin. Baza prezintă importanță atât pentru fermieri, care pot primi multe informații prețipărite pe cererile de sprijin financiar, cât și pentru administrație, în scopul gestionării eficiente a fondurilor și a activității de audit. Perioada de proiectare va dura 2-3 ani.

Aceste sisteme vor subordona poate sute de aplicații particulare menite să rezolve multiple probleme ale administrării fondurilor de sprijin și nu numai.

Personalul implicat în activitățile de exploatare a acestui sistem de o complexitate deosebită se ridică la aproximativ 650 de specialiști, dintre care 15% vor fi angajați part-time. Unitatea centrală de prelucrare va cuprinde 10% din totalul specialiștilor. Personalul va fi specializat în tehnologii IT de ultimă oră și va avea inclusiv atribuții de dezvoltare de aplicații. Se urmărește ca aproximativ 80% din activitățile de control să se facă automat.

12.5. Posibile schimbări în abordarea problemelor de administrare și control

Prin experiența acumulată de țările membre în proiectarea și implementarea IACS, în 1999 s-a emis la Bruxelles ipoteza modificării Reglementării nr. 3508/92. Trebuie să subliniem faptul că toate aceste discuții nu au condus la o amendare a Regl. nr. 3508/92, ci numai la elaborarea unei "Note for the File" în septembrie 1999, care puncta următoarele idei:

- Localizarea și măsurarea suprafețelor agricole creează substanțiale dificultăți fermierilor care nu au cunoștințele tehnice pentru efectuarea acestei operații complexe. Aceste dificultăți se amplifică în cazul când hărțile sunt vechi sau când o serie de parcele nu pot fi localizate datorită imposibilității legării de parcelele de referință, o cauză frecventă în acest caz fiind înregistrarea eronată în registrul de inscripții a parcelelor respective. Orice simplificare a sistemului poate îmbunătăți ideea de plată compensatorie.
- Fotografiile aeriene sunt incontestabil superioare hărților. Printr-o declarație a unor elemente de detaliu (pomi, clădiri, canale de irigații etc.), se pot obține aproximări mai fine ale suprafețelor deținute.
- Posibilitatea calculului suprafeței în paralel cu fotografierea va permite o primă verificare a valorilor declarate.
- Disponibilizând datele din GIS în format digital, o parte din fermierii (5-10%) care posedă echipamente de calcul capabile să realizeze managementul culturilor pot avea la dispoziție toate elementele pentru un calcul corect al elementelor de obținere a plăților directe.

Interesantă este nota de subsol a documentului: "Ambii, declarant și autoritate, pot culege beneficii din utilizarea orthofotografiilor. În practică, orthofotografia

poate fi utilizată flexibil, ori ca un complement al sistemului de identificare, ori ca bază pentru un sistem de identificare specific IACS-ului. Utilizarea orthofotografiei la verificarea sistemelor de identificare conduce la validarea 100% a eligibilității suprafețelor verificate (cel puțin pot fi eliminate imediat suprafețele nonagricole, păduri, suprafețe construite). Dintr-o primă încercare, sistemul este protejat la includerea unor suprafețe neeligibile în declarații”.

12.6. Concluzii

Pentru România, ca țară aflată în etapa de preaderare, este foarte greu să creeze o strategie coerentă care să indice în mod clar ce trebuie să facă în domeniul sistemelor de administrare și control, știind că procesul de integrare ca țară membră cu drepturi depline va dura 7-10 ani.

Cu toate acestea, un lucru apare ca evident, legislația UE existentă trebuie îndeplinită. Succesul actual al IACS nu credem că va conserva succesul conceptului de “area aid” în condițiile aderării unor țări cu rezultate modeste în agricultură, dar cu un important potențial agricol. Reproiectarea acestui concept va genera, poate, o nouă PAC și implicit noi valențe pentru sistemele de administrare și control.

O listă rezonabilă de acțiuni pentru România ar putea fi:

- analiza responsabilă a situației actuale cu privire la existența hărților, conform standardelor europene;
- identificarea unei posibile soluții plecând de la informațiile existente;
- analiza unor noi soluții care să o amelioreze pe cea definită la punctul anterior. Care satelit - IKONOS, SPOT etc. - poate furniza date acceptabile în condiții economice avantajoase?;
- corelarea soluțiilor cu cele pe plan european;
- identificarea solicitărilor Comisiei Europene.

Pe aceste baze, va trebui construită o strategie care să indice ce trebuie făcut în condițiile aderării la UE și care să fie acceptată de Comisia Europeană.

BIBLIOGRAFIE

- Davidova, S.; Giurca, D.; Rusali, M.; Hubbard, L.** (1999): "WTO Commitments and CAP adoption in CEEC: The case of Romania", *MOCT-MOST: Economic Policy in Transition Economies*, Kluwer Academic Publisher.
- Davidovici, I.; Eșanu, C.; Firici, C.; Gavrilesco, D.; Iacob, L.; Luca, L.; Șerbănescu, C.** (1998): "Evoluția sectorului agroalimentar în România", *MAA 1997 - raport anual*, Ed. AGRIS, București.
- Gavrilescu, D.; Giurca, D. (coord.) et al.** (2000): *Economie agroalimentară*, Ed. Expert, București.
- Leonte, J. et al.** (1998): *Costurile și beneficiile aderării României la UE. Raport PHARE*, Wye College – London, MAA.
- Majewski, E.; Davies, S.; Berg, E.; Dalton, G.; Kabat, L.; Szekely, C.** (2000): "Agenda 2000. Impacts on the Financial Situation of Farms in Selected Existing and Future Member States", *Studies of the Agricultural and Food Sector in CEE*, Wissenschaftsverlag Vauk Kiel.
- Marin, D.; Popescu, C.; Bara, S.; Rusali, M.; Moldovan, M.** (1998): *Analiza reformei comerciale și impactul asupra produselor sensibile*, MAA, INCE, Banca Mondială.
- Nix, J.** (2000): *Farm Management Pocketbook*, Wye College, UK.
- Thomson, K.J.; Snowdon, P.J.; Egdell, J.M.** (1996): *Agricultural policy process in the EU. Report to FAO*, University of Aberdeen, UK.
- CNS:** *Anuarul statistic al României* (colecție 1989-1999).
- CNS:** *Anuarul de comerț exterior al României* (colecție 1994-2000).
- CNS:** Balanțele produselor agricole la producători, 1994-1999.
- CNS:** Bilanțuri alimentare în anul 1998-1999.
- CNS:** Buletine statistice de comerț exterior, 1995-2000.
- CNS:** Buletine statistice de prețuri, 1994-1999.
- European Commission:** DG VI 1998 - *Agricultural situation and prospects in the Central European Countries - Romania*, working document, May 1998.
- European Commission:** DG VI 1999 - *EUROSTAT, Agriculture 1999*, Office for Official Publications of the European Communities.

- European Commission:** DG VI (1998): *Agricultural Situation and Perspectives in the CEEC: Romania*.
- European Commission:** DG VI (1997): *Situation and Outlook, Cereals, Oilseeds, Protein Crops*.
- European Commission:** DG VI (1999): *Prospects for agricultural market*.
- MAA:** Buletine informative (colecție 1992-1999).
- House of Commons Seventh Report** (2000): *The Implementation of IACS in the European Union*.
- OECD** (1999): *Agricultural Outlook 1999-2004*, Paris.
- OECD** (2000): *Review of agricultural policies: Romania*.
- Romanian National Bank:** *Monthly Bulletin* No. 4/2000.
- The Scottish Office Agriculture, Environment and Fisheries Department Economics, Statistics and IACS** (1999): *Edition Economic Report on Scottish Agriculture*.
- The Asian GIS Portal LISARD** (2001): *Land Information Service for Use in Agriculture and Rural Development*.
- *** *Agricultural prices: price indices and absolute prices*, Quarterly Statistics, Eurostat, No. 3, 1999.
- *** *Aspecte privind evoluția agriculturii în România, 1989-1998*, CNS.
- *** (1997): *Lapte și produse din lapte - situație și perspectivă*, Institutul de Economie Agrară (Academia de Științe Agricole și Silvici); Institutul de Economie Mondială (INCE - Academia Română), nr. 4/mai 1997.
- *** (1997): *Piața cărnii - bovine, porcine, păsări - situație și perspectivă*, Institutul de Economie Agrară (Academia de Științe Agricole și Silvici); Institutul de Economie Mondială (INCE - Academia Română), nr. 2/decembrie 1996.
- *** (1997): *Piața cărnii - situație și perspectivă*, Institutul de Economie Agrară (Academia de Științe Agricole și Silvici); Institutul de Economie Mondială (INCE - Academia Română), nr. 3/august 1997.
- *** Council Regulation no. 1251/1999 establishing a system of support payments paid directly to producers of certain arable crops.
- *** Council Regulation no. 1254/1999 establishing a common organisation of the market in beef and veal.
- *** Council Regulation no. 2467/98 establishing a common organisation of the market in sheepmeat and goatmeat sector.

- *** Council Regulation no. 2759/75 establishing a common organisation of the market for pig meat, amended by Council Regulation no. 1365/2000.
- *** Council Regulation no. 1493/1999 establishing a common organization of the market in wine sector.
- *** Council Regulation (EC) no. 2038/99 establishing a common organization of the market in the sugar sector.
- *** Council Regulation no. 1255/1999 establishing the common market organisation for milk and milk products.

CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
Redactor-șef: Valeriu IOAN-FRANC

Redactori: Aida SARCHIZIAN, Ecaterina IONESCU, Mihaela BURUGĂ, Paula NEACȘU
Secretariat științific: Dan OLTEANU, Alexandra PURCĂREA
Machetare, tehnoredactare și concepție grafică: Nicolae LOGIN, Luminița LOGIN
Corectură și procesare text: Ortansa CIUTACU, Dorina GHEORGHE, Vali NEACȘU
